

МАЙК РЕЗНИК ЧИСТИЛИЩЕТО

Част 2 от „Галактическа комедия“

Превод от английски: Владимир Зарков, 1999

chitanka.info

ПРЕДГОВОР

Жителите на Зимбабве, бели и черни, понякога разказват една притча край лагерния огън в края на деня.

Имало едно време скорпион, който искал да премине през река. Видял крокодил да се носи по течението на няколко крачки от брега и помолил да го пренесе през реката на гърба си.

— А, не — твърдо отсякъл крокодилът. — Знам те аз. Стигнем ли средата на реката, ти ще ме ужилиш и ще умра.

— И защо да го правя? — изсмял се скорпионът. — Ако те ужилия и умреш, аз ще се удавя.

Крокодилът размислил малко върху отговора и се съгласил да го пренесе на другия бряг. Когато стигнали по средата на реката, скорпионът го ужил.

Смъртоносно отровен, едва поемайки дъх, крокодилът изхриптял:

— Защо го направи?

Скорпионът помислил и миг преди да се удави, отговорил:

— Защото сме в Африка.

Упражних правото си на автор и ви разказах анекдота, само защото е забавен. Очевидно няма нищо общо с този роман, който е за митичния свят на Каримон, а не за истинския народ на Зимбабве.

Майк Резник

I. ДЪРВОТО НА ДЖАЛАНОПИ

Дървото на Джаланопи беше на близо петстотин години.

На височина достигаше почти половин миля, а обиколката на дънера му надхвърляше тридесет метра в основата. Някога то било заобиколено от множество също такива дървета, високи и величествени, но сега беше останало самт и можеше да се види на разстояние повече от пет мили от всички посоки. Стволът и клоните му бяха тъмнопурпурни, гладки и искрящи на слънчевата светлина. Овалните му листа опадаха преди месец, а сребристите му цветове бяха само далечен спомен.

Дървото стоеше тук цели три века, преди да дойде племето на Джаланопи. Огромни животни се бяха отърквали о дънера и бяха гризали кората му. Дребни животинки се бяха крили из хралупите и в подножието му. По-късно пленници бяха връзвани за ствола му и бесени по клоните му. От кората му се правеха жилища, от листата му лекарства, а от цветовете — отрови. Клоните и вейките му осигуряваха подпалките, които осветяваха нощем селото Мастабони, плодовете му служеха за храна на безброй поколения местни жители и животни, а сладкият му сок беше любимо лакомство на децата от околността.

С течение на времето всичките му клони на височина двадесет — двадесет и пет метра бяха изсечени по различни причини, но независимо от това то приютяваше повече от сто авиани, които виеха гнездата си високо над земята. Безброй поколения клатиопашки се раждаха, живееха и умираха сред листака му, без някога да слязат на земята. Дузини златистозелени гуцери се припичаха по клоните. Когато се появи народът на Джаланопи, дървото служеше за дом и на огромна змия. Никой не я беше виждал повече от половин век, но селяните никога не откриха под дървото труп на клатиопашка или гуцер и бяха убедени, че тя още е там горе, на триста метра над главите им.

Всяка част от дървото на Джаланопи беше страница от живата история на неговия народ. Преди близо две столетия първият

изследовател човек, Робърт Елрой, беше направил три дълги резки върху ствола му, за да отбележи пътя си, но само две мили по-нататък стана жертва на глутница дяволски кучета. Първият мисионер човек, отец Патрик Дъган, за пръв път беше покръстил местен край същото това дърво и месец по-късно умря от треска. Под него беше убит дядото на Джаланопи, съсечен на парчета от враговете си. Години по-късно бащата на Джаланопи си върна земите, прикова с копие главния си съперник към дънера и остави тялото там, докато хищниците и насекомите оголят костите му.

Самият Джаланопи беше роден на по-малко от четвърт миля от дървото. Като дете той си счупи крака, опитвайки се да се покатери на него, и за цял живот му остана леко накуцване. Използваше дървото за мишена, когато се учеше да хвърля копие, а една пролетна вечер благополучно изгуби девствеността си под сянката, хвърляна от огромните пурпурни клони. Под същото това дърво той беше провъзгласен за крал, когато баща му умря и го погребяха недалеч от дънера му. Като крал Джаланопи съдеше и произнасяше присъди, сключваше договори и обявяваше войни под своето дърво.

Ето защо то беше необикновено и народът на тулабетите — племето на Джаланопи — гледаше на него с почти религиозно благоговение. Говореше се, че докато съществува дървото, те ще оцеляват и ще процъфтяват, но ако то загине, ще загинат и тулабетите.

Самият Джаланопи беше внушителна гледка и вдъхваше по-голям ужас дори от дървото си. Беше висок над два метра, носеше туника, изтъкана от паяжина, и наметало от кожата на беснозъб, когото Джаланопи беше победил, въоръжен само с копие. Подвигът му струваше му един от трите дълги гъвкави пръста на ръката. Той тъкмо беше приключил с ежегодната смяна на кожата си и тънките нови люспици на зеленикавото му тяло блестяха на слънчевата светлина, подчертавайки играта на огромните му мускули. Кръглата му глава беше увенчана с медна корона, свидетелстваща, че той е законният крал на тулабетите. Нейната чест беше защитил два пъти във война и три пъти в единоборство и вече десет години никой не бе дръзнал да претендира за нея.

Той зорко оглеждаше владенията си със своите оранжеви котешки очи и всичко, което виждаше, чак до хоризонта и отвъд, беше негово. Земите му се простираха от океана на изток до широката река

стотици мили на запад, от северната пустиня до южните планини. Джаланопи беше сигурен, че има и други земи на света, но изпратените от него разузнавачи не бяха открили нищо, което си струва да бъде завоювано. Нататък бяха все пустини, планини, солена вода и джунгли, в които дъждът никога не спираше, а слънцето не се показваше, но всичко това не представляваше интерес за него. Нямаше годна за обработка земя, която да не е под негово владение, нито животни за лов, които да не пасат из неговите обширни савани, а всичката необходима му прясна вода течеше из неговите земи.

Разбира се, не липсваха и съперници, ламтящи за земята му — могъщи някога кланове, които сега едва успяваха да си изкарат прехраната някъде из покрайнините на владенията му, и според слуховете някакво огромно, могъщо племе отвъд планините на юг. Той обаче успешно беше отблъсквал всички досегашни набези и знаеше, че докато дървото стои изправено на мястото си, тулабетите са непобедими в битка.

Сега се беше отпуснал, облегнат на дървото, и лениво оглеждаше владенията си, а около клоната над главата му се виеше ято авиани. Денят беше топъл, ясен и сух като повечето дни тук. След няколко минути Джаланопи щеше да седне на дървения си трон, за да изпълни длъжността си на съдия, но в този миг му доставяше удоволствие просто да седи и да се взира в пищната зеленина на полето, изпъстрена тук-там с живописни хълмчета — жилищата на неговите поданици, построени по на каква загадъчната причина във формата на свита на кълбо змия.

Към него се приближи облечен в черно човек.

— Добро утро, Джаланопи — изрече той на тулабетски.

Кралят го погледна, но не каза нищо.

— Надявам се, че си спал добре — продължи човекът.

— Аз винаги спя добре — отвърна Джаланопи и дългият му тънък език се стрелна да улови някакво насекомо, което летеше твърде близо до лицето му. Също така светкавично той го прибра и зъбите му смляха крехката обвивка на насекомото със силно хрускане.

Човекът отмести поглед, опитвайки се да скрие отвращението си към гастрономическите навици на тулабетите.

— Ако бях на твое място, нямаше да спя добре. С тази компания канфорити, която лагерува само на няколко мили оттук...

Джаланопи не отместваше поглед от човека.

— Ти служиш на твоя бог по твърде необичаен начин — изрече той, удължавайки съскащите звуци. — Той проповядва любов, а ти проповядваш недоверие.

— Канфоритите не са творение на моя Бог — отвърна Андрю Макфарли. — Те са порочна и двулична раса.

— Те дойдоха от звездите. Вие също дойдохте от звездите.

— И с това приликата се изчерпва.

— Не се бой за нас, човеко Андрю — нехайно подметна тулабетът. — Канфоритите са в кралството на Джаланопи и ще се подчиняват на законите на Джаланопи.

— Съмнявам се.

Джаланопи бръсна с език и прогони някакво насекомо, кацнало върху лицето му. Макфарли отново се зачуди защо тулабетите смятат за лакомство някои насекоми, а други просто за досадни паразити.

— Тогава ще си понесат последствията.

На лицето на Макфарли се изписа съмнение.

— Но сега са ми донесли много подаръци — продължи Джаланопи.

— Опитват се да купят приятелството ти с разни дрънкулки.

— Ти затова ли ми подари шапка?

— Аз искам единствено да живея сред твоя народ и да му открия пътищата Христови.

Джаланопи го наблюдаваше с безизразните си котешки очи, а лицето му беше по-чуждо и непроницаемо от обикновено.

— Губиш си времето, човеко Андрю — изрече той най-сетне.

— Мое си е — губя го.

— От колко време си тук?

— На Каримон ли? От около четири месеца.

— И приел ли е някой от моите хора този твой Христос?

— Още не — призна Макфарли. — Но ще стане.

— Изглеждаш ми доброжелателно настроен и безвреден, човеко Андрю, и нямам нищо против да останеш, но ние няма да приемем твоя Христос. Защо е притрябвало на една раса от воители да се прекланя пред някакво същество от друга раса, което не е способно да се защити и се е оставило да го погубят враговете му?

— Не е толкова просто — въздъхна Макфарли.

— Съвсем просто е — отсече Джаланопи със студена змийска усмивка. Той посочи кръста, който висеше на врата на Макфарли. — Ти даже носиш върху себе си оръдието на неговото унищожение. Как може човек, който се прекланя пред смъртта, да проповядва на същества, които почитат живота?

— Аз не се прекланям пред смъртта — възпротиви се Макфарли, — а пред онова, за което той е умрял.

— Ти изучи нашия език, донесе ни лекарства и ни помогна да се погрижим за нашите старци и немощни, за което сме ти благодарни. Но най-добре пази за себе си книгите, които си донесъл. В тях няма мъдрост за тулабетите.

— В Библията има мъдрост за всяко разумно същество — отговори Макфарли и се отдръпна, за да даде път на двойка дълговрати — местните тревопасни, отглеждани за месо, които минаха край него и почти го закачиха. Той забеляза току-що зарасналите белези по краката им и се запита как ли оцеляват, когато тулабетите всеки месец вкарват в тялото им тънки тръбички и изсмукват костния им мозък. Този продукт заедно с насекомите беше основен елемент в менюто им.

Джаланопи го изглежда. Лицето му все още наподобяваше неразгадаема зелена маска.

— Наистина ли вярваш в това?

— Абсолютно.

— След няколко минути тук ще има съд и аз ще трябва да произнеса присъдите. В единия от случаите става дума за доста отдалечена област. Две жени претендират, че всяка от тях е майка на едно и също дете. Бащата е бил далече, на война с племето рако, и не може да каже коя от двете е истинската майка. Той е много богат и един ден цялото му имущество ще премине в ръцете на потомството му. Логично е да се предположи, че синът ще тачи собствената си майка повече от другата жена, ето защо и двете претендират, че са му дали живот. — Той направи пауза. — Та на какво мнение е по този въпрос твоята Библия?

Макфарли се усмихна.

— Както ти казах, в Библията има достатъчно мъдрост за всяка една раса.

Той изтри потта от челото си, махна с ръка да прогони някакво прелитащо насекомо, като едва не обърса изненадващо бързия език на

Джаланопи, и продължи:

— Някога, много отдавна, имало един цар на име Соломон, който бил прочут надлъж и шир с мъдростта си. И ето, при него веднъж дошли две жени и всяка от тях твърдяла, че е майка на едно и също дете.

— Наистина ли? — учуди се Джаланопи. Очите му бяха присвити, а ушните му ципи пулсираха — признак за внезапен интерес.

— Наистина. Той разпитал и двете жени, но всяка държала на своето.

— Както ще стане днес.

— Накрая той заявил, че не може да определи коя е истинската майка и че единственото справедливо решение е да разделят бебето на две половини и да дадат по една половинка на всяка от жените.

Джаланопи изпусна високо протяжно съскане, което Макфарли определи като израз на презрение.

— Този цар не е бил никакъв мъдрец! — заяви той най-накрая.

— Изслушай ме докрай — настоя Макфарли. — Когато обявил решението си, една от жените излязла напред и каза, че не може да позволи да бъде погубено невинно дете и че се отказва от претенциите си за майчинство. Тогава Соломон веднага разбрал, че тя е майката, защото никоя майка не би позволила детето ѝ да бъде съсечено.

— Твоят Соломон е бил глупак, човеко Андрю.

— Защо?

— Знаеш ли какво ще стане, ако аз отсъдя подобно нещо?

— Очаквам да чуя.

— Никоя от жените няма да каже дума, и тогава детето ще трябва да бъде разсечено на две, защото кралската дума, изречена пред цялото племе, никога не се връща назад.

— Но истинската майка със сигурност ще се възпротиви.

— Наказанието за онези, които оспорват моите решения, е смърт.

Наистина ли мислиш, че ще протестират?

— Опитай — настоя Макфарли. — Ще видиш, че не си прав.

— А ако съм прав? Ти ще убиеш ли детето?

— Не.

Джаланопи отново изсъска.

— Виждаш ли, човеко Андрю? Предлагаш ни съвета на своя бог, но не си готов да понесеш отговорността за последствията, ако се окаже, че си сбъркал.

— А ти как ще решиш проблема? — попита Макфарли.

— Би било глупаво да вземам решения, преди да съм изслушал и двете жени, не мислиш ли?

— Да — съгласи се Макфарли. — Наистина е така.

— Ти си честен и справедлив, човеко Андрю. Много малко създания от която и да било раса са готови да признаят грешките си.

— Аз може и да греша. Никога не съм претендирал, че съм непогрешим. Но моята религия не греша.

— Хубаво е, че мислиш така — продължи Джаланопи. — Това е въпрос на вяра. Аз не бих могъл да те разколебая в преклонението ти пред твоите богове, както и ти не можеш да разклатиш вярата ми в моите.

— Бог — поправи го Макфарли. — Аз имам един Бог.

— Той сигурно се чувства доста претоварен понякога.

— И все пак продължава да съществува.

— Достойно за възхищение. А сега е време да си сложа официалната корона и да започна разглеждането на делата.

— Имаш ли нещо против да остана да погледам?

— Искаш да сравниш мъдростта ми на съдия с тази на цар Соломон?

— Просто съм любопитен как ще разрешиш проблема.

— Тогава ела. — Джаланопи тръгна през ниската кафеникава трева към хитроумно лъкатушещото си жилище, което на места като че се оплиташе в собствените си извивки. На два пъти той заобиколи някакви дребни гризачи, озовали се на пътя му, а третия път по някаква непонятна за Макфарли причина се отклони, за да стъпче също такъв гризач, и продължи, без да обръща повече внимание на гърчещото се в предсмъртни конвулсии животно.

Като стигна до жилището си, Джаланопи ловко се вмъкна вътре, извади огромна корона от пера, метна на раменете си наметало от кожата на нощен убиец и се върна при дървото. Жителите на селото го последваха до резбования дървен трон също във формата на навита змия. Той седна и зачака да се възцари тишина. Най-сетне кимна на един от съветниците си, който излезе напред.

— Какво имаме днес? — попита Джаланопи.

— Първо, имаме молба от човека Фуентес да продължи лова си в твоите земи с още три месеца. — Съветникът направи знак и един помощник постави три торби в краката на краля. — Той ти изпраща дар тази сол.

— Може да ловува още десет дни — отсече Джаланопи. — Нито ден повече.

— Това е много сол, кралю — обади се съветникът.

— Вярно е — съгласи се Джаланопи. — И е много ценна за нас.

Той направи пауза и си позволи една студена, съвсем змийска усмивка.

— Явно е обаче, че за него тя не е толкова ценна, щом последните три пъти ни дава все сол. Освен това той не е напускал нашия свят близо година, което значи, че на кораба си има голям запас от нея. Сигурно в неговия свят е много лесно да се сдобиеш със сол и когато се пазарим с него, ще трябва да го имаме предвид.

— А ако не се съгласи?

Джаланопи загреба шепя пръст от земята.

— Ако ви предлага тази пръст в замяна на нещо, което аз искам, а вие ми кажете, че трябва да ви дам две шепи, смятате ли, че ще откаже само защото знам колко ценна е за вас почвата? — Той се усмихна и пусна пръстта на земята. — След десет дни Фуентес ще се върне с повече сол.

— Да, кралю.

— Нататък?

— Трима членове на племето фани твърдят, че тулабетски воители са нападнали техен търговски керван.

— Добре. Нашите воители заслужават похвала. Къде е станало това?

— Край река Каримона, точно под вировете Пунди.

— Поднесете на фаните моите извинения и им кажете, че подобни инциденти ще има и занапред, ако продължават да навлизат толкова дълбоко в моите територии.

— Те искат обезщетение, кралю.

Джаланопи поклати глава.

— Те не са имали никаква работа там — изсъска той. — Обезщетение няма да има.

— Те твърдят, че за да избегнат реката, ще трябва да прекосят планините Теня, което ще удължи двойно пътя им и значително ще намали печалбите им.

— Трябваше да помислят за това преди седем години, когато започнаха война с мене.

— Мога ли да се намеся? — обади се Макфарли.

Джаланопи се извърна към него.

— Твоят Соломон щеше ли да им плати обезщетение? — попита той язвително.

— Не.

— Тогава?

— Твоите земи са рядко населени и фаните едва ли са в състояние да ти причинят някаква вреда. Ако действително имат интерес да използват точно този път, защо не им наложиш данък за всяко преминаване?

— Не! — отсече Джаланопи. — Не ги мисли, човеко Андрю — продължи той с презрително съскане. — Фаните живеят в бърлоги и нямат смелост да излязат на земята нощно време. Те не заслужават твоята загриженост.

Дългият му език внезапно се стрелна навън, макар наоколо да нямаше никакви насекоми.

— Освен това ще дойде ден, когато ще решат, че няма защо да плащат данък, и тогава ще трябва да започна война, за да ги накажа. Много по-добре е просто да им забраня да минават през моята земя. — Той се взря в Макфарли. — Ти май не одобряваш решението ми, човеко Андрю?

— Струва ми се малко жестоко.

Сянка на недоволство пробягна върху изпитото змийско лице на Джаланопи и от свиването на лицевите мускули върху челото и скулите му избиха мазни, лъщящи капчици пот.

— А по-малко жестоко ли беше, когато изтезавах до смърт дядо ми или осакатявах добитъка ни и тровеха кладенците ни? Не, това сега не е жестоко. — Той се обърна към съветника си. — Нататък?

— Две жени, Тагома и Сагара, твърдят, че са родили едно и също дете. И двете са съпруги на Кабулаки, който притежава много земя и добитък, и след смъртта му това дете ще наследи всичко. Ти трябва да решиш коя е истинската майка.

Макфарли гледаше и слушаше как всяка от жените с вопли и проклетия яростно доказваше, че детето е нейно. Едната от тях, Тагома, тъкмо си сменяше кожата и имаше вид, сякаш е била жестоко ръфана от хищници. Другата, Сагара, вече бе хвърлила старата кожа и беше лъскава и сияеща като Джаланопи.

Никой не беше присъствал на раждането, а Кабулаки все още пазеше границата. Джаланопи разпита небрежно жените, сумтейки при всеки отговор, и накрая протегна ръце към детето, което един от младшите му съветници държеше.

— Детето е хубаво, здраво и силно — доволно отбеляза кралят. — Виждате ли как смело издържа на погледа ми? — Той се обърна към Макфарли: — И твоят цар Соломон щеше да нареди да го разсекат на две?

— Той щеше само да заплаши с това — отвърна Макфарли. — Има разлика.

— Какво е решението ти, кралю? — обади се старшият съветник, като видя, че Джаланопи няма какво повече да пита.

— И хватката му е здрава — продължаваше Джаланопи, подавайки пръст на бебето, което го сграбчи. — Един ден това дете ще стане могъщ воин, от името му враговете ще се разтреперват и думата му ще тежи пред неговия крал. Вижте как безстрашно гледа!

— Каква е присъдата, кралю? — настояваше съветникът, който явно държеше Джаланопи да си спазва графика.

Джаланопи погледна двете жени.

— Едната от вас лъже. И лъже, защото знае, че това дете един ден ще стане богат и могъщ воин и че част от неговото богатство и власт ще преминат към неговата майка. Това не бива да се допуска.

— Тогава коя е истинската майка, кралю?

— Не мога да кажа — отговори Джаланопи. — Затова от днес нататък детето ще бъде мой син. То ще живее в моята къща и моите съпруги ще се грижат за него. И тъй като аз съм най-богатият сред тулабетите, детето ще наследи повече земя и добитък, отколкото като наследник на Кабулаки. — Той замълча за миг. — Истинската му майка ще разбере, че в моя дом детето ще бъде по-добре, отколкото в нейния, и майчиното ѝ сърце ще се примири. Лъжливата майка няма да спечели нищо от лъжите си. Такава е моята присъда.

Двете жени се оттеглиха, без да изразят никакви чувства, и Джаланопи продължи с разглеждането на следващия случай, който се отнасяше до съвместното владение на някакъв домашен добитък. Щом се разпореди и с него, той властно махна с ръка, което означаваше, че за този ден разглеждането на делата е приключило, и когато селяните се разпръснаха, се приближи към Макфарли.

— Какво би казал цар Соломон за това?

— Би казал, че си лишил истинските родители от детето им — отговори без колебание Макфарли.

Устните на Джаланопи се разтвориха в нещо, което при тулабетите минаваше за усмивка.

— Детето ще бъде върнато на истинските си родители още преди големите дъждове.

— Как можеш да си сигурен? Ти вече призна, че не знаеш коя е истинската му майка.

— Нашето общество обича децата, човеко Андрю — отговори Джаланопи. — Когато Кабулаки се върне у дома и разбере, че лъжите на една от жените му са го лишили от сина, ще реши коя е истинската майка и тогава ще върнем детето у дома.

— Искаш да кажеш, че ще изкопчи истината с бой? — с погнуса попита Макфарли.

— Не си ли заслужава боя лъжа като тази?

— Тогава защо не му спести този труд и не го направи ти самият?

— Един крал не може да си цапа ръцете по този начин — отговори Джаланопи и добави: — Освен това аз не съм потърпевша страна.

Тулабетът тъкмо се канеше да свали короната от пера, когато през ниската кафява трева към него се приближи главният му съветник.

— Да?

— Канфоритите искат аудиенция, кралю.

— Пак ли?

— Да, кралю.

— Гладен съм. Кажи им, че ще ги приема, след като се нахраня.

— Да, кралю.

Джаланопи се обърна към Макфарли:

— Ще ми правиш ли компания, човеко Андрю?

— За мене е чест.

Двамата се отправиха към дома на Джаланопи, където една от съпругите му беше приготвила гозба от някакви още шавачи дребни създания, залети със сос от сърцевината на местни плодове и цветя. Макфарли хвърли един поглед към Джаланопи, който натопи езика си в яденето и остави животинките да пропълзят по него, и отмести очи точно преди сътрапезникът му да си прибере езика.

— Сигурно не си гладен — предположи Джаланопи.

Макфарли долови в съскането му презрение, а по потрепването на ноздрите усети, че домакинът му се забавлява. Не беше съвсем сигурен, но допускаше, че е така.

— Може би по-късно ще хапна.

Джаланопи поклати глава:

— А може и да не хапнеш нищо. — Този път Макфарли беше сигурен, че е обект на отвращение и присмех от страна на краля.

— Каж ми — опита се да смени темата той, — какво искат канфоритите?

— Каквото и друг път.

— А именно?

— Ще ми предложат куп дарове в замяна на правото да копаят из моите хълмове.

— А какво има в твоите хълмове? — поинтересува се Макфарли.

— Различни метали, които ние използваме за украса — отговори Джаланопи. Той изпускаше някаква прозрачна течност, която караше храната нетърпеливо да се катери по езика му, после всичко това отиваше в устата му. — Сигурно мнозина от техните се нуждаят от украшения, защото ни предложиха много повече, отколкото струват металите.

— И какво ти предложиха?

Джаланопи посочи чифт домашни добичета.

— Две хиляди глави дълговрати и петдесет торби сол.

Той поклати глава невярващо, сякаш искаше да каже, че само раса от побъркани може да направи такова щедро предложение заради някакви си гривни и огърлици.

— А казаха ли ти колко метал смятат да добият от твоите хълмове? — попита Макфарли.

Джаланопи вдигна рамене.

— Какво значение има? Те са глупаци.

— Тогава защо още не си сключил договор с тях?

— Защото всеки ден на изчакване увеличава цената. — Той се вгледа безизразно в Макфарли. — Освен това ме предупредиха да си нямам вземане-даване с хората от вашата раса.

— Никак не съм изненадан.

— Те казват, че ядете децата от собствената си порода, че покорявате простодушните народи и изтезавате враговете си.

— А ти вярваш ли им?

— Аз не вярвам, че ядете деца, защото в такъв случай откъде щеше да дойде твоят народ? — изрече Джаланопи замислено. — Колкото до останалите им твърдения, съвсем в реда на нещата е да покорявате онези народи, които са по-слаби от вас, а ако враговете ви искат да ви погубят, защо да не изтезавате някои от тях за назидание на останалите?

— Ние никого не изтезваме — заяви Макфарли. — И не покоряваме народи, по-слаби от нас. Ние ги защитаваме от раси като канфоритите, които се стремят към завоевания.

— Значи хората не покоряват и не използват другите народи?

— Ако някой — било канфоритите, било хората или някоя друга раса, се опита да използва твоя народ, аз ще направя всичко, което е по силите ми, да им попреча.

— Ти си тук съвсем отскоро, човеко Андрю — забеляза Джаланопи. — Какво сме направили, та да заслужим такава любов към нашия народ и нашата планета?

Макфарли обмисляше отговора си няколко мига.

— Без да ви обиждам, не е толкова от любов към вас, а защото мразя използването на по-простодушните раси, независимо дали от хората или от канфоритите.

— Наистина ли вярваш, че канфоритите искат да покорят тулабетите?

— Най-малкото искат да ви ограбят.

— По какъв начин? — попита Джаланопи.

— Спомняш ли си примера, който самият ти даде днес, като загреба шепа пръст?

— Да.

— Е, добре, металите във вашите хълмове може да не представляват никаква ценност за вас, но за другите светове — и за моя, и за този на канфоритите — те са сред най-големите ценности, които някой може да притежава. А в техния свят, както и в моя, е толкова лесно да се сдобиеш със сол, колкото и с пръст.

— Но във вашия свят няма дълговрати — възрази Джаланопи, — а те ми предложиха толкова, колкото притежавам в момента.

— Те имат оръжия, които на вас могат да ви се сторят направо вълшебни. За тях няма нищо по-лесно от това да идат в някое отдалечено село, да избият жителите му и да се върнат тук с всичките им дълговрати.

— Наистина ли? — Очите на Джаланопи отново се присвиха и ушните му ципи започнаха да пулсират.

— Наистина.

— Кажи ми нещо повече за тези оръжия.

— Това са ужасни оръжия за унищожение и всяко от тях превъзхожда по сила сто воители, въоръжени с копия.

— Ако те наистина съществуват, защо канфоритите просто не си вземат със сила от тулабетите това, което им е нужно?

— Ако във вашия свят или в тази част на галактиката нямаше хора, точно това щяха да направят — както са правили неведнъж в толкова много светове — отговори Макфарли. — Но те знаят, че ако го направят, ние, хората, ще съобщим това на своето правителство и тогава ще им се наложи да водят война — но дали ще я спечелят?

— А твоята раса също ли притежава такива вълшебни оръжия? — попита Джаланопи.

— Да. Само че ние ги използваме само когато нямаме избор.

— Сещам се за много положения, когато няма никакъв избор — презрително махна с трипръстата си ръка Джаланопи. — Ти ми кажи, човеко Андрю, защо Фуентес и другите ловци хора не ги използват? С тях сигурно могат да избият хиляди животни само за един ден.

— Те ловуват заради спорта, а използването на такива оръжия не е никакъв спорт.

— Но Фуентес продава кожата на убитите животни и рогата на рогатите дяволи, нали така? Значи не става дума само за спорт.

— Тези оръжия ще унищожат кожата и рогата.

Джаланопи помълча, потънал в мислите си.

— Толкова ли са мощни? — попита той най-сетне.

— Толкова.

— В такъв случай вече знам каква цена да изтръгна от канфоритите.

— Те няма да ти дадат такива оръжия — възрази Макфарли.

— Тогава няма да получат разрешение да добиват метали от нашите хълмове.

— А ако ти дадат, те ще бъдат дефектни или пък ще работят само за кратко и ще станат напълно безполезни, когато те получат каквото им трябва и напуснат вашия свят.

— Възможно е. Но ако някога се сдобия с такова оръжие, не ми остава нищо друго, освен да се разправа с канфоритите. — Джаланопи погледна Макфарли право в очите и в погледа му се четеше нещо, близко до презрение. — Ти как мислиш, човеко Андрю, имам ли друг избор?

— Поел си по опасен път — заяви Паратока, главният съветник на Джаланопи.

Кралят седеше под своето дърво и се съветваше с приближените си.

— Хората търсят начин да ни използват, не съм ли прав? — отвърна Джаланопи и дългият му език стремително изскочи навън да залови някакво дребно насекомо, прелетяло твърде близко до лицето му.

— Да, така е.

— И канфоритите се стремят към същото, нали? — продължи Джаланопи, докато силните му челюсти смилала насекомото.

— Да, кралю, но...

— Те ни смятат за по-низши същества, които стоят малко по-високо от дивите зверове в горите и саваните. В това е нашето предимство, защото няма да допуснат, че сме способни да предвидим какво се канят да ни сторят и не ни смятат достатъчно мъдри да извлечем полза от взаимната ни неприязън.

През селото премина горещ талаз и покри с облак прах дървото на Джаланопи. Никой от тулабетите не помръдна и не направи опит да проговори, докато вихрушката не ги подмина. Тогава Паратока се наклони напред и отново заговори:

— Обмислих внимателно положението, кралю. Не канфоритите, а хората са тези, от които трябва да се опасяваме.

— И едните, и другите гледат да ни използват — обади се друг съветник.

— Така е — отговори Паратока. — Само че канфоритите властват само над своите родни планети, Канфор VI и VII, и над шепа други светове — не повече от двайсетина — които се противопоставят на човешката Република. А тя е завоювала или погълнала по някакъв друг начин около четиридесет хиляди свята! Те са далеч по-силна раса и имат много по-голяма практика в завоюването на други светове, отколкото ние в съпротивата срещу подобни империи.

— Те не са правили никакъв опит да ни подчинят или поробят — намеси се трети съветник.

— Все още — допълни Паратока.

— Но ако наистина са толкова силни, колкото казваш, тогава за нас ще е по-добре да се присъединим към тях, отколкото към канфоритите.

— Ние няма да се обвързваме с никоя раса — отсече Джаланопи. — Нямам никакво намерение да стоя и да гледам как хора или канфорити разграбват моя свят.

— Ти си чул за техните оръжия — продължи Паратока. — И наистина, това трябва да е вярно, иначе как са успели да завладеят толкова много светове? Как можем да им се противопоставим?

Джаланопи обходи с хладен поглед обкръжилите го съветници.

— Щом не можем да бъдем по-силни от тях, налага се да бъдем по-мъдри. — Езикът му се стрелна отново и настигна някаква бубулечка, която си пълзеше по ствола на дървото. Той внимателно я хвана и я задържа в ръка. — Казах ви вече: нашето предимство е в това, че те гледат на нас така, както гледаме ние на ей това нещо — като на безмозъчни насекоми, които стават само да ги грабиш и използваш.

— Човекът Андрю ми се вижда добросърдечно и почтително създание — обади се друг съветник. — Не забелязвам у него никакви признаци на агресивност. Може би избързваме.

— Ако аз трябваше да пратя някой от тулабетите в свят, над който искам да установя господство, това нямаше да бъде Кабулаки, нито някой друг от прославените ни воители, защото първият им подтик

ще е да се бият. — Той помълча. — Не, щях да пратя най-кроткия сред нас, някое приветливо и почитателно същество, както казваш, за да успокои страховете им. Щях да го инструктирам да прояви дружелюбие към техния крал и да им предложи помощ в труден час. И никога не бих му позволил да направи и най-малък намек, че някой ден може да поискаме отплата за тази помощ. — Устните му се разтеглиха в познатото подобие на усмивка. — Те са ни изпратили точно такъв човек — той нито веднъж не пророни и дума, че някой ден ще трябва да плащаме за помощта, която хората ще ни окажат.

— Добре, и като знаем всичко това, как бихме могли да се защитим? — попита съветникът.

— Трябва да предизвикаме такава ситуация, че хората да бъдат заинтересовани да ни помогнат — отговори Джаланопи. — Ще ги накараме буквално да ни молят за разрешение да въоръжат нашето племе със своите оръжия и ще сключим договор, в който изрично да се подчертава, че го правят по своя воля и няма да искат заплащане нито в момента, нито за в бъдеще.

— Възможно ли е това да се направи?

Джаланопи кимна.

— Още днес следобед ще предприема първите стъпки.

— Дори и да получим оръжието им, дали те няма да запазят за себе си още по-мощни оръжия, способни да унищожат цялата ни планета? — упорстваше съветникът.

— Почти сигурно е — отговори Джаланопи. — Аз бих направил точно така.

— Тогава питам още веднъж: как ще се защитим?

— Като проявим повече мъдрост от тях — отвърна Джаланопи. — Ние знаем, че те имат империя от четиридесет хиляди свята. Знаем, че искат да я разширяват още. Оттук можем да заключим, че не им е нужен гол, безжизнен камък, а жив, дишащ свят, който да използват. — Той замълча за миг. — Така че нека си имат колкото искат оръжия, способни да погубят нашата планета. Ние знаем, че няма да ги използват.

— Надяваме се, че няма да ги използват — натърти съветникът.

— Напротив, знаем! — отсече Джаланопи. — Защото ако беше толкова лесно да унищожат враговете си, как така канфоритите, които три пъти са губили война от тях, все още са живи?

Паратока стана на крака и издаде силен свистящ възглас, в който звучеше триумф.

— Ние ще възтържествуваме, защото имаме най-великия и мъдър крал! — съскаше той. — Да живее Джаланопи, кралят воин на тулабетите!

Останалите съветници подхванаха възгласите, но Джаланопи бързо ги укроти само с едно вдигане на ръка.

— Сега трябва да се подготвим. Известете Кабулаки и останалите ми военачалници, че искам да ги видя тази вечер. Изпратете бързоходци при онези, които пазят границата — да им съобщят, че искам от тях да са нащрек и че скоро ще получат нови нареждания.

— Какво смяташ да кажеш на племето, кралю? — попита Паратока.

— Че ще има война.

— Срещу кого?

Джаланопи се облегна на дънера. Лицето му беше като безизразна маска дори за най-близките му съветници.

— Ще знам това още преди да настъпи нощта.

— Но...

— Аз издадох заповед — прекъсна го Джаланопи. — Погрижи се да бъде изпълнена. И ми прати човека Андрю.

Паратока се поклони.

— Да, кралю.

— Съвещанието е приключено — обяви Джаланопи. — Вървете да си вършите работата, гледайте си земята и животните и никому нито дума.

Един по един съветниците му си тръгнаха, а след няколко минути се приближи Андрю Макфарли.

— Искал си да ме видиш? — попита човекът.

— Да, преди малко обсъждахме важни въпроси — отговори Джаланопи и стана. — Хайде да се поразходим и да поговорим, човеко Андрю.

— Нещо не е наред ли? — поинтересува се Макфарли, докато Джаланопи го водеше през пасищата, само на няколко крачки от огромните, кротки дълговрати.

— Боя се, че се налага да те помоля да напуснеш Каримон, човеко Андрю.

— Да напусна Каримон? — повтори слисаният Макфарли. — Да не би да съм те обидил с нещо, Джаланопи?

— Не — отговори кралят. — Ти беше образцов гост.

— Тогава защо?

— Тази вечер ще обявя война на фаните и на рако, нашите най-големи врагове. Знам, че ще излезем победители и в двата случая... Но ще воюваме на два фронта и врагът ще ни превъзхожда многократно по численост, така че не мога да гарантирам безопасността ти.

— Защо не ме оставиш сам да се погрижа за това? — попита Макфарли, пропъждайки ято дребни мушици от лицето си, като се стараеше да не обръща внимание на острата миризма на животински тор.

— Не искам никакъв инцидент да помрачи приятелството между нашите две раси — заяви Джаланопи. — Особено ако става въпрос за смъртта на уважаван приятел. Ще трябва да си заминеш.

— А Фуентес и останалите ловци?

— Ако успеем да ги открием, ще ги пратим и тях у дома. Местонахождението им засега не ни е известно.

— А канфоритите?

— Канфоритите ни предложиха оръжие, с което да се защитим.

— Ние можем да ви дадем далеч по-добри оръжия.

— Да, но те вече се съгласиха да го направят, и то безплатно — оръжията са дар, който трябва да скрепи нашето приятелство.

— Предупредих те да не им вярваш, Джаланопи. Те ще поискат нещо в замяна. Запомни думите ми.

— Същото ще направи и твоята Република — отговори Джаланопи, като внимателно наблюдаваше Макфарли с крайчеца на окото.

— Колко оръжия ви предложиха канфоритите?

Джаланопи се замисли за миг, преценявайки каква цифра ще прозвучи най-правдоподобно.

— Сега три хиляди, а по-късно пет — ако все още имаме нужда от тях. Както и специалисти, които да ни покажат как се действия с тях и как се поддържат в исправност.

— Оставили сте ги да купят вашия свят за някакви си три хиляди оръжия! И аз мога да ти гарантирам, че щом битката свърши, те ще престанат да функционират, а частите за тях никога няма да пристигнат.

— Ти винаги си бил честен с мене, човеко Андрю. Но те са ви кръвни врагове, както са за нас фаните и рако. Никак не съм сигурен, че в този случай може да ти се вярва.

— Ще ми позволиш ли поне да се свържа с моите хора и да видя дали не ще предложат нещо поне толкова добро, колкото и канфоритите?

— Та вашите оръжия да се развалят след войната, а твоят народ да купи Каримон на нищожна цена? — попита Джаланопи с усмивка, която Макфарли би нарекъл сардонична според стандартите на тулабетите.

— Подкрепим ли ви в тази война — отговори Макфарли, — ние ще ви дадем не само оръжие и съветници, но и писмени гаранции, зад които ще стоят цялата сила и престиж на Републиката.

— Републиката е само едно име. Ако изобщо съществува, тя е на трилиони мили отук. Към кого да се обърнем за помощ, в случай че не спазите обещанията си?

— А ако канфоритите не спазят техните, тогава към кого ще се обърнете? — върна му го Макфарли. — Ние не сме искали от вас правото да ползваме вашите руди. Не сме искали да се присъединявате към нашата Република. Позволите ли ни да ви помогнем, това няма да ви обвърже с нищо.

— Не разбирам.

— Това е човешки израз — обясни Макфарли. — Не мога да го превода точно. Искам просто да кажа, че ще ви помогнем по две причини: първо, защото се стремим да бъдем приятели с всички раси, и второ, защото не желаем никоя планета да падне под властта на канфоритите. Няма да претендираме за никакви компенсации.

Бяха стигнали края на пасището. Джаланопи издаде странен вибриращ звук и малка авиана, която беше кацнала на гърба на едно от тревопасните и кълвеше паразитите по кожата му, излетя и се настани върху протегнатата широка длан на тулабета.

— Виждаш ли тази авиана, човеко Андрю? — попита Джаланопи.

— Да.

— Тя дойде при мене, защото ми вярва, точно както твоята Република иска да идем при вас, защото ви вярваме. Така ли е?

— Да — съгласи се Макфарли, недоумявайки накъде бие тулабетът.

— Тази авиана е идвала при мене петстотин пъти и нито веднъж досега аз не съм излъгал доверието ѝ. Между нас съществува някаква по-особена връзка. Тя знае, че съм далеч по-голям и силен от нея и че не е в състояние да се защити срещу мене, и въпреки това охотно каца на ръката ми.

Внезапно Джаланопи сви пръстите си. Изумената авиана издаде един-единствен ужасин писък и издъхна, а тулабетът нехайно захвърли трупа ѝ на земята пред очите на потресения човек.

— Този петстотин и първи път късметът ѝ изневери, нали, човеко Андрю?

— Каква беше целта на тази малка демонстрация? — попита Макфарли.

— Колко ли пъти ще трябва да се оставим в ръцете ви, преди да ни стиснете? Каква защита имаме, ако решите да нарушите обещанията си? Ние сме толкова беззащитни пред вас, както беше тази авиана пред мене... Ние обаче сме по-мъдри от авианата и можем да измислим нещо по-добро от това доброволно да кацнем на ръката на Републиката.

— Всичко, което мога да направя, е да повтора вече казаното.

— А колко струват твоите уверения? — продължи Джаланопи. — Ако утре тук дойдат милион хора и поробят народа ми, при кого да ида и да кажа: „Уговорката ни не беше такава. Поговорете с човека Андрю и той ще ви каже какво е обещал от ваше име.“ Кой ще ми повярва?

— А не важи ли същото и за канфоритите? — попита Макфарли, който трябваше да се позамисли, докато му дойде на ум някакъв приемлив отговор.

— Колко свята управлява Канфор, човеко Андрю?

— Двадесет и седем.

— А колко са световите във вашата Република?

— Тези светове са партньори по собствена воля в едно грандиозно галактическо начинание — твърдо заяви Макфарли.

— Така и трябва да бъде — съгласи се Джаланопи. — Та колко такива доброволни партньори имате?

— Четиридесет хиляди.

— Ето, виждаш ли!

— В количеството е силата, а силата е сигурност.

— Не ми е нужна сила, за да воювам срещу враговете на Републиката, защото те не са мои врагове — заяви Джаланопи. — Трябва ми само толкова сила, колкото да воювам с фаните и рако.

— Правиш сериозна грешка, Джаланопи.

— Ще я преживея някак. Искам ти да напуснеш планетата преди изгрев слънце, защото от този момент нататък не мога да ти обещаая защита.

— Ще ми дадеш ли възможност поне да се свържа с Републиката? — настоя Макфарли. — Може би ще сме в състояние да ти направим такова предложение, което ще ти допадне.

— Струва ми се, че само ще си изгубиш времето. Вече съм се договорил с канфоритите.

— Нека да опитам — продължи да упорства Макфарли. — Какво толкова лошо ще стане?

Джаланопи си даде вид, че претегля в ума си предложението, после изразително сви рамене, при което цялото му тяло се сгърчи.

— Какво пък, опитай — изрече най-сетне той. — Но те предупреждавам, че това си е чисто губене на време. Предложението на канфоритите ни удовлетворява напълно.

Двамата се обърнаха и закрачиха обратно към Мастабони. Там Макфарли се раздели с Джаланопи и влезе в малката църква, където съхраняваше не само богослужебните си книги и църковната утвар, но и радиостанцията за подпространствена връзка. Джаланопи спря пред жилището на Паратока само колкото да му нареди да държи канфоритите вън от селото до второ нареждане, защото не изпитваше никакво желание ядосаният Макфарли да ги обвини в отправянето на предложения, за които те нямаха никаква представа. После тулабетът се запъти към един поток наблизо, влезе във водата и седна, отдавайки се на удоволствието да лови с ръце стрелкащите се червено-златисти риби.

Той не ги изхвърляше на брега, защото тулабетите не ядяха риба — това беше просто упражнение, което изостряше мисълта и

ускоряваше рефлексите му. Никой от племето не можеше да хване толкова риба. Тези животинки имаха остри зъби — една го беше лишила от средния му пръст, преди да почне последният дъждовен сезон и новият пръст тъкмо беше тръгнал да расте. На този феномен тулабетите гледаха като на даденост, но той беше еднакво поразителен и за Макфарли, и за канфоритиите, защото те не бяха в състояние да възстановят която и да било част от организма си.

Макфарли се появи след около час и приклекна на брега на потока.

— Търсих те навсякъде — каза той.

— Не съм мърдал оттук. Ядеш ли риба, човеко Андрю?

— От време на време.

Ръцете на Джаланопи се стрелнаха под повърхността на бягащата вода и миг по-късно той измъкна голяма червено-златиста риба и я хвърли на брега близо до човека. Рибата подскочи четири-пет пъти и затихна под яркото слънце с широко отворена кръгла уста.

— Това е подарък от мене за добър път. Пази се от зъбите ѝ, докато не се увериш, че е мъртва.

— Говорих с моите хора — каза Макфарли.

— И колко полка от така наречените съветници ще искат да приемем?

— Нито един.

— Много мъдро, човеко Андрю. Така никога няма да се научим да използваме вашите оръжия.

— Бъди така добър да ме изслушаш — продължи Макфарли. — Ще ви дадем осем хиляди бройки от ръчното оръжие. Ще докараме толкова съветници, колкото вие пожелаете. Освен това ще ви предоставим документ, подписан от командира на флота в този сектор и шестима свидетели от различни раси, че никога — нито сега, нито за бъдеще, ще се опитаме да търсим заплащане под каквато и да било форма за оръжието или за оказаните ви услуги. Искаме единствено да бъдем ваши съюзници и да ви попречим да попаднете заради своята наивност под влиянието на канфоритите.

— Хубаво предложение, човеко Андрю. И не искате абсолютно нищо в замяна?

— Само едно.

— Така ли? И какво е то? — попита Джаланопи, който с мъка се сдържаше да не разтегне устни в своето подобие на усмивка.

— Трябва да наредите на канфоритите да си заминат.

— За да дойдете вие на тяхно място?

Макфарли поклати глава.

— Няма да дойдем, докато не ни поканите.

— А ако никога не ви поканим?

— Тогава мъжете, разтоварващи оръжието, бъдещите съветници, аз и няколкото ловци и изследователи, дошли по-рано на планетата, ще бъдем единствените хора, които ще ви се изпречат пред погледа.

— И предполагам, няма да имаш нищо против да останеш като заложник на нашето споразумение, човеко Андрю? — попита Джаланопи.

— Струва ми се, че не те разбирам.

— Ти ще останеш при тулабетите, докато войната свърши. Ако споразумението бъде нарушено, ще платиш с живота си.

Макфарли преглътна мъчително, после кимна.

— Моите хора не лъжат, Джаланопи. Съгласен съм да остана заложник в името на вашето споразумение.

— Тогава им съобщи, че приемам предложението. След колко време може да пристигне оръжието?

— Най-рано утре около обяд.

— Кажете им да приземят кораба близо до селото.

— А за съветниците какво е решението ти?

— Ще приемем пет хиляди души — реши Джаланопи. — Те ще бъдат под мое пряко командване и ще трябва да си заминат веднага щом войната свърши. Съгласна ли е с това твоята Република?

— Сигурен съм, че ще се съгласи.

— Май ще се окаже, човеко Андрю, че двамата с тебе сме станали съюзници срещу фаните и рако. — Ръцете му отново се стрелнаха под повърхността, после се показаха и метнаха на брега гърчещата се жертва. — Заповядай още една риба.

Войната — по-точно би било да се каже клането — продължи точно девет дни, след което разгромените фани и рако се видяха принудени да молят за мир.

Джаланопи нареди да му водят под дървото вождовете им един по един. На всеки беше предложено да му се закълне във вярност и да плаща данък на тулабетите. Онези, които приеха, бяха оставени да си вървят с мир. Малкото, които не се съгласиха, бяха посечени на място. Нито един от неприятелските воители не беше екзекутиран или затворен — всички бяха пуснати свободно да се върнат у дома.

На десетия ден Джаланопи събщи на Макфарли, който изпълняваше ролята на свръзка между краля и хората съветници, че е време сънародниците му да си вървят. Макфарли възрази, че макар тулабетите да са нанесли огромни опустошения на врага с новите оръжия, те все още не са се научили да ги поддържат в изправност и съветниците с удоволствие биха останали още една година, докато армията на Джаланопи овладее изкуството да поддържа бойната си техника.

— Идеята не ми се вижда много добра — отговори Джаланопи. — Нямам желание на моя територия да се водят войни между чужденци.

— Не разбирам — произнесе озадачен Макфарли.

— Казах на канфоритите, че след три дни могат да се върнат — обясни Джаланопи. — Най-добре ще бъде вашите войници да си заминат, преди те да са пристигнали.

— Мислех, че си сключил договор... — поде Макфарли.

— Аз се съгласих да отпратя канфоритите, преди да приема вашите дарове, и удържах на думата си. В договора никъде не се казва, че трябва да ги държа далеч от Каримон навеки.

— Повече от тринадесет дни „навек“ ли е?

— Твоят народ се показва добър приятел на тулабетите, както ти беше добър приятел за мене, човеко Андрю. Аз нямам никакви разногласия с него. Това е просто недоразумение между мене и вашия крал и няма защо да си го слагаш на сърце. — Той замълча за миг. — Ще пратя Паратока, главния ми съветник, заедно с вашите специалисти. Той ще ме представя и ще разговаря с вашия крал за уреждане на тази работа. — Устните му се разтегнаха. — И кой знае? Може като се върне оттам, да ме посъветва да се присъединя към вашата Република.

— Веднага ще предам отговора ти на моите хора — каза Макфарли, отправяйки се към своята църква и подпространствената си

радиостанция.

Джаланопи прати да повикат Паратока.

— С какво мога да ти служа, кралю? — попита главният съветник, заставайки под дървото.

— Искам да придружиш хората и да се срещнеш с техния крал.

— И какво да му кажа?

— Разговора ще води предимно той. Наредих да му съобщят, че имам намерение да позволя на канфоритите да се завърнат веднага. На него това със сигурност ще му се стори неприемливо. Ти ще му възразиш, че няма право да ни нарежда с кого да поддържаме приятелски отношения, и постепенно ще го оставиш да те убеди и да наложи своето виждане.

— Това ли е всичко, кралю?

— Разбира се, че не. Все още не знаем най-главното за хората. Докато си там, трябва да разбереш защо металите в нашите хълмове са толкова ценни за тях.

— Те казаха, че няма да се върнат, докато ти не ги поканиш — забеляза Паратока.

— Ще се върнат — заяви уверено Джаланопи. — И аз трябва да знам какво да им поискам за тази привилегия.

Паратока се върна след седем седмици и донесе сведенията, от които се нуждаеше Джаланопи. Той обясни, че хълмовете са пълни с най-различни метали, някои от които хората високо ценят, други не представляват интерес за тях. Нямаше друг начин да разберат в какви количества се съдържа всеки от тях в земите им, освен да разрешат на хората да кацнат на Каримон и да проучат изцяло залежите.

— Върни се — заповяда Джаланопи — и им кажи, че ще им разрешим да дойдат и да си направят проучванията, но не сме съгласни да носят със себе си оръжие.

— Мисля, че те ще настояват, кралю — отговори Паратока. — Хората, които ръководят проучванията, са от военните.

— Металът е нужен на тях, не на мене! — отсече Джаланопи самонадеяно. — Ще видим кой притежава повече търпение — техният крал или вашият!

— Те нямат крал — вметна Паратока.

— Имат, казва се Соломон — отвърна Джаланопи. — Как биха могли да съществуват без крал? Може би тулабетите не му се виждат достатъчно важни, та да се унижи до аудиенция! Скоро ще разбере, че е сбъркал.

Паратока се върна в Републиката с отговора на Джаланопи и през следващите пет месеца хората нито се чуха, нито се видяха. Няколко ловци поискаха разрешение да ловуват, на няколко мисионери беше позволено да проповядват на Каримон, но Джаланопи чакаше ден след ден Републиката да отстъпи пред неговите условия, а отговорът продължаваше да бъде мълчание.

— Трябва им подтик — заяви една вечер кралят пред съветниците си. — Поканете пак канфоритите.

— Нали се споразумяхме да не го правим! — обади се Паратока.

— Когато хората се върнат, пак ще ги отпратим.

— Това не е честно — осмели се да забележи друг съветник.

— А нас какво ни е грижа за тях? — попита Джаланопи. — Хората са най-силната раса, с която сме се сблъскали, освен това те се домогват до нашите метали, така че сме в правото си да използваме всички средства, за да наложим на човешката раса нашата воля.

— И други са опитвали — каза съветникът. — Въпреки това империята им наброява четиридесет хиляди свята.

— Аз не съм „другите“ — заяви Джаланопи. — Ще повикаме канфоритите отново.

Завръщането на канфоритите направи нужното впечатление в Републиката. Едва научили новината, хората изпратиха делегация от дипломати и високопос-

тавени военни, които поискаха разрешение да кацнат на Каримон и да се срещнат с Джаланопи.

Кралят назначи аудиенция, която, разбира се, се състоя под неговото дърво. Когато моментът наближи, той положи на главата си официалната корона, седна на змиевидния си трон и разположи воините си (всичките въоръжени с оръжието на Републиката) по такъв начин, че да изглеждат повече, отколкото са в действителност. Накрая, удовлетворен, той нареди да му доведат гостите.

Група от седем жени и мъже, петима от тях във военни униформи, крачеше през сухото тревисто поле към Мастабони —

селото на Джаланопи. Водеше я местен жител, който удряше високата трева с копието си, за да прогони отровните змии. Когато се изправиха пред Джаланопи, всичките бяха покрити с пот и прах. Те спряха на пет-шест метра от дървото и тулабетите ги обкръжиха. Накрая един от двамата цивилни пристъпи напред.

— Приветстваме те, кралю Джаланопи — започна той. — Казвам се Артур Грюнинг и...

Джаланопи вдигна ръка и човекът спря на половин дума.

— Тези глупаци дори не са си дали труда да научат нашия език — каза кралят на Паратока. — Ти ще превеждаш.

— Земният ми език не е много добър, кралю — отговори главният съветник. — Предлагам да повикаме човека Андрю.

Джаланопи кимна.

— Ти обаче ще стоиш и ще слушаш, защото каквото и да приказваме, той си остава един от тях.

— Да, кралю.

Няколко минути по-късно се появи Макфарли, изясни си положението и започна да превежда за двете страни.

— Името ми е Артур Грюнинг — започна отново човекът в граждански костюм — и представлявам Министерството на външните работи на Републиката, което се намира далеч оттук, на Делурос VIII.

Той млъкна и изтри потта от челото си с носна кърпа, като тайничко съжаляваше, че не си е взел шапка.

— Моето правителство ми нареди да ви напомня за някои обещания, дадени от ваше име, и да настоявам да преосмислите решението си да разрешите на общите ни врагове от Канфоритската система достъпа до вашия свят.

— Аз не съм давал такива обещания — заяви Джаланопи.

— Аз присъствах, когато го направи — възрази Макфарли.

— Превеждай това, което казвам, човеко Андрю — произнесе хладно Джаланопи. — Тук се решават големи работи и няма да ти позволя да ги изложиш на риск с намесата си!

Макфарли сви рамене и преведе изявлението на Джаланопи.

— Но вашият представител ни увери, че на канфоритите ще бъде отказан винаги достъп до Каримон! — възкликна Грюнинг.

— Не съм го упълномощавал да го прави — отговори Джаланопи.

— Независимо от това той говореше от ваше име.

Джаланопи отново вдигна ръка.

— Доведете ми Паратока!

Трима от воините му веднага тръгнаха към едно от причудливо извитите жилища.

— Но той е застанал точно пред тебе! — учуди се Макфарли.

— Човеко Андрю, ако искаш тези седмина представители на твоята раса да доживеят до утре, ще се ограничиш само с превода. И не забравяй, че истинският Паратока ще ми каже дали превеждаш както трябва думите ми.

Воините измъкнаха от жилището един войник фани с вързани очи и стегнати зад гърба ръце и го завлякоха до дървото.

— Ето го Паратока — заяви Джаланопи.

Той изчака Макфарли да преведе, след което измъкна дълъг тънък меч и преди да успее някой да реагира, замахна и отсече главата на пленника.

— Както виждате — продължи спокойно кралят, прибирайки меча в ножницата, — Паратока вече не може да говори и от свое име, та камо ли от мое. — Той се вгледа в Макфарли с оранжевите си котешки очи, сега широко отворени и немигащи. — Това ще сполети всеки, който изопачава думите ми.

Грюнинг и другият цивилен се бяха извърнали, докато военните наблюдаваха сцената без някакви видими признаци на вълнение.

— Имаме ли да обсъждаме още нещо? — попита Джаланопи след кратка пауза.

— Да — Грюнинг с усилие отмести поглед от трупа. — Ние ви дадохме оръжието си и приятелството си. Ние спазихме обещанията си пред вас. Ние доказахме, че сме ви приятели. Защо отново откривате достъпа до вашата планета пред канфоритите, за които знаете, че са наши врагове?

— Дадох на вашата раса възможността да проучи нашите хълмове и да вземе различни проби за металите в тях. Когато не получихме отговор, аз естествено прецених, че тези неща не представляват интерес за вас. Ние сме беден народ и щом не можем да продадем на вас нашите метали, ще трябва да им търсим друг купувач.

— Значи в момента канфоритите правят проучвания на вашите хълмове? — изненада се Грюнинг.

— Канфоритите са в хълмовете. Нямам представа какво правят там.

— Ние също бихме искали да ги проучим.

— Тогава защо не ми отговорихте, когато ви го предложих?

— Заради условията, които поставихте — отвърна Грюнинг. — Имате много диви животни на вашата планета, а и все още не сте победили всичките си врагове. Ще бъде безразсъдство да изпратим невъоръжена експедиция да проучва хълмовете ви.

— Всеки проблем може да се реши, стига двете страни да са доброжелателно настроени и да седнат спокойно да го обсъдят — заяви Джаланопи и единствено Макфарли забеляза в разтеглените устни и присвиването на очите му презрителна усмивка. — Ако просто бяхте изразили гласно опасенията си, щяхме да решим проблема още преди месеци. Аз ще пратя с вас в хълмовете въоръжена група от моите бойци, която да ви охранява.

— Предпочитаме нашите хора да са въоръжени със собствено оръжие.

— Това ми звучи като недоверие. Приятелите не говорят така.

— Извинете за момент, кралю Джаланопи. — Грюнинг се обърна и размени полугласно няколко изречения със спътниците си, после отново се обърна към Джаланопи. — Приемаме условията ви. Група от четиридесет изследователи ще кацне тук вдругиден и вие ще имате грижата за тяхната охрана.

— Поемам тази отговорност — величествено изрече Джаланопи.

— А канфоритите?

— Скоро ще си заминат.

— Колко скоро?

— Когато намеря за нужно да ги отпратя.

— Те са двулична раса, кралю Джаланопи. Ако бях на ваше място, щях да ги държа под постоянно наблюдение.

— Благодаря за съвета.

Настъпи кратка пауза.

— Може би — продължи Джаланопи — няма да е лошо вашите изследователи да вземат със себе си още хиляда бройки от онези оръжия, за да можем по-добре да ги пазим от канфоритите.

— Напълно сме убедени в способността ви да ни предпазите с оръжието, което имате.

— Аз обаче не съм. Нужни са ми още хиляда бройки, за да мога да гарантирам безопасността на вашата експедиция.

— Макфарли! — избухна Грюнинг, обръщайки се към преводача. — Това е изнудване! Кажете му го!

— Може би това не е най-умното, сър — предупреди го Макфарли.

— Няма да позволим никакъв дивак да ни направи за посмешище! — продължи Грюнинг. — Ние играхме по правилата, изпълнихме нашата част от сделката, а сега той се опитва да ни върти на пръста си! Ако си отидем у дома с празни ръце, ще се наложи да се върнем със сила!

— Няма да си заминете с празни ръце — увери го Макфарли.

— Какво искате да кажете?

— Заобиколени сте от над хиляда негови воители, въоръжени с оръжията на Републиката. Ако не отстъпите пред неговите искания, никога няма да стигнете до кораба.

Грюнинг изведнъж си даде сметка за положението. Някаква самотна авиана изпищя високо в клоните, докато дипломатът обхождаше с поглед змийските лица пред себе си.

— Той не може сериозно да разчита, че ще се измъкне от положението, като ни убие! — произнесе най-сетне човекът.

— През тази година, която прекарах тук, аз го опознах доста добре — отговори Макфарли. — Според мене той е убеден, че може да ви убие. Ще убие и мене и ще стовари вината върху канфоритите. И в крайна сметка Републиката ще му даде още оръжие, за да се брани от тях, а може и сама да започне война с Канфор.

— И ще го направят, Бога ми! — промърмори Грюнинг замислено. — Копелето е доста умно за мислеща змия, която се мотае полугола.

— Не правете грешката да го подценявате, сър — предупреди го Макфарли.

— Този нещастник, когото уби, не беше Паратока, нали?

— Нямам право да ви отговоря, сър.

— Значи той говори нашия език?

— Не, сър, но други го говорят.

Грюнинг обходи с поглед множеството на тулабетите, като напразно се опитваше да открие онзи, който говореше неговия език.

— Кажете ми, Макфарли, вие на чия страна сте?

— На страната на мира, сър. Но ако ми се наложи да избирам, обикновено заставам на страната на по-слабия.

— Добре! — въздъхна Грюнинг. — Старото копеле ни хвана неподготвени. Кажете му, че сме съгласни с всичките му условия.

Макфарли изпълни нареждането.

— Доста си поговорихте двамата, човеко Андрю — отбеляза Джаланопи и устните му леко се резтеглиха. — Предполагам, че си му обяснил всички варианти.

— Липсата на варианти — поправи го Макфарли.

— Чудя се какво ли още бих могъл да поискам от него? — разсъждаваше Джаланопи.

— Ако много го притиснете, той ще си замине.

— Няма да е никак умно от негова страна.

— Е, той ще обещае всичко, което му поискаш, само че вместо обещаното ще ти прати космическия флот. На твоето място щях да спра, докато все още имам преднина.

— Само че не си на мое място — отговори Джаланопи. Езикът му се стрелна и настигна някакво насекомо в полет. Той го дъвка замислено няколко мига, после вдигна поглед. — Попитай го как смята да ни плати, ако му позволим да добива метал от нашите хълмове.

— Можем да платим в републикански кредити или в която и да е от всичките хиляда двеста седемдесет и девет конвертируеми валути, които са в обръщение на различните планети в Републиката — без да се замисли, отговори Грюнинг.

— Какво е това кредит? — попита Джаланопи.

— Средство за размяна.

— Нещо като нашите дълговрати? — кралят посочи стадото добитък, което пасеше недалеч.

Грюнинг се усмихна.

— Кредитът се дава в писмена форма, като това тук. — Той извади от портфейла си някакви книжа и ги вдигна пред очите на Джаланопи.

— Това е неприемливо за нас — заяви тулабетът. — Ще са нужни милиони такива да заменят един дълговрат.

— Всъщност един дълговрат може да се купи за около двеста, ако не се лъжа — осведоми го Грюнинг.

Джаланопи поклати глава.

— Не и от тулабетите. И след като веднъж сте получили тези кредити, какво ги правите нататък? Можете ли да им измъкнете костния мозък?

Грюнинг се опита да му обясни някои елементарни положения от икономиката, но кралят не желаше да приеме нищо от чутото.

— Не става, човеко Грюнинг — заяви той накрая. — Ако отида при фани или при рако, та дори и при собствените си хора с тези парченца хартия и поискам срещу тях техните дълговрати, те ще ме помислят за луд.

— Тогава как искаш да ти се плати? — попита Грюнинг.

— Ще реша, когато му дойде времето. — Джаланопи стана, извисявайки се над останалите. — Сега те каня да обядваш заедно с мене, а после ще се върнеш в своята Република и ще ми изпратиш експедицията заедно с оръжието.

Обядът беше истински провал — нещо, което и Макфарли, и Джаланопи знаеха предварително, но кралят на тулабетите твърде много се наслаждаваше на затруднението на госта си, за да съкрати церемонията. Когато хората най-сетне се качиха на кораба си и покъсно излязоха от орбита, Макфарли отново отиде при Джаланопи.

— Мислех, че Паратока все е понаучил нещичко за паричната икономика по време на престоя си в Републиката.

— Научил е.

— Тогава двамата с него може би ще успеем да ти обясним някои неща.

— За какво трябва да си правиш този труд? Вече разбрах каквото трябваше.

— В такъв случай...

— Ако ми дадат кредити, човеко Андрю — започна Джаланопи, сякаш обясняваше на малко дете, — те никога няма да ми позволят да ги похарча за оръжие. Кредитите ще останат тук, докато хартията изгние. Ето защо ще се правя на глупак, докато не решат, че единственото заплащане, което бих приел за нашите метали, е оръжието.

— И срещу кого смяташ да използваш всичкото това оръжие? — поинтересува се Макфарли.

— На първо време срещу фаните и рако. После срещу другите племена. И в крайна сметка срещу хората, които идват в моя свят, ако се окажат твърде досадни.

— Това ще бъде грешка.

— Аз нямам нищо против твоята раса, човеко Андрю — заяви Джаланопи. — Всъщност ние с вас доста си приличаме. Знаем как работят вашите мозъци, познавам и подбудите ви. Но между нас има и някои разлики.

— И какви са те? — попита Макфарли.

— Хората жадуват за пари и за власт. Аз нямам нужда от пари и се стрема само към власт. Ако мога да ги използвам, за да си осигуря власт над Каримон, те могат да ме използват, за да се сдобият с пари.

— Ами тяхната жажда за власт?

Устните на Джаланопи се разтеглиха с леко съскане.

— Да я упражняват там, където не ги разбират така добре, както ги разбирам аз. Ние ще бъдем партньори, хората и моето племе... но аз ще бъда водещият партньор.

Макфарли се усмихна мрачно.

— Желая ти късмет, Джаланопи.

— Ти си мислиш, че ще ме надхитрят, така ли?

— Убеден съм.

— Добре е, че ме предупреждаваш.

— Не съм те предупредил, Джаланопи, защото нямам никаква представа как ще го направят. Просто отговорих на въпроса ти.

— А това не е ли нелоялно към твоята раса? — попита Джаланопи, който винаги се опитваше да научи нещо повече за противника си.

— Към расата ми може би. Но не и към моя Бог. Той ни учи да обичаме ближния си.

— Като предавате своите?

— Никого не съм предал, Джаланопи. В крайна сметка каквото и да кажа, то няма да промени нищо и за двете страни. Тази игра е играна хиляди пъти и на хиляди планети. Много от тях са имали владетели, които са мислели, че могат да накарат човешкия род да играе по тяхната свирка, но почти всички сега са членове на Републиката.

— Почти всички! — повтори Джаланопи. — Но някои не са. Така ще бъде и с нас.

— Аз не бих разчитал на това, приятелю. Днес ти печелиш. На твоето място щях да се наслаждавам на победата си, защото твоите победи над хората ще бъдат малко и твърде редки.

Джаланопи се замисли.

— Какво ще направят нататък? — попита той.

— Нататък ли? Ще докарат тук своите изследователи, за да се уверят, че вашият свят си струва труда.

— И ако наистина си струва? Тогава какво?

— Не знам — въздъхна Макфарли. — Хората са много изобретателни.

Бяха нужни четири месеца, за да се прояви човешката изобретателност. Веднага щом установиха, че хълмовете на тулабетите са пълни със злато, платина, сребро, мед и радиоактивни метали, хората изтеглиха експедицията си оттам.

После започнаха да пристигат тревожни вести. Едно тулабетско село беше изклато от рако на северната граница. Групата воители, пратени да разследват кървавата баня, изчезна безследно. Мъжете от три големи села на североизток бяха избити от фаните, а повече от триста жени бяха отвлечени. Малки племена, които никога не бяха причинявали неприятности на тулабетите, сега внезапно ги нападаха, при това успешно.

Най-накрая до Джаланопи, който седеше, потънал в мрачен размисъл, под своето дърво, стигна слухът, че фаните, рако и останалите притежават човешко оръжие, и то в далеч по-големи количества от тулабетите.

Джаланопи прие предизвикателството, вдигна армията си на крак и тръгна на война срещу врага. Единствено благодарение на неговите изключителни качества на пълководец той се върна победител — твърде скъпа победа, като се имат предвид загубите на жива сила и оръжие. Две седмици по-късно той предприе нови бойни действия, за да открие, че врагът му е екипиран наново. Джаланопи се оттегли във вътрешността на кралството си, за да обмисли по-нататъшната си стратегия.

Два дни и две нощи той седя самотен под дървото си, потънал в размисъл, накрая повика Макфарли.

— Ти беше прав, човеко Андрю — призна той с горчивина. — Хората са по-изобретателни, отколкото предполагаш.

— Съжалявам, Джаланопи — изрече Макфарли искрено.

— Твърде късно е за съжаления... и твърде рано. Трябва да се свържеш с твоята Република и да сключиш колкото е възможно по-добра сделка.

— Радиостанцията ми е на твое разположение.

— Кажим им, че ми трябва още оръжие и че съм склонен да им отстъпя правото да добиват метали от моите хълмове, стига те да спрат въоръжаването на враговете ми.

— Ще го направя веднага — увери го Макфарли, отправяйки се бързо към църквата.

След двадесетина минути той се върна.

— Е? — посрещна го Джаланопи.

— Може да се каже, че молбата ти не ги изненада — кисело отвърна Макфарли.

— И какъв е отговорът?

— Те са отстъпили правата върху добива на полезни изкопаеми на компанията „Спирал Арм Дивелъпмънт“, която се ръководи от Вайълит Гарднър. Чувал ли си някога за нея?

— Не. Това жена ли е? — в гласа на Джаланопи прозвуча нескрито презрение.

— Предполагам.

— И за какво ми е притрябвала някаква си жена?

— За парите мъже и жени няма. Доколкото разбирам, Вайълит Гарднър е готова да подпише договор с тебе, който ще осигури правото върху рудодобива, а тя от своя страна ще ти гарантира господство над всички племена на Каримон.

— Каква полза от обещанията на една жена? Жените не стоят кой знае колко по-високо от дълговратите. Ако един воин има нужда от жена, той си я купува. Те нямат мозък. Стават само да готвят и да раждат деца.

— Те нямат права — натърти Макфарли, — което не значи, че нямат мозък. Вие пропилявате половината от възможностите на вашата раса, като ги държите в такова робско подчинение. — След кратка пауза той продължи: — Моят народ гледа на жените като на равни на мъжа, а нерядко те се оказват дори по-добри.

— Това може и да е вярно за хората, човеко Андрю — отсеке Джаланопи, — но не и за тулабетите. Нашите жени не могат да вършат никаква по-сериозна работа от готвенето и тъкането на дрехи.

— Това е, защото мъжете рядко разговарят с тях, а сред тях самите няма нито една, способна да ги научи на нещо повече. Уверявам те, Джаланопи, няма никаква разлика в способностите на новородените тулабетски момичета и момчета, разликата е само в предоставените им възможности.

— Аз съм пронизал с копието си много беснозъби и нощни убийци. Коя тулабетска жена може да направи такова нещо?

— Не знам — вдигна рамене Макфарли. — Нито пък ти някога ще узнаеш на какво са способни те, защото се отнасяш с тях като с дълговрати. — Той замълча за миг. — Освен това...

— Знам... Нямам избор. — Лицевите мускули на тулабета конвулсивно се свиваха и разпускаха, от което по кожата му избиваше мазна течност.

Дълго след като Макфарли си тръгна, Джаланопи остана неподвижен, питайки се дали не е последният крал на тулабетите, който седи под своето дърво. В крайна сметка вродената му самоувереност отново надделя и той започна да крои планове как да надхитри тази жена, която Републиката беше сметнала достойна да бъде възнаградена с неговите хълмове.

II. БЛЯНЪТ НА ГАРДНЪР

Името и беше Вайълит Гарднър и макар че трудно можеше да бъде наречена чудо невиждано, още с ражането си тя беше нещо твърде специално: единственото дете на баща, който, преди да се установи постоянно в сърцето на Републиката, беше спечелил огромно състояние, разработвайки рудни находища в Граничните светове, и на майка, изпробвала силите си на сцената, в драматургията и поезията, при това с немалък успех на всяко от тези поприща. От детето на Лорънс Гарднър и Белора Айвър се очакваха велики дела и тя правеше всичко според силите си да не излъже очакванията.

Вайълит израсна на Лундквист IV, тиха зелена планета в непосредствена близост до огромния Делурос VIII, който беше на път да се превърне в главно средище на човешката раса. Образованието е беше такава, че дори изключителните е родители не можеха да възразят нищо. Освен това владееше много спортове, макар нито един от тях да не я интересуваше истински. Имаше огненочервена коса и също такъв огнен темперамент и прекарваше немалка част от времето си в усилия да го обуздава или да заглажда последиците от него.

Когато стана на седемнадесет, тя замина за университетската планета Аристотел, откъдето се завърна след седем години с научни степени по литература, металургия (за което беше настоял баща е) и политически науки, но все още без някаква определена представа какво да прави с живота си.

През следващите две години тя диктуваше светския живот на Делурос VIII, Земята и останалите модерни човешки планети. Говореше се, че имала купища любовници, но дори и така да беше, тя проявяваше твърде голяма дискретност и нищо не можеше да се твърди с положителност. Говореше се също, че е била в клиника за лечение на наркомани, но и това не можеше да се докаже с никакви документи. Със сигурност се знаеше, че се е подложила за кратко на психоанализа, за да се научи да контролира емоционалните си

изблици. Предполага се, че сеансите са оказали нужното въздействие, защото лечението не се повторило.

После, докато вятърът я вееше от една планета на друга, Вайълит се захващаше с какво ли не, без някога да бъде напълно удовлетворена от живота, който водеше. Тогава се случи нещо. Многого е биографи още спорят какво точно е станало, но във всеки случай нещо я беше накарало пак да се отпрати на Аристотел за две години, след което тя се върна с още една диплома — по картография — и с цел в живота.

Човешката експанзия в галактиката винаги беше вървяла отвън навътре, към центъра. Роден в Спиралния ръкав, където звездите не са струпани нблизо, човекът се беше отдалечавал все повече от родната си планета, за да избере накрая за свое главно средище Делурос VIII. Той бавно и методично беше изграждал своята империя, домогвайки се до нови завоевания къде с политически, къде с икономически, а понякога и с военни средства, разпростирайки господството си извън системата на Делурос. Беше си проправил път до центъра на Галактиката, към световите от така наречената Вътрешна граница, после и до галактическата периферия — световите от Външната граница — но по някаква причина, вероятно поради невъобразимия мащаб на предприетите операции, не беше постигнал особен напредък в Спиралния ръкав, от който беше тръгнал.

На двадесет и девет години Вайълит Гарднър реши да промени това.

Беше е се явило видение — ако искате, наречете го блян — как човешката империя се разпростира и върху целия Спирален ръкав. Познаването на картографията е позволяваше да прозре най-лесно осъществимия начин за постигане на целта, защото тази нейна специалност се беше превърнала едва ли не в политическа наука, която се занимаваше не само с карти, а и с чуждите раси, с транспортните връзки и енергийните доставки. Опитът е в политиката и по-точно в междузвездната и междурасовата политика е беше дал необходимото, за да бъде на висота в отношенията си както с човешките, така и с чуждите правителства. Знанията е в областта на минното дело и съветите, за които се обръщаше от време на време към престарелия си и тежкоподвижен, но все още с бистър ум баща, е посочиха начина да осъществи мечтата си, без да зависи материално от когото и да било. А при нейната интелигентност и напористост, която нямаше граници —

според някои от биографите ставаше дума за същия този неин необуздан нрав, насочен и ръководен както следва, успешният старт беше едва ли не неизбежен.

И ако до този момент от галактическата история на човека проникването му в други светове се предприемаше от военните и за техните цели, Вайълит Гарднър убеди Републиката да ѝ продаде икономическите права върху седемнадесет звездни системи в Спиралния ръкав и по този начин се превърна в нещо като частен филиал на човешката завоевателска машина. Тя се интересуваше не толкова от военните начинания, колкото от политиката на икономическо подчиняване и контакти. На тридесет и две години мечтата ѝ не беше вече мимолетно видение, а логичен, рационален, добре обоснован трактат от шестстотин седемдесет и две страници, превърнал се едва ли не в библия за подчинените ѝ. В него се обясняваше защо точно тези седемнадесет звездни системи трябва да разширят човешкото влияние в Спиралния ръкав, как и в каква последователност трябва да се проникне във всяка една от тях, каква ще е цената на завоюването и на каква печалба може да се разчита.

Вайълит започна с Пирели и Доксус II, две на пръв поглед незначителни кислородни планети без никакво население, чието единствено предназначение беше да доставят гориво и боеприпаси. После се насочи към Касълстоун — планета, богата на скъпоценни камъни и ядрени материали. Бяха ѝ нужни три години, за да въведе парична икономика сред местните разумните двуутробни. Износът от мините ѝ в Касълстоун беше повече от достатъчен, за да финансира следващите ѝ няколко начинания, но междувременно тя успя да си докара и рак (който се лекуваше), както и някаква много рядка болест на кръвта (по всяка вероятност неизлечима). Реалистка както винаги, тя реши, че Времето е единствената стока, която не е в състояние да купи и продаде и че не може да си позволи да прекара повече от три години на която и да било планета.

Изтънчената жестокост се превърна в нейно главно оръжие — първо на Нарабела, после на Шугармун, кислородния спътник на огромния Борго XI, и по времето, когато спря вниманието си върху Голдстоун, възнамерявайки да го превърне в основополагащ камък на малката си търговска империя, тя беше подготвена за всякакви непредвидени обрати.

При кацането си там тя завари една примитивна хуманоидна раса, чиито народи непрекъснато воюваха помежду си и нямаша никакво понятие от парична икономика. След като двете срещи с владетелите на най-могъщите страни се оказаха безплодни, тя потърси сътрудничеството на Космическия флот и с негова помощ въведе немалко подобрения в бита на жителите. Построи мостове и пътища, внесе торове и хибридни семена, дори докара екип от екзобиолози да осигурят на населението квалифицирана медицинска помощ.

На жителите на Голдстоун не беше нужно много време, за да свикнат с нововъведенията, които правеха суровия им живот по-поносим, а междувременно тя насочи вниманието си към други два свята. После един хубав ден без никакво предупреждение всички хора напуснаха Голдстоун, помощите секнаха, а удобствата, от които местните вече бяха зависими, започнаха да изчезват.

Владетелите на различните държави я издириха — тя беше на тяхно разположение винаги, когато им потрѣбваше — и я помолиха да им върне онова, което им беше отнето. Вайълит обясни, че подобна благотворителност струва пари, а Републиката е отрязала всички помощи за Спиралния ръкав. И тъй като те нямат парична икономика, очевидно не могат да ѝ дадат парите, нужни за излизането от това затруднение. Тя изпитва най-искрени симпатии към тях, разбира се, но какво би могла да направи?

Последва цял месец на пазарлъци. Голдстоун нямаше нищо против да премине към парична икономика, но на правителствата им липсваше база за данъчно облагане, тъй като населението не получаваше пари. Вайълит изслуша замислено проблема им, след което заяви, че може да се намери решение: ако ѝ отстъпят всички права по разработката на полезни изкопаеми на Голдстоун, тя ще им плаща по десет милиона кредита годишно или десет процента от печалбата си — което се окаже повече като сума. А в случай, че се наемат да ѝ осигурят за начало работна сила от два милиона местни миньори, като броят им постепенно се увеличи до пет милиона, тя ще им плаща заплати по тридесет кредита седмично на работник и малко повече на надзирателите, с което ще създаде база за данъчно облагане. При тези два източника на доходи правителствата биха могли да направят огромен скок, преминавайки към парично стопанство и

връщайки си удобствата и придобивките, които до този момент бяха получавали безплатно от Републиката.

Година по-късно мините на Голдстоун работеха денонощно и всеки ден се откриваха нови. Вайълит Гарднър беше толкова богата, колкото не е се беше присънвало и в най-фантастичните е сънища. Само че тя бленуваше не за богатство, а за човешка империя, простираща се от единия до другия край на Спиралния ръкав, и разбираше, че все още е предстои много работа.

И ето, застанала на покрива на неотдавна построената своя административна сграда, тя се взираше в небето към две блещукащи в далечината жълти звезди. Около тях кръжаха две планети — онези, които трябваше да се присъединят към нейната финансова империя. И макар че никога не беше стъпвала на никоя от тях, тя ги познаваше така добре, както познаваше собственото си отразено в огледалото лице — почерняло от слънцето и отслабнало от болестта.

Нямаше да мине много време и те също щяха да я опознаят.

— Покажете Джаланопи на холоекрана — нареди Вайълит Гарднър.

— Изпълнява се... изпълнено! — съобщи компютърът.

Когато изображението се появи, осветлението на тавана автоматично намаля и илюминаторите, гледащи към открития космос, се затъмниха. Вайълит седеше в единия край на дълга хромирана маса, закрепена с магнит към пода на заседателната зала. В другия е край се бяха струпали шестима мъже и три жени.

— Прилича на змия с крайници — отбеляза Вайълит.

— Да, но мисли почти като човек — горчиво подметна Артур Грюнинг. — Ловко старо копеле.

— Да — сухо се съгласи Вайълит, без дори да се опита да скрие презрението си към Грюнинг — той работеше не за нея, а за Републиката, затова моментално беше окачествен като некомпетентен и шпионин. — Доколкото разбирам, успял е блестящо да се справи с вас.

Вайълит достигаше едва метър и шестдесет. Огненочервената е някога коса сега висеше на грозни сиви кичури, а болезненият жълтеникав оттенък на кожата говореше за първите признаци на

заболяването на кръвта. Независимо от това всяка нейна проява на гняв и недоволство извикваше ужас у подчинените ѝ.

— Какво можех да направя? — заоправдава се Грюнинг. — Републиката ми връзва ръцете. Нямах пълномощия да предприема каквото и да било, докато „Спирал Арм Дивелъпмънт“ не подпише договора с Републиката за правата и не установи контрол над Каримон. — Той се усмихна. — Бедният дявол представа си няма как стоят нещата.

— Линъс! — обърна се Вайълит към Линъс Ролс, висок слаб мъж с мустаци, който се беше отпуснал небрежно на един стол. Официалният му костюм беше измачкан, а от устните му висеше угаснала цигара. Той работеше с нея вече десет години и единствен в залата не се боеше от нея или поне умееше да скрива страха си.

— Да?

— Разкажи ми за жителите.

— Аз мога да го направя, мадам Гарднър — обади се Грюнинг.

— Предпочитам да го чуя от някой, който е живял с тях няколко месеца, отколкото от човек, изигран още при първата си среща с тях.

— Вече ви обясних... — с раздражение подхвана Грюнинг.

— Да, да — прекъсна го Вайълит. — Затова не е нужно да го правите отново. Линъс?

— И така — започна Ролс, — ловувах три месеца в северната част на кралството на Джаланопи заедно с Фуентес — точно според инструкциите ви. Дивечът тук е невероятен — имат едно животно, наречено червен хълм, което...

— Животните не ме интересуват, Линъс — прекъсна го тя.

— Извинявайте. — Ролс преглътна и започна пак: — Използвахме няколко от тези змии за оръженосци, готвачи, водачи, разузнавачи и за поддръжка на лагера, с една дума, момчета за всичко, така че познавам някои доста добре. Едно мога да кажа — много са схватливи.

— Наричаш ги змии?

— Фуентес ги нарича така. И знаете ли, те не живеят в колиби или къщи, а се вмъкват пълзешком в тези техни намотани като змия могилки и там спят, а пък ако видите езиците им, направо ще се шашнете. Могат да хванат с език летящо насекомо на трийсетина сантиметра от тях. Гласовете им също са странни — съскащи.

— На вид приличат на хора — забеляза Вайълит.

— Е, аз не бих ги нарекъл хора. Прекарват много време във водата, а и тези техни нелепи къщички... освен това нито един човек не би хапнал това, което ядат тулабетите.

— Разликата изобщо не е толкова голяма — сви рамене тя. — А колко са силни?

— Ами Джаланопи сигурно би могъл за една седмица да вдигне на крак армия от двадесет хиляди души. Колкото до останалите...

— Нямах това предвид — поклати глава Вайълит. — Въпросът ми беше за физическата сила на тези змии.

— Могат да носят доста тежък товар.

— Раменете им изглеждат много тесни и полегати.

Ролс кимна.

— Да, и на мене така ми се струва.

— Добре. Ще им дадем винтовки 975-и калибър.

— Мадам Гарднър, те не могат да се целят с оръжието, което вече сме им давали — заобяснява Ролс. — Никога няма да се научат да стрелят. Да вземем носачите на Фуентес — след като са прекарвали години с него, те не разбират, че като натискат спусъка с всичка сила, куршумът няма да полети по-бързо. — Той замълча. — Ще стане така, че ще дадат изстрел, ще пробият огромна дупка в нещо, в което не са се целили, и при отката ще си счупят рамото.

Вайълит го изгледа безизразно.

— Накъде биеш, Линъс?

Той отвърна на погледа ѝ и неочаквано се засмя:

— Никъде не бия, мадам Гарднър. Просто споделям наблюденията си.

— Няма съмнение, че Джаланопи ще поиска от нас оръжие — разсъждаваше тя. — Не виждам причина да не им дадем най-мощното, с което разполагаме.

Тя се обърна към друг свой помощник:

— Мистър Лохмайер, предполагам, че сте получили доклада на геодезистите?

Спретнатият сивокос мъж се изправи.

— Да, мадам Гарднър. Огромни залежи от злато, известно количество платина, много богати медни находища, някои редки камъни... Още не сме открили диаманти, но сме сигурни, че ги има.

— А радиоктивни материали?

— Възможно е на северната тулабетска граница, отвъд планинската верига, да има известно количество уран. Още не сме имали възможност да проучим изцяло местността, но геоложките условия са налице.

— Колко време ще е нужно, докато планетата започне сама да плаща за себе си?

Лохмайер сбърчи чело, обмисляйки различните фактори.

— Не виждам възможност за печалба в близките пет години, мадам Гарднър. Тук трябва да започнем от нулата: няма индустрия, няма търговия, няма космодрум, няма нито жилища, нито елементарни удобства за хората, които ще контролират процеса. Всичко това трябва да се построи или да се достави отвън. В тези планини и водата не достига. Ще се наложи да намерим водоизточник и да го уловим. Но всичко това може да стане при положение, че не срещнем проблеми с организирането на работната сила. — Той поклати глава. — Не, не виждам възможност за някаква сериозна печалба в близко бъдеще, а може дори да се окаже, че прогнозите ми са прекалено оптимистични.

— Този срок никак не е малък, мистър Лохмайер — изрече Вайълит.

— Наистина не виждам как бихме могли да го съкратим, като се имат предвид тукашните условия — отвърна Лохмайер.

— Вие си имате свои срокове, а аз мои — заяви Вайълит, която криеше истината за заболяването си. Макар и да не представляваше непосредствена опасност за живота ѝ, то не можеше да бъде излекувано и с всяка изминала година щеше да подкопава силите ѝ и да я прави все по-малко способна да издържи на лудешкото темпо, с което беше живяла досега. — За мене покоряването на Спиралния ръкав от човека е станало професия и съдба и аз не мога да позволя всяка планета да ни отнема по пет години, докато започне да ни носи печалба.

— С радост ще се вслушам във всяко ваше предложение, как Каримон би могъл да стане платежоспособен в по-кратък срок — съгласи се Лохмайер.

— Много просто — обясни Вайълит. — Ще го отворим за колонизация — ще позволим достъпа не само на фермери, но и на миньори. Ще доставим наше оборудване и ще приемем наши хора на

работа, освен това ще дадем възможност на всеки желаещ да придобие свой участък срещу известен процент от печалбата си.

— Какъв процент? — обади се Ролс заинтригуван.

— Да речем, половината.

— Петдесет процента?

— Точно така.

— Интересно, колко ли рудокопачи ще купите по този начин? — изсмя се Ролс.

— Всички, които имат желание да се включат в рудодобива — отговори Вайълит. — В противен случай ние сами ще разработим всички находища на планетата. Ще ни трябва повече време, затова пък забавянето ще ни направи по-богати. — Тя помълча. — Струва ми се, че можете да разчитате на доста желаещи. Освен това без съмнение ще трябва и фермери, тъй като миньорите ще имат нужда от храна.

— Ние стигнахме до заключението, че ще е най-добре да дадем на фермерите Беламин — намеси се Грюнинг. — На пръв поглед тя е близък на Каримон, но единствените рудни залежи, които притежава в прилични количества, са от мед и желязо. На галактическия пазар се търси мед, така че можем да преотстъпим концесията на правителството на планетата срещу правото да използваме северния континент за земеделски работи. Той е почти необитаем, а изследванията на климата и почвата показват отлични условия за земеделие.

Вайълит поклати глава.

— Вие не познавате местните раси, мистър Грюнинг. Те нямат парична икономика и не умеят да използват металите... но умеят да ценят земята. Ще започнем да добиваме мед на Беламин и ще отворим магазини за нашите работници. Както на всички останали планети, контролирани от „Спирал Арм Дивелъпмънт“, в тях няма да се допуска стокова размяна. Щом местните разберат, че в разработката на рудните залежи има пари, те ще си поискат обратно мините. Ние ще им дадем някои от тях срещу аграрни концесии и ще открием работни места за тях в онези, които ще останат под наш контрол. — Тук тя направи презрителна гримаса. — Никак не се учудвам, че на Републиката е се е налагало да воюва толкова често. Би трябвало да познавате по-добре онези, които възнамерявате да покорите, мистър Грюнинг.

— И вие не сте избегнали някои стълкновения, мадам Гарднър — опита да се защити Грюнинг.

— Така е — съгласи се тя. — Но никога не съм започвала с това. Не и преди да сме готови и преди голяма част от местното население да е научила достатъчно, за да застане на наша страна. Не бива да пилеете човешки ресурс във война с чужди раси, когато можете да накарате други чужденци да се бият вместо вас. — Тя го изгледа хладно. — И не е нормално да опустошите цяла планета така, че да я направите икономически безполезна за Републиката. В противен случай ще получите още един ненужен свят, прибавен към всички останали, вместо действащи в съгласие колелца в огромната човешка машина.

Грюнинг се размърда неспокойно на стола си.

— Моментът не е най-подходящ за политически спорове.

Ролс високо се изсмя.

— На кораба на мадам Гарднър няма неподходящ момент за каквото и да било, което на нея е харесва.

Вайълит се обърна към него.

— Благодаря, Линъс, но мистър Грюнинг е напълно прав. Нашата задача е да решим какво да предприемем по отношение на Белафин и най-вече на Каримон.

Обсъждаха този въпрос още час. Появи се пилотът и съобщи, че са влезли в орбита около Каримон и всеки момент ще кацнат.

— Къде ще се срещнете с Джаланопи — в неговото село или предпочитате той да дойде тук? — попита Ролс.

— Ние действаме от позиция на силата — отвърна Вайълит, разглеждайки отново изображението на Джаланопи. — Да му оставим малко достойнство в очите на племето и да идем ние.

Ролс кимна и се зае да организира кацането.

Корабът се приземи на около три мили от селото на Джаланопи и няколко минути по-късно три сухопътни коли, в които се бяха разположили Вайълит Гарднър и придружителите ѝ, се отправиха към дървото на Джаланопи.

— Много хубава планета — отбеляза Вайълит.

— Да си кажа честно, с удоволствие бих останал в гората с Фуентес още три-четири месеца — усмихна се в отговор Ролс. — Прекрасен свят. Съвършени пейзажи и невероятен едър дивеч.

— Струва ми се, че видях някакъв огромен водопад, докато излизахме от орбитата — забеляза Вайълит. — Видя ми се близо четири мили широк, макар че бих могла и да греша.

— Да, знам го. Разположен е на река Каримона и е наистина страховита гледка. Казват, че можел да се чуе от двадесет мили разстояние.

— Има ли име? — поинтересува се Вайълит.

— Местните го наричат Доратуле.

— Звучно име, навява някои представи... И какво означава?

— Гръмлива мъгла.

Тя сбърчи нос.

— Този свят ще бъде човешки. Водопадът трябва да има човешко име.

— Сещате ли се за нещо?

Тя се замисли.

— Случвало ли се е Джони Рамзи да ловува на Каримон, след като си подаде оставката като секретар на Републиката?

— Не — отговори Ролс. — Струва ми се, че се е ограничил само с Пепони и още една-две планети, всичките близо до центъра на галактиката.

— Добре — отсече Вайълит. — Да го наречем водопада Рамзи. По този начин ще отдадем заслуженото на един добър политик, пък и кой знае? Може да чуе за това и да дойде тук на сафари, което да опише в мемоарите си. Малко реклама от този род няма да ни навреди.

— Тъкмо смятах да ви кажа две думи по този повод.

— По повод на Джони Рамзи?

Той поклати глава:

— По повод на лова.

Вайълит се усмихна.

— Мистър Фуентес май вече си има запалени последователи.

— Вие никога не сте виждали дивеч като този, мадам Гарднър — възкликна Ролс, опитвайки се да сдържи ентусиазма си. — Червени хълмове, високи над шест метра, хищници от рода на беснозъбите и ноцните убийци, чудовища като рогатите дяволи — това е направо рай за ловеца! — Той млькна притеснен. — Та си мислех... сигурно можете да минете без мене като ръководител на концесията и...

— И?

— Трябва ми някоя и друга година, за да организирам ловна индустрия на планетата. Докато бях с Фуентес, си прекарах много приятно времето. Струва ми се, че една верига от ловни домове и лагери, със съответната реклама в Републиката, скоро би възвърнала средствата, които ще вложите.

Тя се замисли.

— Идеята ти може да се окаже добра, Линъс. Така ще попаднем на страниците на някои популярни списания. Ще се появи нужда от хотели и всички останали дейности, свързани с ловната индустрия. Нищо чудно дори построяването на втори космодрум да се окаже доста рентабилно. Колко дълго ще издържи дивечът?

— Извинете, не ви разбрах?

— Колко време ще мине, преди да го избиете всички или да остане толкова малко, че да ни се наложи да правим паркове и да продаваме климата и панорамата?

— Няма никакви проблеми, мадам Гарднър — заяви самоуверено Ролс. — Дивеч ще има винаги.

Той посочи три същества, наподобяващи газели, които пасяха на около три мили от тях, без да обръщат внимание на колите.

— Виждате ли тези бързоноги скокливци? Когато бях с Фуентес, видях толкова голямо стадо, че му трябваше цял ден да ни подмине.

— Нищо не е вечно, Линъс. Била съм на много планети като тази. За по-малко от половин век на мястото на човешките островчета сред морето от диви животни се появяват изолирани островчета от защитени животни сред човешкото море.

— Тук това не може да се случи — отсече той. — Вие дори не можете да си представите невероятните количества диви животни в тези равнини.

— Това се случва навсякъде — повтори тя. — Запомни го, за да не ни дойде изневиделица.

— Ще го запомня — увери я искрено Линъс. — Иска ми се лично да поема работата, след като приключим с организирането на рудодобива.

— Предполагам, че ще искаш дял?

— Аз ще си го заслужа.

Тя кимна.

— Добре. Сега доволен ли си, Линъс?

— Да, мадам Гарднър.

— Тогава може би ще се съсредоточиш върху предстоящата среща с Джаланопи. Струва ми се, че пристигаме.

Трите автомобила спряха на двайсет-трийсет метра от дървото, което бяха видели още пет мили преди това. Кралят, увенчан с короната, седеше на спираловидния си трон, заобиколен от Паратока и останалите си съветници. Андрю Макфарли беше застанал от лявата му страна, на три-четири метра от него.

Вайълит почака да ѓ отворят вратата и слезе. Тя се запъти към Джаланопи, с по един телохранител от двете си страни, а останалите я последваха. Вайълит спря на около пет метра от него.

Макфарли пристъпи напред.

— Добро утро, мадам Гарднър — приветства я той. — Аз съм преподобният Андрю Макфарли. Джаланопи ме помоли да му бъда преводач.

— Радвам се да се запозная с вас, преподобни — протегна ръка Вайълит. — От колко време сте на Каримон?

— От близо две години — отговори той.

— И как ви се струват климатът и жителите на планетата?

— Намирам ги възхитителни.

Тя се усмихна.

— Като че ли долавям нотка на пристрастие, преподобни отче Макфарли?

— Знам как смятате да постъпите с тази планета — отговори той. — Виждал съм го и преди и никак не ми се нрави.

— Преподобни Макфарли, ако не се смята намерението ми да избавя вашия приятел Джаланопи от глупостта и да се заема с концесията по рудодобива, дори аз не знам какво възнамерявам да правя с тази планета.

— А защо просто не ги оставите на мира? — попита той.

Тя вдигна вежда.

— Вие защо не го направите?

— Аз им нося Божието слово. Не ги тъпча и не ограбвам планетата им.

— А само мозъците им — подметна Вайълит. — Вие ще им втълпите чувство за вина и срам. Аз им предлагам далеч по-реална

изгода — да се приобщят към човешката цивилизация. Ще мине време и ще разберем кой от нас им е навредил повече.

Макфарли понечи да каже още нещо, но после явно размисли и се отказа. Вайълит се обърна към Джаланопи:

— Кралю Джаланопи — тя прикри очи от един внезапен порив на вятъра, донесъл облак фина червеникава прах, — аз съм Вайълит Гарднър и представлявам компанията „Спирал Арм Дивелъпмънт“. Щастлива съм, че имам възможността да се запозная с вас.

— Радвам се да се запознаем, човеко Вайълит — изрече Джаланопи, след като изслуша превода. — Добре дошла в Мастабони.

Вайълит се обърна към Макфарли.

— Какво е това Мастабони?

— Името на селото — обясни Макфарли.

— Какво означава то?

— Лобно място. Тук са изклани хората на дядо му.

Тя предпочете да не обсъжда повече въпроса и се обърна отново към Джаланопи:

— Разбира се, вие знаете защо сме тук.

— Да, човеко Вайълит. Знам защо сте дошли. Донесохте ли оръжие?

— Донесох оръжие. И още нещо.

— Още нещо? — повтори Джаланопи. — Не съм искал нищо освен оръжие.

— Това е приятелски подарък.

— И какъв е този подарък? — запита той недоверчиво, стрелкайки език да хване някакво заблудено насекомо.

— Ние искаме да бъдем ваши приятели — отговори Вайълит. — Приятелите никога няма да позволят техните приятели да страдат без нужда. Ето защо не само докарах петстотин оръжия за вашите воители, но и наредих на компанията да прехвърли на Каримон пет хиляди души от собствените си сили за сигурност. Вашите врагове са и наши врагове и ние ще воюваме редом с вас, докато ги победим.

— Не съм искал помощ, а само оръжие — възпротиви се Джаланопи.

Вайълит му се усмихна.

— Нали затова са приятелите?

— Колко дълго ще останат на Каримон вашите сили за сигурност?

— Толкова, колкото ще е нужно да се утвърдите като най-могъщия крал на най-могъщия народ на планетата.

Джаланопи изслуша превода и се обърна към Макфарли:

— Истината ли казва, човеко Андрю? — попита той, а в това време на тридесет метра над главата му семейство клатиопашки започна да пици срещу един златист гущер, който пъргаво се стрелкаше нагоре по огромния дънер.

— Да — отговори Макфарли, — само че не казва цялата истина.

— И каква е тя?

— Ти ще бъдеш най-могъщият крал на най-могъщото племе на Каримон. Но не бива да забравяш, че тя не е крал, а „Спирал Арм Дивелъпмънт“ не е племе, нито народ.

Джаланопи се замисли върху казаното от човека.

— Значи тя очаква от мене да бъда кукла в ръцете ѝ?

— В общи линии това е целта ѝ.

— И аз ще трябва да се съглася, така ли? — продължи Джаланопи, притваряйки очи пред напора на топлия вятър, донесъл нов облак прах. — Защото ако откажа, тя ще направи същото предложение на краля на фаните. — Той се вгледа изпитателно в Макфарли, но не получи отговор и продължи: — Мога още сега да ги избия всичките.

— Тогава ще изгубиш войната с фаните и разо — ти и в този момент я губиш. А и за убийството на Вайълит Гарднър ще последва жестоко наказание.

— Колко жестоко? — поинтересува се Джаланопи, като продължаваше да обмисля възможните варианти.

— По-жестоко, отколкото си в състояние да си представиш. Нямах никакъв избор, Джаланопи.

— В този момент — поправи го кралят. — Ще сключи договора, защото съм принуден, но аз ще опозная врага си и ще открива слабите му места, както нощният убиец следи стадата витороги и си избира най-слабите за жертва. Те също не може да нямат слаби места и аз ще ги открива.

— Ти вече си победен, приятелю — изрече Макфарли с горчивина. — Ти никога досега не си се сблъсквал с нещо подобно, но

за хората — и по-точно за Вайълит Гарднър — това е ежедневие. Тя е минала през всичко и е открила начини да се пребори, каквото и да измислиш.

— Но досега не се е сблъсквала с Джаланопи — твърдо заяви той. — И ще дойде ден, когато ще пожелае никога да не го е правила. Това мога да ти обещавам, човеко Андрю. — Той се обърна отново към Вайълит. — Кажете ми, че с радост ще приема нейните воители, които, разбира се, ще бъдат под мое командване.

— Тя никога няма да се съгласи на това, Джаланопи.

— Въпреки това е го кажи.

Макфарли преведе думите му.

— Моите хора имат оръжия и правила, с които вие не сте запознати, кралю Джаланопи — отговори Вайълит. — За тях ще бъде много по-добре да останат под командването на собствените си офицери.

— Настоявам те да се подчиняват на моите заповеди, докато воюват на страната на моето племе — заяви Джаланопи.

Вайълит сведе поглед надолу, където в краката е две бубулечки водеха война на живот и смърт, и след няколко минути размисъл отново вдигна глава и кимна в знак на съгласие.

— Щом толкова държите, силите ми ще бъдат под ваше командване.

— Убедена ли сте, че това е добро хрумване, мадам Гарднър? — прошепна Грюнинг.

— Не сега, мистър Грюнинг! — отвърна тя неопределено, без да отглежда поглед от Джаланопи.

Грюнинг не посмя да каже нищо повече.

— И така — продължи Вайълит, — в замяна на нашата помощ и в знак на приятелство вие ще отстъпите изключителните права върху рудодобива на „Спирал Арм Дивелъпмънт“.

— Оценявам вашето желание да ми се притечете на помощ в този дребен сблъсък с моите врагове — отговори Джаланопи. — Това наистина е приятелски жест... но едва ли заслужава да ви отстъпя цялото си рудно богатство.

— Готови сме да платим за това, което получаваме.

— Слушам ви — заяви Джаланопи.

— Първо, за изключителното право да разработваме рудните находища на вашата планета ще ви дадем още две хиляди оръжия — най-мощните карабини, които човекът е изобретил.

— А какво ще кажете за другите оръжия?

— Какви други оръжия?

— Онези, за които ми разказа човекът Андрю. Съветникът ми Паратока ги е видял при посещението си във вашата Република — лазерни карабини, звукови пистолети, молекулни детонатори.

— Законът ни забранява да даваме такова оръжие на която и да било раса, нечленуваща официално в Републиката. Но аз мисля, че нашата помощ и оръжията ни ще се окажат напълно достатъчни за нуждите ви. — Тя направи пауза. — Освен това всяко първо число на месеца ще получавате по пет хиляди кредита, и така докато сме тук.

— Те още нямат календар, мадам Гарднър — прекъсна я Макфарли.

— Как тогава определят сезоните?

— Имат дълги дъждове и къси дъждове.

— Кажете му тогава, че ще му дам по двадесет и пет хиляди кредита в първия ден на дългите дъждове и в първия ден на късите дъждове, през цялото време, докато хората добиват руда от неговите хълмове.

Макфарли бързо пресметна наум и я погледна.

— Това е капка в морето — заяви той.

— Вие преводач ли сте или посредник? — раздражено попита тя. — Превеждайте това, което ви казах.

Макфарли преведе предложението ѝ.

— Ти на какво мнение си, човеко Андрю? — попита Джаланопи.

— Че това е капка в морето.

— Не разбирам.

— Много е малко.

— Колко трябва да поискам?

— По милион кредита преди всеки дъжд — отвърна Макфарли. — Проблемът е, че няма за какво да ги харчите.

— Ще намеря нещо — заяви Джаланопи и устните му се разтеглиха.

— Така ли?

— Май че и канфоритите правеха оръжие?

Макфарли се обърна към Вайълит и ѝ предаде контрапредложението на Джаланопи.

— Това е ваша работа! — заяви тя с упрек.

Макфарли я изгледа мълчаливо и тя продължи:

— Първо, те имат само по три пръста на ръката си. Вижда ми се доста неправдоподобно да са измислили десетична система, пък и как би се сетил Джаланопи да ми излезе с такава хубава кръгла сумичка?

— Много ви сече умът, мадам Гарднър — призна Макфарли с крива усмивка. — На мене ми трябваше близо месец, докато схвана начина им на броене. — Внезапно усмивката му изчезна. — Още не сте отговорила на контрапредложението му.

— Не знам дали ще ми повярвате, преподобни, но нямам никакво желание да бъда ваш враг, нито пък на Джаланопи — увери го Вайълит. — Кажете му, че приемам неговите условия и ще му плащам милион кредита, или тяхната равностойност, всеки първи ден на дъждовете.

— Тяхната равностойност ли? — веднага се интересува Макфарли. — В какво? В конски тор, в хлорни таблетки или в гранит?

— Много недоверчива личност сте. Това е лоша черта у един човек, особено у свещеник. Ще плащам договорената сума в републикански кредити или в равностойна валута.

— Интересно къде ли е тук клопката?

— Няма клопка. Съгласна съм всичко да се оформи в писмен договор с Джаланопи. Всъщност моите инвеститори даже ще настояват за това. Всички договори трябва да бъдат документирани. Сигурна съм, че с радост ще представлявате Джаланопи, ако той не умее да чете на нашия език.

— Нямам нищо против.

— Вярно ли е, че тулабетите нямат писмен език?

— Вярно е.

— Тогава им кажете, че приемам техните условия и ще изготвим документ, под който ще поставим имената си. Договорът ще бъде в четири екземпляра. Той ще вземе единия, у мене ще се пази вторият, третият ще остане у „Спирал Арм Дивелъпмънт“, а последният екземпляр ще се съхранява в Комитета по външните работи на Делурос VIII.

Макфарли предаде предложението на Джаланопи.

— Това е най-добрата сделка, която ще сключиш — добави той от свое име. — Мисля, че би трябвало да приемеш.

— Къде са тези документи? — попита Джаланопи, като се огледа — никак не беше сигурен какво означава „документ“.

— Веднага щом се съгласиш, те ще бъдат изготвени на кораба на мадам Гарднър. После тя ще се върне, ние ще прочетем договора дума по дума, за да няма недоразумения, и тогава, ако и двете страни са съгласни, всеки ще постави знака си върху всичките екземпляри.

— И човешките закони я задължават да се подчинява на договора? — попита Джаланопи.

— Точно така.

Устните на Джаланопи се разтеглиха и от тях се изтръгна висок съскащ звук, който Макфарли не можа да изтълкува.

— Моите закони също ме задължават — изрече най-сетне кралят. — Само че има една разлика — аз сам си правя законите и мога да ги променям по своя воля. Тази жена има още много да учи, човеко Андрю.

— Аз останах със съвсем друго впечатление. Тази жена почти няма какво повече да научи — мрачно изрече Макфарли.

Той преведе отговора на Джаланопи и групата хора се върна за един час на кораба. Когато се появиха отново, те носеха документите, упълномощаващи официално човешката раса да започне разработката на рудните находища на Каримон.

Джаланопи постави знака си върху договора, Вайълит се подписа, после се подписаха Паратока и някои от хората, в това число и Макфарли, в качеството си на свидетели. Преди залез слънце Вайълит Гарднър и нейният екип вече бяха на път към близката планета Беламин. Беше дадено нареждане пет хиляди души от силите за сигурност на компанията да бъдат прехвърлени от Голдстоун на Каримон.

И вече нищо нямаше да бъде същото.

Официално това бяха Силите за сигурност на компанията „Спирал Арм Дивелъпмънт“, но скоро започнаха да ги наричат Колоната. Тя наистина беше внуши-

телна колона — дължината ѝ достигаше близо три мили.

Джаланопи замина да се запознае с положението на северната си граница и взе със себе си Макфарли като преводач. Това, което видя, не му хареса, и той незабавно прати да повикат Линъс Ролс.

— Човеко Линъс — рязко изрече Джаланопи, — настоявам за обяснение. Споразумяхме се да пратите пет хиляди човека. Тук са поне тридесет хиляди, а съветниците ми докладват, че още толкова са тръгнали на юг срещу рако.

— Ако прочетете внимателно договора — спокойно отговори Ролс, — ще видите, че сме обещава с сили за сигурност с численост пет хиляди души. Така и направихме. Тук са три хиляди, готови да влязат в бой с фаните веднага щом получат заповед, а на юг има още две хиляди, решени да защитават кралството на Джаланопи от рако.

— А аз ви казвам, че тук са не по-малко от тридесет хиляди войници! — настойчиво повтори Макфарли, без да изчака отговора на Джаланопи.

Ролс хвърли поглед към обширната савана, където хората му се разполагаха на лагер за обяд.

— Грешите, преподобни Макфарли. Тук има само три хиляди войници от Силите за сигурност. Всички останали са обслужващ персонал.

— Каква е разликата?

— Само войниците ще участват в бойните действия. Такова беше нашето споразумение и ние възнамеряваме да го спазим до най-малката подробност. Останалите са шофьори, готвачи, лекари, артелчици и така нататък. Много от тях дори не са въоръжени.

— А след два или три дни, когато приключите с фаните и рако, всички те ще станат миньори, нали?

— Защо, някои ще станат фермери, предполагам — проточи Ролс. — На ваше място повече щях да се притеснявам дали боевете ще свършат само за два дни.

— С вашето оръжие? — изсмя се презрително Макфарли.

— Все още не сме се добрали до фаните — осведоми го Ролс. — Цялата информация, която имаме, е, че са на близо двеста мили северозападно оттук и че силите на Джаланопи търпят сериозно поражение.

— Кога ще влезете в бой с тях?

— Веднага щом получим заповед — отговори Ролс. — Прочетете си договора.

Той се запъти към походната столова да си поръча обяд.

— Ти очакваше ли това, човеко Андрю? — попита Джаланопи, след като Макфарли му предаде същината на разговора.

— Не точно това. Знаех, че са подли, но не предполагах в каква форма ще се прояви подлостта им.

— А аз го очаквах от момента, в който се съгласиха хората да бъдат поставени под мое командване.

— Боя се, че при това положение нищо не можеш да направиш.

— Мога да издам заповед да атакуват.

— Не знам техните кодове. И бъди сигурен, че ще се получи голяма каша.

— Какво значи това?

— Значи, че не мога да предам заповедта по радиостанцията.

— Че нали са тук! — учуди се Джаланопи. — Аз ще издам заповед, а ти ще я преведеш.

— Не мисля, че ще се подчинят.

— Длъжни са. Така пише в техния любим договор. Повикай човека Линъс, той ще ме подкрепи.

— Съмнявам се.

— Ти приятел ли си ми или си ми враг? — разсърди се Джаланопи.

— Знаеш, че съм ти приятел.

— Тогава повикай човека Линъс.

Макфарли се запъти към походната столова и след малко се върна заедно с Ролс.

— Какво мога да направя за вас, Джаланопи? — любезно се осведоми последният.

— Доведи ми най-високопоставения офицер тук — нареди Джаланопи.

— Това не е армия, а сили за сигурност — отвърна Ролс. — Ние нямаме офицери.

— Ти си играеш с думите. Доведи ми войника, който командва всички останали.

— Веднага — съгласи се Ролс и повика един набит посивял мъж с брада, който се приближи и застана мирно.

— Джаланопи, това е Честър Майкълс — човекът, с когото искахте да говорите.

— Човеко Честър — каза Джаланопи, — знаеш ли за договора, който подписах с човека Вайълит?

— Не съм го чел, но същината му ми е известна, сър — отговори Майкълс.

— Знаеш ли, че твоята армия е под мое командване?

— Аз нямам армия, сър. Имам сили за сигурност.

— То е същото. Вие сте под мое командване.

— И аз така разбирам положението, сър — съгласи се Майкълс.

— Тогава ви заповядвам да нападнете фаните.

— Слушам, сър! — Майкълс огледа пустата савана. — А къде са те, сър?

— Те са на северозапад!

Майкълс постави ръка над очите си и погледна на северозапад.

— Нищо не виждам, сър!

— На двеста мили оттук.

— Боя се, че ще ми трябват по-точни данни за местоположението им, сър — заяви Майкълс. — Двеста мили северозападно — това звучи доста неопределено. На практика то включва стотици квадратни мили, сър.

— Отказваш ли да изпълниш заповедта ми, човеко Честър?

— В никакъв случай, сър. Ако ми посочите точното местоположение на врага, аз с радост ще поведе хората си срещу него.

— Вие имате машини, които могат да го засекат.

— Тъй вярно, сър. В този момент те са под ваше командване. Ако пожелаете да се запознаете с тях, сър, и по този начин да определите местоположението на противника, атаката може да започне незабавно.

— Аз не разбирам от машини, а човекът Андрю може да си служи с радиостанция, но казва, че не разполага с нужните кодове.

— Да, тук възниква малък проблем, сър.

— Заповядвам ви да му дадете кодовете.

— Така ще нарушим мерките за сигурност, сър. Преподобният Макфарли не е нито тулабет, нито член на нашите сили. Аз с радост бих дал кодовете лично на вас, сър. Те са доста сложни, но след като веднъж ги прочетете... Предполагам, че можете да четете и да пишете, сър? Тогава не бих имал никакво законно право да ви попреча да ги

споделите с когото пожелаете, в това число и с преподобния Макфарли.

Джаланопи изслуша превода на Макфарли и изгледа втренчено Ролс и Майкълс с оранжевите си котешки очи. Лицевите му мускули се раздвижиха и по кожата му изби бистър секрет. Той се обърна и си тръгна, следван от Макфарли.

— Какво щяхте да направите, ако можеше да чете и да пише? — полюбопитства Ролс.

Майкълс се ухили.

— Дори да можеше да чете и да пише, той говори само на змийския си език и не знае нашия.

— Е, добре, приятен обяд и поставете хората си в готовност — усмихна се в отговор Ролс. — Имам чувството, че нашият зеленокож приятел изпитва това, което ние, търговците, наричаме „мъчителна преоценка“.

— Да, сър — отговори Майкълс, рязко отдавайки чест, и се запъти към походната столова.

Двадесет минути по-късно Джаланопи предаде командването на Колоната на Линъс Ролс, който незабавно прехвърли всички операции на Честър Майкълс и помощниците му.

Ролс се върна в Мастабони с Джаланопи и Макфарли и оттам поддържаше постоянна връзка както със северното, така и с южното звено на Колоната. На Силите за сигурност бяха нужни точно четири дни, за да се справят с рако, а два дни по-късно капитулираха и фаните. Единадесет хиляди местни жители бяха убити, ранените бяха двойно повече. От хората загинаха само четирима, като трима бяха покосени от заблудени куршуми, изстреляни от скорострелните карабини на тулабетите.

На около петдесет мили от Мастабони Колоната се прегрупира и остана там още месец, докато Ролс не се увери, че броженията сред враговете на Джаланопи са свършили. Тогава Силите за сигурност се върнаха на Голдстоун и част от „обслужващия персонал“ се пръсна из различните светове. Повечето — над двадесет хиляди души — предпочетоха да останат на Каримон: да регистрират рудодобивни участъци, да разработват огромни ферми в обширните равнини източно и западно от Мастабони, да захванат дребен бизнес или

просто да си губят времето в лов на диви животни, с каквито гъмжаха саваните и хълмовете на планетата.

Вайълит Гарднър се върна месец и половина след войната от съседния Беламина с договор, грижливо прибран в сейфа е на Голдстоун.

— Как вървят работите? — запита тя дошлия да я посрещне Ролс веднага щом излезе от кораба си.

— Горедолу по план — отвърна той. — Лошите змии са усмирени, а добрите започват да добиват някаква представа какво могат да си купят с кредитите. Мисля, че до две години вече няма да ни се налага и да внасяме храна — кандидатите за фермери от Колоната са повече, отколкото разчитах. Може би дори след четирипет години ще сме в състояние да изнасяме зърно.

— Добре! — похвали го Вайълит. — Пирели, Доксус II и Касълстоун винаги ще имат нужда от зърно. Там не расте нищо освен камъни. — Тя направи пауза. — А как приема всичко това нашият приятел Джаланопи?

— Струва ми се, че свиква. В края на краищата той е крал на всичко, което се намира в полезрението му — стига да не гледа в посока на хората — усмихна се Ролс. — А как се развиха нещата на Беламина?

— Не се мина без малко клане, съжалявам, че трябва да го кажа. Важното е, че всичко си дойде на мястото. Е, планетата не е кой знае какво — безкрайни поля, пълни с животни и диваци, които чакат да дойде човекът и да ги култивира. От красотата на Каримон там няма и помен.

— Но вие сте била тук само няколко часа — учуди се Ролс.

— Не е така, Линъс — възрази тя. — Всъщност бях тук миналия месец. Прекарах една седмица в кръстосване на тулабетското царство, съпроводвана от вашия приятел мистър Фуентес, който ми беше вместо екскурзовод.

— Не знаех — изненада се Ролс.

— Не е било нужно. Аз често си правя такива излети из моите светове извън разписанието. — Тя се замисли за миг. — Със заплащането на Силите за сигурност, наемането на минно оборудване и откупването на правата по рудодобива от Републиката Каримон вече

ми струва повече от два милиарда кредита. Трябваше да видя какво съм купила с парите си.

— И какво?

— Както казах, това е един прекрасен свят. Умерен климат, притегляне, малко по-слабо от галактическия стандарт, чудесни планини и реки, неограничен запас от евтина работна ръка. На Каримон човек може да живее като цар, Линъс. Освен това е много удачно разположен — по средата между Голдстоун и Земята. Можем да направим много повече от обикновеното разграбване на рудното богатство на планетата. Бихме могли да заселим и оживим цялата планета.

— Вие май наистина сте впечатлена? — попита Ролс развеселен.

— И други ще бъдат не по-малко впечатлени — заяви уверено тя.

— Най-напред ще трябва да ги убедите да дойдат и да видят всичко с очите си. Как предлагате да стане това?

— Знаете ли онази река, на която са водопадите Рамзи?

— Да, Каримона.

— Фуентес и аз тръгнахме по течението над водопадите и изминахме почти шестстотин мили. Накрая стигнахме до прекрасна долина, около петнадесет мили в диаметър, заобиколена от три страни с хълмове, топла през деня и прохладна нощем. Реката тече точно през нея.

— И какво?

Тя се усмихна.

— Там ще построя града си.

— Ще построите града си? — изуми се той.

Вайълит кимна.

— Проектът вече е готов. В него ще има всичко за привличане на колонистите, които са ни нужни — модерна болница, театър, опера, та дори и спортен стадион. Тази земя е на фаните, които едва ли ще протестират, защото ще им дадем работа и ще плащаме на вождовете им с някакво оръжие, което не функционира твърде добре.

— Наистина ли възнамерявате да строите град?

— Смятам следващата седмица да започна разчистването на терена за първата сграда.

— И каква ще бъде тя? — поинтересува се Ролс.

— От дълго време вече живея в кабинети и космически кораби, Линъс — отговори тя. — Аз остарявам, губя инерция. Време е вече да се установя на постоянно местожителство. След като построя резиденцията си и ѝ придам завършен вид, ще издигна около нея град, а когато приключи и с това, ще застроя цялата планета около него.

— Ще го повярвам, когато го видя — усмихна се невярващо Ролс. — Колкото до мен, готов съм да прекарам целия си живот тук, само веднъж да уредим нещата с ловната концесия. Но вие... трудно ми е да си представя, че ще се спрете на едно място след всичките тези години.

— Аз умирам, Линъс. Е, не веднага и не много болезнено... Но не е далеч денят, когато вече няма да имам сила да летя все така от планета на планета, преследвайки интересите си. Имам нужда от свят, който да превърна в свой щаб.

— А защо не Голдстоун? Истинската работа се върши там. А от докладите разбирам, че тази планета тук никога няма да произведе метали и скъпоценни камъни в количествата, които произвежда той.

— Аз вече опитомих Голдстоун — отвърна тя. — И научих много от него.

— И сега искате да опитомите още един свят?

Тя кимна.

— Само че този път искам да го направя съвършен.

Атина нямаше вид на типичен колониален град. Вайълит Гарднър беше избрала добре името и беше наела също така добри архитекти. Градът ся-

каш покълна от високите треви в долината и бързо се разрасна около сърцевината — бял, изящен и девствено чист.

Първият проблем бяха животните. Огромните червени хълмове, високи по пет-шест метра и достигащи тегло до дванадесет тона, използваха долината като миграционен път. Вайълит предложи на Фуентес награда за всяко убито животно, но той беше ловец, а не убиец, затова тя трябваше да повика екип от дванадесет души да отърват долината от тази напаст.

Червените хълмове, въпреки огромните си размери, не представляваха сериозна заплаха за хората. Те бяха тревопасни стадни животни, кротки и доверчиви дори когато ги изстребваха поголовно, и

само след месец около седем хиляди от тях бяха избити, а останалите напуснаха долината завинаги.

Хищниците представляваха по-сериозна опасност. Беснозъбът — огромно, подобно на котка същество, тежащо около триста килограма, можеше да пробяга половин миля с невероятна скорост и не се боеше абсолютно от нищо. Вечер се появяваха нощните убийци — същества, които се чувстваха еднакво добре и на земята, и по дърветата. Те имаха огромни многофасетъчни очи, които виждаха както по здрач, така и на разсъмване, и рядко издаваха близостта си, докато не се нахвърлеха върху зловещата си жертва. Още през първите три месеца от строителството на града Вайълит изгуби целия си екип по вина на беснозъбите и нощните убийци. Беснозъбите бяха особено опасни. Те си бяха изработили навика да се прокрадват около строителните площадки и да чакат закуската — някой човешки екземпляр — да им дойде на крак. Тя беше на път да поиска нов екип, когато Фуентес, неспособен да отмени предизвикателството, пристигна и остана цял месец, изтребвайки всички беснозъби и нощни убийци в околността, увеличавайки още повече славата си на най-добър ловец на своето време.

Зъбатият плувец и водният кон също създаваха сериозни проблеми на жените фани, които упорито продължаваха да се потапят във водата до кръста, докато се наслаждаваха на ритуалните си бани или черпеха вода за домакинствата си. Не минаваше и седмица, без някое от тези влечуги — зъбатите плувци, да се прокрадне и отвлече жена или дете и рядко се случваше огромният, необуздан воден кон да не нападне канутата на туземците повече от четиридесет и осем часа. Ала хората бяха достатъчно умни да стоят далеч от водата и жертви ставаха само фаните, затова Вайълит нареди да се спре избиването на животните и позволи на амфибиите да се радват на живота. Тя така и не разбра, че построяването на нейния град точно на сред пътя на ежегодната миграция на кафявите лосове ще намали броя на минаващото през долината стадо от над един милион глави на някакви си пет хиляди за по-малко от десет години, но дори и да знаеше, разликата нямаше да бъде голяма. Атина се беше превърнала в нейна страст и докато строителството ѝ не завърши, всички останали съображения минаваха на заден план.

Едновременно с Атина тя издигна на около две мили по-нататък, в подножието на хълмовете, Талами — туземски квартал, наречен на името на селото, съществувало на същото място. Тя беше изравнила със земята старото Талами, за да издигне за фаните нов град от четвъртити постройки, подредени в правилни редици, всяка от които разполагаше със собствена канализация и енергийно хранване.

Месец по-късно Вайълит ги събори, защото никой от фаните не искаше да живее в тях — те предпочитаха змиевидните си къщички и земянки. Архитектите ѓ ги изучаваха и се опитваха да ги възпроизведат, но така и не успяха да построят жилище, в което местните биха се съгласили да живеят. В крайна сметка тя просто махна с ръка, а в това време край Атина израсна едно ново Талами, което приличаше като две капки вода на някогашното.

Три дни преди да завърши строителството на четирикорпусния централен градски масив, Вайълит получи вест за първата миньорска злополука. Седемнадесет тулабети бяха погребани живи на шестдесет-седемдесет метра под земята при срутването на една от стените на забоя. Докато се доберат до тях, онези, които не бяха премазани, умряха от задушаване.

Тя отлетя за Мастабони с частния си самолет и се приземи на новопостроената писта, където я чакаше Линъс Ролс.

— Къде стана провал? — попита тя, докато Ролс я придружаваше до близкия сухопътен автомобил. Контролната кула, заобиколена от стадо бързоноги скокливци и тълпа мръсни тулабетски деца, блестеше нова и бяла под лъчите на утринното слънце.

— Мината се срути — обясни Ролс. — Това трябваше да се случи рано или късно. Лош късмет, че стана толкова рано.

— Змиите създават ли ви някакви проблеми?

Той поклати глава.

— Дадохме на всяко семейство по пет хиляди кредита обезщетение.

— И те ги приеха? — попита тя, когато пое по широкото ново шосе край завъртените къщички и земянки на тулабетите.

— Преди година те нямаше да знаят какво е това кредит, а днес можете да видите повечето от опечалените семейства да пилеят парите си в магазина на компанията.

— Такива са предимствата на паричната икономика — изрече мрачно тя. — Какви щети са нанесени на мината?

Ролс вдигна рамене.

— Няма да разберем в близките седмици. Има много боклук за разчистване.

— Наеми още змии и ги накарай да работят денонощно. Искам продукцията точно по график.

— Не знам как ще накараме някоя змия да се хване отново на работа, докато не ги убедим, че мините са безопасни.

Тя го изгледа студено.

— Не си спомням да съм го формулирала като молба, Линъс! Направи каквото е нужно, но тази мина трябва да заработи отново!

— Джаланопи вероятно ще ни създаде спънки.

— Плати му.

Ролс въздъхна тежко.

— Тук може да възникне малък проблем. Той вече си е дал сметка, че оръжията, които му дадохме, на практика са негодни, пък и знае, че запасът от боеприпаси е ограничен. Няма да сгреша, ако кажа, че той не е сред най-възторжените ни поддръжници.

— Не е нужно да ни поддържа. Достатъчно е да не ни пречи.

— Бих могъл да му дам повече пари — изрече предпазливо Ролс, — но...

— Но?

— Той няма за какво да ги харчи. Повечето змии нямат почти нищо, но Джаланопи вече има достатъчно пари, за да купи всичко, което се продава на тази проклета планета. — Ролс млъкна притеснен. — Мисля, че бихме могли да приберем някое и друго дълговрато от фаните.

— Прави това, което трябва да се направи — отсече тя. — Искам мината да проработи.

— Бих предпочел да оставя това задължение на Клайн и Шиндлер. И така си имам достатъчно работа.

Тя поклати глава.

— Това е твоята работа! А концесията за лова ти е наградата. Ти си най-старият и най-опитният член на екипа ми на тази планета, Линъс. Ти ще направиш така, че мината да започне работа.

— Но...

— Без спорове, Линъс. Много се радвам, че откри нещо, с което ти е приятно да се занимаваш, и съм сигурна, че то ще ни донесе печалба. Само че всяко нещо по реда си. Мините са на първо място.

— Щом го казвате вие...

— Да, така мисля.

На следващата сутрин Макфарли се отправи към временния е офис и поиска аудиенция с нея. Тя го накара да чака, докато привърши закуската си и вземе многобройните си лекарства, след което нареди в стаята да звучи успокояваща музика и стените да бъдат полупрозрачни, за да пропускат вялите слънчеви лъчи. Сега вече Макфарли можеше да бъде въведен при нея.

— Какво мога да направя за вас, преподобни Макфарли? — попита тя, вдигайки поглед от компютъра си.

— Можете да спрете работата в мината, докато не бъде осигурена пълна безопасност — отговори той, отупвайки праха от костюма си.

— Тя вече е осигурена — заяви Вайълит, взирайки се безучастно в холографските изображения на родителите си, които сякаш плаваха над самата повърхност на бюрото е. На стената зад нея висеше в рамка копие на договора е с Джаланопи — едно от стотиците, окачени във всеки офис на компанията „Спирал Арм Дивелъпмънт“ по цялата планета.

— Искате да кажете, че мината е достатъчно безопасна за тулабетите — жлъчно изрече той. — Не виждам обаче в нея да работят хора.

— Не сте виждали да работят хора и преди инцидента. Те са тук, за да надзирават работата.

— Хората са тук, за да експлоатират — поправи я Макфарли.

— Да, за да експлоатират рудното богатство на планетата — съгласи се тя.

— Знаете какво имам предвид! — изрече той разгорещено. — Вие наемате тези нещастници да ви работят за някакви жалки грошове, не им осигурявате никаква защита, а при катастрофа плащате на семействата им също такива жалки суми. Плащате на Джаланопи, за да си затваря очите, и продължавате да работите при същите опасни условия, сякаш нищо не се е случило.

— Седнете, преподобни.

Той се огледа, забеляза единствения стол в стаята и седна.

Вайълит дълго се вглежда в него, изучавайки лицето му на слабата светлина, и накрая изрече:

— Вие имате вид на човек, преподобни Макфарли. Защо тогава непрекъснато вземате страната на тези змии в ущърб на собствените си хора?

— Хората не бива да постъпват така с тези нещастни, примитивни създания!

— Грешите. Всички хора постъпват точно като мене. Да господстваме в галактиката — такава е нашата съдба, преподобни Макфарли. Вече сме присъединили и обединили около четиридесет хиляди свята и с всеки изминал ден те стават все повече. Нито един от тях не е бил в по-добро положение, преди да стане част от Републиката.

— Въпрос на виждане.

— Историята ще докаже, че се заблуждавате, преподобни — отговори тя, борейки се с пристъпа на замайване и гадене, който винаги следваше сутрешния прием на лекарства. — Ние ще дарим тези нещастници с благо на просветеността, технологичния напредък и медицината, а защо не и със собствено управление? Но хората са стигнали твърде далеч и са така разпръснати, че не са в състояние да го правят безплатно. Всяка планета трябва да си плаща и Каримон ще си плати, като ни снабдява с руди и ценни метали.

— Щом мотивите ви са толкова възвишени, защо не почакаете, докато се осигури безопасността на мината?

— Защото не се занимавам с филантропия. Каримон вече погълна милиони кредити на компанията „Спирал Арм Дивелъпмънт“. Време е вече да получим някаква възвръщаемост на вложените средства.

— Глупости! Вие имате десетки милиарди кредити в многобройните си банки! Колко би могло да ви струва едно изчакване от месец-два? Какво ще ви навреди, ако се уверите, че нито един тулабет няма да загине в катастрофа, която може да се избегне?

— Моят график е доста по-сгъстен от този на Републиката. Планетата би могла да бъде оазис на човешката цивилизация сред огромната пустош на Спиралния ръкав. Нейното рудно богатство и плодородните ѝ земи могат да я превърнат във водещ свят на този

сектор. Предвиждам, че ще дойде ден, когато Атина ще се превърне във финансов и културен център на целия Ръкав. Това е моят блян, преподобни Макфарли, и аз ще го превърна в действителност, преди да напусна живота.

— И месец-два са от такова голямо значение?

— Може би — рязко отговори тя. — Имам да свърша много неща в Спиралния ръкав, а времето единствено не може да се купи с пари.

— А онези хиляди тулабети, които ще загинат заради този ваш блян?

— Аз не съм чудовище, преподобни Макфарли. Разбира се, аз се надявам, че никой няма да загине, и ще направя всичко, което е по силите ми, за да осигуря безопасността им. Но ако е нужно шепата туземци да загинат, за да се осъществи съдбата на Каримон, какво пък — така наследниците им по-скоро ще пожънат плодовете на благоденствието.

— Как мислите, дали това ще ги удовлетвори? — запита той с убийствена ирония.

— Едва ли — призна тя.

— Тогава?

— Все пак вие не говорите за хора. Те са чужда раса, която се храни с насекоми, безогледно тормози дребните животни, все още не е открила колелото и лоста и живее в землянки. Вие бихте ли позволили да останат на това стъпало на развитие во веки веков?

— В никакъв случай. Но не бих се опитвал насилствено да им налагам промени.

— Така ли? — изрече тя с неприкрит сарказъм. — Значи ли това, че не се опитвате да разпространявате сред тях словото на нашия Господ Исус Христос?

— Не е същото.

— Разбира се, че не е същото! Защото го правите вие, а не аз. — Тя се усмихна. — Струва ми се, че точната дума за това е „лицемерие“.

— Нямате право! — възмути се Макфарли. — Аз се опитвам да им донеса спокойствие и утешение, а не да ги експлоатирам!

— Това са глупости — извъднъж произнесе уморено Вайълит. — Водила съм този спор и тази битка вече много пъти. — Тя изчака да премине поредният пристъп на главозамайване. — Позволете да ви

напомня, преподобни, че откакто сте тук, не сте успели да привлечете към вярата нито един туземец.

— Вярно е, не съм — съгласи се той с отбранителна нотка в гласа.

— Не ви ли е хрумвало, че това е, защото те не споделят човешките ценности?

— Те споделят всеобщото желание да живеят. Това е достатъчно.

— Да живеят, да ядат и да се размножават. Същото правят животните на полето и насекомите, с които тези диваци се хранят.

— Има разлика — възрази Макфарли. — Тулабетите са разумни същества.

— Не, преподобни Макфарли! — заяви Вайълит твърдо. — Те са на нивото на усещанията. Когато им поднесем благата на човешката цивилизация, тогава ще се превърнат в мислещи същества. Ще ги научим да използват мозъците си, да четат и пишат, да работят със сложни машини, да развиват икономика, приемлива и за другите общества, и да обработват земята си, вместо просто да я тъпчат.

— Вие се опитвате да ги превърнете в нещо, което те не са.

— Опитвам се да ги превърна в нещо, което би трябвало да станат един ден и без нашата намеса. И да им спестя безчет поколения, тънещи в невежество, страдания и болести. — Вайълит направи нова пауза. — Ще ги превърна в раса, радваща се на нормална продължителност на живота. Преди да дойдем тук, на цялата планета нямаше нито едно колело, а аз ще ги науча да използват инструменти, за да не им се налага да вършат работата, срещу която така решително възразявате. Те не познават енергията — електрическа, слънчева, ядрена и каквато и да било друга. Аз ще построя язовири и енергийни станции, та и най-отдалеченото село да бъде осветено през нощта. — Тя се вгледа в него над бюрото си. — И щом веднъж направя всичко това, тогава вие може би с по-голям успех ще ги убедите, че си струва да се почита нашият Бог.

— Никак не съм сигурен, че ние с вас почитаме един и същ бог.

— Мога да го преживея, щом на вас не ви пречи.

— Но дали те могат?

— Знам нещичко за тях. Когато дойдохте тук, Каримон не беше райско местенце, нали? И не заварихте невинни младенци, живеещи в мир и любов? Те воюват, те убиват и измъчват враговете си, те се

кланят на куп божества. Това не е компания от Адамовци и Еви, които само чакат да си заминем, за да заживеят отново в мир и любов. — Тя замълча и го изгледа. — Тяхното общество се е развивало бавно, но с всеки изминал ден все повече се е приближавало към онова, което ние наричаме цивилизация. Аз само ускорявам процеса, нищо повече.

— Като ограбвате природните им богатства и си присвоявате земята им? — попита Макфарли.

— Никой никого не ограбва, преподобни Макфарли — спокойно отговори Вайълит. — Ние сме платили на тяхното правителство за правото да открием тук мини и не сме посегнали върху обработваема земя.

— Независимо от всичко тази земя е тяхна! А колкото до заплащането на тяхното правителство — вие използвахте един безкрайно наивен и простодушен вожд и му платихте нищожна сума, за да ви позволи да печелите от земята му милиарди кредити.

— Сключили сме договор, преподобни Макфарли. Щом смятате, че той е непочтен, защо не изтъкнахте възраженията си пред Джаланопи?

— Той нямаше избор и вие го знаете! — избухна Макфарли. — Ако не го беше подписал, фаните и рако щяха да опустошат страната му и вие щяхте да направите сделката си с тях.

— Тогава сте съгласен с мене, че за него беше по-добре да склучи договора?

— Щеше да е още по-добре, ако никога не бяхте кацали на Каримон.

— Съмнявам се. Нищо чудно, ако след година или две той станеше жертва на неприятелите си или на някой от приближените си. А дори и да оцелееше, щеше да прекара остатъка от живота си, седнал под своето нелепо дърво, увит в одеяло и издавайки заповеди, които важат в радиус от пет мили. Аз го направих най-богатата и могъща змия на планетата и докато спазва условията на договора, той ще си остане такъв.

Макфарли едва се сдържаше.

— На всичко имате отговор, нали?

— Не, преподобни Макфарли. Единствено Бог има отговор на всичко. А аз имам само своя блян, който смятам да осъществя.

— Независимо на каква цена!

— Очаквам и печалба.

— Не разбирате за какво говоря, нали?

— Знам много добре за какво става дума. Да не мислите, че сте първият човек, обърнал гръб на собствената си раса, който се опитва да ми попречи? С времето повечето от тях стигат до прозрението, че това, което правя, е добро както за хората, така и за чужденците.

— Добре, но има един човек, който никога няма да се съгласи с вашите похвати — твърдо заяви той.

— Вие без съмнение предпочитате да видите Каримон като сателит на канфорийската империя.

— Предпочитам Каримон да не бъде експлоатиран от никого — нито от канфорийци, нито от хора.

— Някой от тях трябва да го прави.

— Не разбирам защо — упорстваше той.

— Тогава сте глупак. — Вайълит се изправи. — И вече изгубих достатъчно време да слушам глупостите ви. Разговорът е приключен.

— Няма ли да обмислите още веднъж решението си?

— Ако някой от вашето паство — да допуснем, че някога ще имате такова — внезапно падне и умре, обхванат от религиозен екстаз, вие няма да се опитвате да спрете Божия промисъл, нали така? Е, и аз няма да се опитвам да се меса в човешките дела.

— Това още не е последната ми дума — обеща Макфарли.

— Убедена съм — отвърна Вайълит. — Но може би, преди да седнем да говорим отново, вие ще се погледнете в огледалото. Вие сте човек, преподобни Макфарли, колкото и да не ви се иска. Змиите може да ви допускат до себе си, но вие никога няма да бъдете един от тях. Нито видът, нито мислите ви са като техните, не споделяте техните ценности и дори божествата им. Какво ще постигнете, отричайки се от човешкото у себе си? Промените вече настъпват на Каримон, независимо дали ги желаете. Той ще се превърне в модерна планета, в действащ член на Републиката. Можете да направите прехода от дивацината към цивилизацията по-лесен или да го затрудните, но не сте в състояние да го спрете. — Тя замълча и още веднъж го изгледа внимателно. — Искане ми се да си помислите върху тези неща, преди да се е състоял следващият ни разговор.

С едно махване на ръката Вайълит го отпрати и се върна към компютъра си. След обяда се получи уверенията на инженерите, че

срутената мина може да бъде отворена още на следващата сутрин, и тя отлетя с частния си самолет за Атина, където я чакаше единствената оборудвана стая в болницата, готова за ежемесечното е кръвопреливане.

Вайълит се носеше над пода във въздушното си легло. Една тръбичка отвеждаше кръвта е до пулверизатор, друга вливаше във вените е свеж запас от животоподдържащата течност. Тя не преставаше да се изумява, че медицинската наука е успяла да запази живота и работоспособността е толкова дълго, и в същото време се чудеше какви ли са тези демони в нея, способни така да омърсят прясната кръв, че само след месец тя да бъде безполезна и болна като онази, която сега изтичаше от вените е. Макфарли сигурно би нарекъл това проклятие на честолюбие, мина е през ума. Вайълит предпочиташе да го възприема като цена на величието. От време на време си задаваше въпроса кого от двамата ще оправдае времето и дали сегашното е състояние не се дължи на безразличието на Бога в една равнодушна вселена.

Тя всеки път се изненадаваше, излизайки от кръвопреливането по-скоро изтощена, отколкото бодра и енергична, въпреки свежия запас от кръв. Затова сега предпочете да се възстанови на спокойствие в малката си вила с изглед към водопадите Рамзи, която беше построила с такава цел.

Вайълит пристигна късно следобед и прекара оставащите няколко слънчеви часа, бродейки из околността, придружена от тримата си телохранители, после се върна във вилата, където личният е готвач вече беше приготвил вечерята. По-късно седна на високата веранда пред входната врата, окъпана от лъчите на двете луни на Каримон, и започна да наблюдава огромните червени хълмове, величествените витороги и пъргавите бързоноги скокливци, спускащи се към Каримона на водопой. Въздухът беше прохладен, чист и свеж и за няколко прекрасни мига тя се почувства единственият човек на планетата.

Вайълит прекара два дни и две нощи на водопадите, възвръщайки изчерпаната си енергия. Смяташе да остане там още една седмица и сетне да се върне в Атина.

Тогаваше се получи съобщение от Ролс, което бързо я върна към действителността.

— Стачка ли? — повтори Вайълит. — Знаят ли поне какво е това стачка?

Холографското изображение на Ролс витаеше над компютъра е — по-скоро с раздразнен, отколкото с разтревожен вид.

— Вече знаят — промърмори той с кисела гримаса. — Имам чувството, че един известен нам джентълмен в расо им е преподавал кратък курс по трудови правоотношения.

— Този човек май започва да ни носи повече неприятности, отколкото полза — зловецко произнесе тя. — Поставете го под домашен арест и не го пускайте да излиза от къщи, докато не оправим положението.

— По какво обвинение?

— Измислете нещо и не отстъпвайте.

— Той не е нарушил законите на Каримон, а човешките закони тук не важат.

Тя замълча за миг, обмисляйки ситуацията, накрая изрече:

— Обявете военно положение в целия район. Повикайте на помощ от Атина силите за сигурност. Аз ще им съобщя, че нареждането е съгласувано с мене, и след три часа те ще бъдат тук. Арестувайте Макфарли за подстрекателство към насилие. Отнасяйте се с него учтиво, създайте му всички удобства, но го дръжте изолиран. Не искам да разговаря с когото и да било от тулабетите.

— Нужно ми е някакво законно основание за обявяване на военно положение — забеляза Ролс.

— Основанието е сигурността на планетата. Получили сме сведения, че канфорийците могат да ни нападнат всеки момент. Естествено ние не бихме позволили прекъсване на жизненоважното производство заради създалото се напрежение. Затова ти имаш основание да мобилизираш всички работоспособни змии и да ги пратиш на работа в мините.

— Не бих искал да защитавам подобна версия пред някой съд в Републиката — подметна Ролс.

— Републиката няма нищо общо — отговори Вайълит. — Каримон не влиза в Републиката. Той е независима планета, сключила договор с частна компания.

— А ако окажат съпротива?

— Няма такава опасност.

— И все пак...

— Тогава поставете Джаланопи под стража — за негова защита — и направете същото с всяка змия, която има достатъчно власт да призове към стачка. Отнасяйте се с тях учтиво, но не им позволявайте да влизат в контакт със своите. — Тя отново помълча. — Утре по някое време ще пристигна и ще поема работите в свои ръце.

— Може би е по-добре да си останете там — предложи Ролс — или да се върнете в Атина. Тук може да стане опасно.

Тя поклати глава.

— Те не са имали време да се организират. Отстранете Джаланопи и Макфарли и ще видите, че до неприятности няма да се стигне. — И добави с кисела гримаса: — Този път.

Стачката продължи три дни.

Тулабетите, които отначало не бяха съвсем наясно защо трябва да работят в мините, сега не разби-

раха защо трябва да спрат. Ролс арестува петимата, които на пръв поглед бяха инициаторите, макар да беше сигурен, че нарежданията идват от Джаланопи. После отмени всички придобивки, с които тулабетите вече бяха свикнали. Когато това не даде очаквания резултат, той нареди на силите за сигурност да отведат под стража в мините стотина тулабетски мъже и ги освободи едва когато изпълниха дневната си норма. На следващия ден отведоха двеста, на последващия — триста, и още преди броят на работоспособните мъже в зоната да достигне шестстотин, стачката на практика беше прекратена.

Ролс почака още една седмица, за да се увери, че повече проблеми няма да има, сетне освободи Джаланопи и ръководителите на стачката със строгото предупреждение, че ако отново се стигне до безредици, арестът и този път им е сигурен.

Два дни по-късно той посети църквата на Макфарли, където преподобният беше напълно изолиран от самото начало на стачката. Стражата въведе Ролс вътре. Макфарли седеше на стъпалата към катедрата, зачетен в Библията под слабата светлина, процеждаща се през високите прозорци.

— Добро утро, преподобни Макфарли — поздрави го Ролс.

— Какво търсите тук? — отзова се подозрително Макфарли.

— Нося ви добри вести — отговори Ролс с усмивка. — Извънредното положение е отменено и Мастабони вече не се подчинява на военни закони. Свободен сте да вървите където искате.

— Потушили сте стачката — изрече Макфарли. Това не беше въпрос.

— Стачка ли? — повтори Ролс. — Каква стачка?

— Я не ме разигравайте! Нали затова ме затворихте, заради стачката в мините.

Ролс сви вежди в недоумение.

— Не знам за какво говорите, преподобни. Затворихме ви, за да осигурим собствената ви безопасност поради напълно реалната заплаха от нападение на Пети канфорийски флот. За щастие Космическият флот на Републиката успя да предотврати нападението.

— И колко дълго продължи това?

— Те се оттеглиха едва тази сутрин, така че извънредното положение по мои изчисления е продължило дванадесет дни.

— Много добре знаете какво имам предвид — изрече Макфарли с раздражение. — Колко време продължи стачката?

— Продължавате да говорите за стачка. Когато мината се срути, имаше известно вълнение, но всички се върнаха на работа веднага щом влизането в забоя стана възможно. Мога само да се възхищавам на мъжеството и твърдостта на вашите енориаши.

— А Джаланопи?

— С вас не може да се излезе на глава! Какво Джаланопи?

— Жив ли е?

Ролс се изсмя.

— Разбира се, че е жив! Сигурно лапа бубулечки под глупавото си дърво. Можете да го навестите.

— Още ще си говорим, да знаете! — Макфарли се изправи на крака и отупа праха от дрехата си.

— И на мене така ми се струва, преподобни — съгласи се Ролс. — Никой не може да знае предварително кога ще дойде следващата канфорийска заплаха. Просто ще трябва да останем в състояние на готовност.

— Къде е Вайълит Гарднър? Искам да говоря с нея.

— Тя е в болницата в Атина. Казаха ми, че няма нищо сериозно. Сигурен съм, че с удоволствие ще си поприказва с вас, щом излезе

оттам. Това ще стане утре преди обяд, струва ми се.

Макфарли обходи с поглед църквата.

— Казахте, че мога да си вървя?

— Никога не бихме ви задържали пряко волята ви — увери го Ролс.

— Както направихте в последно време за кажи-речи две седмици.

— Собствената ви безопасност го налагаше, преподобни. Вие може и да се мислите за змия, но ние знаем най-добре, а хората винаги защитават собствения си вид.

— Колко утешително! — жлъчно произнесе Макфарли.

— Радвам се, че го оценявате, сър — отвърна Ролс.

— Мога ли вече да се движа без ограничение?

— Разбира се, сър. Свободен сте да отидете където пожелаете.

— Дори да напусна планетата?

— Безусловно. Нямаме никакво желание да ви задържаме на Каримон. Всъщност, да ви кажа честно, това ще бъде най-разумното. Вие вършехте благородно дело тук, но вече е време да дадете път на специалистите.

— Благодаря ви, господин Ролс. — Макфарли не се опитваше да скрие неприязънта си към този човек. — Тогава, ако бъдете така добър да не ми препречвате пътя, бих искал да изляза.

— Мога да ви закарам до кораба, стига да желаете, сър.

— Смятам най-напред да навестя моя приятел Джаланопи. И не дай си боже да откроя, че сте му навредили по някакъв начин, веднага ще информирам Комисията по външна политика на Делурос VIII.

— Това е ваше право, сър. Ако Джаланопи се оплаче, че е бил физически малтретиран, аз лично ще издирия и ще накажа виновника.

Макфарли понечи да каже още нещо, но се отказа, мина по пътеката между скамейките и излезе от църквата. Ролс кимна на войника до вратата, който направи крачка встрани и пропусна преподобния.

— Върви след него — нареди Ролс. — Искам да знам къде ходи и с коя от змиите разговаря.

Войникът отдаде чест и изчезна, а Ролс се замисли дали някога ще му се удаде отново да седне край лагерния огън и да крои планове

за утрешния лов. Потънал в тези мисли, той се свърза с Вайълит Гарднър.

— Как се чувствате? — обърна се Ролс към изображението е върху екрана на компютъра, обкръжено от стерилната болнична обстановка.

— Ще се оправя — отговори тя, повдигайки ръката си, свързана с половин дузина лъскави нови апарати посредством всевъзможни тръбички и проводници. — Тук имаме нов лекар от Земята, специалист по екзотични болести на кръвта, и той сега ми прави изследвания.

— Ще може ли да ви излекува?

Тя поклати глава.

— Никой не е в състояние да ме излекува, Линъс. Но може би ще успее да направи нещо, та да не губя сили толкова бързо. Още има много работа за вършене, а аз не мога цял живот да карам на амфетамини. — Тя сви рамене. — Както и да е, няма да говорим за това. Защо ми се обаждаш?

— Освободих Макфарли преди двадесет минути.

— И какво?

— Приказва нещо за заминаване. Това не ми харесва. Хора като него не се предават така лесно.

Вайълит се намръщи.

— И аз съм на това мнение.

— Какво ли крои, как мислите?

— Не знам.

— Искате ли да го задържа тук?

— Не — въздъхна тя. — Може да ни създаде нови проблеми и да се наложи да предприемем срещу него нещо твърде неприятно.

— В момента той е на посещение при Джаланопи. Не допускам, че ще се опита да подстрекава змиите към нова стачка, след като толкова лесно се справихме с първата.

— Не, не е толкова глупав — съгласи се Вайълит. — Замислил е нещо друго.

— Комисията по външна политика? — предположи Ролс.

— Едва ли. Ние сме се заели с развитието на една първобитна планета и никому не сме причинили вреда. Аварията в мината е просто един инцидент и нищо повече. Те ще ни подкрепят напълно.

— Да, но той дали го знае?

— Ако не го знае, ще го научи.

— Може би за пръв път е на чужда планета...

— Убедена съм, че е така. Хора като Макфарли решават, че са единствената бариера, която стои между чуждопланетния рай и човешката безнравственост, и стават повече чужденци от чужденците, докато се опитват да им натрапват своята криворазбрана помощ. Кацнат ли веднъж на някоя планета, те остават там.

— Какво да правим тогава?

— Мисля, че трябва просто да чакаме. Следващата стъпка е негова. — Тя се намръщи. — Времето е толкова ценно! Ако има нещо, което да мразя, това е чакането.

— Може пък да не се наложи дълго да чакаме — успокой я той.

И не се наложи.

Изминаха седем седмици и две нови кръвопреливания, преди да повикат Вайълит Гарднър в Мастабони от дома ѝ в Атина.

— Какво има? — попита тя Ролс, когато най-сетне успя да се свърже с него от борда на частния си самолет.

— И нашата крушка вече си има опашка.

— Обясни за какво става дума, Линъс.

— Макфарли се върна с двама високопоставени служители от Делурос VIII. Цяла сутрин са говорили с Джаланопи.

— Кои са те?

— Никой от онези, с които вече сме си имали работа. Мъж на име Уилис Гонт от Комисията по външна политика и една жена — Катрин Нджобе, от Управлението по картография. — Той направи пауза. — Проверих ги. И двамата са легитимни.

— Имаш ли някаква представа какво са намислили?

— Никаква... освен усещането, че то няма да ни хареса.

— На мене вече не ми харесва. Ако Републиката има желание да приеме всички тези планети, които ѝ поднасяме, редно е да се предположи, че ще ни остави да си гледаме работата, вместо непрекъснато да ни създава спънки. — Тя въздъхна уморено. — Добре. Ще кацна след по-малко от час. Намере някой да ме посрещне.

— Аз лично ще ви посрещна.

— Не. Искам да останеш на компютъра си. Изрови всичко, което е възможно, за тези Гонт и Нджобе. Къде са живели, какво са

работили, преди да постъпят на сегашната си служба, дали е имало някакви оплаквания срещу тях. Виж ако можеш да провериш и финансовото им състояние.

— Не ми давате много време — оплака се той.

— Свърши каквото можеш.

Тя прекъсна връзката, проклинайки полугласно единствения си враг — Времето. Джаланопи, Макфарли, онези бюрократи, целият Спирален ръкав — всички бяха само едни досадници. Но както Ролс разполагаше с ограничено време, за да открие някакви слабости с помощта на компютъра си, така и тя имаше твърде малко време, за да осъществи бляна си. Кръвните проби бяха донякъде обнадеждаващи, но беше нужно известно време — отново този кръст!, — за да се изследват резултатите, да се разработи подходяща формула и да се стигне до промяна в състоянието е.

Републиката, на която тя служеше, беше най-големият времеяд. Ако не погълнеше Каримон днес, щеше да го направи утре, или догодина, или след век. Вайълит се чувстваше мимолетен слуга на някакъв дълговечен господар, който само с едно мигване на окото можеше да прекъсне нишката на живота е. Единственият начин да докаже, че изобщо някога е съществувала, беше да остави някаква следа, нещо зад гърба си, от което човечеството да научи, че е имало на света Вайълит Гарднър, че е живяла и дишала, че е направила нещо през малкото отредени е години.

Тези мисли продължаваха да владеят ума е, когато самолетът планира меко за кацане, после внезапно увеличи скоростта и в последния момент стремително излетя нагоре.

— Какво става? — попита тя.

Пилотът я погледна през рамо и се засмя.

— Рогати дяволи на пистата. Това не е Земята, нито Сириус V. Шумът на двигателя ги подплаши и следващия път няма да имаме никакви проблеми.

Вайълит погледна през илюминатора — дузина от тези огромни животни, всяко от които тежеше по два тона, препускаха тежко, обхванати от ужас. „Преди да умра, ще погледна през прозореца същото това място и ще видя само култивирана селскостопанска земя, способна да изхрани милионите хора, които ще се заселят тук, за да започнат живота си отначало и да изковат съдбата си.“

Самолетът кацна и посрещачът, един от помощниците на Ролс, я придружи до автомобила. Няколко минути по-късно пристигнаха в Мастабони, което се беше променило значително от последното е идване тук преди два месеца. Човешката общност, чието присъствие по-рано се свеждаше до един ред кантори за регистрация на участъци и количествен анализ на рудите и една-две набързо построени сгради със стаи под наем, сега се беше разширила — три дълги блока с магазини и ресторанти, няколко хотелчета по протежение на главната улица и около триста набързо съоръжени геодезически купола. Всичко това образуваше внушителен жилищен район. Имаше дори и малка административна сграда, а някакъв предприемач беше организиран в съседство търговия със сухопътни автомобили. На около половин миля по-нататък се издигаха осем или девет големи, солидни къщи с изложение към реката. Ражданият се човешки град все още беше обкръжен от много мили пуста, необработена земя, обрасла с ниски храсти, все още заблудени скокливци или витороги се мяркаха тук-там из улиците. Не можеше да става и сравнение с нейната безукорно чиста, сияеща Атина, но въпреки това гледката я изпълни с радост. Промяната беше движение от една точка във Времето до друга, а когато движението спреше, спираше и Времето.

— Изгубила съм ориентирите си — оплака се тя. — Къде е дървото на Джаланопи?

— На около три мили надолу по реката — отговори шофьорът. — Те нямат никакво намерение да се махнат от това проклето дърво, а никой не иска да им бъде съсед, така че строежът на градчето започна оттук. Ние не ходим при змиите без покана, а и те не идват при нас. Това напълно ни устройва.

— Е, аз съм поканена. Да вземем Линъс и да посетим Джаланопи и гостите му.

Те се приближиха към малък магазин, който още не беше отворен за широката публика. Във витрините се виждаха множество ловни пособия и всевъзможни оръжия. Плъзгащата се врата ги сканира, разпозна ги и ги пропусна. Ролс седеше зад малко бюро.

— Как се чувствате? — попита той.

— Бясна съм.

Ролс се ухили широко.

— Чудесно, това е най-доброто за случая. Да вървим.

Той стана от бюрото и я поведе към автомобила, изпреварвайки помощника си.

— Какво успя да откриеш? — попита Вайълит, когато оставиха новия град зад гърба си и се насочиха на юг.

— Засега нищо особено. Изглеждат образцови държавни служители. Дори и да има нещо недотам достойно в биографиите им, още не съм успял да го откроя. От двамата Гонт като че ли предизвиква повече опасения.

— Представителят на Комисията по външна политика?

Ролс кимна.

— Изглежда е яростен привърженик на чуждопланетната кауза и има невероятен стаж на държавна служба.

— А Нджобе?

— Работи в Картографията от шестнадесет години. Още не знам какви ги върши там.

— Е, скоро ще разберем — закани се Вайълит.

Някъде на половината път Ролс трябваше да спре, за да пропусне малко стадо червени хълмове, което пресичаше шосето.

— Внушителна гледка, нали? — забеляза Вайълит, наблюдавайки огромните животни. — Не мога да разбера какво удоволствие намирате с Фуентес да ги убивате.

Ролс не отговори и след няколко секунди автомобилът отново се носеше по пътя. Подминаха група тулабетски деца, които им махаха, и не след дълго спряха на няколко метра от дървото на Джаланопи.

Кралят, увенчан с официалната си корона, седеше на дървения си трон с Макфарли и Паратока от едната страна, а от другата бяха застанали Уилис Гонт, слаб мъж в пращен бял костюм, и Катрин Нджобе, дребна жена с къса черна коса и облекло в защитен цвят, далеч по-подходящо за местните условия.

Ролс помогна на Вайълит да слезе от колата и я придружи до малката група, след което застана отстрани, а тя спря точно пред Джаланопи.

— Добро утро, кралю Джаланопи — поздрави Вайълит. — Разбрах, че си искал да говориш с мене.

— Ще оставя други да говорят вместо мене, човеко Вайълит — отговори Джаланопи завалено на родния ѝ език. Той посочи двамата пратеници на Републиката. — Това са човекът Гонт и човекът Нджобе.

Вайълит се обърна към тях:

— Добре дошли на Каримон. Надявам се, че престоят тук ще ви хареса.

— Нямаме намерение да оставаме дълго, мадам Гарднър — отговори Гонт, произнасяйки думите ясно и натъртено. — Тук сме по работа, не за удоволствие.

— Не виждам защо да не съчетаете двете неща. На Каримон има множество живописни, удивителни кътчета, а ако ви влече спортът, мистър Ролс може да организира във ваша чест някой ловен или риболовен излет.

— Боя се, че нямам интерес.

— Тогава може би ще успеем да убедим поне мис Нджобе да се наслади на красотите на нашия свят — продължи любезно Вайълит.

— Имате ли нещо против да преминем към работата, мадам Гарднър? — прекъсна я Гонт. — Изминал съм целия този път от Делурос VIII именно за да уточним чий свят е Каримон.

— Можех да ви изпратя копие от договора и да ви спестя разкарването. — Вайълит се обърна към Катрин Нджобе: — Мога ли да ви попитам каква работа има тук представителят на Картографията?

— Всяко нещо с времето си — отговори Гонт. — С мис Нджобе се споразумяхме аз да говоря най-напред.

— Както желаете — сви рамене Вайълит.

— Преди няколко седмици преподобният Макфарли посети Министерството на външните работи с известна обезпокоителна информация.

— Не се изненадвам — подметна Вайълит. — Преподобният Макфарли намира доста неща за обезпокоителни. Подози-рам, че това е част от професията му.

— Моля, не ме прекъсвайте — рязко продължи Гонт. — Преподобният Макфарли постави на нашето внимание факта, че сте мобилизирали местна работна ръка за работа в мините си и...

— Това не са мои мини — прекъсна го Вайълит. — Те са собственост на компанията „Спирал Арм Дивелъпмънт“.

— Чийто главен акционер сте вие.

— Нито пък тулабетите са били мобилизирани — продължи тя. — На всички, които работят в мините, се плаща и „Спирал Арм Дивелъпмънт“ може да представи документи като доказателство.

— Дайте да говорим по същество — заяви Гонт. — Една от мините се е срутила, работниците са отказали да работят, докато не бъде гарантирана безопасността им, и вие сте поставили под стража Джаланопи, преподобния Макфарли и петима членове на тулабетската общност. Ще отречете ли?

— Разбира се, че ще отрека. Каримон беше заплашен от канфоритски флот и Джаланопи, както и преподобният Макфарли, бяха взети под охрана.

— А другите петима?

— Бяха заподозрени в симпатии към канфорийците. Освободихме ги веднага щом опасността премина.

— А с какво право обявихте военно положение? — продължи с въпросите Гонт.

— Договорът, който Джаланопи сключи с компанията „Спирал Арм Дивелъпмънт“, ни дава това право, дори ни задължава да защитаваме неговото племе и да му помагаме да запази върховната си власт.

— Преподобният Макфарли твърди, че Джаланопи е бил принуден да подпише договора заради намесата ви във вътрешнополитическите борби на Каримон и че при отказ да го направи народът му е щял да бъде унищожен от другите племена, които вие самите сте въоръжили. Джаланопи поддържа твърдението на преподобния Макфарли.

— Джаланопи нямаше никакви възражения срещу договора, когато той беше единствената преграда между него и военното поражение — отговори Вайълит. — Не виждам никаква причина той да се счита невалиден при сегашните условия.

— Мадам Гарднър, той е невалиден, защото така реши моето министерство. Съжалявам само, че не заставах на същата позиция, когато принудихте Голдстоун да приеме условията ви. Разгледах наново този договор — за съжаление вече е твърде късно да бъде анулиран, но аз ви обещавам, че няма да допусна да поробите или експлоатирате нито тулабетите, нито която и да било чужда раса. Струва ми се, че съм напълно ясен?

— Да, вие сте напълно ясен, но не мисля, че действията ви се базират на някакво законно основание — отвърна Вайълит. — Аз имам юридически издържан договор, подписан от мене и Джаланопи, и

обстоятелството, че той вече не желае да го спазва, не го прави по-малко законен.

— Това ще реши Министерството на външните работи.

— Не, господин Гонт. Ако има нещо, то ще се реши от съда. Вече съм минала по този път на Доксус II и на Шугърмун и ви уверявам, че съдът ще подкрепи правото ни да бъдем тук.

— Запознах се обстойно с цялата ви кариера, мадам Гарднър — каза Гонт. — В случаите с Доксус II и Шугърмун сте имали подкрепата на Министерството на външните работи, но ви уверявам, че сега нещата стоят по-иначе.

— Вашата подкрепа винаги е добре дошла, но не е чак дотам необходима. Повтарям ви: аз имам законен, валиден договор с Джаланопи.

— От този момент нататък нямате — изрече неумолимо Гонт. — Ако искате да се обърнете към съда да отмени нареждането ми, никой не може да ви попречи. Министерството ще се противопостави на всяко ваше действие в тази насока. По мои пресмятания ще са ви нужни не по-малко от тридесет години, за да си извоювате отмяна на разпореждането ми, а може би и повече — ако въобще успеете да постигнете нещо. На ваше място щях да насоча усилията си не към безогледна експлоатация на чуждите раси, а към помощта, от която се нуждаят.

— Мистър Гонт — изрече Вайълит, — извинете ме за прямотата, но вие сте един канцеларски плъх и говорите глупости. Аз правя точно това — помагам на туземците от планетите, контролирани от „Спирал Арм Дивелъпмънт“, да се издигнат на по-високо ниво, и то без да ги бомбардирам, както неведнъж вече е правила Републиката, опитвайки се да покори някоя планета. Аз не издигам марионетни правителства — друг любим номер на Републиката — и не намирам за нужно да търся подкрепата на Космическия флот, за да защити шепата хора, емигрирали тук. Аз правя това, което вашето любимо министерство би трябвало да прави, и съм възмутена от вашата късогледа, враждебна позиция, както и от незаконното ви вмешателство. Надявам се, че и аз бях достатъчно ясна?

— Вие ми бяхте ясна още в момента, в който сложихте ръка на първата планета и се захте да експлоатирате наивните туземци — заяви Гонт с нескривана враждебност. — Становището на

министерството е, че вие сте изфабрикували условията, принудили Джаланопи да подпише договора с вашата компания, че съзнателно сте го заблудили относно степента на правомощия, които договорът ви дава, че сте потушили законна стачка на местните работници и че незаконно сте задържали един човек и шестима тулабети, в това число и крал Джаланопи, за да облагодетелствате финансово компанията си. — Той млъкна да си поеме дъх и я погледна право в очите. — Договорът е невалиден. Вие имате законното право да оспорвате решението, но докато то не бъде отменено по съдебен път, вие ще бъдете третирана като престъпник, ако се опитате да предприемете на Каримон някакви действия, основаващи се на правата, които договорът ви дава. — След кратка пауза той добави: — Давам на всички хора един месец да се споразумеят лично с крал Джаланопи или да напуснат планетата. — Гонт се обърна към Джаланопи. — Устройва ли ви това, кралю Джаланопи?

— Да, човеко Гонт — отговори тулабетът, който внимателно слушаше превода на Макфарли, тъй като все още не владееше земния език достатъчно добре.

— Не ви питам дали сте съгласна с моето нареждане, мадам Гарднър, а дали го разбирате?

— Разбирам го — отговори Вайълит.

— Имате ли намерение да го спазвате?

Тя го погледна, но не каза нищо.

— Повтарям, имате ли намерение да спазвате нареждането ми?

— Не отговарям на въпроси, целящи да ме оскърбят — заяви Вайълит и се обърна към Катрин Нджобе: — Какво общо има Комитетът по картография с всичко това?

— Досега говорехме така, сякаш Джаланопи е владетел на цялата планета — започна Нджобе. — Нещата обаче стоят по-иначе. Той е крал на тулабетите, но на Каримон има и други племена. Когато Картографията получи информацията за решението на Министерството на външните работи, дадено ни беше нареждане да изработим карта, на която да бъдат нанесени границите между различните племена на планетата. — Тя млъкна и се усмихна притеснено. — Републиката си дава сметка, че вече сте направила значителни капиталовложения на Каримон, и смята, че може би ще пожелаете да сключите споразумение с някое от другите племена,

вместо да се оттеглите напълно от планетата. — Тя неловко пристъпи от крак на крак. — Такова споразумение, разбира се, ще трябва да получи одобрението на Комисията по външна политика.

Вайълит се усмихна развеселена.

— Това е тя, Републиката! Оставя господин Гонт и неговото министерство да ме бие през дясната ръка, а в същото време ме кара с лявата да се окопам и да е спестя грижата да завоюва сама Каримон след петдесет или седемдесет години.

— В общи линии е така.

— По този въпрос може да се спори — прекъсна ги Гонт. — Като се има предвид досегашната ви дейност, мога, струва ми се, да ви гарантирам, че моето ведомство ще погледне с лошо око на всеки договор, който бихте подписали с чуждопланетна раса. От съседния Беламина оплакване не е постъпвало, така че нямаме основание да се месим там, но преди да си замина днес следобед, вие ще получите официален едикт, с който ще ви бъде наредено да съгласувате с Комисията по външна политика всеки следващ договор до влизането му в сила. — На лицето му се мярна високомерна усмивка. — Надявам се, че сте доволна от империята, която сте създали на гърба на потиснатите чуждопланетни раси, защото тя няма да се разширява повече.

— Ще видим — Вайълит се обърна отново към Катрин Нджобе: — Колко време ще ви е необходимо, за да приключите работата си тук, госпожице Нджобе?

— Три-четири дни. Доколкото вече се ориентирам в политическата структура на Каримон, действителните граници постоянно се менят. Аз ще изработя изчерпателна обобщена карта, с която всички племена да са съгласни, после ще командироваме двама специалисти от Комитета по картография да я доуточнят и допълнят в подробности. Надявам се, че с помощта на местните правителства те ще могат да изработят за половин година подробна всеобхватна карта.

„Страхотен шанс — помисли си Вайълит. — Никой от тези владетели змии и понятие си няма къде са му границите.“

А на глас изрече:

— Имам апартамент в Мастабони и къща в Атина. Те са на ваше разположение по време на престоя ви тук.

— Благодаря — отговори Катрин Нджобе.

— Ще ви дам водач из земите на тулабетите и ще ви осигуря охрана за онези граници, които се смятат за опасни.

— Много великодушно от ваша страна, мадам Гарднър.

— С Комитета по картография нямаме никакви противоречия — увери я Вайълит. — Дори се надявам да обядваме заедно преди отпътуването ви оттук.

— Стига да имам време.

— Мистър Гонт, имаме ли нещо друго за обсъждане с вас?

— Не, това е всичко.

— Тогава, ако не възразявате, ще ви оставя. — Тя се обърна към Макфарли: — Доволен ли сте, преподобни?

— Безусловно! — отвърна той с тържествуваща усмивка.

— Чудесно.

— Защо ме гледате така?

— Просто искам да запомня тази усмивка — отговори тя с най-любезния си тон.

После се обърна и се запъти към автомобила си.

Вайълит се върна в Атина веднага след като срещата приключи и на следващата сутрин повика Ролс при себе си. Той пристигна в току-що завър-

шеното ъ жилище точно преди обяд и беше въведен в частния ъ кабинет. Помещението беше украсено със свидетелства и фотоси на документи от Републиката, холографии на домакинята в компанията на хора и на чуждопланетни владетели, както и всевъзможни награди, които беше спечелила с делата си през всичките тези години. Холографиите на родителите ъ бяха разположени на бюрото, а на около метър над пода плаваше триизмерен модел на Спиралния ръкав. Планетите, открити и присъединени от Вайълит, искряха в яркозелено, а онези, които тепърва предстоеше да бъдат погълнати, за да превърнат бляна ъ в реалност, мигаха с чиста синя светлина на равни интервали.

Тя седеше зад блестящо метално бюро, доставено от Републиката, а множеството компютри и видеофони оставаха извън полезрението на влезлия.

— Тук е къде по-хубаво от офика ви в Масабони — одобрително произнесе Ролс, оглеждайки обстановката. — Само че не виждам договора.

— Той е невалиден, ако случайно си спомняш — каза тя сухо.

— Спомням си. Имате ли нещо против да седна?

— Заповядай. — Тя направи знак и един стол плавно се приближи към него. — Предполагам, че господин Гонт си е заминал?

— Да, вчера.

— Чудесно. Беше започнал ужасно да не ми харесва.

— Имам чувството, че това е взаимно.

— Без съмнение — съгласи се тя.

— И така — изрече Ролс след кратко мълчание, — каква ще бъде следващата ни стъпка?

— Ясно е, че няма да започваме съдебно дело. Нямам време за губене, дори и да бях напълно здрава и да ми бяха гарантирали, че ще живея двойно по-дълго от нормалното.

— Мисля, че можем да игнорираме нареждането. Не си представям, че е възможно Космическият флот да получи заповед да нападне хора, които разработват чужда планета.

Вайълит поклати глава.

— Това е глупаво, Линъс. Имаме работа с фанатик, който е подкрепян от едно от най-могъщите учреждения в Републиката. Той ще представи работите така, че за Космическия флот ще бъде въпрос на чест да постъпи точно по този начин. — Тя изсумтя презрително. — По дяволите, това може дори да го прати на изборна длъжност. Не искам подобно нещо да ми тежи на съвестта.

Ролс се изсмя.

— Тъкмо имахте случай да му направите тази услуга. — Той изведнъж стана сериозен и се наведе напред. — И така, какво смятаме да правим по-нататък?

— Смятаме да се подчиним изцяло на едикта на господин Гонт.

— Нали не мислите сериозно, че можем да се оттеглим от планетата? — изрече Ролс настоятелно. — Достатъчно добре ви познавам. Вие никога в живота си не сте бягала от битките.

— Кой говори за оттегляне? Каримон сега е мой дом. Аз имам намерение да прекарам живота си тук, в мир и спокойствие, надявам се.

Ролс се облегна назад успокоен.

— Вие всичко сте пресметнала. Знаех си, че няма да ви е нужно цяло денонощие, за да вземете решение. И как смятате да атакувате?

— Ти какво би направил, Линъс?

— Аз ли?

Тя кимна.

— В близките дни ще се стигне до криза — докато аз съм в болницата или на посещение на някоя друга планета. Ти си работил с мене най-дълго от всички. Ще ми се да вярвам, че си в състояние да не мислиш за убийството на беззащитни животни известно време, за да можеш да поемеш работите в свои ръце, ако се наложи.

Ролс се размърда на стола, обмисляйки отговора си.

— Добре, ясно е, че не можете да разчитате да умилюстите Гонт. А Макфарли по-скоро ще танцува на гроба ви, отколкото да си мръдне пръста за вас. Тогава остава Джаланопи. — Той се намръщи. — Но ще трябва да го откъснете от Макфарли, а имате само месец на разположение.

— Така е.

— Чакайте малко. А Катрин Нджобе? Тя все още е на Каримон. — Ролс отново сви вежди. — Но какво общо може да има тя с всичко това, по дяволите? Тя е един обикновен картограф.

Вайълит обърна глава и се загледа в модела на Спиралния ръкав.

Накрая уморено произнесе:

— Ех, Линъс, та това е просто като две и две! Като носата ти и като рогата на твоите трофейни животни. Мисли!

Той наведе глава и се замисли, но само след миг се изправи и възкликна:

— Извинявайте! Днес малко бавно съобразявам, нали? — Той се усмихна. — Тук правенето на карти няма нищо общо. Става дума за нейното предложение, нали?

— Точно така.

— Това ме обърка за момент. В проклетите земи на фаните няма нищо, което си заслужава да се добива.

— Ти го знаеш, знам го и аз... — Вайълит отново се усмихваше.

— Но Джаланопи не го знае, нито пък Макфарли! — довърши тържествуващо Ролс. — Ето защо ще сключим нов договор, този път с фаните, и ще вдигнем много шум около намерението си да прехвърлим цялото предприятие там. Ще затворим магазините на компанията и местната лечебница, ще изключим електричеството, ще направим всичко, та Джаланопи да остане с впечатление, че е изгубил нашите

пари, нашите оръжия и всичко останало, за да бъдат благодетелствани фаните.

— Мисля, че това ще свърши работа — кимна Вайълит. — Всъщност Републиката почти ни помоли да останем тук.

— Но има няколко проблема — продължи Ролс. — Дори Джаланопи да поиска да се върнем, Министерството на външните работи в никакъв случай няма да даде благословията си за нов договор с него. — Той замълча. — А и след всичко, което Гонт наприказва, не виждам как ще успеете да прокарате такъв договор зад гърба му.

Вайълит се усмихна.

— Има голяма разлика между подписването на договор с фаните и пускането на слух сред тулабетите, че смятаме да подпишем такъв договор. Колкото до Джаланопи, за какво ни е притрябвало да се договаряме с него? — продължи тя с престомена наивност. — Ние сме твърдо решени да преместим предприятието при фаните, разбираш ли? Джаланопи ни е докарал немалко главоболия със собственото ни правителство, и ние нямаме намерение да му дадем нито кредит отсега нататък.

Ролс изглеждаше озадачен.

— Тогава не ми е съвсем ясно...

— Постави се на мястото на Джаланопи, Линъс. Той иска да ни види как си заминаваме, но ние няма да напуснем планетата. Нещо повече, ние имаме намерение да вложим всичките си пари при фаните. Неговите хора не само не знаят къде да разположат и как да експлоатират мините — а Макфарли не е човекът, който ще ги научи на това — но дори и да успеят да добият някакво количество руда във вече разработените мини, те нямат пазар за нея. На Каримон само ние имаме космически кораби, а Макфарли така и няма да разбере къде да отиде, за да получи някакви пари за това, което искат да продадат. — Тя замълча. — Е, добре. Ти си Джаланопи и всичко това ти е известно. Виждаш как фаните стават богати и могъщи, а собствените ти мини са изоставени от единствените същества, които могат да върнат господството ти над планетата. Какво ще направиш при това положение?

— Ще търся инвеститор. Човек.

— Точно така.

— Само че тук няма такива. Макфарли няма никакви пари, а всички останали хора на планетата работят за нас или вече са похарчили всичките си пари, за да емигрират на Каримон.

— Тук грешиш.

Той я изгледа заинтригуван.

— Кого пропуснах? — И изведнъж на лицето му отново се разля широка усмивка. — А тя дали ще го направи?

— Нали ти е прави финансовата проверка? Какво мислиш?

— Катрин Нджобе, тридесет и седем годишна, неомъжена, цялата ѝ кариера е протекла в Комитета по картография — заизрежда Ролс. — Спестявания — седемдесет и две хиляди кредита.

— Не е кой знае какво за петнадесет години, нали? — подметна Вайълит. — Особено ако е дам възможност да спечели милион кредита само за един месец.

— На мене ми звучи добре — каза Линъс. — Как ще го направим? Да основем фиктивна корпорация от нейно име, да вложим няколко милиона и да ги изплатим чрез нея на Джаланопи като израз на добра воля за подписването на нов договор...

— След което тя ще ни продаде правата, които е откупила — довърши Вайълит. — Ще има законно сключен договор с тулабетите, а ние ще се договаряме направо с нея, без въобще да си имаме работа с Джаланопи, и по този начин ще спазим решението на господин Гонт безпрекословно.

— А ако тя откаже?

— Тогава спокойно ще ѝ обясня, че ще отлетя за Голдстоун и ще се върна с първия човек, който се съгласи, и единствената разлика ще бъде, че някой друг ще прибере милиона, предназначен за нея.

Ролс си запали една бездимна цигара и тъжно поклати глава.

— Бедната змия! — изрече той. — Така и няма да разбере какво точно се е случило.

— Той ще бъде „бедната змия“, ако оставим Републиката да ни изрита от планетата — поправи го Вайълит. — Имам намерение да го направя крал на най-могъщата държава на една планета от първостепенно значение. Ако Джаланопи беше обмислил добре нещата и не беше слушал глупаци като Макфарли и Гонт, щеше да разбере, че с нас е много по-добре, отколкото без нас.

— Знаем ли... — произнесе Ролс.

— Какво искаш да кажеш?

— Дали не е бил по-щастлив, преди да дойдем ние? Кралството му може да е било само едно дърво и парче неплодна земя, но думата му е била закон и никой не му е нареждал какво да прави.

— Разбира се, че е бил по-щастлив, преди да дойдем ние — каза тя с раздражение. — Точно както хората са били щастливи, когато са нямали друга грижа, освен да си напълнят стомасите и да се скрият на топло и сухо. Тогава не са познавали неврозите, не са водели войни, не са се тревожили за дреболии. — Тя помълча. — Затова пък са губели повече от половината си деца още в ранно детство, ставали са жертва на всяка болест, която минавала покрай тях, не са имали език, нито история, нито пък изкуство — вместо това са ставали плячка на всяко по-голямо и силно същество. Може и да са били по-щастливи, но не са били по-добре. В живота доброто и злото си съпътстват, Линъс.

— Сигурно — съгласи се той. — Но това ме навежда на един друг въпрос.

— Да?

— Ние какво сме — добро или зло?

— Зависи.

— От какво?

— От това кой пише историческите книги.

Бяха изминали две седмици след този разговор, когато Линъс Ролс пристигна под дървото на Джаланопи, слезе от автомобила и се запъти към мястото, където кралят и неговият съветник човек го очакваха.

— Добро утро, Джаланопи — поздрави Ролс, като леко наклони глава. — Добро утро, преподобни.

— Надявах се, че предишната ни среща е била последна, мистър Ролс — изрече Макфарли с неприязън.

— Точно по този въпрос съм дошъл да поговорим — безгрижно се отзова Ролс. Той се обърна към Джаланопи: — Знам, че учехте нашия език. Овладяхте ли го вече достатъчно, за да разговаряме направо, или предпочитате преподобният Макфарли да превежда?

— Можеш да говориш направо, човеко Ролс — отвърна Джаланопи. — Ако нещо не разбирам, ще попитам човека Андрю.

— Чудесно — съгласи се Ролс. — Ако говоря прекалено бързо, кажете ми.

— Ще го направя. — Джаланопи се вглеждаше в Ролс с оранжевите си котешки очи. — Защо си дошъл, човеко Ролс?

— Тук съм, за да обсъдим една работа — Ролс измъкна от джоба на жилетката си дълга пура, внос от Антарес, и я запали.

— Наредено ни е да не влизаме в делови отношения с Вайълит Гарднър или с нейната „Спирал Арм Дивелъпмънт“ отсега нататък — гневно изрече Макфарли. — Струва ми се, че господин Гонт от Министерството на външните работи го каза съвсем ясно.

— Аз вече не работя за нея. Тук съм по свой въпрос.

— Разногласия в лагера на крадците? — подметна Макфарли.

— Да го наречем преоценка на целите — отговори Ролс. — Тя си има свои цели, а аз — мои.

— Не искам да си имам работа с никой от хората — отсече Джаланопи.

— А, не се и съмнявам — невъзмутимо заяви Ролс. — Ни най-малко не се съмнявам. — Той сви рамене. — Но ако не искате да ме слушате, това си е ваш проблем. Благодаря ви, че ми отделихте от времето си, и съжалявам, че ви обезпокоих.

Той понечи да си тръгне, но Джаланопи го спря.

— Чакай!

Макфарли се обърна към Джаланопи.

— Защо го спря? — попита той на тулабетски.

— Да чуем какво има да ни каже. Държанието му не ми харесва. Вижда ми се прекалено самоуверен.

— Не трябва да го слушаш — предупреди го Макфарли. — Запомни: Министерството на външните работи е на наша страна.

— Така е — съгласи се Джаланопи. — Но нищо не ми пречи да го изслушам. Искам да разбера защо говори така самонадеяно. — Той се обърна към Ролс и изрече на неговия език: — Ще чуя предложението ти, човеко Ролс.

— Благодаря. Мисля, за никого не е тайна, че искам да организирам ловен бизнес на Каримон. Вече бях предприел някои предварителни стъпки по времето на нашето малко стълкновение преди две седмици. Все още имам желание да открия своя фирма и бих искал да взема под наем района, който наричате равнините Баски.

Джаланопи схвана най-същественото, но въпреки това се обърна към Макфарли за точен превод.

— Какво ме засяга това? — попита той, след като чу превода. — Наредено ми е да не влизам във взаимоотношения с вас.

— Изслушай ме поне — настоя Ролс. — Готов съм да ти плащам наем сто хиляди кредита годишно и десет процента от брутната ми печалба. Това не е договор, както ще ти каже и преподобният Макфарли. Става дума за единична сделка. Земята си остава твоя. Всичко, което искам, е изключителното право да ловувам на нея.

— Това, което искаш, не ме интересува, човеко Ролс, пък и ти нямам доверие.

— Виж сега — настоя Ролс. — Ако те притеснява Вайълит Гарднър, съгласен съм да се споразумеем, че никой от нейните хора няма да стъпи в равнините Баски.

— Те така или иначе си тръгват след дванадесет дни най-късно — прекъсна го Макфарли. — За какво им е притрябвало да стъпват в равнините Баски?

— Ама вие не сте ли чули? — учуди се Ролс. — Тя прехвърля предприятието си при фаните.

Макфарли и Джаланопи се спогледаха изненадани.

— Не — каза тулабетът. — Не сме чули.

Ролс кимна.

— Така е, тя си прибира всичко, което е нейно в Мастабони — хората, машините, генераторите. Предполагам, че ще трябва да ви остави пътищата, дори и да няма нито една кола, която да ги използва.

— Тя не може да склучи договор с фаните — възкликна Макфарли. — Господин Гонт ни увери в това.

— Господин Гонт си седи на Делурос VIII и няма представа какво става тук. Освен това си мисля, че предупреждението му е хванало място. Тя предлага на фаните далеч по-изгодни условия. Нещо от рода на пет милиона кредита годишно, безплатни болници и училища и повече оръжие, отколкото могат да носят — оръжие, което действа, а не като онова, дето го пробута на тулабетите. Освен това е съгласна да плаща на миньорите несравнимо повече, отколкото им плащаше тук. — Ролс замълча за миг. — Имала е на разположение две седмици, за да плати на някой и друг политик на Делурос, който е дължал услуга. Според мене тя е успяла да прескочи Гонт и да си

осигури благословията на Комисията по външна политика. — Той отново се загледа в Макфарли и Джаланопи с нескривано недоверие. — Ама вие наистина ли не знаехте?

— За пръв път чувам за това — заяви Макфарли, свивайки вежди.

— Колко оръжие ще им даде? — попита Джаланопи.

Ролс отново вдигна рамене.

— Не знам. Двадесет хиляди, може и тридесет. А може и повече.

— Защо се отказате да работите при нея? — попита Макфарли недоверчиво.

— Независимо какво си мислите, ние се разделихме като приятели — отговори Ролс. — Тя е необузdana жена. Няма да спре, докато не изгради напълно своята империя в Спиралния ръкав, но ще умре, преди да е приключила. Един ден обмислих сериозно положението и разбрах, че аз не съм от необузданите. Имам достатъчно пари, за да преживея спокойно остатъка от живота си, пък и изведнъж ми хрумна, че съм по-близо до края, отколкото до началото. Време е да се насладя на плодовете на труда си, а за времето, което прекарах с Фуентес, открих кое ми харесва най-много.

— Тогава защо трябва да започвате ловен бизнес? Защо просто не заминете и не посветите на лова остатъка от живота си?

Ролс се усмихна.

— Може и да не съм необуздан, но не съм и глупак. Не владеем изкуството и нямам нужната репутация, за да сключвам договори с огромните музеи на Републиката като Фуентес, но не виждам защо и аз да не спечеля нещо от хобито си, стига да мога.

За миг настъпи тишина, която Джаланопи наруши.

— А какво ще стане с Атина? Тя не може да премести цял град в страната на фаните.

— Не мислете, че си имате работа с някой любител — каза Ролс. — Тук става дума за Вайълит Гарднър.

— Какво искате да кажете? — попита Макфарли.

Ролс се ухили.

— Щом не може да премести Атина при фаните, тогава ще закара фаните в Атина.

— Не разбирам — изрече Джаланопи.

— Миналата седмица границата на фаните официално беше преместена двеста мили на юг, а някъде там има една специалистка по картография от Републиката, която е с около пет милиона кредита по-богата от миналия път, когато я видяхте.

— Не ви вярвам — каза Макфарли.

— Имам копия от картата в кабинета си в Атина, подпечатани с печата на Комитета по картография. Ще наредя да ви изпратят едно.

— Но това е незаконно! — извика Макфарли.

— Доколкото това е в сферата на дейност на Комитета по картография, то е напълно законно — отговори Ролс. — Е, можете да се обърнете към съда или да накарате господин Гонт да го направи вместо вас, но Катрин Нджобе е в състояние да протака толкова, колкото и Гонт с договора. Всички ние ще бъдем мъртви и погребани, преди да излезе съдебното решение.

— Тогава ще си върна земята с война — заяви Джаланопи.

Ролс имаше развеселен вид.

— Как? Оръжията ви ще убият повече тулабети, отколкото фани. Макфарли го изгледа изпитателно.

— Защо ни казвате всичко това, мистър Ролс? — попита той.

— Защото ме питате и защото е в мой интерес да разберете, че аз съм единственият източник на републикански кредити, с които разполагате. Ако Джаланопи иска да купи оръжие или да си върне някои удобства, с които хората му вече са свикнали, можете да се договорите и с мене, преди да започнат да го упрекват, че е изгонил Вайълит Гарднър.

— Имаме доста информация, върху която трябва да помислим — каза Джаланопи. — Ще ти дам отговора си след десет дни.

— Боя се, че трябва да го знам утре — възрази Ролс, който реши, че е дошло времето да сложи стръвта на кукичката и да я размаха пред тях. — Моят партньор настоява да бързаме. Ако не успеем да се сдобием с ловна концесия тук, ще трябва да се договаряме с фаните или с рако. — Той замълча за миг. — Аз имам предпочитание към равнините Баски. Фуентес казва, че това е най-добрият ловен район на планетата.

— Кой е партньорът ви? — попита Макфарли. — Вайълит Гарднър?

— Казах ви, вече не съм свързан с Вайълит Гарднър.

— Тогава кой е?

— Мисля, че нищо не ми пречи да ви кажа — заяви Ролс, след като си даде вид, че обмисля въпроса. — Партньорът ми е Катрин Нджобе. Тя не вижда никакви причини да работи за едната заплата след късмета, който е се падна миналата седмица, и иска да вложи парите си на Каримон. Аз нямам нищо против да почакам десет дни, но тя никога досега не е разполагала с толкова пари и, както се казва, ръцете я сърбят да ги намести някъде. Исква всичко да стане от днес за утре. — Той се усмихна. — Знаете ли, най-нелепото е, че тя въобще не обича лова. Смята, че е неморално да обикаляш и да стреляш животни, освен ако не ги използваш за храна. Обаче иска парите е да започнат да работят за нея, а мисълта да бъде един от дребните акционери на мадам Гарднър никак не я привлича. Може да се бои, че Вайълит ще намери начин да постъпи с нея така, както постъпи тя с границата — изсмя се той.

— Да-а... — произнесе замислено Макфарли.

Ролс се вгледа в лицата на двамата — на човека и на тулабета, които се опитваха да скрият какво става в главите им, и реши, че си е свършил работата.

— Трябва да се върна в Атина и да приключа с някои документи — това е последният ми официален акт като служител на компанията „Спирал Арм Дивелъпмънт“ — и може би няма да съм в състояние да се върна по-рано от утре вечер. Катрин би трябвало да кацне в Мастабони късно днес следобед. Тъй като тя осигурява основно парите, освен това е единствената, която знае точните граници на равнините Баски, правото да сключи окончателния договор с вас се пада на нея.

— Ще помислим за една среща с нея — каза Джаланопи.

— Това е добре — съгласи се Ролс. — Може да сме имали известни противоречия в миналото, но ще видите, че моето делово предложение ще облагодетелства и двете страни. Разчитам на едно дълго и ползотворно сътрудничество с вас.

— Ще видим — каза Джаланопи.

— Само си помислете добре какви други възможности ви се предлагат. Нищо друго не искам.

Пътувайки обратно към аеродрума, Ролс беше сигурен, че те правят точно това — разглеждат възможностите, които им се

предлагат. И много преди да пристигне Катрин Нджобе, щяха да стигнат до извода, че единствената друга алтернатива е да се превърнат в икономическа и военна провинция, докато фаните процъфтяват благодарение на измисления договор с компанията „Спирал Арм Дивелъпмънт“. Начинът да се избегне това беше сключването на сделката със специалистката по картография при възможно най-добри условия.

И не за пръв път той изпита нещо като съчувствие към онези, които бяха достатъчно глупави да се изпречат на пътя на Вайълит Гарднър към осъществяването на нейния блян.

На сто осемдесет и третия ден от 1826 галактическа година Джаланопи, крал на тулабетите, подписа договор, с който даваше на новоосновената „Каримон Дивелъпмънт Корпорейшън“, собственост на Катрин Нджобе, ограничени права върху земеделието и заселването и неограничени права върху рудодобива в кралството на тулабетите, както и ловна концесия в равнините Баски, срещу вноската от пет милиона кредита годишно, която да се изплаща без прекъсване на Джаланопи и неговите наследници.

На сто осемдесет и шестия ден от 1826 галактическа година компанията „Спирал Арм Дивелъпмънт“ изкупи всичките сто процента от акциите на „Каримон Дивелъпмънт Корпорейшън“, в това число всички нейни имуществва и задължения, за сумата от един милион кредита, а Катрин Нджобе получи място в борда на директорите на „Спирал Арм Дивелъпмънт Корпорейшън“.

На триста и четвъртия ден от 1826 галактическа година Катрин Нджобе представи пред Комитета по картография картите си на Каримон и съседния Беламин.

На триста и шестнадесетия ден от 1826 галактическа година Комитетът по картография одобри предложението на Катрин Нджобе имената на Каримон и Беламин, планетата-близък, специализирана в рудодобива и селското стопанство, да бъдат сменени с Рокгардън и Флауъргардън в чест на Вайълит Гарднър, чиито усилия като ръководител на компанията „Спирал Арм Дивелъпмънт“ бяха довели толкова много планети в горещите прегръдки на Републиката.

А Вайълит Гарднър се приближи с още две стъпки до осъществяването на бляна, който гореше с безумен пламък в сърцето и.

III. ТРИУМФЪТ НА ФУЕНТЕС

Фуентес пълзеше по обгорената от слънцето земя. Стараеше се да не обръща внимание на потта, която се стичаше от челото и влизаше в очите му.

Пушката подскачаше в ръцете му. След като измина така четирипет метра, той спря и още веднъж се вгледа внимателно напред.

Малкото стадо кафяви лосове още пасеше на около тридесет метра пред него. Дванадесет — всъщност не, единадесет женски, девет от тях с малки, и един мъжкар. На двеста-триста метра от лявата му страна пасяха още половин дузина самци, които изчакваха удобен случай, за да се реши някой от тях да предизвика мъжкара на стадото.

Фуентес с нетърпение чакаше да се махнат.

Защото на стотина метра от стадото се намираше неговата плячка — огромен червен хълм, който до този момент не бе усетил присъствието му. Беше великолепно животно, високо най-малко пет метра, покрито с твърда червеникава козина. Дългите му щръкнали уши постоянно потрепваха, ослушвайки се за опасност. Очите — малки, сини, недоверчиво надничачи изпод закърнелите рога на челото — не му вършеха кой знае каква работа, затова пък казваха, че слухът му може да долови шумоленето на хрусталака на цяла миля разстояние, а огромните ноздри, разположени в края на продълговатата глава, надушват водата от петдесет мили.

Червеният хълм нямаше естествени врагове, поне не и преди туземците от Рокгардън да изобретят оръжието, но Природата като че беше предвидила и това, защото нито едно животно на планетата не бе така добре приспособено да открива опасността и светкавично да се спасява.

Според Фуентес това беше първото, което го правеше желана плячка. Търговците от Републиката плащаха добри пари за рогата, от които се изработваха украшения... но Фуентес имаше пари повече от достатъчно. Привличаше го трудността на задачата, предизвикателството — затова бе дошъл на Рокгардън, както преди

това беше ловувал на Пепони и Серенгети и на още дузина планети, преди да се установи задълго тук.

Всъщност той беше излязъл, за да проследи и убие семейство синьо-златни — тревопасни от северните равнини с причудлива ивичеста окраска — изпълнявайки поръчката на Музея по естествена история на Далечния Лондон. Това не беше единственото задължение, което беше поел, но Бандакона, водачът му, беше открил късно следобед предния ден този червен хълм и Фуентес заряза всичко, за да хукне след него.

Бавно и внимателно той измъкна от един от многобройните си джобове малка платнена торбичка, пълна с пепел от пури, и леко я потупа, наблюдавайки как облачето се носи встрани от него и от червения хълм.

Фуентес въздъхна. Вятърът беше подходящ, а слънцето светеше твърде силно, за да може животното да го отличи от дънерите на дърветата, поне не на такова разстояние... Но ако се изправеше, щеше да подплаши кафявите лосове и в мига, в който те хукнеха, червеният хълм вече щеше да е в бодливия храсталак недалеч. Трънакът нямаше да го скрие, но това не се и налагаше — нито един човек не беше в състояние да догони червен хълм, а и само обезумял от спортна страст ловец би тръгнал да преследва животното в храсталака, стигащ до раменете, където всеки хищник би могъл да се прокрадне незабелязано до него. Там нямаше видимост, нямаше възможност да се маневрира, а и вероятността да се закачи за някой от двадесетсантиметровите бодли никак не беше за подценяване.

Той прибра торбичката с пепелта в джоба си и застина на място — водачът на стадото внезапно вдигна глава и се загледа в неговатата посока. Някакво насекомо пропъзля по ризата на човека, привлечено от миризмата на пот, и болезнено го ухапа по врата. Той стисна зъби, но не помръдна. Измина цяла вечност, преди самецът да се върне към прекъснатото занимание. Фуентес изчака още десетина секунди, внимателно посегна към врата си и смачка насекомото между палеца и показалеца си.

Когато отново вдигна поглед, видя, че червеният хълм, пасейки, все повече се отдалечава. Фуентес прецени, че сега разстоянието до него е около двеста метра. За миг си помисли какво ли ще стане, ако внезапно скочи на крака, пропъди с викове кафявите лосове и стреля

право в тялото на червения хълм, който вече ще се е втурнал към трънака. Това беше възможно, разбира се — беше давал и по-трудни изстрели в кариерата си на ловец, но вероятността да улучи животното още от първия път беше нищожна. Може би ако стреляше в дробовете, щеше да е по-добре — но тогава имаше твърде голяма вероятност да улучи масивните хълбоци или краката, докато животното препуска с всичка сила в обратна посока, и куршумът да не достигне целта си... А дори и да улучеше дробовете, изстрелът едва ли щеше да го повали, преди да е достигнало трънака, където предимството нямаше да е на страната на Фуентес.

Не, трябваше просто да остане където е и да чака, да напредва сантиметър по сантиметър, когато е възможно, и да се надява, че кафявите лосове ще се махнат или червеният хълм ще поеме в друга посока. Иначе щеше да се получи поредният неуспешен лов — досега му се беше случвало стотици пъти, щеше да му се случва и за в бъдеще.

Той хвърли поглед през рамо. Бандакона, водачът, лежеше неподвижно на петдесетина метра зад него. Тулабетът забеляза, че човекът го гледа, и му отвърна с въпросителен поглед. Фуентес поклати глава и му направи знак да не мърда от мястото си.

В този миг вниманието му бе привлечено от кафявите лосове, които внезапно станаха нервни и неспокойни. Те продължиха да пасат още минута, после изведнъж вдигнаха глави и се заозъртаха с див, уплашен поглед. Водачът на стадото изпръхтя няколко пъти и направи три-четири крачки по посока на Фуентес, а наострените му уши непрекъснато потрепваха.

Ловецът знаеше, че не е направил нищо, с което да подплаши лосовете, а един бърз поглед през рамо го убеди, че Бандакона не е мръднал от мястото си. Не, нещо друго беше разтревожило стадото. Може би някой беснозъб или нощен убиец, спотаен във високата трева.

Дори червеният хълм започна да става неспокоен. Той изрева с онзи звучен басов рев, който никой не би могъл да забрави, ако го е чул веднъж, и се заоглежда тревожно.

Фуентес забеляза, че прикладът е леко запотен, и бавно, внимателно го изтри с ръкав. Ако наблизко наистина имаше хищник и стадото изведнъж се пръснесе и хукнесе да бяга, той би могъл —

теоретически — да се прицели и да стреля два пъти, преди червеният хълм да се шмугне в трънака.

В този миг животното впери поглед точно в неговата посока, изрева още веднъж, обърна се кръгом и побягна. Само след секунда кафявите лосове го последваха.

— Фуентес! — извика някой. Той се обърна и видя един тулабет, който тичаше към него през безжизнената изсъхнала трева.

— Проклятие, Бандакона, защо по дяволите си...

Ловецът млъкна озадачен, защото Бандакона се беше изправил, не по-малко възмутен от самия него.

— Фуентес! — извика още веднъж бягащият туземец и този път ловецът го позна — Рамалоки, един от местните слуги.

Фуентес се изправи, сложи ръце на кръста и зачака тулабетът да стигне до него.

— Измисли някакво дяволски добро оправдание за това, че ми подплаши червения хълм! — процеди той най-сетне.

— Съобщение тебе — едва успя да изрече задъханият Рамалоки, който съвсем наскоро беше научил някоя и друга дума на земен език.

— Не можеше ли да почака?

— Голям съобщение. Много важен.

— Хубаво де, какво е то?

— Ти върни в лагер, ти види и чуе.

— А защо ти не ми кажеш?

— Не може. Вайълит Гарднър няма каза.

— Вайълит Гарднър? — повтори Фуентес. — Сигурен ли си?

— Да. Много сигурен.

Фуентес въздъхна, метна пушката на рамо и закрачи към мястото, където беше оставил автомобила си — на около две мили по-нататък. Там почака, докато Бандакона и Рамалоки се покатерят на покрива — любимото им място за сядане, и потегли по едва различимата диря обратно към лагера, разположен в малка просека край някакъв поток. Трима от помощниците му обработваха кожата, които беше донесъл предния ден, изстъргвайки вътрешната страна с ножове, за да отстранят последните остатъци от месо и мас. Готвачът, туземец с непроизносимо име от някакво малко племе в далечна родствена връзка с фаните, сложи на огъня кафеника още в мига, когато автомобилът се зададе.

На един стол пред надуваемата му палатка седеше дребна, крехка жена. Той трябваше внимателно да се взре в нея, преди да се убеди, че това е Вайълит Гарднър. От последната им среща преди три години тя беше отслабнала с десетина-петнадесет килограма и сега се подпираше на бастун. Косата ѝ беше почти изцяло побеляла.

— Добро утро — поздрави Вайълит. — Съжалявам, че попречих на лова ви, но се налага спешно да говоря с вас.

— За мене е удоволствие да разговарям с вас, мадам Гарднър — увери я Фуентес, подавайки пушката на един от носачите да я почисти и смаже. — Ще влезем ли в палатката?

Тя кимна, обърна се с усилие и едва-едва запристъпя към входа. Фуентес я хвана под ръка и ѝ помогна да влезе.

— Ще седнете ли? — попита той, придърпвайки един стол.

— Благодаря. — Тя се отпусна внимателно на стола и въздъхна омаломощена.

— Замалко да не ви позная.

— Неизлечимите болести на кръвта докарват човека до такова състояние — мрачно изрече тя, после ненадейно се усмихна. — Но поне нямам проблеми с наднорменото тегло.

— Никак не изглеждате добре, мадам Гарднър. Можете да ми кажете това, което смятате за необходимо, и чрез видеофона в лагера — колкото и важно да е то. Не беше нужно да идвате на крак.

— Мисля, че трябваше — отговори тя. — Имам към вас едно предложение и не мога да приема отказ.

Той я погледна внимателно. Може да беше стара, болна и слаба, но си оставаше Вайълит Гарднър.

— От колко време не сте напускал тези пущинаци? — попита тя, връщайки му погледа.

— От четири-пет месеца. Може и шест да са. Тук времето е без особено значение. През дъждовния сезон отивам в Атина, за да натоваря трофеите за транспортиране, да внеса комисионите си в банката и да си осигуря нови поръчки.

— И оставате само няколко дни, колкото да свършите всички тези неотложни работи, след което отново се връщате в гората?

Той кимна, недоумявайки накъде бие събеседничката му.

— Да, така правя.

— Тогава не сте много добре запознат с политическото положение?

— А има ли политическо положение? — поинтересува се той. — Мислех, че сте си осигурила правото да експлоатирате Каримон преди близо шест години.

— Да, действително.

— Тогава?

— Имаме проблем. — Тя се размърда на стола, търсейки безуспешно такова положение, в което да не чувства толкова силно болката.

— С Републиката ли? — попита Фуентес. — Повечето от връзките ми на Делурос VIII са прекъснати — някои измряха, други напуснаха.

Тя поклати глава.

— Проблемът е тук, на Рокгардън.

— И кой е причината?

Тя въздъхна отново.

— Част от нашето споразумение — решаващата част, за да можем да останем и да работим тук — беше да плащаме на Джаланопи ежегодно неприлично висок данък срещу правото да разработваме и заселваме земята му.

— И сега той иска повече?

— Не.

— Какво иска тогава?

— Иска всички хора незабавно да напуснат Рокгърдън.

— Той вече се опита веднъж и нищо не постигна.

— Тогава не беше похарчил двадесет милиона кредита за канфорийско оръжие — мрачно изрече Вайълит. — Сега той има прекрасно въоръжена армия. Вече са завзели някои от заставите ни на границата с рако.

— Колко е голяма армията му?

— Знае ли някой? Най-малко тридесет хиляди, а нищо чудно и да е четири пъти по толкова, без да броим онези, които му помагат, както и „петата колона“ във всяко местно селище.

— Добре, значи става дума за въоръжен метеж на местното население, с който трябва да се справите. Много съжалявам. Само че

какво общо има това с мене? Аз живея в гората и дори не знаех какво става, докато вие не ме информирахте.

— Справедлив въпрос — призна Вайълит. — Право в целта. — Тя замълча и след кратка пауза изрече: — Искам да поемете командването на нашите въоръжени сили.

Фуентес се изсмя.

— Аз? В живота си не съм обличал униформа дори и за един ден.

— Това няма значение.

— Тогава защо си правите шега с мен?

— Не се шегувам. Имаме нужда от герой, който да сплоти хората около себе си, а вие сте единственият подръка.

— Защо просто не постъпите по най-разумния начин — помолете Републиката да ви изпрати Космическия флот.

— Бихме могли — призна Вайълит. — Само че пуснем ли веднъж Републиката тук, ще бъде дяволски трудно да я отпратим. — Тя поклати глава. — Не, ние имаме достатъчно хора и бойна техника да потушим въстанието. Това, което ни трябва, е един истински герой, когото хората на драго сърце биха последвали, герой, който да ги вдъхнови, за да изпълнят дълга си.

— Аз не съм герой — възрази Фуентес. — Аз съм просто ловец.

— Вие сте ловец с четирите най-продавани книги в Републиката. Има написани две ваши биографии, холографско шоу за приключенията ви се излъчваше едновременно по много канали, пък и...

— Това не са моите приключения — прекъсна я Фуентес. — Някой сценарист ги е сънувал.

— За мене е все същото — заяви Вайълит. — Сега те са ваши. — Тя замълча. — И Земята, и Делурос VIII ви удостоиха с почетни награди. Ловували сте заедно с Джони Рамзи — най-популярния секретар, който Републиката някога е имала. Няма човек на Рокгърдън, който да не ви познава по лице. Вие сте Т. Дж. Фуентес, най-големият герой на Рокгърдън, а може би и на целия Спирален ръкав. Вие сте човекът, който ми трябва.

Фуентес помълча, обмисляйки отговора си.

— Аз съм поласкан, мадам Гарднър — изрече той най-сетне. — Само че не знам най-елементарни неща за военната стратегия.

— Да не мислите, че Джаланопи ги знае? — сви устни тя.

— Е, поне познава собствената си територия.

— Вие също. И то по-добре от всеки друг човек, ако не и от самия Джаланопи.

— Аз не знам как да поведе хората на бой.

— Тогава ще поставя на ваше разположение офицери, които знаят и на чиито съвети ще можете да разчитате. Искам обаче вие да бъдете обединяващата фигура и да поведете хората на бой.

— А ако откажа?

— Тогава всеки ден ще губим по една застава, а нашите колонисти ще бъдат измъчвани и избивани, докато не намеря някой друг да поведе хората.

— Колко колонисти сме изгубили досега?

— Тридесет и седем.

— Не е чак толкова много.

— Знам — съгласи се Вайълит. — Но искам да знаете как са загинали.

Тя му подаде три кубчета с холографски изображения на различни сцени от клането. Фуентес, който се беше сблъсквал със смъртта през всеки един ден от съзнателния си живот, потрепера, докато гледаше първите две, и върна третото, без дори да го погледне.

— Къде и кога трябва да се явя на служба?

— Утре сутринта в управлението в Атина.

— Ще бъда там — обеща той.

Фуентес седеше в палатката си и разглеждаше оръжието, с което разполагаше — лазерен и ултразвуков пистолет, плазмена пушка, молекулярен взривател.

Той печално поклати глава. Ако изобщо имаше на света оръжие, по-непригодно за спорт, той не го знаеше. Липсваше му неговата карабина с обикновени патрони, както без съмнение щеше да му липсва приглушеният звук, издаван от настигналия целта куршум.

Той отпи от кафето си и отново се вгледа в картата. Никой не знаеше със сигурност къде е Джаланопи, затова пък Паратока, най-довереният съветник на краля, беше разположил основната част от тулабетската войска на река Каримона, на около осемдесет мили северно от водопадите Рамзи. Теренът беше добре подбран — гъсти гори и множество проклети хълмове, истинско предизвикателство за

инженерите на Вайълит, които така и не се решиха да строят пътища в такава местност. Освен това имаше храна и вода в изобилие, както и неколкостотин села, в които ранените змии можеха да намерят помощ и съчувствие.

Проблемът бе в това, че не му беше ясно какво търсят тулабетите там. В радиус от четиридесет мили нямаше човешки селища, а змиите не разполагаха с превозни средства. Мастабони беше на стотици мили, а до Атина разстоянието беше близо хиляда. Когато тръгнаше да ловува на някоя нова планета, Фуентес винаги си даваше няколко месеца да проучи жертвата си, да разбере начина ѝ на мислене и едва тогава тръгваше с пушка в ръка за трофеите си. Сега обаче под негово командване се намираха осем хиляди души — почти една трета от човешкото население на Рокгардън, и всички те заедно с Вайълит Гарднър и политиците нямаха търпение битката да започне, за да могат по-скоро да се похвалят с победата.

Той погледна през зеещия отвор на палатката към гъмжилото в лагера. Колко много хора! Това го караше да се чувства неспокоен и притеснен. Беше свикнал да бъде кажи-речи сам, придружаван единствено от местна прислуга, без да се замисля и без да го е грижа кой ден от седмицата е, та дори и къде се намира. От много години насам — вече му беше трудно да ги преброи — животът му се подчиняваше на две жизненоважни условия: наличието на вода и на плячка. От немай-къде си носеше видеопредавател, но нито веднъж не беше пращал съобщение — използваше го само да лови редките предавания, свързващи го с цивилизования свят.

А сега беше заобиколен от офицери, очакващи неговите заповеди, от фермери и миньори, превърнати във войници, които може би цял живот бяха държали в ръце тези странни оръжия, от радио- и видеооператори, поддържащи постоянна връзка с Атина и Мастабони, от малка армия готвачи и свързки, които трябваше да обслужват войската, докато всички чакат той да ги поведе.

Как се беше стигнало дотук? Както си лежеше по корем в сухата трева и чакаше удобен момент да стреля в червения хълм, така изведнъж беше станал главнокомандващ и сега се чудеше защо точно той трябва да поведе хората срещу Джаланопи и коя е най-важната подбуда на тулабетския крал да тръгне на война. Поначало неразговорчив, сега той беше станал съвсем затворен. По-рано беше

свикнал да пие по едно питие преди вечеря, а напоследък изпиваше кажи-речи половин литър всяка вечер. Доскоро изминаваше пеш по двадесет-тридесет мили на ден под палещото слънце на Рокгардън, сега се возеше на задната седалка на командирския си автомобил, заобиколен от офицери и свързочна техника, които му бяха по-чужди от червените хълмове и беснозъбите — неговата ловна плячка.

В палатката влезе някакъв униформен, застана мирно и отдаде чест.

— Да? — сепна се Фуентес.

— Полковник Марстън моли за разрешение да разговаря с главнокомандващия Фуентес, сър!

Фуентес въздъхна.

— Тогава защо не кажете просто „Искам да говоря с вас, Фуентес“? — попита той. — И оставете това отдаване на чест. И това „сър“.

— Но...

— Тук аз съм шефът, нали?

— Да, сър.

— И двамата сме наясно с това. Но наоколо няма никой, който да се впечатли от тази работа, така че оставете излишната показност и церемониите и просто ми кажете какво ви вълнува, мистър Марстън.

— Да, сър... да де, Фуентес — заекна Марстън, на чието лице беше изписано явно неодобрение.

— Така е по-добре. Хайде, казвайте.

— Заловихме един тулабетски шпионин на около три мили оттук, сър — съобщи Марстън. — Помислихме си, че може би ще искате да присъствате на разпита.

Фуентес кимна и се изправи.

— Къде е той?

— Всъщност не е той, а тя — обясни Марстън и отстъпи настрана, за да направи път на Фуентес, който се беше запътил към изхода. — Затворихме я в караулното. — Той се запъна. — Досега не сме успели да изкопчим от нея нито дума.

— Хайде да вървим — Фуентес пое наляво със същата онази лека, стремителна походка, която си беше изработил с времето, и Марстън трябваше да подтичва, за да не изостане.

Когато стигнаха караулното, двамата войници отпред отдадоха чест и единият отвори вратата от лека титанова сплав. Фуентес пристъпи вътре, почака очите му да свикнат с оскъдната светлина и се обърна към Марстън.

— Къде е тя?

— Трета килия, сър.

— Отключете я.

Марстън се приближи и натисна секретната брава. Вратата на килията се плъзна в стената. Вътре седеше туземка с подута челюст и насинено, полузатворено ляво око. Ръцете ѝ бяха вързани зад гърба, а табуретката беше малка и неудобна.

— Освободете я — нареди Фуентес.

— Искате да кажете да махнем белезниците, сър? — попита Марстън.

— Искам да кажа това, което казах. Върнете я там, където сте я хванали, освободете я и ѝ се извинете.

— Но, сър...

— Погледнете татуировките по краката ѝ и тогава на врата ѝ! — избухна Фуентес. — Никой от вас ли не може да отличи фани от тулабети, глупаци такива?

— Тя фани ли е? — изненада се Марстън.

— Разбира се, че е фани. Затова не ви е казала нищо. Тя просто не разбира езика на тулабетите.

— Но тя досущ прилича на тулабетска жена! — опита да се защити полковникът.

— И ние с вас сигурно ѝ изглеждаме досущ еднакви — отвърна Фуентес.

— По какъв начин да ѝ поднеса извиненията си, сър?

— Повикайте личния ми готвач. Той говори малко техния език.

— Да, сър! — отдаде чест Марстън.

— Полковник Марстън!

— Да, сър?

— Следващия път си отваряйте очите. Тук сме, за да воюваме с тулабетите. Една война с фаните ни е съвсем излишна.

Марстън хвана жената за лакътя и тръгна, без да каже нито дума повече, а Фуентес, който си мечтаеше за безлюдни места и нощна

тишина, се върна в палатката си, отвори бутилката няколко часа по-рано от обичайното и си наля пълна чаша.

Фуентес даде сигнал за спиране около час преди да съмне.

В гората цареше тишина. Всички хищници бяха избягали, подплашени от приближаващата се армия. Фуентес заповяда на лейтенантите да развърнат частите си в огромен полукръг. Внезапно изписка клатиопашка и един от войниците незабавно я порази с ултразвуковия си пистолет.

Фуентес погледна хронометъра си. Хората на Марстън би трябвало да са заели позиция на около четири мили на юг. Той щеше да остави на своите войници двадесет минути да обкръжат лагера на тулабетите, след това щеше да даде сигнал за атака.

Планът за нападение беше изготвен до най-малката подробност от съветниците му — класически пример за обкръжение на противника. По това време на годината Каримона беше бърза и дълбока, затова щяха да атакуват от три страни, а реката щеше да затвори пътя за отстъпление. Предполагаше се, че Паратока е разположил наблизко към шест хиляди тулабети, и една бърза, убедителна победа би могла да принуди Джаланопи да прекрати войната и да иска мир.

Въпреки това Фуентес беше неспокоен. Този начин на водене на война може да беше добър, когато хората воюваха помежду си или с канфорийците и лодинийците, но тулабетите бяха деца на гората и се чувстваха в нея повече у дома си от самия Фуентес. Той не би се хванал в подобен капан и му беше трудно да повярва, че те ще се излъжат. Дори само липсата на обичайните звуци — ръмженето и съскането на дивите зверове — би трябвало да им подсказва, че нещо не е наред. Не беше нормално и това, че нито една авиана или клатиопашка не изпискваше повече от веднъж.

Той беше оставил в лагера три хиляди души, които провеждаха строево обучение, за да заблудят шпионите, изпратени може би от Паратока — истинските шпиони, а не нещастните жени на фани, които дори не знаеха, че се води война — и беше слязъл надолу по реката със стотина лодки, плъзгайки се безшумно и стремително по течението. Една от лодките се обърна, друга беше нападната от разярен воден кон, но останалите деветдесет и осем пристигнаха невредими и сега той

разполагаше с армия, малко по-голяма от тази на Паратока и значително по-добре въоръжена, готова да се хвърли в атака.

Съветниците му инсталираха свързочната техника, проверявайки дали всяка част е на мястото си, но въпреки това той се чувстваше неспокоен. Тези тулабети може и да бяха диваци, но съвсем не бяха глупави, а само глупавият войник би се оставил да го обкръжат от всички страни в такъв гъсталак.

И все пак Фуентес не беше в състояние да формулира съмненията си така, че офицерите му да ги разберат и да ги приемат за разумни, затова стоеше, облегал на едно дърво, и се взираше в тъмнината, мъчейки се напразно да зърне отблясък от огън откъм лагера на тулабетите.

Най-сетне настъпи мигът, в който Фуентес трябваше да даде сигнала за нападение, но той продължаваше да чака. Усещаше, че нещо не е наред, а беше живял твърде дълго в пущинака, за да не се вслуша в инстинкта си.

— Сър? — прошепна един от съветниците му, приближавайки се към дървото. — Нещо не е наред ли?

— Не знам — отговори Фуентес.

— Хората са заели позиции и чакат, а след десетина минути ще съмне. Ако изчакаме прекалено дълго, ще изгубим предимството си.

Фуентес замря за още няколко секунди, после кимна.

— Добре — каза той. — Дайте сигнала.

— Благодаря, сър.

Хронометрите бяха сверени, съобщението беше предадено и деветдесет секунди по-късно хиляди хора щурмуваха като един тулабетския лагер.

Той беше празен.

Фуентес пристигна със съветниците си пет минути по-късно.

— Точно от това се опасявах — промърмори той.

— Откъде са могли да разберат? — произнесе с горчивина един от офицерите.

— Сигурно сред нас е имало предател — предположи друг.

— Няма предател — поклати глава Фуентес.

— Тогава как са разбрали, сър?

— По същия начин, по който щях да разбера аз.

Човекът го погледна, но не каза нищо.

Фуентес забеляза двама войници да се приближават към една колиба.

— Кажи на хората никой да не влиза в колибите — нареди той.

— Да, сър, но... може да са складирали вътре оръжие — възрази един от съветниците.

Експлозията заглуши края на изречението и повече от сто души изпопадаха на земята. Повечето останаха да лежат неподвижно, само няколко едва-едва помръдваха.

— Лекар! — изкрещя един от офицерите.

Докато изгрее слънцето, още три колиби експлодираха и Фуентес издаде заповед за отстъпление към лодките, оставяйки назад само сапъорите.

— Няма ли да се опитаме да хванем следите им, сър? — попита един от помощниците.

— Те отдавна са си заминали — отговори Фуентес. — Имат десет или дванадесет часа преднина, освен това са разполагали с достатъчно време да ни поставят клопки и мини на всяка половин миля. Вече изгубих тук над триста души, без дори да съм зърнал врага. Мисля, че един такъв провал е предостатъчен, какво ще кажете?

— Значи просто ще си подвием опашките и ще избягаме?

— Точно така.

— Моля за разрешение да пратя един отряд по дирите им — настояваше съветникът.

— Не разрешавам — отсече Фуентес. — Вие и събратята ви сте хора военни и аз съм убеден, че знаете как да постъпите в една традиционна ситуация, но в този случай противникът ни надхитри. Докато все още съм главнокомандващ, смятам да постъпвам по начина, който намирам за най-подходящ.

— И какъв е той, сър?

— Възнамерявам да водя тази война така, както трябва да се води — отговори Фуентес.

Фуентес се облегна на оградата на пасището и се загледа в стадото синьозлатни.

— Е? — попита Алекс Хокинс, заставайки до него.

— Колко имате? — поинтересува се Фуентес.

— Тук са стотина, а из северните пасища сигурно има още към четиристотин.

— И всичките са навикнали на юзди и седло?

— Всичките.

— Проявил сте забележителна предвидливост, мистър Хокинс.

— Глупости, предвидливост! — засмя се Хокинс. — Преди четири месеца, когато минахте оттук с войската си, аз є хвърлих едно око и ми стана ясно, че само ще си изхабите силите за тоя, дето духа. — Той замълча и си запали малка тънка пура. — Та се запитах аз, какво ще им трябва на тези момчета, ако наистина мислят да воюват с тулабетите? И си казах: ще им трябва средство да се приближат до онези, без да подплашат всичко живо на десет мили наоколо. Е, аз отглеждах синьо-златните за месо — имам договор с няколко ресторанта и с ловните лагери на вашия приятел Ролс, ама си помислих: дявол да го вземе, ами че те са почти опитомени така или иначе, защо да не пробваме стават ли за обздраване? Така даже ще ми свършат по-добра работа.

— Много умно разсъждение.

— Знаех, че рано или късно ще ви потрябват някакви ездитни животни, та си помислих, че даже и да докарате коне или някакви други добичета за езда, те не са пригодени за живота на Рокгардън. Онези, които успеят да оцелеят от болестите, ще подплашат всички авиани и клатиопашки в околността. А ако яздите из гората на синьозлатни, тукашни животни значи, тогава, дявол да го вземе, на никоя от другите твари и през ум няма да є мине да вдига шум, пък и няма да ви се налага да носите някаква специална храна. Те ядат това, което земята им даде.

— Колко ще искате за цялото стадо?

— Е, най-напред ще си отделя поне пет-шест жребеца и около шейсет женски, за да мога да завъдя ново стадо — отговори Хокинс. — После ще трябва да сметна разходите. Дявол да ги вземе, досега са пратили петнадесет души каубои в болницата в Атина! — Той наведе глава и се замисли за момент, после се изправи и заяви: — Хиляда и двеста кредита на глава, по петдесет парчета на партида.

— Вземам ги всичките.

— Ама как така? — изненада се Хокинс. — Няма ли да се пазарите?

— Правителството плаща. — Фуентес извади от дрехата си джобен компютър и му продиктува договора, удостовери валидността му устно и с отпечатък от палеца и нареди на компютъра да изготви копие, което подаде на Хокинс. — Препратете го на Службата по отбраната в Атина. Преди да си тръгна, ще трябва да знам точния брой на животните и от Службата ще приведат парите на вашата сметка не по-късно от десет дни.

— А кога ще си приберете стоката?

— След един час ще се върна с моите хора.

— Ей, Фуентес! — повика го Хокинс, след като главнокомандващият вече беше тръгнал към бронираната си кола.

— Да?

— Имам само десетина-дванайсет седла и юзди.

— Вече поръчах петстотин бройки в Атина. Тази сутрин ми ги доставиха в лагера.

— Значи сте бил сигурен, че ще купите моите синьо-златни?

— Точно така.

— Май трябваше да поискам повече.

— Да бяхте го направил!

Хокинс сви рамене.

— Какво пък, майната му, няма да развалям сделката, я!

Фуентес се върна след час с дузина от своите хора и подкара стадото синьо-златни към лагера си. Там вече ги чакаха четиристотин тридесет и шест специално подбрани мъже и жени, които имаха някакъв опит в ездата на коне или други животни. След още един час всички синьо-златни бяха оседлани и имаха ездачи. Някои от тях отначало се опитваха да буйстват, но Фуентес даде на хората цяла седмица да свикнат с животните и само след няколко дни те по нищо не се различаваха от която и да е добре обучена кавалерия на добрата стара Земя.

Всяка вечер някой от помощниците му се свързваше с базовия лагер и питаше за местоположението на противника. Най-сетне на осмия ден той реши, че екипът му е готов за бой, и насочи вниманието си към най-близката военна част на Джаланопи — четирихилядна тулабетска армия, разположена на лагер в подножието на планината Теня, на около четиридесет мили източно от неговите сили.

— Съберете хората — нареди Фуентес на един от помощниците си и се отправи към центъра на лагера, където зачака отрядът да се строи.

— Срокът на обучение завърши — обяви той, когато и последният войник застана мирно в строената пред него редица. — Утре сутринта потегляме за планината Теня, където ще се срещнем с една от армиите на Джаланопи. Те са въоръжени с канфоритско оръжие, но почти е сигурно, че един на десет ще може да борави с него, докато всички вие сте показали сръчност и умение в боравенето със собственото си оръжие.

Той замълча и пое малкото сандъче, което един от помощниците му подаде.

— Нашите синьо-златни ще ви позволят да прекосите всеки терен, без да привличате ненужно вниманието към себе си. Животните са част от този свят и мисля, че мога да ви обещаая този път провалът на Каримона отпреди два месеца да не се повтори. Някой от вас сигурно ще попита дали ще бъде толкова лесно да се доближите до врага дори и на гърба на местни животни. Всеки един от вас, когато се върне в палатката си, ще намери върху леглото си сандъче като това тук. — Той вдигна сандъчето и го отвори. — Във всяко има по един костюм като този.

Фуентес извади отвътре раирано трико на сини и златисти ивици.

— И от днес нататък през цялото време ще носите камуфлажните си костюми. Гарантирам ви, че на разстояние шест-седемстотин метра никой няма да може да ви различи на седлото, особено като се знае, че няма да яздите под строй към неприятеля. А след като се приближите на седемстотин метра, нататък вече знаете какво да правите и нуждата от камуфлаж и прикритие отпада.

При вида на костюма по редицата премина шепот на изненада.

— Искам да ви напомня още веднъж: след като предам съобщението, че сме наближили врага, единствено аз, полковник Никълс и полковник Калтроп имаме право да водим отряда. Един от нас винаги ще язди начело, а вашите животни ще го следват свободно, без да ги пришпорвате. Ако попаднат в полезрението на неприятеля, подредени по някакъв неестествен начин, ще изгубим цялото си предство. Ясно ли е?

Всички закимаха с глави.

— Има ли някакви въпроси?

— Какво да правим с пленниците, които ще вземем, сър? — обади се една млада жена. — Фермите са далече, а ние не разполагаме с провизии, за да ги храним, нито с излишни синьо-златни за езда.

— Отговорът сам се натрапва — отговори Фуентес. — Не можем да си позволим някой оцелял да избяга и да донесе на Джаланопи, че сме си послужили с тази военна хитрост — да се прокрадваме и да нападаме, яздейки синьо-златни. — Той млъкна и обходи с поглед отряда си. — Ако няма оцелели, няма да има и пленници. Има ли някой, който да не е разбрал какво искам да кажа?

Всички мълчаха.

Фуентес ги разпусна и нареди да ги събудят един час преди разсъмване.

Лагерът гъмжеше от готвачи, ординарци и коняри, които сновяха насам-натам, но Фуентес издаде заповед за тръгване едва на зазоряване.

— Бихме могли междувременно да проверим и издръжливостта на тези добичета, когато са натоварени максимално — заяви той, след като бяха изминали около миля. — Да ги пуснем в тръс или лек галоп няколко мили и да видим как ще им се отрази.

След около две мили дори и най-силните животни бяха запенени и дишаха тежко.

— Ето, научихме каквото ни трябваше — отбеляза Фуентес. — Малко повече от половин миля развиваха добра скорост, достатъчна да избягат от беснозъб или нощен убиец, но не са в състояние да се движат цял ден по този начин като скокливците или кафявите лосове.

Той нареди на хората да слязат от седлата и следващата миля всички вървяха редом с животните. След време отново ги възседнаха и спокойно, без да бързат продължиха пътя си към подножието на планината Теня. На пръв поглед напредването им ставаше много бавно, но падането на нощта ги свари само на десет мили от местоназначението им.

Всеки член от отряда беше отговорен за животното, което яздеше. По едно време миризмата на добичетата привлече вниманието на семейство беснозъби, но човешката миризма скоро ги пропъди. На разсъмване нощен убиец се опита да се нахвърли върху едно от

животните и беше прострелян от лазерния пистолет на един от стражите.

Точно преди да съмне, те отново бяха на път и Фуентес пак им напомни да оставят животните свободно да пасат и да се движат, както намерят за добре.

— Мислите ли, че вече ни виждат, сър? — попита една от жените-офицери, когато стадото синьо-златни вече беше доближило вражеския лагер на около две мили.

Фуентес кимна.

— Би трябвало да са поставили наблюдатели някъде по високото. Да, със сигурност ни виждат много добре.

— Тогава не е ли време да дадете сигнал за нападение?

— Не. Животните ще бъдат омаломощени много преди да сме стигнали целта си. Да ги оставим да пасат и да се приближават неусетно към неприятеля. Единственият ни проблем ще бъде, ако някой от тулабетите тръгне на лов, за да осигури месо за лагера.

— Какво ще правим тогава?

— Трябва да го унищожим колкото е възможно по-бързо и по-безшумно.

Нито един тулабет обаче не излезе насреща им и когато най-сетне видяха лагера, Фуентес вдигна ултразвуковия си пистолет — сигналът, който всички чакаха. Миг по-късно повече от четиристотин човека, облечени в раирани костюми с окраската на техните вихрогони, препускаха бясно към центъра на тулабетската твърдина.

Лазерните пистолети жужаха, ултразвуковите сееха смърт с тихо пукане, плазмените карабини съскаха и хванатите натясно тулабети падаха като покосени. Тук-там някой от отряда на Фуентес биваше поразен от канфорийското оръжие, но дръзката атака на съмване беше изненадала тулабетите и сега бойното поле бързо се превръщаше в кланица. Изстреблението продължи не повече от десетина минути.

Най-сетне се възцари тишина и една от жените-лейтенанти се приближи към Фуентес, за да докладва, че от неприятеля има само около двеста души оцелели. Един или двама бяха избягали в планината, но засега не представляваха реална опасност.

— Напротив, опасността е съвсем реална — възрази Фуентес. — Не можем да допуснем, след като си заминем, да слязат от планината и

да предупредят останалите сили на Джаланопи как сме осъществили нападението.

— А какво да правим с тези двеста пленници, сър? — попита жената.

— Вече ви казах, преди да се впуснем в това начинание, че не можем да държим никакви пленници. Екзекутирайте ги.

— Имате ли някакви предпочитания?

— Предпочитания ли? Какви предпочитания? — повтори той объркан.

— Относно начина на екзекуция, сър.

Той поклати глава.

— Просто я извършете по възможно най-бързия и безболезнен начин.

Тя отдаде чест.

— Да, сър!

Фуентес нареди да бъдат конфискувани всички канфорийски оръжия, а самият той влезе в най-близката колиба с надеждата да открие нещо, което да му подсказва какво са правила тулабетите в планината, каква би могла да бъде следващата им цел. Не откри нищо, но остана там близо два часа — достатъчно дълго, за да бъде извършена екзекуцията без него.

Когато излезе, командирите на отряда вече очакваха заповедите му.

— Дори и мъртвите могат да предадат сведения на живите — каза Фуентес. — Искам да насочите молекулярните си взриватели към труповете, така че нищо да не остане от тях. После направете същото с колибите и с всичко останало, което би могло да подсказва, че тук е имало войски и се е водила битка. — Той замълча за миг, после се обърна към една от адютантките си: — Донесете ми пушката.

— Имате предвид плазмената ви карабина, сър?

— Имам предвид пушката! — натърти Фуентес.

Жената се върна след минута и му подаде оръжието. Той го пое, изпълнен с трепет от усещането, което му даваше познатото оръжие след толкова месеци раздяла.

— Ще се върна след два дни — каза той. — Разположете лагера в саваната на десетина мили западно отгук и ме чакайте.

— Къде отивате, сър?

— Там — кимна Фуентес към планината. — Горе има двама тулабети, или сте забравили?

— Планината е огромна, сър.

— Ще ги открия — заяви той без сянка от съмнение.

— Те може да имат оръжие.

— Надявам се да имат — отвърна той, отправяйки се към планината с пушка в ръка.

— Да пратим ли и един отряд с вас, сър?

Фуентес спря и се обърна.

— В този екип няма нито един човек, който може да разчита следи и да стреля по-добре от мене. Малко по-нагоре, след около четвърт миля, храсталакът се сгъстява и преминава в глуха гора. Не искам да рискувам ненужно ничий живот.

— Ние просто не искаме да подлагате на риск и вашия живот, сър.

Той се усмихна.

— Да го подлагам на риск ли? Нищо подобно, аз си възвръщам правото върху него.

— Не ви разбирам, сър.

— Сигурно.

С тези думи той се обърна отново към планината и тръгна. Походката му сега изглеждаше по-пъргава, очите му блестяха.

След пет месеца, през които беше затънал в глупостите на хората и туземците, Фуентес отново тръгваше на лов.

Фуентес вървеше по следата — тук стръкче стъпкана трева, там парченце люспеста кожа, увиснало на някой бодил. Бегълците бяха поели напосоки, обхванати от паника, хабейки напразно силите си. Отдавнашното му познанство с фаните и тулабетите го беше научило колко дълго тези същества могат да тичат при нормални обстоятелства... Но тулабетите обитаваха равнинните местности и колкото по-високо се изкачваха, толкова по-затруднено щеше да става дишането им в разрежения въздух. След миля и половина, а може би и по-малко, те щяха да паднат от изтощение.

Той огледа внимателно местността, очертаванията на билата и хребетите на планината. Беше ловувал тук преди година и я познаваше много добре. Те никога нямаше да успеят да се изкачат над линията на

гората, а нямаше и да поискат. Щяха да се чувстват в безопасност в гъсталака и да чакат отряда му да се изтегли. Това означаваше, че ще им трябва наблюдателен пункт, място, откъдето да следят заминаването на неговата кавалерия. И, разбира се, вода. Нямаше начин да знаят колко дълго хората ще останат в този район и със сигурност щяха да се погрижат наблизко да има вода.

Зоркото му око веднага откри трите най-вероятни точки, от които двамата тулабети биха могли да наблюдават лагера му, без да бъдат забелязани отдолу. Едното място беше обрасло с калпав храсталак — сухолюбиви растения, които почти нямаха нужда от вода. Те никога не биха израсли тук, ако водният запас беше в изобилие. Това обстоятелство намаляваше броя на наблюдателните пунктове на два — единият беше разположен на стръмнина, но до другия се стигаше по лесно. Бегълците не можеха да знаят, че са следени, а и сигурно бяха съвсем омаломощени, така че Фуентес избра втората възможност.

На около половин миля от мястото той свърна от пътеката, на която лесно щяха да го забележат, и се заизкачва направо през храсталака и дърветата, вкопчени в стръмния склон. Не след дълго се натъкна на гъст трънак и смъкна всички дрехи от себе си, оставяйки си само гащетата и обувките — предпочиташе тръните да го издерат до кръв, отколкото да го издаде шумът от цепещия се плат.

Когато половин час по-късно се добра до мястото, там нямаше никого, но това не го изненада. Беше преценил правилно къде биха могли да отидат бегълците, само че те щяха да се появят след повече лутане. Пресметна, че до идването им има поне час, затова използва времето да си направи скривалище в гъстия храсталак и търпеливо зачака.

И действително, беше изминал точно час, когато двамата тулабети предпазливо се приближиха, видимо изтощени от усилието. Той ги изчака почти да се изравнят с него и стреля веднъж, след което мигновено насочи пушката към втория тулабет, докато първият се свличаше на земята. Пръстът му вече натискаше спусъка, когато внезапно зърна отличителните знаци на тулабета и вместо да стреля, се изправи.

— Не мърдай! — заповяда той.

— Хайде, какво чакаш, убий ме, както уби останалите! — изрече тулабетът съвсем правилно на родния му език.

— Нямам намерение да те убивам. — Фуентес излезе от скривалището си. — Ти си Паратока, най-довереният пълководец на Джаланопи. Жив си по-ценен, отколкото мъртъв.

— Джаланопи няма да плати нищо за мене — отговори Паратока.

— Той изобщо няма да има възможност да те откупи — увери го Фуентес. — Ти обаче разполагаш с много ценна информация. Точно тя ни е нужна.

— Няма да ви кажа нищо, дори и да ме изтезавате.

— Сигурно. Но ще ни кажеш всичко, което ни е нужно, под въздействието на някои наркотици.

— Нищо няма да кажа.

— Мисли си така, щом това те успокоява. — Фуентес побутна тулабета с дулото на пушката. — Хайде, тръгвай! Долу ще видим кой от двамата е прав.

Внезапно той се закова на място и даде изстрел във въздуха.

— За какво беше това? — попита Паратока.

— Моите хора знаят, че съм тръгнал да гоня двама. Ако те забележат, преди да са видели мен, и не са чули втори изстрел, може да помислят, че си ме убил и да се изкушат да те застрелят.

Двамата заслизаха по склона. Измина повече от половин час в пълно мълчание, накрая Паратока се обърна към Фуентес:

— Наистина ли имате наркотици, които да ме накарат да кажа каквото зная?

Фуентес кимна.

— Твоята централна нервна система е различна от нашата, така че и наркотиците няма да са същите, но всяко разумно същество е податливо на определен вид „серум на истината“. Ако лекарите в Атина още не са го изолирали, твоето присъствие сред нас ще ги накара да удвоят усилията си.

— Няма да ви позволя да ми дадете такива наркотици!

— Трябваше да помислите за това, преди да тръгнете да воювате.

— Ако вие не бяхте дошли на нашата планета, нямаше да ни се налага да воюваме.

— Аз никога не съм ви създавал проблеми. Винаги съм играл честно с Джаланопи.

— Ако беше само ти, нямаше да се стигне до война. Но твоите хора практически поробиха тулабетите, а с разрастването на Атина

започнаха да правят същото и с фаните. Вие ограбихте нашите хълмове, взехте ни земята, накарахте ни да работим за вас, за да плащаме данъците, които също вие ни наложихте, а и най-бедният от вас живее по-разкошно от Джаланопи. Чудно ли е тогава, че тръгнахме на война?

— Аз не съм политик — отговори Фуентес. — Причините, поради които сте се хванали за оръжието, са си ваша работа. Моята работа е да сложа край на войната колкото е възможно по-скоро.

— Ти можеш да спечелиш тази битка, и следващата, и последващата, но в крайна сметка ние ще спечелим войната. Това е нашият свят, а вие сте нашественици тук.

— Моето впечатление е, че Бог обикновено е на страната на онзи, който има по-доброто оръжие.

— Тогава твоят бог е глупак.

— Ще видим. — Фуентес съсредоточи вниманието си върху пътеката, тъй като утъпканата ивица се стесняваше и трябваше да слизат по много стръмен и опасен склон.

— Не, Фуентес — каза Паратока. — Ти ще видиш, аз не. Не мога да дойда с тебе в Атина. Няма да предам племето си.

С тези думи той спокойно направи крачка в празното и полетя към дъното на стометровата клисура.

В този момент Фуентес се запита дали войната наистина ще свърши някога, докато има на света дори един жив тулабет или фани.

През следващото денонощие Фуентес остана сам в палатката си, размишлявайки върху смисъла на тази смърт и фанатизма на този човек — змия, по-

прави се той, предпочел да се хвърли в пропастта, отколкото да предаде една армия, която така или иначе явно беше обречена на поражение.

Когато се появи на следващия ден след закуска, Фуентес беше съвсем друг човек — той вече знаеше какво трябва да се направи. Змиите трябваше веднъж завинаги да разберат, че по-нататъшната съпротива е безсмислена, защото ако не си извадеха поука от този урок, бърза и недвусмислена, войната можеше да продължи дотогава, докато не загине и последният от тях. Не че го беше грижа за планетата — тя никога вече нямаше да бъде онази девствена пустош

като някога и ако оцелееше през тази война, той без съмнение щеше да си потърси някой нов рай, незастрашен от колонисти в близките няколко години. Фуентес обаче беше човек и негов дълг бе да направи всичко по силите си хората да не бъдат изхвърлени от планетата. Случеше ли се това на Рокгардън, същото можеше да стане и на Флауъргардън, Голдстоун, Пепони или Валпургий III, както и на всеки от хилядите светове, на които човекът беше стъпил като победител.

Така че Рокгардън вече нямаше да бъде рай, което за Фуентес бе неразривно свързано с прогреса. Неговата задача беше да попречи планетата да се превърне в ад и по този начин да изпълни дълга си към своята раса. След това можеше да си замине. Фуентес беше реалист, а в този случай, при огромното числено превъзходство на змиите, не му оставаше друго, освен да се опита да спре плъзгането по наклонената плоскост към чистилицето.

Този ден той отново разгледа внимателно картата. Между планината Теня и границата с фаните имаше двадесет и седем тулабетски села. Двадесет и седем пъти трябваше да дадат урок на змиите, иначе те щяха да станат толкова могъщи, че да се наложи изстребването им до крак, преди да са изклали всички хора на планетата.

Този път синьо-златните се движеха в строй. Отрядът излезе от саваната и подпали първите три села по пътя си. Змиите, които останаха да се сражават, бяха избити. Онези, които избягаха, не бяха преследвани, за да могат да разнесат вестта за случилото се с невинните змии, останали встрани от военните действия, заради Джаланопи, дръзнал да вдигне оръжие срещу Човека.

Фуентес заобиколи четвъртото село. Нека змиите се чудят каква е причината, нека търсят предатели сред своите и унищожават всички съмнителни жители на селото само защото Фуентес не е намерил за нужно да ги нападне.

Той сравни със земята следващите девет села и опожари всички посеви по пътя си, подмина още две села и накрая стигна до границата с фани, оставяйки след себе си само развалини.

После премина с отряда си през самото сърце на земята на фаните, защото не искаше някой ден да воюва и с тях. Не убиха никого, не опустошиха жилищата и нивите, убиваха само животните, които им бяха нужни за храна... Но хората бяха непобедима сила и

когато три седмици по-късно се върна в земята на тулабетите, Фуентес беше сигурен, че онези фани, които тайно крояха планове за въстание, вече са надникнали в бъдещето и то никак не им е харесало.

Джаланопи го чакаше, вбесен от клането и опустошаването на двадесет и четирите тулабетски села. Съгледвачите на Фуентес му донесоха, че тулабетът е зад гърба му, и той, пускайки в ход изкуството да се промъква незабелязан през гъсталака, заедно с отряда си сякаш се изпари, за да се появи на тридесетина мили зад гърба на Джаланопи. Там изчака да го забележат и започна да се оттегля на зигзаг през хълмистата местност на запад, като се стараеше да не се отдалечава на повече от четиридесет мили от тулабетите, и в същото време да не ги допуска по-близо от десет мили до себе си.

Тази игра на котка и мишка продължи близо месец и в това време Фуентес увеличаваше преследвачите си все по-близо до главните си сили. Той знаеше, че човешките оръжия са най-ефикасни в откритото равно поле, ето защо постепенно отвеждаше Джаланопи към равнината Баски — обширна савана, около триста мили дълга и петдесет широка. Тулабетът го преследва до самата равнина и спря в началото ѝ — нямаше никакво желание да излага армията си под обстрела на вражеските оръжия, които превъзхождаха неговите.

Фуентес изпробва всевъзможни отвличащи вниманието маневри, но всичко беше напразно. Джаланопи нямаше нищо против партизанската война, ала не беше глупак и разбираше, че хората са имали предостатъчно време да подсилят армията си и да подобрят въоръжението си.

Фуентес дори се опита да използва малка уловка — закара стадо диви синьо-златни на половин миля от главния лагер на Джаланопи и устрои засада на оттеглящите се тулабетски войски. Кралят обаче откри измамата и остана на позициите си. Тогава Фуентес се замисли дали да не изпрати кавалерията си в открит бой с надеждата, че Джаланопи ще заподозре и тук някаква хитрост. Но колкото и добре да беше въоръжен отрядът му, той не би могъл да иска от своите хора да се изправят лице в лице срещу девет хиляди добре окопани тулабети.

И така, тази патова ситуация продължи дотогава, докато едно съобщение по радиото от Атина не промени напълно положението.

Фуентес се приближи до въздушното легло, което се люлееше плавно на около метър от пода на болничната стая и се запита кое е това, което поддър-

жа все още искрицата живот у жената в леглото — може би нейната неукротима воля?

Вайълит Гарднър лежеше по гръб, свързана към половин дузина монитори. Тръбички и помпички непрекъснато вливаха прясна кръв във вените ѝ, различни апарати отразяваха състоянието на сърцето и дробовете, на панкреаса и черния дроб. Медицинските принадлежности и приспособления около леглото бяха толкова много, че самата пациентка изглеждаше едва ли не случайно попаднала там.

— Дойдох веднага, щом ми казаха — меко изрече Фуентес.

— Рано или късно това трябваше да се случи — промълви немощно Вайълит. — И най-добрата машина може да работи до време с калпаво гориво, а моето тяло никога не е било от най-качествените машини, дори и в по-добри времена.

— Нищо ли не може да се направи?

— В продължение на тридесет години се прави всичко възможно — мрачно изрече тя. — Запасът от чудеса вече е изчерпан.

— А ако ви прехвърлят на Делурос?

— Това е моят свят. Предпочитам да умра тук.

— Казаха ли ви вече... тоест...

— Два дни, може би три — отговори тя. — Дори и да са повече, аз няма да разбера. Ще бъда упоена, за да не чувствам болката.

— Съжалявам — каза Фуентес. — Жалко, че нищо не мога да направя.

— Можете — промълви Вайълит.

— Какво е то? — изведнъж застана нащрек Фуентес.

— Ако трябва да умра — а то е неизбежно — искам да съм сигурна, че Рокгардън веднъж завинаги е свободен за колонизация. Тази планета може да бъде център на човешката търговия и култура в Спиралния ръкав. Това е моят блян. Сега вие сте този, който ще трябва да направи следващата стъпка, за да го превърнем в реалност.

— Няма да изгубим войната, мадам Гарднър — увери я той.

— Това не е достатъчно — заяви тя по начин, който му напомни за някогашната неукротима Вайълит Гарднър. — Искам, преди да умра, да съм сигурна, че войната вече е спечелена.

Тя се отпусна омаломощена от усилието, едва поемайки си дъх.

— За два дни... — със съмнение поклати глава Фуентес.

— И още нещо... — с едва доловим шепот промълви тя.

— Какво е то?

— Ако Джаланопи капитулира, толкова по-добре... Но ако се наложи да умре, искам да бъде погребан редом с мене.

— Той е ваш враг.

— Ние ще трябва да живеем със змиите. Трябва да възтържествуваме над тях, но също и да бъдем великодушни в победата си. Погребете ни един до друг. Те ще разберат този жест — двама водачи, които се уважаваха.

— Ще се постарая — обеща Фуентес, докато влязлата сестра отчиташе показанията на апаратите и сменяше някои от лекарствата, които бавно се вливаха в тялото на Вайълит.

— Благодаря... — промълви тя и изгуби съзнание.

Фуентес остана при нея още няколко минути, после нареди на шофьора си да го закара до аеродрума, откъдето замина за лагера с малък военен самолет. През целия път той си блъскаше главата над непосилната задача как да изпълни обещанието си пред Вайълит Гарднър. Патовата ситуация продължаваше вече месец. В крайна сметка по-доброто въоръжение на хората щеше да си каже думата, но дотогава предстоеше изнурително чакане. Той нямаше нищо против да изстреби цялата войска на Джаланопи с една интензивна бомбардировка, но силите на тулабетите бяха разпръснати, а и местността не създаваше добри условия за подобна операция. Той щеше да унищожи двеста хиляди дървета, да сравни със земята тридесет или четиридесет хълма и да замърси водите на Каримона, преди да избие и половината воители на Джаланопи, пък и не разполагаше дори с една десета от необходимите муниции, а през това време Вайълит Гарднър щеше да бъде мъртва.

Самолетът се приземи и Фуентес се запъти направо към палатката си. Прекара часове в безплодни размишления над проблема за стратегията, която би му позволила да унищожи една армия, устоявала му в продължение на половин година, само за някакви си два дни. Накрая повика най-доверените си съветници, постави им въпроса и отхвърли куп недообмислени предложения.

След три часа бурни дебати се стигна до единодушното заключение, че задачата е непосилна, дори и да се пренебрегне напълно факторът безопасност. При това Вайълит Гарднър, даже и да не беше издъхнала все още, сигурно вече е в кома. Каква разлика можеше да има за нея дали битката ще бъде спечелена след два дни, след две седмици или след два месеца?

— Аз є дадох дума — отсече Фуентес и приключи въпроса.

Помощниците му един по един си тръгнаха, а той, подчинявайки се на интуицията си, прати да повикат Бандакона, някогашния му водач, който сега беше негов личен ординарец. Само след минута тулабетът се появи и човекът с жест го покани да седне.

Бандакона се интересуваеше от политика още по-малко и от самия Фуентес. Той беше прекарал целия си живот в гъсталака и не се измъчваше от чувство за дълг нито към собствената си раса, нито към расата, която сега му даваше работа и го закриляше. Всичко, което искаше, беше войната по-скоро да свърши — не поради някакви хуманни подбуди, а просто за да може заедно с Фуентес да се върне към лова.

— Бандакона — започна човекът, като си наля пълна чаша, но не предложи на тулабета питие, тъй като неговата обмяна на веществата не допускаше употребата на алкохол, — имам нужда от твоя съвет.

— Ти искаш, аз дава.

— Знаеш, че армията на Джаланопи се е окопала на четиридесет мили северно от нас.

— Да — Бандакона кимна с глава и посочи на север. — В гора.

— Близо месец вече се опитвам да ги подмамя да излязат в равнините Баски, но без никакъв успех. Сега е абсолютно наложително да влезем в бой с тях в близките два дни. Как да накарам армията на Джаланопи да се изправи срещу моята?

Бандакона, чиито познания по земен език бяха твърде ограничени, гледаше с неразбиране Фуентес, който се принуди да преведе въпроса си на тулабетски.

— Не можеш да примамиш армията му във от гората — отговори Бандакона на родния си език, — защото той знае, че имаш повече хора и по-добри оръжия. Ще трябва ти да идеш при него.

— Ние не можем да го открием в тази гора, та камо ли да се бием с него — поклати глава Фуентес. — Хората ми могат по погрешка да се

изпозастрелят един друг.

— Не — възрази Бандакона. — Ти не ме разбираш.

— Тогава бъди така добър да ми обясниш.

— Казах, че ще трябва ти да идеш при него.

— Нали току-що ти обясних защо не можем да го направим!

— Казах „ти“ — повтори Бандакона, — а не „вие“!

Фуентес сви вежди.

— Не те разбирам.

— Трябва да идеш в лагера му сам, или в най-лошия случай ще те придружавам само аз — един тулабет.

— В момента, в който вляза в гората, ще бъда чудесна мишена.

— Той няма да те убие. Прекалено си важен за него. Ще поиска да разбере какво си си наумил.

— Добре — съгласи се Фуентес. — Отивам в лагера му. И какво? Той ме пленява. Какъв е смисълът?

Бандакона разтегли устни в змийска усмивка.

— Не така, Фуентес. Върни се на „И какво?“.

— Добре. Отивам в лагера му. И какво?

— И го предизвикваш.

— Как така го предизвиквам?

— Предизвикваш го пред очите на цялата му армия. Той не може да откаже, защото така е станал крал и така е запазил короната си навремето.

— Да не би да искаш да кажеш, че ако го победя, ще стана крал и мога да разпусна армията?

— Не — поклати глава Бандакона. — Не можеш да станеш крал, защото не си тулабет. Но можеш да поставиш условие: ако той спечели двубоя, всички хора ще напуснат Рокгардън. Спечелиш ли ти, тулабетите ще капитулират и ще се завърнат по селата си.

— И ти си сигурен, че той ще приеме?

— Няма друг избор. Ако не приеме предизвикателството ти, вече не може да остане крал.

— Искаш да кажеш, че бих могъл да го направя, когато си пожелаеш, и той е длъжен да приеме?

— Да.

— Защо, по дяволите, не ми каза по-рано?

Бандакона го погледна с искрена изненада.

— Ти никога не си ме питал.

Фуентес обмисляше предложението.

— Аз съм на четиридесет и четири — каза той най-накрая. — Не знам вие как измервате възрастта, но за човек това никак не е малко. Джаланопи е с тридесетина сантиметра по-висок от мене и сигурно е с петдесет килограма по-тежък.

— Ето ти още една причина да приеме двубоя — заяви Бандакона.

Фуентес въздъхна.

— Какъв шанс имам аз против него?

— Зависи.

— От какво?

— Ако той избира оръжието, шансът е на твоя страна.

— Ако той избира оръжието? — повтори Фуентес. — А защо аз да не го избира?

— Защото кралят е той.

— А какво ще стане, ако все пак си взема оръжието?

— Тогава ще бъдеш убит, без да ти се даде шанс да се биеш с него.

— Да... — Фуентес рязко се изправи. — Да вървим!

— Веднага ли?

— Ако седна да мисля, ще намеря стотици причини да се откажа.

— Вайълит Гарднър беше права — подхвърли Бандакона, докато вървяха към пасището.

— За кое?

— Че си голям воин.

— Ако спечеля обаче — мрачно възрази Фуентес.

След като оседлаха своите синьо-златни, той извика шестима от офицерите си на пасището.

Главнокомандващият им обясни накратко положението и добави в заключение:

— Казвам ви всичко това, защото вие не сте заселници или колонизатори. Вие сте дошли на Рокгардън да служите в армията и нямате имуществени интереси на тази планета. Ако Джаланопи ме победи в честен двубой, трябва да разпуснете армията и да удържите на думата, която аз съм му дал. За това, което правя, съм овластен и упълномощен лично от Вайълит Гарднър.

— Ние ще дойдем с вас, сър! — възкликна най-младият от тях.

Фуентес поклати глава:

— Бандакона казва, че ако ме придружава друг освен него, никога няма да стигна жив до Джаланопи.

— Можете ли да му имате доверие, сър?

— На кого? На Джаланопи ли?

— Не, на Бандакона. В края на краищата той е тулабет.

— В миналото неведнъж съм му поверявал живота си. Той никога не ми е давал повод да съжалявам за това.

— Откъде знаете, че няма да направят от кожата ви ремъци, след като веднъж попаднете при тях?

— Ако го направят, Бандакона ще ви каже.

— Стига да не убият и него.

— Сър — обърна се към Фуентес друг офицер, — наистина трябва да вземете няколко души със себе си като наблюдатели. При цялото ми уважение към доверието, което изпитвате към Бандакона, никак не ми се вярва хората да се съгласят да се разотидат само защото един тулабет е казал, че Джаланопи ви е убил в честен двубой.

Фуентес се замисли за миг върху казаното и кимна.

— Прав сте. Добре. Полковник Монтгомъри и майор Уилиамс, оседлайте животните си. Ще дойдете с мене.

Бандакона се приближи.

— На тулабетите няма да им хареса, че тези двамата идват с тебе.

— Аз ще им наредя да оставят оръжието си. Имаме нужда от един-двама наблюдатели, на които може да се има доверие. Младежът е прав — никой от моите войници няма да ти повярва.

Бандакона сви рамене и не каза нищо.

Няколко минути по-късно полковник Монтгомъри и майор Уилиамс — млада жена, която на два пъти беше повишавана в звание от Фуентес за проявена храброст и инициативност пред лицето на неприятеля — се приближиха, възседнали животните си.

— Правилно ли съм разбрал, че ние ще бъдем наблюдатели на двубоя между вас и Джаланопи? — попита Монтгомъри недоверчиво.

— Точно така.

— И че този двубой ще реши изхода на въстанието?

— Така ме увериха.

— Тогава защо, за Бога, не пратите Карудърс или някой друг специалист по бойни изкуства? — настоя Монтгомъри.

— Според тулабетската традиция този спор може да се реши само в личен двубой между двамата водачи.

— Значи сте се срещали с Джаланопи?

— Много пъти — отвърна Фуентес. — И дума не може да става за подмяна.

— Жалко.

— Така е — съгласи се Фуентес мрачно. — Хайде да приключваме с този весел разговор и да тръгваме — по един или друг начин да сложим край на тази война.

Той обърна животното си на север и препусна в бърз тръс.

Фуентес навлезе с малкия си отряд в гората. Той знаеше, че тулабетите наблюдават всяка негова стъпка, макар че Монтгомъри и Уилиамс не мо-

жеха да забележат издайническите признаци. Бандакона яздеше последен. Бяха преполовили пътя до лагера на Джаланопи, когато Фуентес разкопча бавно колана си, вдигна кобура и оръжието над главата си, за да могат невидимите наблюдатели да го видят, и ги пусна на земята, след което заповяда на двамата си офицери да направят същото.

— Нека най-напред да изстрелям заряда — каза Уилиамс, посягайки към лазерния си пистолет. — Тогава никой няма да може да го използва.

— Недейте — предупреди я Фуентес рязко. — Ако го чуят да бръмчи, ще ви направят на решето.

— Но наблизо няма нито един тулабет — възрази тя.

— Не бъдете толкова сигурна!

— Колко са?

— Повече от петдесет.

— Добре де, проклета да съм! — промърмори тя и последва примера на Фуентес. Монтгомъри се поколеба за миг, после и той пусна ултразвуковия си пистолет на земята.

— Добре — каза Фуентес. — Вие изобщо не би трябвало да сте тук, но това ще ги убеди, че сте дошли само като наблюдатели.

Бандакона, който се отнасяше с пренебрежение към човешките оръжия, заби копие в едно дърво и пусна ножа си на земята.

Четиримата яздиха в пълно мълчание повече от два часа, докато най-сетне стигнаха до голяма просека с пет тулабетски колиби, които явно бяха строени много набързо и вече изглеждаха доста порутени. В лагера имаше шейсетина тулабети. Фуентес, слизайки от седлото, вдигна ръка, за да покаже, че не е въоръжен, а с другата държеше юздите на своето животно.

— Слезте от седлата — нареди той на офицерите си.

Монтгомъри и Уилиам се подчиниха и застанаха до животните си.

Един тулабет с отличителни знаци на офицер се приближи към тях.

— Дошъл съм да говоря с Джаланопи — каза Фуентес на тулабетски.

— Аз говоря от името на Джаланопи.

— А биеш ли се вместо него? — попита Фуентес.

— Бия се в неговата армия — отговори офицерът, който явно не схвана смисъла на въпроса.

— Уморих се да се бия с армията му. — Фуентес повиши глас така, че да могат всички да го чуят. — Дошъл съм, за да предизвикам Джаланопи на двубой. Ако предпочете да не се среща с мене, той е страхливец и аз ще обявя пред цялото му племе, че съм победител.

— Ще му предам посланието ти — каза офицерът.

— Направи го. — Фуентес подаде юздите на Бандакона и зачака с ръце на кръста да се появи Джаланопи.

След известно време се показва голям отряд начело с краля, увенчан с официалната си корона. Той се приближаваше с характерното си накуцване и спря на два-три метра от Фуентес.

— Ето че се срещнахме отново — изрече той.

— Срещнахме се — съгласи се Фуентес.

— Ти беше ловец на животни, човеко Фуентес. Как стигна дотам да преследваш моето племе?

— Това стана, когато ти започна да измъчваш и убиваш моите хора — отговори Фуентес.

— Твоите хора нямат право да се намират на Каримон.

— Точно този въпрос съм дошъл да решим — каза Фуентес. — Ако спечелиш ти, хората ще напуснат твоята планета. При положение, че спечеля аз, ще останем. Но и в двата случая това ще бъде край на войната.

— Ти си глупак, човеко Фуентес — заяви Джаланопи. — Аз със собствените си ръце съм победил един нощен убиец и четирима тулабети — всичките по-силни от тебе, които се домогваха до трона ми.

— Вярвам ти.

— Ти убиваш животните от голямо разстояние. Никога не си изпробвал силата си срещу тях.

— Вярно е — призна Фуентес.

— Тогава защо ме предизвикваш?

— Обещах на Вайълит Гарднър, че войната ще свърши, преди тя да умре, а това ще стане в близките няколко дни.

— Войната ще свърши — съгласи се Джаланопи. — И твоята раса ще напусне Каримон завинаги.

— Името на тази планета е Рокгардън — Фуентес свали шапката си и я хвърли на Бандакона — и никой няма да я напуска. Избери оръжието.

— Сигурно се надяваш, че ще избира пушки и ще стреляме от триста-четиристотин метра? — разтегна устни Джаланопи и изсъска презрително.

— Все ми е едно — заяви Фуентес с безразличие. — Но преди да сме започнали, искам да наредиш на своите да се разотидат и да се върнат по домовете си, след като те убия. Оръжието им ще бъде иззето, разбира се, но никой няма да бъде наказан за това, че те е последвал.

Джаланопи кимна отривисто към офицерите си.

— Вече е направено. А тези двамата, и предателят, който държи шапката ти, ще кажат ли на твоите войници да се върнат на звездите, от които са дошли, когато стъпя на врата ти и се обявя за победител?

— Да.

— Значи се споразумяхме. А сега ще те убия, както убих всички останали, които мислеха, че могат да победят Джаланопи. — Той замълча и се изправи величествено в целия си двуметров ръст. — Ще се бием без оръжие.

Фуентес се вгледа в блестящите люспи по масивното мускулесто тяло на противника си и се учуди на собствената си самонадеяност. На глас той изрече:

— Съгласен съм.

Джаланопи разтвори широко ръце и воините му отстъпиха в кръг на около двадесет метра от двамата противници. Кралят на тулабетите наведе глава и се втурна към слабия побелял мъж.

Фуентес бързо се дръпна настрана и изрита Джаланопи по осакатения крак, докато огромният тулабет профучаваше край него. Джаланопи се препъна и се просна на земята, но само след миг отново беше на крака.

Тулабетът атакува още два пъти — и двата пъти Фуентес успя да му се изплъзне и да го улучи по болния крак. Но и в края на тази трета атака Джаланопи не показваше никакви признаци на болка или раздразнение, а Фуентес едва си поемаше дъх.

Следващия път тулабетът се приближи към противника си по-предпазливо, а масивните му ръце бяха широко разперени, за да уловят човека, ако той реши да се изплъзне. Фуентес отстъпваше бавно, но в последния момент стремително посегна към земята, сграбчи шепаситна пръст и я хвърли в очите на Джаланопи. Тулабетът вдигна ръце към лицето си и в този момент Фуентес, напъргайки всичките си сили, се хвърли с главата напред към сакатия крак на Джаланопи. Хрущенето беше толкова силно, че всички воители в кръга го чуха.

Това постижение не го накара да се почувства горд. Той просто направи това, което правеха хищниците, преследвани от него — намери слабото място на противника си и удари там. При това рамото му пулсираше от такава силна болка, че едва ли би могъл да вдигне ръка, дъхът му секваше от изтощение, а огромното същество на земята още не беше мъртво.

— Не искам да те убивам — изрече задъхано Фуентес. — Ако се предадеш, ще ти подаря живота.

Вместо отговор Джаланопи стремително се хвърли напред и нанесе мощен удар, но в последния момент изгуби равновесие и ударът попадна в рамото вместо в главата на Фуентес. Силата му обаче беше такава, че човекът се претърколи на земята и успя да се изправи с усилие точно преди Джаланопи, който влачеше счупения си крак, да го достигне.

Фуентес чувстваше как силата напуска изтерзаното му тяло и разбираше, че не може да рискува повече. Инстинктът и донякъде похватите от борбата и пъргавите крака му бяха помогнали да надделее досега, но вече беше време да свършва. Той сви юмруци и започна да обикаля около Джаланопи, като се стараеше да остава извън обсега му, предприемайки от време на време по някое лъжливо нападение, а когато тулабетът не успяваше да се обърне достатъчно бързо заради счупения си крак или губеше равновесие, му нанасяше съкрушителни удари. Фуентес видя недалеч на земята камък — достатъчно голям да нарани сериозно врага си — но за да го достигне, трябваше да се приближи твърде много до Джаланопи и тогава тулабетът би могъл пръв да го грабне и да го използва против него. Той реши да изчака, докато противникът му съвсем изгуби сили.

Това си беше убийство, но бавно убийство. След десетина минути лицето на Джаланопи кървеше на няколко места, а едното му око беше съвсем затворено. Пет минути по-късно се затвори и другото, но тулабетът, ослепен и осакатен, все още отказваше да се предаде и се хвърляше напосоки към мястото, където мислеше, че е застанал Фуентес.

На два пъти човекът се обърна към офицерите на Джаланопи с молба да се предадат от негово име, но те и двата пъти го гледаха така, сякаш не беше с всичкия си. Накрая, когато вече самият той беше близо до пълното изтощение, Фуентес се добра до камъка, предпазливо заобиколи Джаланопи в гръб и го стовари с всичката останала му сила в тила на противника си. Джаланопи изхриптя и се сгромоляса по лице. Фуентес се свлече на колене и нанесе още два удара с камъка, с което окончателно сложи край на тулабетското въстание.

Два дни по-късно Вайълит Гарднър и Джаланопи, кралят на тулабетите, бяха погребани един до друг под дървото на Джаланопи, а Фуентес, който би предпочел да го оставят на мира, беше принуден да премине начело на триумфалното шествие по улиците на Атина — героят победител в Тулабетската война.

— Благодарение единствено на вас — заяви кметът на Атина по време на церемонията, на която Фуентес беше награден с ордена, създаден специално в негова чест — Рокгардън се превърна в човешка

планета в истинския смисъл на думата. Никога вече вероломните, малодушни змии няма да вдигнат оръжие срещу нас. Никога вече те няма да дръзнат да оспорят нашето върховенство. Днес е наистина славен, исторически ден.

Фуентес трябваше да напегне цялата си воля, за да не се изсмее на това твърдение.

Три седмици по-късно той кацна в джунглите на планетата Аскариси II и тръгна на лов за зелени дяволи — огромни хищни амфибии, за които ламтяха множество музеи в Републиката.

И никога повече не се върна на Рокгардън.

IV. КРЕПОСТТА НА УИЛКОК

Бяха изминали двадесет и седем години от смъртта на Вайълит Гарднър, когато Ричард Уилкок се натъкна на крепостта.

Напредъкът през изминалия четвърт век беше стабилен, но не и изключителен. Сега на Рокгардън живееха шестстотин хиляди човека и всички те, с малки изключения, бяха колонисти, твърдо решили да изживеят живота си на тази планета. Една трета от земята на Рокгардън вече се обработваше и жителите му не само че не внасяха храна от съседния Флауъргардън, но дори изнасяха близо половината си продукция за други миньорски планети в района.

Атина стана онзи културен център, за който беше мечтала Вайълит Гарднър, с население повече от четиристотин хиляди души, а съседното гето — Талами, бързо се разрасна, приютявайки над два милиона змии, повечето от които обслужваха жителите на Атина.

Фуентес беше живял достатъчно дълго на Рокгардън, за да напише две книги с мемоари — една за войната и една за ловните си приключения. Синът и двете дъщери на Линъс Ролс сега ръководеха огромно ловно предприятие, осигурявайки незабравими изживявания на най-богатите туристи и ловци в Републиката.

Земите на фаните и на тулабетите бяха прорязани надлъж и нашир от пътни и енергийни мрежи, пустинният континент от другата страна на планетата окончателно беше покорен, а Атина и Мастабони се гордееха с най-съвременни огромни космодруми.

Все още имаше земя, която трябваше да бъде усвоена — милиони квадратни мили, а и не липсваха заселници, готови да похарчат всичките си спестявания, за да я купят. Имаше планети като университетския свят Аристотел, където хората отиваха да учат, и такива като Пепони, където богатите безделници се отправяха на лов за удоволствия; на планети като Буда II, Лутер и Иншаллах IV хората можеха да се отдадат на религията. Но онези, които идваха на Рокгардън, бяха дошли да работят, да орат земята, да добиват метали

от хълмовете, да създават търговска прослойка, която да задоволява нуждите на земеделците и миньорите.

Ричард Уилкок не се отличаваше с нищо от повечето заселници. Той беше дошъл с родителите си на Рокгардън на петнадесетгодишна възраст, беше прекарал четири години в тяхната ферма отгатак Мастабони и още седем като механик в мините, докато спести достатъчно пари, за да си купи собствен участък. За негов лош късмет намерението му съвпадна по време с една от повтарящите се периодично инфлационни спирали, така характерни за колониалните светове. И вместо да плати непосилната сума, която искаха за обработваемата земя около Мастабони, той си стегна оскъдния багаж, натовари го на сухопътния си автомобил и се отправи на юг, към все още неусвоените земи на рако.

Уилкок пропътува повече от две хиляди мили, последните седемстотин без път и дори без намек за коловоз, всяка вечер застрелваше някакъв дивеч за вечеря, правеше примитивни карти на местността, през която минаваше, и дори научи достатъчно диалекта на рако, за да се разбере с местните. Пътуването му отне близо осем месеца, но накрая Уилкок откри участъка, който търсеше. Това беше обширно плато, около шест мили в диаметър, подпряно от запад и от юг от огромни каменни грамади — не точно планини, но не и хълмове. В източния му край течеше река, а климатът изглеждаше умерен.

Той направи необходимите измервания, маркира участъка си и с огромно удоволствие установи, че е в състояние да си позволи покупката на това отдалечено парче земя. Остатъкът от спестяванията му отиде за закупуване на селскостопанската техника, от която имаше нужда. Всичко беше втора употреба, тъй като цената на превоза надхвърляше тази на самите машини, но техниката работеше, и изпълнен с частнособственическа гордост, Ричард Уилкок се зае с разработването на фермата, за която цял живот беше мечтал.

Той знаеше, че положението му не се отличава от това на много други хора, че множество млади мъже и жени, които не можеха да си купят участъци в близост до земите на фаните и тулабетите, ще търсят по-евтини места и че след няколко години в страната на рако ще изникнат стотици ферми. Ще се построят пътища, после ще се издигнат първите малки търговски центрове, след тях огромни

зърнохранилища и накрая един-два града. Той възнамеряваше да бъде готов за появата им.

Единственият проблем се заключаваше в това, че въпреки равната повърхност на участъка в него имаше невероятно количество камъни, повечето точно под повърхността. Те затрудняваха движението на машините, чупеха плуговете, пукаха гумите. Повечето не бяха големи — можеха да се вдигнат с една ръка. Само че бяха толкова много — сякаш колкото повече вадеше от земята, толкова повече оставаха.

Интересна работа — той започна да копае все по-надълбоко, на около два метра, но количеството им не намаляваше. Уилкок нямаше диплома по агрономство или геология, но си мислеше, че може да познае добрата целина, щом я зърне, а сега се сблъскваше с нещо съвсем непонятно.

Най-накрая, вбесен, той се свърза с Мастабони, даде им координатите си и нае самолет да занесе проби от почвата за анализ — да види дали и за в бъдеще ще продължи да намира несметни количества камънаци там, където се надяваше да има богата, плодородна земя.

Самолетът се върна три дни по-късно с пробите от почвата и с професор Джеймс Елъри.

Уилкок се запъти към затревената ивица за кацане и с изненада видя от самолета да слиза едър, масивен мъж с брада и огромна раница на гърба.

— Вие ли сте Ричард Уилкок? — попита мъжът.

— Аз съм.

Елъри протегна ръка.

— Аз съм Джеймс Елъри от университета Гарднър.

— Но той е в Атина — намръщи се Уилкок. — Аз изпратих пробите си в Мастабони.

— А оттам потърсиха мнението на специалистите в Атина — обясни Елъри.

— И какво? Каква е присъдата?

— В тази почва не може да има такива камъни.

— Нали не са ви пратили само за да ме обвините, че съм фалшифицирал пробите? — ядоса се Уилкок.

— В никакъв случай. Тъй като тези камъни не могат да се появят по естествен път в подобна почва, пратиха ме да разбера кой ги е поставил тук. — Той се усмихна. — Аз съм от Комитета по археология.

— Мислите, че някой ги е поставил тук? — учуди се Уилкок.

— Сигурни сме в това — увери го Елъри. — Не знаем само кой и защо го е направил.

— Как смятате, колко време ще ви трябва да го установите?

Елъри вдигна рамене.

— Нямам представа.

— Длъжен съм да ви предупредя, че нямам никаква готовност да посрещам гости. — Уилкок се усмихна виновно. — Всъщност и досега живея в палатка.

— Няма нищо, аз мога да се настаня някъде на открито, докато пристигне екипът ми.

— Екипът ви?

— Аз съм само авангардът, така да се каже.

Пилотът махна с ръка на Елъри, професорът помахаше в отговор и малкият самолет набра скорост, минавайки край тях, преди да се откъсне от тревата.

— Добре! — изрече енергично Елъри. — Ще ми покажете ли къде да търся тези камъни?

— Просто копайте тук — отговори Уилкок.

— Където съм застанал?

Уилкок изсумтя с отвращение.

— Навсякъде около вас в радиус две мили.

— Чудесно! — възкликна Елъри.

— Обядвал ли сте?

— Дори не съм закусвал — призна Елъри. — Бях прекалено развълнуван.

— Добре, да идем тогава в палатката ми и да приготвя нещо за хапване.

— Много приятно място — оглеждаше се наоколо професорът, докато извървяха милията разстояние до лагера на Уилкок. — Добре защитено от стихииите, със сигурен водоизточник, височина хиляда и шестстотин метра — значи през лятото няма да бъде прекалено

горещо. Разбирам защо сте го избрали. Чудя се само кой ли си го е харесал преди вас.

— Напълно ли сте сигурен, че някой друг си го е харесал? — попита Уилкок със съмнение.

— Тези камъни не са тукашни, пък и в толкова количество...

— И вие градите надеждите или теориите си — или каквото е там — единствено върху това?

— Не съвсем. Макар че камъните без съмнение са важен признак.

— Но не единственият?

Елъри поклати глава.

— Не.

— Какво още?

— Още някои неща, които би трябвало да са тук, но ги няма.

— Кой са те? — учуди се Уилкок.

— Дърветата.

— Дърветата?

Елъри кимна.

— При дадените условия тук би трябвало да има дървета, мистър Уилкок. Но огледайте долината — нито едно дърво, докдето поглед стига.

— Това е една от причините да се спра на нея — обясни Уилкок.

— Не исках да изгубя няколко месеца в изкореняване на дървета.

— Някой го е направил вместо вас.

— Откъде сте толкова сигурен? — настоя Уилкок.

Двамата бяха стигнали лагера му и Елъри с облекчение смъкна от гърба си огромната раница. Уилкок поведе госта си край навесите, под които се пазеше инвентарът му. В палатката той набра бързо поръчката на кухненския компютър и придърпа два стола за себе си и за Елъри.

— Вие сте стигнал дотук по суша, мистър Уилкок — каза Елъри. — Пропътувал сте стотици мили през земите на рако и сте спрял едва тогава, когато сте попаднал на нещо, което ви се е сторило равно пусто поле орна земя. Аз долетях дотук на самолет и когато ви засякохме, накарах пилота да описва постепенно разширяващи се концентрични кръгове, като използва реката за отправна точка. В радиус от седемнадесет мили има може би двадесет други долини като тази и

всичките са покрити с дървета. Освен това огледах внимателно животните, които видяхме. Червени хълмове, рогати дяволи, виторози, бързоноги скокливци, три породи кафяви лосове — всичките се хранят с листа. Не видяхме никакви синьо-златни, нито кафяви бизони, нито каквито и да било тревопасни. Причината е, че те просто не се въдят в този район. А защо не се въдят? Защото тук няма савана. Тук има гори, храсталаци, от време на време блата, но вие се намирате на единствения тревист участък на стотици мили наоколо. — Той помълча. — Знаете ли колко е необичайно това, мистър Уилкок?

— Както виждате, не.

— Добре, тогава ще ви кажа, че само това обстоятелство е достатъчно да ме доведе тук, дори и да ги нямаше камъните.

— И какво очаквате да откриете? — попита Уилкок, като се отправи към кухничката и след миг се върна със сандвич за Елъри и две кутии бира.

— Някакво доказателство за друга цивилизация, която е била тук преди нас.

— Имате предвид цивилизация на змиите?

Елъри се отпусна на съгваемия стол.

— Съмнявам се. Змиите не ми приличат на цивилизация на интелигентни същества, които са се върнали към варварството.

— Тогава?

— В галактиката има над десет хиляди разумни раси, мистър Уилкок, и повече от осем хиляди са излезли в Космоса преди нас. Подозирам, че някоя от тях е основала тук колония в миналото.

— Твърде смело заключение, като се има предвид, че то се основава върху няколко камъка и липсата на дървета — произнесе скептично Уилкок.

— Е, има и други причини. — Елъри отпи от бирата си.

— Например?

— Например образците от почвата, които ни изпратихте.

— И какво им е на образците?

— Твърде бедни са на хранителни вещества.

— Не разбирам...

— Може би си мислите, че сте единственият млад ентузиаст, тръгнал да си дири късмета в страната на рако, но всъщност преди вас има още към четиридесет такива. Много от тях са пратили образци от

почвата в Мастабони или Атина, за да могат специалистите да ги анализират и да предложат най-добрата комбинация от култури и торове. — Елъри замълча и отхапа от сандвича си. — Във всеки случай техните проби съдържаха далеч по-голямо количество хранителни вещества от вашите.

— Значи съм попаднал на най-бедната земя в околността.

— Така е — само че трябва да има някаква причина земята ви да е по-бедна от тяхната.

— И каква е тази причина според вас?

— Струва ми се, че от всичко, което говорихме досега, би трябвало вече да ви е ясно. Тази земя е изтощена.

— Ама че късмет! — възкликна Уилкок с възмущение. — Похарчих и последния си кредит да купя нещо, което на вид изглежда най-идиличното кътче за фермера на тази планета, а се оказва, че от камъни не мога да засея нищо, пък и да засея, почвата не може да го храни.

— Няма за какво да съжалявате, мистър Уилкок — успокои го Елъри. — Ако открием това, което би трябвало да открием, правителството с радост ще ви настани на друг участък.

— Какво го интересува правителството дали тук е живял някой преди стотици или хиляди години?

— Ако теорията ми е вярна, ние не сме първата раса, колонизирала Рокгардън. Някой друг е бил тук преди нас.

— Разбирам, но това не обяснява защо правителството трябва да се интересува от тази работа.

— Мисля, че е очевидно, мистър Уилкок — усмихна се Елъри. — Те могат да се върнат. — И след кратка пауза добави: — Възможно е дори да смятат, че Рокгардън им принадлежи.

Екипът на Елъри пристигна седмица по-късно, а през това време археологът вече беше проучил изцяло участъка и беше в състояние да каже на хора-

та си откъде да започнат работа.

Отначало сякаш копаеха напосоки и Уилкок, който се беше превърнал в заинтересован зрител, откакто научи, че правителството ще го обезщети за загубите, вече си мислеше, че Елъри е на грешен път и че става дума за най-обикновено парче земя, осяяно с камъни.

Но след около месец стана ясно, че експедицията изравя от земята някаква древна конструкция, изградена изцяло от камък. Централната зона беше заобиколена от високи десет-дванадесет метра стени. Елъри я наричаше Крепостта. Там имаше множество широки вътрешни дворове, заплетени коридори, водоеми и зърнохранилища. Но когато разкопките напреднаха, археолозите откриха каменна ограда, простираща се през цялата долина. Онзи, който беше строил това забравено съоръжение, не го беше направил за един ден.

Палатките, приютили временно тридесетчленния екип на Елъри, скоро се превърнаха в по-стабилни постройките, които за пет месеца се удвоиха и утроиха. Самите рако започнаха да прииждат в долината да наблюдават разкопките, а мнозина се хващаха на работа като слуги или копачи и не след дълго на около миля от човешките жилища изникна селище от колиби и землянки.

Всяка вечер, след като се нахранеха, Елъри събираше екипа си на съвет — хората му разказваха какво са открили през деня и обсъждаха значението му, а Уилкок слушаше очарован, опитвайки се да проумее, доколкото може, чутото.

Когато след приключването на предварителните разкопки се установи, че съоръжението е построено от милиони камъни, пренесени от скалистите възвишения на петдесетина мили от долината, в центъра на всяка дискусия неизменно заставаха строителите на Крепостта. Горедолу половината от екипа смяташе, че тя действително е построена — може би преди цяло хилядолетие — от рако или някое родствено племе, но Елъри и някои от останалите поддържаха мнението, че съоръжението е прекалено сложно, за да е дело на рако или на друго змийско племе, които досега не бяха показали с нищо, че някога са имали могъща цивилизация, паднала до нивото на варварството. Напротив, те явно и преди са били също толкова примитивна раса, която общуването с човека дори е издигнало на по-високо ниво.

Въпросът, на който привържениците на Елъри не можеха да дадат отговор, се свеждаше до едно: какво е станало със строителите на Крепостта? Ако това бяха рако, значи, те все още обитаваха същия район... Но ако бяха хора или някоя друга космическа раса, защо не бяха оставили никаква следа? Бяха намерени няколко скелета на змии, но от това не можеше да се заключи, че те са били единствените

обитатели. Елъри стигна до извода, че по-вероятно змиите са били работници или слуги, а защо не и роби? Ако пък някаква епидемия или война беше покосила строителите, къде са техните останки? А ако са си заминали, тогава къде са отишли?

— У дома си — предположи Елъри, когато Уилкок, който още се мъчеше да схване терминологията, една сутрин на закуска му зададе отново този въпрос. Двата седяха на верандата на къщата, която Уилкок си беше построил, докато траеха разкопките.

— Защо тогава Комитетът по картография не разполага с карта на Каримон и дори не е дал име, преди Вайълит Гарднър да я открие? — настояваше Уилкок. — Ние, хората, не сме се връщали към варварството, поне не и откакто летим в Космоса. Би трябвало да има някакви свидетелства.

— Ние никога не сме колонизирали Рокгардън, преди да се появи Вайълит Гарднър — отговори Елъри. — Аз се отказах от тази хипотеза още преди седмици. Просто хора не биха издигнали такова съоръжение, дори и да са захвърлени случайно тук без оръжие и да нямат никакво средство да се защитят от враждебно настроените змии. — Той поклати глава. — Не, трябва да е била друга раса.

— Тогава къде са те сега?

— Или са мъртви и в такъв случай един ден все ще попаднем на останките им — ако не тук, то някъде, където са отишли. Или са се върнали у дома, където и да е този дом.

— И все пак не разбирам защо рако да не са построили това нещо? Така би могло да се отговори на въпроса, какво е станало със строителите.

— Едва ли — каза Елъри. — Ако са го построили те, тогава защо им е трябвало да го напускат? Крепостта е практически непристъпна, има водоизточник и обработваема земя. Само някаква катастрофа би могла да накара обитателите е да я изоставят. — Той замълча за миг. — Вие видели ли сте досега някакви признаци на катастрофа?

— Не — отговори Уилкок. — Но може би някаква болест...

— Ако ви връхлети епидемия, вие бихте ли напуснал града, за да обработвате земята и да живеете в землянка?

— Бих се опитал да избягам от болестта.

— Която ще тръгне заедно с вас.

— Да, но ако съм чак дотам примитивен, аз няма да го знам — възрази Уилкок. — Ако нямам никаква представа от медицина и хигиена...

— Тогава щяхте да сте дотам примитивен, че да не сте в състояние да построите тази крепост — отсече Елъри и се изправи. — Не, трябва да е била друга раса — такава, за която нищо не знаем.

— Може да е била местна — не от змии, някаква друга, която да е измряла — предположи Уилкок.

Елъри се изсмя.

— И не е оставила след себе си никаква следа по цялата планета — само тази крепост?

— Не можете да сте сигурен в това, докато не разкопаете цялата планета — упорстваше Уилкок.

— Радвам се, че проявявате такъв интерес към нашата работа, Ричард, но не е ли по-добре да оставите предположенията и хипотезите на специалистите?

— Не исках да ви дразня — оправда се Уилкок. — Просто е много трудно ден след ден да гледаш какво се разкопава и да не проявиш любопитство.

— Не се дразня, но наистина трябва да се връщам на обекта. По-късно ще поговорим.

Той си тръгна, оставяйки Уилкок да си блъска главата върху проблема за Крепостта. През това време Тбона и Мбани, двамата слуги рако, наети няколко седмици преди това, прибираха масата след закуската. Няколко минути Уилкок безучастно наблюдава как двамата отнасят чиниите и подносите в кухнята, почистват масата, метат и мият пода на верандата.

Той все още не беше излязъл от унеса си, когато към него тихо се приближи Тбона.

— Човеко Ричард — обади се той на диалекта на рако.

— Какво има? — сепна се Уилкок.

— Искаш ли чая си сега?

— А, да. Благодаря, Тбона.

Тбона изчезна в кухнята и само след минута се появи с поднос, на който бяха красиво наредени чашка с чинийка, миниатюрна каничка със сметана и голяма кана силен чай.

— Днес няма ли да ходиш да копаеш? — попита прислужникът.

— Защо, ще отида малко по-късно — отговори Уилкок.

— Двата ми братя се наеха на работа вчера.

— Радвам се да го чуя.

— Да — продължи Тбона. — Те ще живеят при мене на другия край на долината. Не ги бях виждал много време. Хубаво е, че пак сме заедно.

— Сигурен съм, че ще се чувстваш много добре — Уилкок си наля чаша чай.

— Аз се чувствам добре, защото ми харесва да работя в къщата. — Прислужникът замълча за миг. — Само че те не са много добре.

— Ако чуя, че някой търси прислужници, веднага ще ги препоръчам — обеща Уилкок, като добави сметана и разбърка чая.

— Не, не — спря го Тбона. — На тях не им харесва да работят като прислужници.

— Тогава защо въобще са започнали работа тук, след като не се чувстват добре?

— Те работят там, на оградата — Тбона посочи с ръка към отдалечения край на долината, — но искат да работят на Крепостта Каримон.

— Така ли я наричате — Крепостта Каримон?

— Винаги сме я наричали така — отговори Тбона.

— Искаш да кажеш, откакто професор Елъри я откри?

— Не, винаги.

— Чакай малко. — Уилкок остави чашата и се вгледа в Тбона. — Да не искаш да ми кажеш, че сте знаели за крепостта още преди да дойда тук?

— Да, човеко Ричард — отговори Тбона. — И винаги сме я наричали Крепостта Каримон. Също като баща ми и неговия баща...

— Ти каза ли го това на професор Елъри?

— Не.

— Защо?

— Хората, които работят на разкопките, не разговарят с рако, освен когато дават заповеди. — Той замълча и разтегна устни в усмивка. — Затова ми харесва да ти бъда прислужник. Ти си по-добър от другите.

Уилкок се намръщи.

— Доведи ми за малко Мбани, ако обичаш. Искам да говоря с него.

— Нещо лошо ли сме направили, човеко Ричард?

— Не.

Тбона влезе в къщата и се появи след миг, следван от Мбани.

— Мбани — обърна се към него Уилкок, — какво знаеш за Крепостта Каримон?

— Нищо, човеко Ричард.

— Чувал ли си преди за нея?

— Всички са чували — отговори Мбани. — Само че не знам нищо за нея.

— От колко време е тук?

И двамата свиха рамене.

— Открай време — каза най-накрая Тбона.

— Кой е живял в нея?

— Велики крале — заяви Мбани с непоклатима увереност.

— На како ли?

Двамата отново свиха рамене.

— Змии ли са били?

— Да, велики крале на змиите — каза Мбани.

— Какво е станало с тях?

— Не разбирам.

— Кралете, които са живели в Крепостта Каримон. Къде са те сега?

— Мъртви са, човеко Ричард.

— А потомците им?

— Какво е това потомци?

— Какво е станало със синовете и внуците им? — поправи се Уилкок.

— Те са умрели преди повече дъждове, отколкото можеш да преброиш, човеко Ричард — отговори Тбона.

— От какво са умрели?

— Кой може да каже? Беснозъби, нощни убийци, болести, глад, война... От какво умира всеки един от нас?

— Имате ли нещо против да повторите пред професор Елъри това, което казахте на мене? — попита Уилкок.

— Той няма да ни слуша.

— Защо мислите така?

— Научих малко вашия език — отговори Тбона. — Не достатъчно да говоря, но ми стига да разбера някои неща. И знам, че според него змиите не са достатъчно умни да построят Крепостта Каримон.

— И все пак ще му разкажете ли?

— А той ще ни бие ли? — попита Мбани.

— Разбира се, че не.

— Много от хората на разкопките бият змиите.

— Вие сте мои слуги. Няма да позволя на никого да ви бие за това, че изпълнявате заповедите ми.

— А няма ли да набие тебе? — упорстваше Мбана. — Ти си добър с нас, човеко Ричард. Ако те убие, ще трябва да работим на разкопките или при някой друг човек, който ще ни бие.

— Никой никого няма да бие! — избухна Уилкок. — Искам само да му кажете това, което казахте на мене.

— Ако такава е заповедта ти, човеко Ричард... — изрече Мбани с нещастен вид.

— Да, такава е заповедта ми — повтори Уилкок с въздишка.

— Тогава ще го направим, но нищо няма да се промени.

— Може и да се промени.

Тбона поклати глава.

— Ако човекът Елъри ни повярва, ще трябва да признае, че можем да построим такава крепост, а той няма да го направи.

— Какво му пречи да признае? Той е учен. Убеди ли се, че теорията му е безпочвена, ще си изгради нова.

— Но освен това той е човек.

— Не те разбирам.

— Ако признае, че Крепостта Каримон може да е строена от моя народ, ще се наложи и да се съгласи, че тя е наша и трябва да ни я върне. — Тбона погледна Уилкок в очите и човекът едва сега забеляза горчивината в погледа и гласа на слугата си. — Мислиш ли, че ще го направи?

Три години по-късно целият район беше разкопан, рушащите се стени на Крепостта Каримон бяха подсилени, но дебатите около произхода ѝ не стихваха.

Уилкок беше абсолютно сигурен, че постройката е дело на змиите. Някога, може би преди хилядолетие, те се бяха преселили на юг — много преди да се оформят племената рако, тулабети и фани — и си бяха построили стражева застава в пустошта. Бяха търгували с племената, населяващи териториите още по на юг, и бяха преуспели — някога зад тези стени бяха живели не по-малко от четири хиляди змии. Това е бил процъфтяващ град, може би първият на цялата планета, и беше оцелял в продължение на столетия.

Но изтощената почва, навела Елъри на мисълта за прекомерно използване на земята за селскостопански нужди, за Уилкок представляваше отговор на въпроса, защо градът е бил изоставен. Не война, не епидемия и не връщане към варварството бяха причината — просто след няколко века експлоатация земята се беше оказала неспособна да изхрани жителите на града и вероятно това ги беше накарало да я напуснат, за да си търсят по-плодородни земи.

Това заключение беше просто и издържано и Уилкок откри, че и някои от археолозите сами бяха стигнали до него. Но Елъри и други отговорни членове на експедицията настояваха, че змиите просто не са в състояние да построят толкова сложно съоръжение и че видът и начинът му на изграждане далеч надхвърлят възможностите им — сега и во веки веков.

Спорът не се ограничаваше само в пределите на Уилкоковите владения. Той беше стигнал до Атина и Мастабони, където всекидневниците непрекъснато излизаха с нови аргументи в полза на някоя от страните. Самият Уилкок „написа“ книга за откриването на града, което ще рече, че седна на приказка с фактическия автор и изля пред него и пред записващото устройство всичките си мисли, открития и впечатления, накрая предложи и собственото си заключение — откритият от него древен град е дело на местните жители на Рокгардън. Той подчерта, че дори и самото име на селището подкрепя аргументите му — рако нямаха дума за света, в който живееха, но въпреки това наричаха мястото Крепостта Каримон. И тъй като Каримон беше името на планетата на езика на фаните и тулабетите, той стигна до извода, че думата е съществувала в някой по-стар език, от чието смесване някога, след изоставянето на града, се бяха родили трите основни диалекта.

Тогава в битката се включиха пълчища езиковеди и повечето от тях провъзгласиха, че Уилкок не знае какво говори и че трябва да остави еволюцията на нечовешките езици на онези, които си изкарват хляба с това.

Още преди това правителството беше изявило желание да обезщети Уилкок за главоболията и му предложи земя в страната на фаните, но той беше решил да не се разделя с долината си. Крепостта Каримон го беше омагьосала и за да се издържа — все пак земята не му носеше никакъв доход, Уилкок построи малък хотел за туристи и ученици екскурзианти, които идваха да разгледат развалините. И тъй като Вайълит Гарднър добре се беше справила със земните си дела, принуждавайки змиите да преминат към парична икономика, първият хотел беше последван от още един, по-малък и не толкова елегантен, на около две мили от Крепостта, за появяващите се от време на време змии, пожелали да разгледат съоръжението.

И тогава, седем години след като се препъна в първия камък, Ричард Уилкок прихвана някаква невероятно опасна тропическа болест. Закараха го в Атина и в продължение на три седмици той се люшкаше между живота и смъртта, но в крайна сметка лекарите успяха да го спасят. Когато излезе от болницата, беше изгубил кажи-речи половината от теглото си, всичката си коса и по-голямата част от жизнените си сили, като му беше обяснено, че ако се върне в долината, се излага на сигурна смърт. Имунната му система беше сериозно увредена, затова се налагаше да прекара остатъка от живота си в града като полуинвалид.

Той не обърна никакво внимание на предупреждението и се върна у дома, в страната на рако. В продължение на три месеца като че всичко беше наред, после болестта отново го повали.

Уилкок умря в самолета на път за болницата.

Той не остави след себе си съпруга и деца, нито каквито и да било роднини. Книгата му беше донесла достатъчно пари, за да се покрият разноските по погребението и да се изплатят многобройните му дългове. Всъщност той беше един сравнително незначителен човек, чийто кратък живот не остави особена следа на Рокгардън. Единствената му заслуга се състоеше в това, че откри парче земя, натезало от камънак, и потърси мнението на специалистите.

Но ако животът му не остави кой знае колко забележими следи в историята на Рокгардън, смъртта му беше съвсем друго нещо.

Ричард Уилкок умря, без да остави завещание. Той знаеше, че имуществото му е достатъчно, за да се плати на кредиторите, но тъй като нямаше наслед-

ници, не намери за нужно да обявява последната си воля.

Правителството изчака двата полагащи се по закон дъждовни сезона, до края на които претендентите трябваше да предявят правата си върху наследството, свеждащо се на практика до долината с Крепостта Каримон, и задвижи официалния механизъм за изземане на земята в полза на държавата.

По това време някой си Милтън Джнома — един от първите рако, получили висше образование, и първият дипломиран адвокат, се обърна с петиция към съда, в която настояваше земята да бъде присъдена на народа на рако, като за изпълнители бъдат определени той самият и комисия от изтъкнати старейшини на племето.

Претенциите му се базираха на обстоятелството, че на тази земя е разположен исторически паметник с огромно значение за народа на рако. Използвайки като доказателство книгата на Уилкок, той твърдеше, че рако или техните предци са издигнали Крепостта Каримон и тъй като земята няма никаква селскостопанска стойност, правителството би трябвало без възражения да я върне на неговия народ, който се чувства духовен наследник на строителите на древния град.

Джеймс Елъри незабавно зае страната на съда, заявявайки, че Уилкок се е лъгал и че съоръжението е построено не от змиите, а от чужда раса. Той призова седемнадесет експерти, които се съгласиха с неговото заключение, а именно: нито едно змийско общество в историята на планетата, в това число и настоящото, не е притежавало опита и уменията, необходими за построяването на подобна конструкция.

Джнома възрази, че е далеч по-трудно да получиш диплома на юрист, отколкото да издигнеш каменна крепост, и подчерта, че се е дипломирал четвърти по успех в курс от петдесет души, оставяйки зад гърба си четиридесет и шест човека. Може би Елъри иска да каже, че

никой от тези четиридесет и шест души не е достатъчно умен да построи каменна стена?

Съдът заседава в продължение на две седмици и свидетелите на двете страни изтъкваха такива взаимноизключващи се доводи, че най-накрая съдията вдигна ръце и отсъди: наличната информация за строителите на крепостта е съвсем недостатъчна и земята ще остане под държавна опека дотогава, докато не се установят със сигурност създателите на съоръжението.

Това успокои страстите... за шест дни.

После Джнома поиска повторно разглеждане на делото, базирайки се на нови доказателства. Той беше установил връзка с двамата прислужници на Уилкок, Тбона и Мбани, които бяха готови да свидетелстват, че господарят им, завръщайки се от лечението си в Атина, е изразил желание след време рако да влязат във владение на Крепостта Каримон и на цялата долина.

Съдията не разреши показанията им да бъдат внесени в протокола, тъй като според конституцията на Рокгардън змиите не се ползваха със същите права като хората и имаха различен статус, а това означаваше, че техните показания не могат да бъдат използвани като опровержение на свидетелите хора.

Тази нощ имаше вълнения в Атина, Талами, Мастабони и дори в една малка змийска колония отвъд водопадите Рамзи. На следващата сутрин Крепостта Каримон вече се беше превърнала в символ на равноправието за змиите от цялата планета. Тулабетите, които никога не бяха стъпвали в страната на рако, и фаните, невиждали в живота си жив рако, започнаха да обсаждат сградите на държавните учреждения, настоявайки Крепостта Каримон да бъде върната на племето. Ричард Уилкок, чието име не бяха чували допреди една седмица, беше оплакан като единствения човек без предразсъдъци на планетата, дори се понесоха слухове, че правителството е наредило да го премахнат, преди да е прехвърлил земята на двамата си прислужници рако. Последните от своя страна се издигнаха в съзнанието на змиите до верни приятели и сътрудници на Уилкок, а когато им беше отказано правото да свидетелстват пред съда, се превърнаха в официални мъченици на делото.

Не след дълго се появи и водач, както става винаги в такива случаи. Името му беше Роберт Гобе. Член на племето фани, прекарал

няколко години на други планети и посещавал едни от най-добрите училища на Републиката, след завръщането си той разпали последователите си със серия от пламенни речи, в които призоваваше правителството да върне на змиите Крепостта Каримон. Гобе заявяваше, че всичко друго би било не просто оскърбление и неправда, а е равносилно на официално изразена позиция на правителството, че змиите не са нищо повече от животни в очите на господстващата раса.

Проблемът на Гобе беше в това, че змиите наистина не бяха нищо повече от животни в очите на господстващата раса, особено що се отнася до официалната държавна система, и след седмица на недотам ласкави предупреждения да бъде по-сдържан в изказванията си, той беше арестуван.

Тъй като беше фани, решиха да го интернират в страната на тулабетите, далеч от последователите му, затова го закараха в затвора в Мастабони. Но за голяма своя изненада при пристигането му там правителството установи, че тълпа войнствено настроени тулабети е обсадила затвора.

Гобе застана пред вратите и вдигна ръка за тишина.

— Те могат да ме затворят — заяви той, — могат да ме уморят от глад, да ме бият и да ме унижават, както биха могли да бият и унижават и вас, но не могат да ни поставят в по-лошо положение. Крепостта Каримон е наша и правдата най-накрая трябва да възтържествува.

Конвойт го повлече, но той успя да изрече още една последна фраза, която прехвърляше мост между неговия затвор и слушащото го множество:

— Дървото на Джаланопи още стои!

Много малко от присъстващите хора разбраха намека, но радостните възгласи на тулабетите се разнесоха на много мили наоколо.

Роберт Гобе беше хвърлен в затвора без съд и държан там в продължение на две години.

Той не си изгуби времето, а упорито се трудеше върху книгата си „Каримон ще бъде наш“, в която се съдържаха не само доводи от морално естество за връщането на Крепостта Каримон на змиите. В една дълга и подробна глава се изброяваха обидите, нанесени на

народа му от управниците хора, и накрая се даваше наистина ужасяващ отчет за редовните побои, на които беше подложен от момента на арестуването си.

Затворникът по някакъв начин успяваше да изнася части от книгата си навън, всеки път по няколко страници. Правителството надуши работата точно преди да започне печатането ѝ в Талами, арестува всички, които имаха някакво участие в проекта, и унищожи матриците.

Управниците обаче не знаеха, че има още едно копие на ръкописа и че той вече се печата на Земята, докато в Талами конфискуват всички примитивни печатни преси. Скоро книгата вече се четеше из целия Спирален ръкав, човешкият печат заставаше зад каузата на змиите, а след още една година секретарят на Републиката, който се намираше на половин галактика разстояние, на Делурос VIII, написа гневно протестно писмо до Рокгардън, възмутен от отношението към змиите въобще и към Гобе в частност.

Независимо че представителите на човешката раса на Рокгардън продължаваха да отстъпват многократно по численост на местните, правителството стигна до заключението, че въпросът не може да се реши от само себе си и трябва то да намери най-ефективното решение. Роберт Гобе най-накрая беше съден за подстрекателство към безредици и бунт, беше признат за виновен и обесен следващата сутрин на дървото на Джаланопи.

Онези, които протестираха срещу този акт — а те не бяха малко, бяха арестувани на място. На някои беше нанесен побой, други си тръгнаха невредими, а за част от арестуваните повече не се чу нищо. Протестите се разрешиха и отслабнаха, на змиите беше забранен достъпът до крепостта на Уилкок и само след месец животът на Рокгардън навлезе в обичайното си русло.

Единствено името Каримон, постепенно излязло от употреба преди смъртта на Вайълит Гарднър, беше възродено и присъстваше неизменно в разговорите на змиите, но вече с ново звучене.

V. ЕЗЕРОТО НА ПИТЪРСЪН

Емили Питърсън стоеше на самия край на стръмния бряг и оглеждаше малката долина с течащата през нея Пунда в северната част на земите на фаните.

— Е? — попита техническият ръководител.

Тя продължи да се вглежда в реката още известно време, после насочи вниманието си към холографската карта, която джобният е компютър прожектираше точно пред нея.

— Мисля, че е по-добре да направим пет малки вира вместо два големи — отговори най-сетне тя и нареди на компютъра да нанесе бележките на картата. — Реката е много малка за търговско корабоплаване и при този вариант пораженията върху рибата и животинския свят ще са незначителни. В края на краищата нали всичко се прави заради тях. — Тя поклати глава с недоумение. — Редно е да се предположи, че щом са решили да правят национален парк, би трябвало да изберат район, който да не е подложен на ежегодни засушавания, или поне да не внасят четиристотин червени хълма, всеки от които изпива стотина литра вода дневно.

— Ами такава ни е правителството.

— Освен това смятам да направим и няколко постоянни залива — добави тя, нанасяйки ги върху картата. — Тук Пунда силно се стеснява, а през сухия сезон в радиус от петдесет мили няма друга вода. Няма смисъл чак толкова да улесняваме задачата на хищниците.

— Добра идея — съгласи се техническият. — После могат да го нарекат Национален парк „Заливи Пунда“. Не звучи лошо.

— Добре, Александър — въздъхна тя и изключи компютъра. — Върни се в хотела и се свържи с компютъра в атинския ни офис. Трябва да започнем пресмятането на разходите.

— Вие няма ли да се върнете с мене?

Тя поклати глава.

— Искам още малко да се поогледам и да определя къде точно ще завиряваме.

— Добре. По-късно ще се видим.

Той тръгна към автомобила си, а Емили в продължение на два часа вървя по течението на Пунда. Опитното ѝ око преценяваше местността, дълбочината и скоростта на течението и пътищата, по които ще минават животните, за да стигнат до бъдещите заливи.

Внезапно Емили дочу шум откъм храсталака. През ума ѝ за миг премина мисълта, че е сама и без оръжие в този пущинак, но докато се оглеждаше за подходящо дърво, на което да се покатери, реши, че нито едно животно не може да се движи така трмаво.

— Ти ли си, Александър? — обади се тя. — Мисля, че ти казах да започнеш пресмятането на разходите.

— Не, не е Александър — отзова се нечий глас и след миг от храстите се появи мъж на средна възраст, слаб и жилест, с дълбок белег на брадичката. — Казаха ми, че мога да ви намеря тук. Само че никой не ми обясни колко ще трябва да се лутам — усмихна се той.

— Имате ли някаква представа колко нелепо изглеждате? — попита Емили, като хвърли подигравателен поглед към елегантния градски костюм на мъжа. — Какво, за Бога, е довело Джон Блейк в този пущинак?

— Намерението да ви открие — обясни той, отупвайки праха от дрехите си. — На какво законно основание се движите пеша из един национален парк, при това без комуникатор?

— Да не би да сте въвели и такъв закон сред многото, които сътворихте тази година? — поинтересува се тя, наблюдавайки малкото стадо бързоноги скокливци, които спряха да огледат мъжа за миг и бързо побегнаха в обратна посока.

— Може и да съм. — Той сви рамене. — Дявол да го вземе, никога не съм бил добре с ориентирането. И да ви бях викал, пак нямаше да можете да ми обясните къде сте.

— А как ме намерихте?

— Спрях до колата ви и тръгнах по реката. Слава Богу, че не се движехте на север вместо на юг, иначе можех да си вървя така цял ден.

Емили се засмя.

— Добре, а сега, след като ме намерихте, ще ми кажете ли каква е тази толкова важна причина, която ви е накарала да прелетите целия път от Атина дотук? Да не би Комитетът по опазване на природата да се е отказал от вировете или пък отново сте му орязали бюджета?

— Нито едното, нито другото. Вировете ще бъдат направени, но ако мисията ми успее, няма да ги строите вие.

— Така ли? — намръщи се тя.

— Имам за вас по-важна работа. Може би най-важната на планетата.

— Слушала съм ваши речи. Останах с впечатлението, че най-важната работа на планетата е да държите змиите в подчинение.

— Така е.

— Аз ръководя строителна компания, не затвор.

— Тогава ме изслушайте. Змиите са проблем на Рокгардън и ние сами ще си го решим. Няма нужда да идва някой и да ни казва какво трябва и какво не трябва да правим.

— Значи Републиката най-сетне се е намесила?

— На Републиката не е работа да ни нарежда какво да правим — повтори Блейк. — Нашият свят не членува в нея.

— Аз може и да не съм съгласна с вашата политика, но в това напълно ви подкрепям. Проблемите на Рокгардън са си лично негови и Републиката няма защо да се бърка. — Тя се загледа в реката. Три виторози току-що бяха слезли на водопой. — И какво искат?

— Равни права за всички разумни същества — отговори Блейк. — Всеки да има право на глас.

— Правителството, предполагам, е отказало?

— Дайте на змиите избирателни права и те за един ден ще ни изхвърлят от планетата. Разбира се, че отказахме.

— Да, това е много интересно, Джон, и доста тревожно, но какво общо имам аз с тази работа?

— Републиката няма да предприеме военни действия — продължи той. — Частите е са пръснати из цялата галактика, освен това там са много чувствителни към обвиненията в милитаризъм. Но те без каквито и да било угризения ще използват икономически натиск, за да ни накарат да се подчиним на нарежданията им.

— С какво ни заплашват?

— С нищо определено все още... Но ние имаме свои източници на информация. Когато имат проблеми с планети като нашата, първата им работа е да отрежат енергийните доставки.

— Планети като нашата ли?

— Рокгардън е много беден на изкопаеми горива, а незначителните ни запаси са така разположени, че добивът им е много труден. Деветдесет процента от нашата енергетика зависят от доставките на ядрено гориво от Републиката.

— Защо тогава просто не използваме собствените си ядрени суровини?

— Разходите по добива и обогатяването им не оправдават вложените средства. Освен това при създаването се положение не можем да допуснем никакви ядрени материали да попаднат в ръцете на змиите.

— Тогава какво искате?

— Искаме да превърнем в безопасна енергия силата, която ще съществува, докато има Рокгардън, и държим това да стане бързо.

Емили го гледаше озадачена как подава команда на компютъра си да проектира карта на континента.

— Ето тук е река Каримона, всичко четири хиляди и шестстотин мили дълга. — Блейк проследи с пръст лъкатушешката синя линия. — А това е долината Занту, триста мили дълга и осемдесет широка, и Каримона тече точно по средата ѝ.

— И какво?

— Искам да построите язовир. Този язовир заедно с водопадите Рамзи да трябва да осигури на Рокгардън цялата енергия, която ще му е нужна в обозримо бъдеще.

— Струва ми се, че не разбирате какво искате. За да се добие такова количество енергия...

— ... ще трябва да превърнете долината Занту в езеро триста мили дълго, осемдесет широко и хиляда и триста метра дълбоко в средата — довърши той вместо нея.

— Точно така.

— Правителството току-що гласува използването на долината Занту за тази цел.

— А всички онези змии, които живеят там?

— Ще ги преселим.

— А животните?

— И тях също — доколкото е възможно.

Емили се загледа в картата и се замисли.

— За какви срокове става дума?

— Пусковият срок е след пет години, считано от днес.

— Ще са ми нужни може би пет месеца само за първоначалните проучвания по осъществимостта на проекта и пресмятането на разходите.

— Проектът е осъществим, защото се налага — отсече Блейк. — Колкото до парите, няма да има никакви спънки. Ще получите всичко, което ви е необходимо, а вие самата ще се окажете след приключването на проекта изключително богата жена.

— Тук е нужна невероятна предприемчивост — изрече Емили, взирайки се все още в картата.

— Точно затова дойдох при вас — заяви Блейк. — Но трябва да разберете, че това е работа от първостепенна важност. Язовирът ще бъде построен и езерото ще стане факт след пет години. Спрях избора си най-напред на вас, но ако откажете, проектът ще продължи и без вас.

— Напълно ми е ясно — отговори Емили. — Нека първо да поговоря със сътрудниците си и ако решим, че проектът е осъществим, ще приема поръчката ви.

— Нищо повече не искам.

— Струва ми се, че не разбирате и половината от това, което искате.

— Какво имате предвид?

— Във време, когато отношенията между расите са опънати повече от всякога, вие възнамерявате да изселите около милион змии от родните им места, за да превърнете земите им в езеро. Във време, когато ловната и туристическа индустрия на планетата бележат спад, вие предлагате проект, който почти сигурно ще убие от десет до двадесет милиона животни, обект на лов. При тази засуха предлагате проект, който ще снижи нивото на Каримона — източник на живот за целия континент — с около петдесет процента. И правейки това, на всичкото отгоре показвате пръст на Републиката.

— И искате аз да се тревожа за това?

— Не, само се надявам някой в Атина все пак да се тревожи — сериозно изрече Емили.

Проучванията продължиха пет месеца. Изчисляването на разходите отне още три. За набирането на работна ръка — един

милион работници, повечето змии, ръководени от хора, бяха нужни още два месеца. Всеки проблем — а те бяха много — се поставяше на разискване, анализираше се и се решаваше.

С едно изключение.

Седемстотинте хиляди фани, обитаващи долината Занту, бяха изселени или наети на работа по проекта.

Двеста хиляди фалани — клон на фаните — също бяха преселени в други райони.

Още седемдесет и осем хиляди души от племето голомба бяха изселени от долината.

Оставаха двадесет и две хиляди души от племето полумби — обеднял дори и по стандартите на змиите народец, които добиваха оскъдната си прехрана с риболов на Каримона. Цялата им култура се градеше върху реката. Дори и техният бог — огромно четириръко чудовище, бълващо огън — беше речно божество.

Сега тези полумби отказваха да се изселят.

— Толкова труд да ги убедим — и нищо! — оплака се Блейк на една от ежеседмичните си срещи с Емили Питърсън в управлението в Атина. — Предложих им по хиляда кредита на глава и им гарантирах ново местожителство, но те не искат и да чуят.

— Явно предпочитат досегашния си дом — забеляза Емили.

— Досегашният им дом ще бъде зает с трилиони тонове вода след някоя и друга година. Какво предпочитат те, е без значение.

— За тях явно не е без значение.

— Ако се наложи, ще ги махна оттам насила, но ми се искаше да намеря по-безболезнен начин.

— Не разбирам защо трябва да ни занимавате с вашите проблеми — сръза го Емили. — Наехте ме да построя язовир и да издигна стената му. Политическите аспекти на положението са си ваша грижа, струва ми се.

— Мислех, че създателката на язовира „Питърсън“ може да се заинтересува и от тази страна на проблема — изрече Блейк хладно.

— Не съм ви молила да кръщавате язовира на мое име. Нещо повече, аз изрично ви помолих да не го правите. Вие настояхте, за да насочите гнева на змиите към мене, вместо към правителството, но аз ви заявявам, че не нося никаква отговорност за това, което се каните да направите с полумбите.

— Можете поне да помогнете, като вземете част от тях на работа.
— Ние всяка нощ залавяме петнадесет-двадесет от тях, докато се опитват по всевъзможни начини да саботират проекта — отговори Емили.

— Не знаех.

— Е, сега знаете.

— Ще трябва да сложим край на това.

— Желая ви успех. Те си въобразяват, че изпълняват волята на Гантамуну и че той ще ги защити.

— Кой е този Гантамуну? Кралят им?

— Техният бог.

— Красота! — избухна Блейк. — Само това ми липсваше! Шепа религиозни фанатици, които се опитват да провалят проекта!

— Те са шепа наивни първобитни същества, които не разбират защо унищожавате реката им.

— Моите преводачи им го обясниха безброй пъти — оплака се Блейк. — За тях така ще бъде по-добре. Щом построим язовира, смятаме да го зарибим. След петнадесетина години ще достигнем улов от стотина тона дневно.

— Този довод няма да свърши никаква работа.

— Не разбирам.

— Защо не искате да забележите крайната нищета, в която живеят тези същества? След петнадесет години от петима ще остане жив един.

— Ако се преместят, ще получават нужната им медицинска помощ.

— Може би те предпочитат духовната помощ, която е пряко свързана с онова, което им отнемате.

— Как да им помогнем? Там, където ще ги преселим, ще могат да си построят църкви или каквото им е нужно за религиозните им ритуали.

— Гантамуну е речно божество. Унищожавайки реката, вие унищожавате него.

Блейк поклати глава с гримаса на отвращение.

— И Републиката иска тези създания да управляват планетата!

Матунаи, кралят на полombsите, вървеше по озарения от луната бряг на Каримона.

Тук, на това място, се беше родил, малко по-нататък се беше подложил на Ритуала на възмъжаването, още на половин миля нататък беше умрял баща му и той беше станал крал. На онова полуостровче от наноси беше взел първата си съпруга, а на дървото малко по-нататък се беше крил като юноша, когато го нападна воден кон. На сто метра нагоре по реката един воден зъб беше убил дъщеря му.

Това не беше просто земя, това беше историята на живота му и на неговия народ. Човешката наглост нямаше граници — да мислят, че Гантамуну ще седи със скръстени ръце и ще чака да го унищожат, да го погребат под неизброими тонове вода!

А и причините, които изтъкваха, бяха толкова безсмислени, колкото и всичките им постъпки. Правеха го, за да демонстрират сила.

Сила ли?

Сила — това означаваше да хвърлиш копието си във водата и да го измъкнеш с нанизана на него риба. Това означаваше да държиш в ръцете си съдбата на своите поданици и да раздаваш правосъдие, да обявяваш войни и да сключваш мир със съседните племена.

Сила беше и това, което притежаваше могъщата Каримона — толкова бързотечна, че само най-добрите му воители можеха да плуват срещу течението ѝ. Тя караше посевите да растат, заливаше бреговете, отнемаше дъха и пълнеше дробовете с вода, тя можеше да победи и самия крал.

Сила беше и Гантамуну, а сега тези глупави хора се изпечваха насреща му, срещу най-могъщия от всички богове.

Добре, нека фаните, фаланите и голомба се подчиняват на човешките прищевки, нека загърбват източника на всичко живо. Явно техните богове не са достатъчно силни, та да се противопоставят на човека, който се опитва да промени формата и течението на Каримона, но Гантамуну не се бои нито от хората, нито от боговете. Той може и да не защити полombsите, защото е суров бог, но ще защити реката.

Балатор, личният шаман на Матунаи, беше изказал предположението, че вместо да принасят на Гантамуну обичайните жертви във вид на риба и плодове, полombsите ще му угодят по-добре, ако унищожат построеното от хората. Разбира се, хората бяха твърде

много, много беше и свършената работата. Те не можеха да я спрат, но можеха да прекъснат някоя и друга транспортна линия, да разрушат опорен стълб, да преобърнат превозваща материали платформа и дори да оплескат с кал фината апаратура, посредством която хората управляваха работите.

Така и правеха. В продължение на месеци никой не забеляза нищо или поне не им попречиха, но в последно време започнаха да поставят постове край реката близо до строителните площадки. Двадесет и девет полумби вече бяха убити и още шестдесет и седем бяха хвърлени в затвора, което беше по-лошо от смърт за тези същества, прекарали целия си живот под искрящите лъчи на каримонското слънце.

По отношение на саботажа Матунаи се раздвояваше. Разбира се, той го одобряваше, но не виждаше смисъл полумбите да умират, когато беше очевидно, че Гантамуну няма да позволи проектът да бъде завършен. След убийството и затварянето на първите саботьори вече не можеше да заповяда на воините си да продължат с подривните действия, но, от друга страна, не сметна за възможно и да им го забрани, и най-храбрите младежи от племето все така се опитваха да създават главоболия на хората, докато кралят им търпеливо чакаше Гантамуну да прогони чужденците от своята река.

Тази вечер двама от воините му се бяха добрали до лагера напълно изтощени и му бяха докладвали, че са преобърнали още една платформа, но са изгубили останалите трима от групата. Единият бил застрелян, вторият — пленен, а третият се беше удавил. След като изслуша новините, Матунаи безмълвно се отдалечи и тръгна по брега, опитвайки се да сложи в ред мислите си. Накрая се отказа, върна се на трона си — малък пън, покрит с кожата на воден кон — и повика своя шаман Балатор.

Шаманът се появи след няколко минути. Той си сменяше кожата и имаше вид на разлагащ се труп, станал от гроба. Балатор изръмжа някакъв поздрав към краля, след което приклезна до трона и зачака нарежданията му.

— Разтревожен съм, Балатор — изрече Матунаи.

— Какво те тревожи, кралю?

— Тази нощ петима от нашите воители се спуснаха надолу по реката, за да преобърнат една платформа с материали на хората.

— Ти ли ги прати, кралю?

— Не, но и не ги спрях. Хората, които пазят, ги видели. Двама избягали, но тримата не успели.

— Съжалявам да го чуя, кралю.

— Те са воини, нормално е да поемат такъв риск.

— Значи не си ме повикал за това?

— Остави ме да продължа. Един от воините бил застрелян, вторият бил пленен.

— Говориш само за двама, кралю. А с третия какво е станало?

— Удавил се е.

— Виж ти! — възкликна Балатор.

— Точно за това искам да говоря с тебе, Балатор. Те са тръгнали в името на Гантамуну. Защо той е удавил един от избраните? Защо не издави всички хора, както и фаните, и тулабетите, и голомба, които работят за тях?

— Ще видим — произнесе Балатор. Той бръкна в торбичката, която висеше на врата му, и измъкна няколко кокалчета и лъскави камъчета. Шаманът се взря в тях, мърморейки си под нос някакъв монотонен напев, и ги пръсна на земята. Това се повтори още три пъти.

— Каква е поличбата? — попита Матунаи.

— Гантамуну е доволен от тебе, кралю, както и от всички полумби.

— Защо тогава воинът ни се удави в реката на Гантамуну? — настояваше Матунаи.

— Скоро Гантамуну ще нанесе удара си и хората ще усетят цялата безбрежност на неговото могъщество и на гнева му — отговори Балатор. — Но преди това ще трябва добре да се нахрани и да натрупа сили, защото макар и врагове, хората са храбри и силни. Всеки наш воин, всеки човек, всеки фани или тулабет, та дори и рибите, които умират в Каримона, вливат жизнените си сили в Гантамуну. Всеки кафяв лос, издъхващ в челюстите на водния зъб, всеки скокливец, убит от беснозъб, докато утолява жаждата си, всяка птица, завлечена под водата от жилещия гуцер, увеличават силата на Гантамуну.

— Защо тогава не нанесе удара си още сега? — попита Матунаи.

— Той е Гантамуну — спокойно изрече Балатор. — Той знае кога да нанесе удара си.

— Аха! Искаш да кажеш, че ще чака до деня, когато хората наистина ще се опитат да спрат течението на реката, защото тогава ще усетят цялата му сила?

— Казвам само, че с всеки изминал ден той става все по-силен и че знае кога да удари.

— Тогава трябва ли да заповядам на воините си да не предприемат нищо срещу хората?

Балатор отново хвърли костите и камъчетата.

— Трябва да правиш точно това, което си правил досега. Няма да заповядваш никому да пречи на хората, но и няма да го забраняваш на онези, които го правят. И не бива да оплакваш загиналите воини, защото те само ускоряват мига на ужасното възмездие, което ще стигне съществата, опитали се да унищожат дома на Гантамуну.

— Да, така ще бъде! — тържествено изрече Матунаи.

Балатор се изправи и тръгна към жилището си, издълбано в речния бряг.

Матунаи остана на трона си още няколко минути, размишлявайки върху думите на шамана. Накрая стана и отново закрачи по брега. Огромно бреме се беше смъкнало от плещите му. Вече не чувстваше никаква вина, че не е спрял невъоръжените си воини, рискували да бъдат заловени или убити от омразните чужденци. Всеки от тях с гибелта си беше приближил деня на страшното отмъщение на Гантамуну.

Освен това сега той разбираше защо богът още бездейства. Да унищожат шепата хора, осъществили само наполовина проекта си, не беше решаващо. Доколкото познаваше хората, те щяха пак да се върнат. Но да изчака, докато издигнат двестаметровата бетонна стена, и тогава да я срине с едно единствено мощно дихание... да, това щеше да им покаже чий бог е най-могъщ!

Така е, мислеше си той, клатейки злорадо глава. Скоро Гантамуну щеше да им покаже какво значи сила.

— Как може да се случи това, по дяволите?! — изсъска Емили Питърсън, взирайки се навън през прозореца на временния си кабинет, чиито прозор-

ци гледаха към язовира.

— Не знам — вдигна безпомощно рамене техническият ръководител. — Забихме достатъчно дълбоко пилотните стълбове, измерихме точно скоростта на течението, направихме проклетата стена двадесет метра дебела. Няма никаква причина.

— Не ми казвай, че няма причина. Четири години строим този язовир, а сега цялата стена се е пропукала от подножието до върха! Искам да знам защо!

— Не знам! — изкрещя и той насреща е. — Ако искате, изгонете ме, но аз съм си свършил работата както трябва. Използвали сме само първокачествени материали. Малко е да се каже, че сме спазвали инструкциите — проверявали сме всяко нещо до най-малката подробност! Тази проклетата стена трябваше да издържи хиляда години!

— Може ли да е саботаж?

— Смятате ли, че шепа неграмотни рибари могат да предизвикат пукнатина, двеста и шейсет метра дълга и близо шест метра широка, в бетонна стена? — изрече той почти презрително. — Допускате ли, че изобщо е възможно да го направи някой, който не притежава нашите знания?

Емили застана пред него и го погледна в очите.

— Какво тогава не е свършено както трябва?

Той отново вдигна рамене.

— Нямам отговор.

— Да, но аз ще трябва да дам някакъв отговор, когато правителството ми постави въпроса — а можеш да бъдеш сигурен, че ще ме питат.

— Прегледах много пъти всички спецификации на компютъра и не получих отговор. Всъщност заключението му е, че това просто не би могло да се случи.

— Джон Блейк няма да приеме подобен отговор. Този човек се цели нависоко, към управлението на целия Рокгардън, а проектът е негов. Той ще си намери изкупителна жертва, преди кариерата му да е отишла по дяволите.

— Можете да му поднесете главата ми на тепсия, ако смятате, че това ще помогне. Но аз ви казвам, че няма логично обяснение за пропукуването на стената. Проверихме дори сеизмичната активност и не открихме нищо обезпокоително. Нито следа от трусове.

— Ако ми потрябва главата ти, бъди сигурен, че ще я взема — увери го Емили. — Засега ще се оправям с проблема за политическия ущърб. А ти как ще се справиш с пукнатината в стената?

— Разбира се, ще трябва да я укрепим допълнително, а междуременно ще направя изчисленията за нова стена, на около четвърт миля надолу по течението.

— Защо точно там? Всичките ни проучвания показаха, че вече сме избрали оптималното местоположение.

— Защото докато не разбере каква е причината стената да се пропука, не виждам никакъв смисъл да строим нова на същото място.

— А ако я разположим там, където предлагаш, няма ли ширината ѝ да се увеличи с около осемнадесет метра?

— С деветнадесет.

Тя го погледна изпитателно.

— Сигурен ли си, че трябва да я направим точно там?

— Госпожо Питърсън — изправи се техникът, — в тази проклета ситуация в нищо не мога да бъда сигурен. Но компютърът казва, че трябва да я построим там, така че точно това ще направя, освен ако вие не ми наредите друго.

— А какво ще правим с пукнатата стена?

— Мисля, че е най-добре да използваме молекулярен взривател, след като приключим работата по новата.

Тя наведе глава и се замисли за миг, после се изправи.

— Добре. Направи, каквото можеш, да укрепиш пукнатата стена и започвай с поставянето на пилоните за новата. И искам да утроите мерките по сигурността.

— Да, госпожо Питърсън.

— И нека най-добрите инженери се заемат извън работно време с разследването на случая и да не стават от компютрите, докато някой не е в състояние да ми каже какво точно е станало.

— Да, госпожо Питърсън — повтори той, отдалечавайки се заднешком по посока на вратата.

— Добре. Изчезвай.

Техническият се изниза с чувство на облекчение, а тя се загледа през прозореца в огромната пукнатина в язовирната стена и за стотен път се запита как е могло да се случи това.

Матунаи, кралят на полombите, стоеше на отсрещния бряг на реката с ръце на кръста и удовлетворен разглеждаше пукнатината в стената на чужденците. Той знаеше, разбира се, че това е отмъщението на Гантамуну, и с огромно удоволствие би го обяснил на хората, но на никого и през ум не му мина да го пита.

— Какво става? — чудеше се Матунаи. — Защо Гантамуну бави втория удар?

— Може би цялата му сила е отишла в разрушаването на първата стена — отговори Балатор. — Не знам.

— Хвърли костите и ги попитай, защото хората ни казаха, че до утре сутринта трябва да сме напуснали долината и когато слънцето се издигне високо, ще започнат да наводняват земите ни.

— Ще хвърля костите — сви рамене Балатор, — но от времето на последните дъждове Гантамуну не се е отзовавал.

— А през това време хората построиха още по-дълга и по-дебела стена от онази, която той разруши — намръщи се Матунаи. — Защо? Трябва да знаем отговора му.

Балатор извади костите и лъскавите камъчета от торбичката на врата си и ги хвърли на земята. Събра ги, хвърли ги още веднъж, после потрети, след което се наведе над тях и започна да разглежда разположението им.

— Е? — обади се Матунаи. — Какво казва той?

— Нищо. Гантамуну не отговаря на костите.

— Трябва да отговори! — избухна Матунаи. — Ти не можеш да разчетеш поличбата, шамане!

— Чета това, което ми казват костите.

— Хвърли ги пак! — заповяда кралят.

Балатор въздъхна, събра костите и камъчетата и още веднъж ги хвърли в праха.

— Няма отговор — заяви той накрая.

— А той знае ли, че хвърляш костите? — попита Матунаи.

— Нима не е всемогъщият Гантамуну? — озъби се Балатор.

— Тогава дори мълчанието му е отговор. Какво точно го попита?

— Дали ще се наложи да напуснем домовете си.

— И след като той мълчи, отговорът е ясен — трябва да останем.

— Това е безсмислено, кралю. Хората ще превърнат земята ни в езеро и ако останем, ще се удавим.

— Гантамуну няма да позволи да се удавим — заяви Матунаи с непоклонителна увереност. — Ние сме негови деца. Той ни спаси последния път, ще ни спаси и сега. Ти тълкуваш невярно мълчанието му, шамане.

— Гантамуну със сигурност ще си отмъсти на хората, но да му казваме кога и къде точно да го направи, е богохулство. Ние трябва сутринта да се качим на хълмовете и да чакаме кога ще започне да действа.

— Той може и да не започне да действа, ако реши, че сме загубили вярата си в него — възрази Матунаи. — Ти се качи на хълмовете, щом искаш, но Матунаи, кралят на полombsите, ще остане тук, за да го вижда Гантамуну.

Те спориха цяла нощ и никой от двамата не отстъпваше. Когато слънцето изгря, Балатор и оцелелите полombsи се качиха на хълмовете на посочените им от инженерите безопасни места, а Матунаи остана на речния бряг.

Дори тогава, когато шлюзовете се отвориха и милиардите тонове вода се понесоха насреща му, вярата му остана непоколебима. Той стоеше с лице към прииждащата водна стена, с решително скръстени на гърдите ръце, и спокойно очакваше чудото на Гантамуну.

Езерото Занту се напълни за по-малко от три дни. Беше дълго триста и седемнадесет мили и широко осемдесет и две. Дълбочината му достигаше близо хиляда и шестстотин метра, а сред обширните водни простори пъстрееха седемдесет и три островчета. Оцелелите животни, намерили убежище на тези късчета земя, бяха заловени и превозени до брега на езерото.

А седмица по-късно езерото Занту беше широко едва седемдесет и шест мили.

— Възможно е и да греша — забеляза Джон Блейк, който беше тръгнал на обиколка с Емили Питърсън, — но този бряг има такъв вид, сякаш доскоро е бил под водата.

— Така е.

— Не може само от изпаряването да се оголят три мили от брега — заяви Блейк. — Какво става тук?

— На всяко действие отговаря равно противодействие. Мислех, че сте го учили в училище.

— Много работи съм учил в училище. Но как се връзва това с конкретната ситуация?

— Ние пуснахме милиарди тонове вода в ограничено пространство и като краен резултат издълбахме дупка в повърхността на планетата.

— Дупка ли?

— При изчисленията това беше предвидено. От утре започваме да покачваме нивото на водата до първоначалното ѝ положение.

— Ще нанесе ли това някакви трайни увреждания на планетата?
— попита Блейк.

— Ни най-малко — увери го Емили. — След някой и друг месец генераторите вече ще действат, а след три години ще имаме силна риболовна промишленост. И ако успеете да избегнете войната с Републиката, нищо чудно да привлечете повече туристи на езерото, отколкото в резерватите.

— Е, това вече звучи успокояващо — съгласи се Блейк и се загледа към върха на един от близките хълмове. — Какви са тези змии горе? Защо не работят по монтажа на генераторите и превозването на животните? Защо не вършат нищо?

— Това са полombsите — отговори Емили.

— Какво пък, след година-две ще могат да се върнат тук и да ловят риба.

— Ние им отнехме нещо повече от поминъка — изрече замислено Емили. — Отнехме им начина на живот.

— От това, което виждам, този живот не ще да е бил песен.

— В никакъв случай — съгласи се Емили. — Но си беше техен.

— Май ще трябва да посетя краля им и да му обясня нещата от живота.

— Той се удави, когато пълнехме езерото.

— Мислех, че сме преместили всички на сигурно място — намръщи се Блейк.

— Всички, които искаха да се преместят. Той реши да остане. Мислеше, че Гантамуну ще го защити.

— Техният воден бог? — изрече с презрение Блейк. — Е, сега сигурно вече знаят чий бог е по-силен. Помнете думата ми: след някоя

и друга година те ще работят редом с останалите змии.

Тя поклати глава.

— След някоя и друга година те ще просят милостиня и ще чакат Гантамуну да укрепне достатъчно, за да разруши стената.

— Глупости — възрази Блейк. — Ние кацнахме на планетата и тулабетите се приспособиха. Построихме Атина и фаните преглътнаха факта. Изровихме от земята Крепостта Каримон и рако свикнаха. Ще свикнат и полombsите.

— Да, но не сте отнели на тулабетите, фаните и рако родината и културата им. — Тя се вгледа в скръбните фигурки на хълма. — На тези нещастници нищо не им остана. Взехме им всичко, което имаха, а в замяна не им предложихме нищо.

— След три години всички те отново ще бъдат рибари.

— След три години хората ще кръстосват езерото Занту с огромните си лодки и всяка минута ще измъкват хиляди риби с мрежите си. Да не би да мислите, че полombsите ще тръгнат със своите канута и рибарски копия и ще имат някакъв шанс?

— Могат да се заемат и с нещо друго.

— Те не са в състояние да обработват земята. Първо, не знаят как, и, второ, тя е на фаните. Не могат да станат и ловци — никога досега не са ловували, освен това живеят на територията на национален резерват, където ще ги арестуват за браконьерство. Какво според вас биха могли да правят?

— На нас язовирът ни е нужен — ядоса се Блейк. — И вие много добре го знаете.

— Да — съгласи се тя с въздишка. — Знам го.

Блейк още веднъж хвърли поглед към полombsите.

— Как мислите, какво ще стане с тях?

— Сериозно ли ме питате? Мисля, че след четвърт век от тях няма да има и помен.

Емили грешеше: Балатор, последният от полombsите, живя още двадесет и седем години.

VI. ЗЛАТНИЯТ ВЕК НА БЛЕЙК

Всеки ден — нова делегация.

Джон Блейк въздъхна и стана, за да посрещне тримата мъже и петте жени, които влязоха в кабинета му. Те си размениха официални приветствия и насядаха около масата за заседания, разположена до един прозорец, който гледаше към площад Гарднър. Мъжът, обявил се за водач на делегацията, взе думата.

— Мистър Блейк, пристъпвам направо към целта на нашето посещение. — Той си наля чаша вода от каната на масата. — Последните шест дни изучавахме икономическото и политическото положение на местното население на Рокгардън и, направо казано, го намираме ужасяващо.

— Колелото на прогреса се върти бавно — отговори Блейк, запалвайки една от своите бездимни пури, внесени от Денеб. — Но бъдете сигурен, господин Хайнрих, все пак то се върти.

— Боя се, че този отговор не ни удовлетворява — заяви Хайнрих. — Вие изпълнявате длъжността губернатор на Рокгардън. Ваш дълг е, както и на опонентите ви, да се заемете с решаването на проблема, който стои пред планетата, а явно никой от вас няма желание да го направи.

Блейк го изгледа продължително.

— По моето скромно мнение проблемът, пред който съм изправен в момента, е, че някои външни лица без какъвто и да било принос за бъдещето на планетата се опитват да повлияят на изборните резултати за общопланетно ръководство. Можете да кажете на Републиката, че Рокгардън е напълно в състояние сам да реши бъдещето си и без ваша намеса.

— Не сме тук да си разменяме заплахи, господине, а само да ви известим, че положението ви е много тежко — заяви Хайнрих. — Ако предпочитате да бъдете парии сред човешките светове, трябва да сте наясно с последствията.

— Това определено ми звучи като заплаха. — Блейк замълча и огледа поред всичките си посетители. — Кои сте вие, та да ни казвате как да управляваме нашата планета? Да не би вие да сте разчистили дърветата и храстите и да сте превърнали пущинака в плодородна обработваема земя? Вие ли добивахте ценните руди, от които Републиката така отчаяно се нуждае? Вие ли променихте картата на планетата, създавайки езерото Занту? Не, вие си седяхте в своите стъклени кули на Делурос VIII и чакахте ние да култивираме Рокгардън и да въведем ред сред местните в една свирепа война, а сега ни нареждате да предадем нашата планета в ръцете на една раса, която на всяка крачка ни създава спънки.

— Това е тяхната планета — натърти една от жените.

— Глупости! — отсече Блейк. — Ако напуснем Рокгардън, те само за две седмици ще се върнат в землянките и ще започнат да ядат бубулечки.

— Съмнявам се — поклати глава Хайнрих, докато си наливаше втора чаша вода. — От тях над две хиляди души са учили в Републиката. Някои дори пишат книги. — Той замълча, после добави възмутен: — И най-способните от тях в момента са в затвора в Атина без съд и присъда!

— Чели ли сте книгата на Томас Пака? — подметна Блейк. — Това е направо програма за революция.

— Не, това е вик за социална справедливост — намеси се друга от жените.

— А ще ми кажете ли какво общо има прекъсването на съобщителните средства и унищожаването на генераторите на езерото Занту със социалната справедливост? — разгорещи се Блейк.

— Вие сте държали народа му в робство, откакто сте колонизирали Рокгардън — намеси се Хайнрих. — Защо тогава се учудвате, че се обявява против вашата политика?

— На негово място и аз сигурно щях да напиша такава книга — съгласи се Блейк. — Само че аз съм човек и като всеки друг от моята раса на планетата съм един на двеста змии. Ние с много усилия успяхме да постигнем някакво равновесие и нямаме нужда членове на Републиката да ни се месят и да се опитват да го разрушат. Ако искате да си тръгнете от Лодин XI, от Пепони или от останалите пет хиляди планети, които сте открили и култивирали с толкова човешка пот и

жертви, това си е ваша работа. Но Рокгардън не е под юрисдикцията на Републиката и ние нямаме никакво намерение да връщаме планетата на една раса, която ясно е доказала, че не е способна да я управлява.

— Ние сме последната ви надежда, господин Блейк — заяви Хайнрих. — Седите върху буре с барут. Ако не постигнете социална справедливост, при това в най-скоро време, местните жители няма да имат нужда от книгата на Томас Пака, за да разберат, че единственият им път е въоръженото въстание.

— Те вече се опитаха веднъж, но го потушихме. Ако това се повтори, още веднъж ще ги разгромим.

— Боя се, че и с вас няма да постигнем нищо повече, отколкото със съперниците ви за длъжността — тъжно изрече Хайнрих. — Мисля, че трябва да се върнем на Делурос VIII и да препоръчаме прекратяването на всякакви търговски връзки с Рокгардън, докато не предприемете някакви глобални промени в устройството на вашето общество.

— Миналия месец беше адмирал Макафи от Втори флот, а преди три седмици помощник главният инспектор на Хазната — изрече презрително Блейк. — А в началото на тази седмица беше Търговският отдел на Външното министерство.

— Не ви разбирам, господин Блейк.

— Обяснявам ви, че доста специалисти вече ни заплашваха, господин Хайнрих.

— Правите сериозна грешка.

— Републиката направи сериозна грешка, когато се опита да диктува на една независима планета как да ръководи вътрешните си дела. Наистина имаме проблеми, но ще се заемем с тях, когато намерим за добре и по начин, който ние намираме за уместен. Няма да допуснем да ни принуждават, да ни заплашват, да ни изнудват и да ни подкупват, за да играем по свирката на Републиката.

— Това, което правите, е явна, вопиюща несправедливост! — рязко изрече Хайнрих.

— Това, което правим, по нищо не се различава от онова, което е правила Републиката из галактиката близо две хиляди години, докато се е раздула така, че да загуби няколко войни и открие, че петдесет хиляди колониални планети ѝ идват množко. Не сте подарили независимостта на Пепони и на останалите заради някакви благородни

подбуди. Причината е икономиката — това е ясно като две и две. Така че престанете с вашите надути пози и демонстрации на превъзходство. Това е Рокгардън, господин Хайнрих, и ние най-добре знаем как да се справим с проблемите си.

— Не виждам смисъл да продължаваме този разговор — заяви Хайнрих. — Ще трябва като минимум да изпълните условието ни да въведете всеобщо избирателно право и всяко същество на планетата да може да го упражни. Ако не решите този проблем, скъсваме всякакви връзки с вас.

— Не съм казвал, че нямам намерение да реша проблема — възрази Блейк. — Само че графикът ми явно се различава от вашия.

— С колко?

— Тази вечер ще произнесе реч. Ако все още сте на Рокгардън, можете да чуete предаването.

— Не отговорихте на въпроса ми, господин Блейк.

— Ще отговоря в речта си.

Посетителите се надигнаха и един по един напуснаха кабинета, а Блейк се загледа през прозореца към парка „Гарднър“ и чистите широки улици на Атина, опитвайки се да не мисли след колко време те ще се превърнат в клоаки при управлението на змиите. Рокгардън не беше рай, каквото и да се говореше в брошурите, които правителството пращаше на предполагаемите колонисти — и как би могъл да бъде, когато на един човек се падаха стотици местни, от ден на ден все повраждебни? — но и нямаше никакво намерение да се превърне в кипящия ад, към който се стремяха Томас Пака и последователите му. Слава Богу, мислеше си той с удовлетворение, поне всички кандидати бяха единопдушни по главния въпрос — изборите за губернатор на Рокгардън щяха да зависят от по-маловажни съображения, така че ако изгубеше, нямаше нищо фатално.

Няколко минути по-късно той седна зад бюрото си и включи компютъра. Извика на екрана речта, която екипът му беше подготвил за митинга вечерта, и започна да нанася поправки и дребни изменения. Тук дума, прекалено трудна за произнасяне, която ще наруши плавния ход на изказването, там понятие, твърде сложно за аудиторията и тя може и да не разбере смисъла му... Ето един виц, който вече е изтърган от употреба и се налага да се махне, а тази гледна точка ще

свърши по-добра работа в Мастабони, отколкото в Атина, и не е нужно да бъде изтъквана точно днес...

Най-накрая речта придоби задоволителен вид и Блейк прекара остатъка от следобеда навън, блъскайки се в тълпите по улиците, позирайки за снимки, печелейки гласове и ръсейки остроумия за вечерния печат.

Точно в седем часа, съпроводен от бурни ръкопляскания, той се изкачи на сцената на атинския театър и се обърна с реч към избраната публика, платила по хиляда кредита за място.

В изказването си Блейк засегна всички икономически и политически проблеми, вълнуващи аудиторията от привърженици, пусна две-три шегички по адрес на опонентите си и грижливо обрисова незначителните различия между него и съперниците му. Накрая, приключвайки с речта, той вдигна ръце за тишина и се вгледа настойчиво в холокамерите, предаващи образа му по целия континент.

— Има още един, последен проблем, по който обещах да взема отношение — заяви той, — и това е въпросът за всеобщото избирателно право.

Представителите на печата веднага застанаха нащрек, тъй като това липсваше в предварително раздадения текст.

— През цялата си кариера като политик съм казвал, че когато змиите докажат способността си да разделят властта с нас, ние, хората, без колебание ще ги приветстваме в управлението на планетата и ще гласуваме закон, гарантиращ избирателни права за всекиго.

Аудиторията най-малко очакваше да чуе такова изказване и в залата внезапно се възцари гробна тишина.

— Мислил съм по въпроса — завърши Блейк — и стигнах до твърдото убеждение, че този ден няма да настъпи поне още хиляда години.

Дори и да имаше още нещо за казване, то нямаше да бъде чуто сред бурята от ръкопляскания.

На другата сутрин атинският „Таймс“ с ентузиазъм провъзгласи „златния век“ на Блейк, на следващия ден и „Мастабонски вести“ последва примера му.

А две седмици по-късно Джон Блейк стана губернатор на Рокгардън, спечелвайки най-голямата изборна победа в кратката история на планетата.

Цялата работа започна не с гръм и трясък, а с бойкот. Републиката отговори на избирането на Блейк с прекъсване на всякакви търговски връзки с Рок-

гардън. От всички човешки планети в галактиката само Голдстоун отказа да зачете бойкота и продължи доставките за планетата на Джон Блейк.

Губернаторът натрупа от ембаргото както политически, така и икономически актив — политически, защото обществеността беше възмутена от опитите на чужди сили да се бъркат във вътрешните дела, и икономически, тъй като обстоятелствата принудиха Рокгардън да развие собствената си индустрия с цел постигането на икономическа самостоятелност. Само за шест месеца в околностите на Атина и Мастабони изникнаха множество заводи, произвеждащи всичко — от сапун до автомобили, а след година Рокгардън, макар все още да срещаше някои трудности, беше в състояние сам да задоволи най-неотложните си нужди.

Републиката покани правителството на Блейк на Делурос VIII, за да обсъдят положението. Блейк отговори на първите две покани с мълчание, а на третата — с груб отказ.

Недоволството сред змиите се засилваше с всеки изминал ден и скоро затворите вече не побираха недоволните, затова правителството построи в пущинака огромни затворнически лагери, оградени с мрежи, по които протичаше ток с високо напрежение.

Тогава, рано една сутрин, докато повечето хора още бяха в леглата си, отряд от около триста тулабети, предвождани от началния учител Мозес Селабали, нападна и разруши цял човешки град — Ню Оксфорд, разположен по средата на пътя между Атина и Мастабони. Четиринадесет човека загинаха, а още шестдесет и седем бяха пленени, за да ги разменят с Томас Пака, арестувания писател.

— Моето правителство не сключва сделки с разбойници и престъпници — отговори Блейк, когато въстаниците обявиха публично искането си.

На следващия ден Селабали езекутира десетима заложници и продължи така, докато не умъртви всичките шестдесет и седем.

В отговор на това правителството изпрати военни части в селото на Селабали — самият той не беше там — и всичките четиристотин

змии бяха изклани.

Месец по-късно фаните, настоявайки за освобождаването на Пака, взривиха един влак, пътуващ от Атина за Мастабони. Седемнадесет човека загинаха, а над сто бяха настанени в болница.

Правителството, което не знаеше кое от селата на фаните трябва да плати за случилото се, предприе хаотичен обстрел и разруши десет села.

На другата сутрин в атинския Музей на изкуствата избухна бомба и унищожиха по-голямата част от колекцията, завещана на Рокгардън от Вайълит Гарднър.

Блейк нареди на войската да опожари най-таченото от фаните място за поклонение.

Един месец всичко беше спокойно. После десет човешки ферми в непосредствена близост до Мастабони пламнаха.

Блейк отново заповяда незабавно отмъщение и зачака новини от армията си.

Чакането продължи дълго...

Когато офицерът, командващ правителствените сили, най-сетне се обади, то беше за да съобщи, че са срещнали яростна въоръжена съпротива. Тулабетите разполагали с ултразвукови и лазерни оръжия, които не били произведени на Рокгардън.

А когато фаните се осмелиха да нападнат граничното градче Фуентес, войските, изпратени да усмирят безредиците, докладваха същото: бяха се озовали лице в лице с голяма, добре организирана сила, въоръжена с внесени отвън оръжия.

Блейк свика заседание на кабинета си, за да разгледат положението.

— Съвсем очевидно е — заяви министърът на отбраната, — че някой ги снабдява с оръжие. Искане ми се само да знам кой.

— Най-вероятно е Републиката — отбеляза друг министър.

Блейк поклати глава.

— Не. Никога досега Републиката не е снабдявала друга раса с оръжие, за да бъде използвано срещу хора.

— Тогава кой би могъл да бъде?

— Тук има пет хиляди организации на хора, които леят сълзи над участието на змиите, и всяка от тях е готова безрезервно да вземе тяхната страна при най-малкото разногласие, възникнало между двете раси.

Повечето от тези групи са добре финансирани и имат отлично разузнаване. Сигурен съм, че някои от тях са снабдили змиите с оръжие.

— Как?

— Нямаме възможност да държим под око цялата проклета планета — отвърна Блейк. — Те биха могли да използват едва ли не всеки срещнат, за да установят контакт — някой репортер от Републиката, псевдотърговец от Голдстоун, чужд турист, с една дума, всеки.

— Може би трябва да закрием достъпа до планетата и да не позволяваме никой да влиза и излиза? — попита министърът на търговията. — Мисля, че можем да си го позволим, макар че прекратяването на търговските връзки с Голдстоун ще ни постави в още по-трудно положение.

— Не можем да забраним на цялата галактика достъпа до Рокгардън — възрази Блейк. — Засега Републиката се задоволява само с морална подкрепа за змиите, но ако е закрием изцяло достъпа до нас и я държим в неведение какво става тук, един ден тя ще дойде със сила. Освен това и нашите граждани всеки ден пристигат и заминават. Как да ги заточа на собствената им планета? — Той отново поклати глава. — Не, просто ще трябва да вдигнем на крак органите за сигурност, за да засечем и преустановим притока на оръжие.

— Имам сведения, че змиите вече са натрупали огромни количества оръжие — забеляза министърът на отбраната. — Очевидно това е планирано от години, може би от времето, когато Пака и Селабали са посещавали Републиката. Тук не става дума за някакъв импровизиран метеж — това е само върхът на айсберга. Мисля, че най-добре е да бъдем готови за дълга, тежка военна кампания.

— Е, поне има едно нещо в наша полза — подметна Блейк.

— Кое е то?

— Тулабетите и фаните се мразят далеч по-отдавна, отколкото мразят нас. Ако в ръцете им попадне достатъчно количество оръжие, те ще забравят за новия си враг и ще тръгнат срещу отколешния. Няма да се учудя, ако прекарат следващия половин век в опити да се ликвидират взаимно. — Той замълча и си позволи дори да се усмихне. — Лично аз пожелавам успех и на двете страни.

Фаните и тулабетите обаче не забравиха по-новия си враг. Нападенията ставаха все по-дръзки и чести, молбите се превръщаха в искания и за разлика от времето на катастрофалното поражение, което бяха претърпели няколко десетилетия преди това от Фуентес, този път те използваша предимствата на терена и водеха мълниеносна партизанска война. Змиите знаеха, че превъзхождат стотина пъти врага си по численост, но бяха наясно и с обстоятелството, че хората имат по-добри оръжия и обучена, дисциплинирана войска, с която още не са готови да се срещнат лице в лице на бойното поле.

Сценарият се повтаряше отново и отново: разрушаваха човешка застава или ферма. При появяването на армията наоколо нямаше нито една змия. Когато разпитваха змиите от околните села, никой нищо не беше чул, ни видял. И все пак, ако някой човек изостанеше след колегите си в такова село, на горска пътека или в подножието на Теня, той обикновено изчезваше безследно и повече не се появяваше.

Възмездието беше светкавично и ужасно. Цели села биваха сравнявани със земята, беше опожарявана реколтата, конфискуваха се стада дълговрати, а още по-често направо се избиваха.

Накрая Блейк разреши на армията да набере наемници от други планети, които вече имат опит в партизанската война. След месец бяха наети три хиляди души. Наричани неофициално Горската бригада, те прочесваха горите и саваните и влизаха в множество провокирани стълкновения със змиите. В повечето случаи просто убиваха пленниците, но имаха нужда и от информация, затова нерядко прибягваха до упойващи вещества и изтезания.

Змиите отговаряха със същото. Те не се нуждаеха от информация, но също започнаха да измъчват жертвите си.

Един ден Томас Пака, който от две години гниеше в атинския затвор, прати вест, че иска да се срещне с Джон Блейк.

Губернаторът се съгласи и нареди да доведат затворника в една от стаите за разпити на приземния етаж на затвора. Той почака, докато закопчат белезниците на Пака за металния стол, на който седеше, влезе вътре и нареди на пазачите да излязат. Пака тъкмо беше започнал да си сменя кожата, която се отлепяше и се лющеше на петдесетина места. Блейк си помисли, че това придава на затворника вид на мъртвец, станал от гроба, но вече беше наблюдавал това явление хиляди пъти и не му правеше впечатление.

— Добър ден, господин Блейк — произнесе Пака на отличен земен език. — Благодаря ви, че се съгласихте да се срещнете с мене. Не съм ви виждал от доста време...

— Добър ден, господин Пака — хладно отговори Блейк. — Нямам навика да посещавам изменниците в килиите им.

— Дали някой е изменник или патриот, зависи изцяло от гледната точка. И от това, кой държи оръжието.

— Зависи единствено от това, дали спазваш закона — възрази Блейк. — Вие се опитахте да свалите законно избраното правителство на Рокгардън.

— От затворническата килия? — жлъчно попита Пака. — Бях затворен, без да ми е предявено обвинение, повече от година преди революцията.

— Шепа диваци, колеци отдалечените фермери и заселници — това трудно може да се нарече революция.

— Никога не съм бил привърженик на подобни методи. Макар че научих за не по-малко брутални действия на вашата армия.

— Мислех, че сте поискал среща, за да се споразумеем по някакъв въпрос — прекъсна го Блейк. — Ако искате просто да си поговорим чия страна е по-брутална, предпочитам да си оползотворя времето за по-важни неща.

— Не, искам да ви помоля за една лична услуга.

— Услуга ли? — повтори Блейк недоверчиво.

Пака кимна.

— Научих, че съпругата ми е на смъртно легло. Искам да бъда до нея.

— Така ли?

— Давам ви дума, че ако ме освободите, ще се върна веднага след като тя умре.

— Не мога да го направя. Прекалено сте опасен, за да ви пусна. Освен това предполагам, че като всички змии си имате още три-четири жени в запас.

— Имам само една съпруга и я обичам дълбоко.

— Змиите не са способни да обичат — заяви Блейк.

— Змиите са способни на всяко чувство, което изпитват хората. Освен може би презрението към другите раси.

— Съмнявам се. Но дори и така да е, пак не мога да ви пусна.

— Аз не представлявам военна заплаха, господин Блейк — продължи Пака. — Аз съм теоретик и писател. В живота си не съм водил армия от съмишленици на бой. Никога не съм вдигал ръка нито срещу змия, нито срещу човек. — Той погледна Блейк право в очите. — Давам ви тържествено обещание, че и сега няма да го направя.

— Това няма никакво значение. По цялата планета кормят хората като риби и често го правят във ваше име. Никак не ме е грижа дали познавате военните тактики — така или иначе фаните не ги използват. Това не е нито война, нито революция. Тук става дума за законна борба на правителството срещу шепя терористи, а вие и онзи тулабет, Мозес Селабали, сте техни водачи.

— Как бих могъл да бъда нечий водач, когато съм в затвора повече от две години! — избухна Пака.

— Прав сте, вие не сте им водач. Вие сте техен герой! А това ви прави още по-опасен.

— Господин Блейк, досега не съм молил никой човек за услуга. Но сега ви моля — умолявам ви! — да ми позволите да видя съпругата си, преди да умре.

Блейк поклати глава.

— Съчувствам ви, господин Пака, но не мога да поема такъв риск. Три милиона човека очакват от мене да защитя живота и имуществото им и ще го направя с далеч по-голям успех, ако вие сте в затвора, отколкото ако ви пусна на свобода.

— Вашият Христос не би одобрил това — произнесе горчиво Пака.

— Какво може да знае за Христос една змия? — отзова се Блейк презрително.

— Аз съм християнин. А християните не постъпват така с ближния си.

— Вие — християнин? — изсумтя Блейк. — Не ме размивайте!

— Така е.

— И смятате, че Христос е умрял заради вашите грехове?

— Аз не приемам неговата божественост, само мъдростта му.

— Тогава не сте християнин.

— Вярвам в учението на Исус Христос, а не на учениците му.

— А казвал ли е някога Христос да измъчвате и осакатявате невинни мъже и жени?

— Не — отвърна Пака. — Нито пък съм го правил.

— Това богохулство стигна твърде далеч — изрече Блейк с раздражение.

— Не е богохулство, а самата истина.

— Добре, искате да докажете, че сте християнин — изведнъж заяви Блейк. — Тогава осъдете насието, извършено от вашия народ. Кажете им да сложат оръжие и да се предадат. Само след пет минути камерите могат да бъдат тук.

Пака поклати глава.

— Христос е живял в свят, населен с хора. Те са го разпнали. Аз няма да ви помогна да разпънете моя народ.

— Ще обявя всеобща амнистия.

— Не ви вярвам, господин Блейк.

— Аз пък не вярвам на вас, господин Пака. Затова смятам, че нямаме какво повече да си кажем.

— Аз имам да кажа още нещо.

— Да?

— Искам да запомните, че ви дадох дума да се върна в затвора, ако ме пуснете да видя съпругата си, и вие ми отказахте.

— Това подозрително напомня заплаха, господин Пака...

— Не, това е просто констатация. И още нещо. До този момент съм се борил за социална справедливост, но никога не съм мразил нито вас, нито който и да било човек. Сега вече не е така.

— Мисля, че изгубих достатъчно време с вас.

Блейк тръгна към вратата и повика пазачите. Трима яки мъже влязоха в стаята, откопчаха белезниците на Пака от стола и отново оковаха ръцете му зад гърба, след което го отведоха в килията.

Блейк се върна в губернаторския дворец и прекара остатъка от следобед в преглеждане на законопроекти, които очакваха подписа му. После отиде да поспортува в клуба си, вечеря в ресторанта и прекара приятна вечер в игра на карти и разговори около политическата обстановка. Върна се в двореца около полунощ, приятно уморен и готов да си легне, но там го чакаше спешно съобщение.

Група от двадесетина фани под прикритието на нощта проникнала в затвора, убила началника и седмина от пазачите и освободила над двеста затворници.

Сред избягалите беше и Томас Пака.

След около месец Блейк разбра, че не е в състояние да спре притока на оръжие. Един кораб на Републиката, натоварен с лазерни пушки, се разби на Пустинния континент. Когато се увери, че самата Република снабдява змиите, вече му беше ясно, че няма начин това да се спре.

След още два месеца той проумя, че е трябвало да позволи на Томас Пака да навести съпругата си. Ако до този съдбовен ден Пака беше теоретик и писател, сега той беше изпълнен с омраза водач, способен да разпали неимоверни страсти сред последователите си.

След три месеца му стана ясно, че фаните и тулабетите нямат намерение да воюват помежду си, докато не си уредят сметките с колонистите. Пака и Мозес Селабали бяха видени заедно пет пъти по различно време и нападенията на фани и тулабети станаха далеч по-координирани.

След още шест месеца Блейк вече не се съмняваше, че предстои дълга, безмилостна и изтощителна война. Всеки ден към армиите на Пака и Селабали се присъединяваха все нови и нови змии и сега те превъзхождаха петорно по численост правителствените войски. Републиката все така изнамираше нови канали, по които да снабдява с оръжие бунтовниците. Въпреки това войната си оставаше партизанска. Нападащите отряди бяха малко по-големи от преди и далеч по-добре въоръжени, но нито веднъж военачалниците на Блейк не успяха да се срещнат с достатъчно многоброен противник, за да се каже, че са участвали в истинско сражение.

След година фаните действително си върнаха северната част от земите — повечето хълмове и планини — и Пака вече можеше почти без никакъв риск да свиква сборовете си в тази част на страната.

След осемнадесет месеца Селабали успя да стори същото в северните земи на тулабетите. Атина и Мастабони все още бяха в пълна безопасност, същото беше и с мините и по-голямата част от първокласната обработваема земя, но силите на Блейк бяха толкова пръснати, че едва осигуряваха спокойствието на областите, които сега се наричаха човешки територии.

В продължение на две години бяха избити шестнадесет хиляди човека. Дори и да беше вярно, че от змиите са загинали повече от сто хиляди души, те пак бяха значително повече от хората.

След четири години Пака и Селабали се почувстваха дотолкова сигурни, че оставиха генералите си да командват армиите и отлетяха на близкия Флауъргардън на тайна среща с политици с различен ранг от Републиката. Когато се върнаха, първата им работа беше да провъзгласят „каримонско правителство в изгнание“, на което Пака и Селабали бяха съпредседатели.

Републиката незабавно призна новото правителство и по молба на Пака прати военни части, които блокираха достъпа до планетата, спирайки по този начин и без това намалелия поток от стоки откъм Голдстоун. Тя все още отказваше да се намеси открито във войната, но правеше всичко по силите си да подкрепи местното население срещу колонистите.

След два дни Джон Блейк свика тайно съвещание и прекара цялата вечер в разговори със съветниците си. Войната не вървеше на добре и през следващите месеци и години без съмнение щеше да става все по-зле. Икономиката още се крепеше, но ъ беше достатъчна една всеобхватна война, за да започне да се руши, особено при космическа блокада. Пака и Селабали бяха герои в Републиката — двама митични великани, дръзнали да се изправят срещу човешкото потисничество. В откритите от тях сметки на приятелските планети потекоха реки от средства.

Блейк провъзгласи, че е дошло времето за дела, за смел политически удар, който ще постави Републиката в безизходно положение, ще неутрализира свирепия Пака и коварния Селабали и още веднъж ще обърне събитията в полза на хората.

Беше време да се върне Рокгардън на змиите.

Джон Блейк седеше в хола на президентския апартамент в атинския „Грандхотел“, пушейки пура от Денеб и с чаша коняк от Антарес пред себе си. Вле-

зе в сградата през задния вход, изкачи се с товарния асансьор до покрива и нареди на охраната да не пуска никого на етажа. За плановете му беше особено важно никой — и най-вече змиите — да не знае, че губернаторът на Рокгардън провежда тайно съвещание тук. Всички знаеха, че той прекарва спокойна вечер в губернаторския дворец.

На другия ден щяха да заподозрат, че тази нощ не само е чел и спал, но ако срещата минеше така, както се надяваше, щеше да бъде твърде късно враговете му да предприемат каквото и да било и нямаше да им остане друг избор, освен да се подчинят на новата, създадена от него реалност.

Блейк седеше вече доста дълго в креслото с висока облегалка и беше изпушил пурата си наполовина, когато вратата на апартамента се отвори и двама от най-доверените му помощници въведоха госта в стаята.

— Ще присъства ли още някой, господин губернатор? — попита единият от мъжете.

Блейк поклати глава.

— Почакайте отвън. Когато свършим, ще ви повикам.

Мъжете кимнаха и излязоха, а посетителят остана на мястото си, загледан в Блейк.

— Съжалявам за начина, по който се наложи да ви доведат тук — обърна се губернаторът към него. — Но секретността е абсолютно необходима. Ще бъдете ли така добър да седнете?

Гостът, змия към края на средната възраст, предпазливо пристъпи в средата на стаята и се огледа.

— Седнете където ще ви е най-удобно — покани го още веднъж Блейк. — Няма значение къде.

Змията седна на едно кожено кресло и се загледа в Блейк.

— Мога ли да ви предложа малко коняк?

— Не пия — отговори гостът.

— Една пура?

— Не, благодаря.

— Жалко. — Губернаторът вдигна тумбестата чаша и отпи глътка от питието, наблюдавайки посетителя.

— Защо съм тук, губернаторе? — поинтересува се змията.

— Имаме да обсъдим една работа, отче Джана. Знаете ли, аз съм ваш възторжен почитател.

Съществото, назовано отец Джана, го наблюдаваше недоверчиво с оранжевите си котешки очи.

— Съвсем искрено ви го казвам. Вие сте първият ръкоположен християнски свещеник от вашата раса. Мисля, че това е голямо

постижение. Всъщност вие не сте католик. Би трябвало по-скоро да ви наричат преподобни, а не отче Джана.

— Не сте ме докарали чак дотук, за да ме питате защо съм отец Джана, нали?

Блейк се изсмя.

— Не, разбира се. Просто съм любопитен.

— Това не е никаква тайна. Аз предпочитам думата „отец“ и сам се нарекох така.

— Защо пък не? Чувал съм, че на Вътрешната граница хората си сменят имената толкова често, колкото ние с вас си сменяме дрехите. Мисля, че всеки човек трябва да носи името, което му харесва.

— На мене ми харесва — каза отец Джана. — Но трябва да ви напомня, че не съм човек.

— В такъв случай всяко създание — съгласи се Блейк. Той забеляза, че пурата му е угаснала, и я запали. — А вие сте твърде културно същество, отче Джана. Следя с голям интерес кариерата ви.

— Не съм знаел.

— О, да, това е самата истина. Животът ви може да служи за пример. Вие храните гладните и се грижите за болните, покръстили сте огромен брой от съплеменниците си и, най-важното, проявявате достойна за уважение сдържаност в този конфликт, който сякаш все повече се задълбочава.

— Не вярвам, че с убийства може да се реши каквото и да било, губернатор Блейк.

— Нито пък аз — въздъхна Блейк. — Бих искал Мозес Селабали и онзи маняк Пака да мислят като вас.

— Не ме разбирайте грешно, губернаторе. Аз не одобрявам методите на Томас Пака, но уважавам целите му. Тази планета е наша и според мене един ден дори вие ще разберете, че е неморално да отричате правото на моята раса сама да решава съдбата си.

— Как ще реагирате, ако ви кажа, че този ден е дошъл? — попита Блейк, наблюдавайки внимателно събеседника си.

— Ще въздам хвала на Бога и ще Му благодаря, че ви е посочил правия път.

— А ако ви кажа, че съм готов още в този момент да споделя с вашите съплеменници на равни начала властта над Рокгардън?

— Ще ви отговоря, че молитвите ми са чути.

— Само че не съм готов на едно — да споделя властта с Томас Пака или с Мозес Селабали. Те извършиха твърде много зверства над моя народ.

— Това не бяха действия, а противодействие — отговори отец Джана. — Те отговориха на близо един век репресии и каквото и да си мислите за методите им, ще се наложи да ги включите в новото правителство, ако искате да постигнете някаква легитимност.

— Моята раса няма да ги приеме. Моментът изисква сдържаност, не екстремизъм. Промяната трябва да върви с бавни, внимателни стъпки. Ние сме готови да споделим властта, но не и да я отстъпим.

— Това е приемливо като първа стъпка — съгласи се отец Джана, — но с времето ще се наложи да я отстъпите. Три милиона човека не могат да управляват половин милиард змии.

— Уверим ли се веднъж, че сме осигурили правата и безопасността си, че няма защо да се боим от отмъщение и че сме създали общество, еднакво справедливо и към големите, и към малките раси, без колебание ще се оттеглим. Аз обаче не мога да предвидя кога ще стане това. И за да съм съвсем искрен, ще ни се наложи да обучим цяло поколение змии, което да е в състояние да поеме юздите на управлението и да замести човешкия държавен апарат, управляващ сега Рокгардън.

— Разумна позиция — съгласи се отец Джана. — Сигурен съм, че и двете страни могат да постигнат компромис на тази почва.

— Ключът към него — обясни Блейк — е властта да се поеме от подходяща змия. Трябва да бъде някой, който иска да бъдат забравени крайностите, допуснати и от двете страни, и разбира, че неговият народ трябва да бъде подготвен за самоуправлението, преди моите хора да предадат юздите на властта. Някой, който няма да допусне насилствени действия, когато възникнат несъгласия, така характерни за разумните раси, принудени да живеят на една и съща планета.

— Струва ми се, че подценявате Томас Пака — вметна отец Джана. — Той...

— Той ще ексекутира всеки човек, който се осмели да му се противопостави, та дори и семейството му. Изпълнен е с горчилка и омраза и е напълно неприемлив за моите хора. И, честно казано, и Селабали не е много по-добър. Ако се наложи да избираме между

дватамата, ще предпочетем него... но на Рокгардън има близо милиард змии, така че не е нужно да избираме по-малката от двете злини.

— Кого тогава имате предвид, губернатор Блейк?

Блейк се усмихна.

— Той е пред мене.

— Сигурно се шегувате! — възкликна отец Джана. — Аз нямам никакъв политически опит!

— Вие имате нещо далеч по-важно от опита, отче — изрече Блейк. — Притежавате интелигентност и състрадание, а точно това ни е нужно в смутните времена, които ни очакват.

— Но...

— Колкото до останалото, аз ще ви науча на всичко, което трябва да знаете за управлението на държавата. С вас ще работим в много тясно сътрудничество, всъщност рамо до рамо. Ако има нещо, което не разбирате, аз винаги ще съм на ваше разположение да ви го обясня.

— Това е безумие! — възкликна отец Джана.

— Не, по-скоро е гениално хрумване. Вие нямате нито един враг в целия свят, а и от двете страни малцина могат да кажат същото за себе си. Вие сте точно водачът, който ни е нужен, за да измъкнем заедно тази планета от блатото.

— Сигурен ли сте, че сте го обмислили достатъчно внимателно?

— Изобщо не изпитвам и най-малко съмнение, че вие сте идеалният кандидат за тази длъжност, единственият представител на вашата раса, способен да обедини Рокгардън след кошмарните изпитания, през които преминахме. Желанието ми е утре сутринта да мога да обявя това наше решение пред пресата.

— Мога ли да си помисля до сутринта? — попита отец Джана, изправяйки се на крака.

— Разбира се. Запазил съм ви стая в един хотел в Талими — (атинският „Грандхотел“ не приемаше змии...) — и ще ви се обадя веднага след разсъмване.

— Ще се моля да взема най-правилното решение.

— Сигурен съм, че ще го направите. — Блейк стана и го изпрати до вратата. — Особено като вземете предвид, че единствената друга възможност е продължаването на войната, която вече струваше твърде много жертви и на двете страни.

Вратата се отвори, телохранителите изведоха отец Джана, а Блейк се свърза по видеофона с щаба си, където очакваха новините.

— Как мина? — нетърпеливо попита главният съветник.

— Ще подпише — уверено заяви Блейк.

— Сигурен ли сте?

— Успокойте се. Утре сутринта ще обявим край на войната, разделяне на политическата власт със змиите, желание да възстановим търговските си връзки с Републиката и, което е най-важното — назначаването на отец Джана на най-висшата длъжност на планетата.

— И после?

— После започваме да дърпаме конците на марионетката и продължаваме да управляваме, както досега — макар и привидно с друго лице.

По обяд на следващия ден Джон Блейк свика пресконференция и пред обективите на холокамерите, които излъчваха образа му във всички кътчета на Рокгардън, обяви, че хората са постигнали споразумение със змиите и че от този ден нататък той ще споделя длъжността си на губернатор с отец Джана.

После Блейк се отдръпна настрана и с уважение наблюдаваше как отецът се приближава към микрофона и се изправя лице в лице с пресата и камерите.

— Все още не мога да дойда на себе си от скоростта, с която се развиха събитията — започна отец Джана, — но ще направя всичко по силите си да управлявам честно и справедливо. Преходът към управление на мнозинството ще бъде бавен и нередко болезнен и без съмнение ще има и погрешни стъпки, но правителството на Джон Блейк показва желанието си да заличи обидите след цяла година война. Мисля, че ще изразя мнението на всички свои сънародници, като изкажа благодарност на господин Блейк за смелостта да направи тази огромна първа крачка.

Той замълча и погледна в предварително подготвените си бележки.

— За онези от вас, които все още са на бойното поле, ще кажа: оставете оръжията. Денят на мира дойде, не е далеч и денят на пълното разбирателство и сътрудничество в новото правителство. Господин Блейк се съгласи да обяви амнистия за всички змии,

опълчили се срещу властта. Аз от своя страна съм съгласен да простя грешките на всички хора, следвали заповедите на избраното от тях правителство и участвали в потушаването на въстанието. Над Рокгардън изгря нов ден, нова ера на разбирателство и аз призовавам всеки един представител на двете раси — да тръгнем заедно към бъдния ден!

Блейк се приближи и стисна ръката на отец Джана, позира колкото беше нужно за холографии и освободи представителите на печата.

— Беше чудесна реч — каза той, когато остана сам със съветниците си и отец Джана.

— Реакцията на репортерите ми се стори някак... как да кажа, нямаше ентузиазъм. — Самият отец Джана изглеждаше потиснат.

— Ще се оправят — увери го Блейк.

— Надявам се. А сега какво да правя?

Блейк се разсмя.

— Сега ще идете в кабинета си, който е разположен точно под моя, и през следващите две седмици съветниците ми ще ви осведомят в най-общи линии за всички проблеми, вълнуващи Рокгардън. Войната може и да е свършила, но имаме още куп работи за решаване. Имаме тридесетпроцентна инфлация, промишленото производство е намаляло, ще трябва да търсим пътища да осигурим трудова заетост на всички войници. Предстои ни да построим отново всичко, което войната е разрушила, да решим как ще отговорим на бъдещите инициативи на Републиката, да разгледаме въпросите на селскостопанското развитие... Ще имате достатъчно работа, губернатор Джана, можете да не се притеснявате.

— Наричайте ме отец Джана, ако обичате. Ще ми трябва време да свикна с обръщението „губернатор Джана“.

— Щом така предпочитате, отче Джана — съгласи се Блейк. — А сега, ако сте готов да пристъпите към работа...

— Напълно съм готов. Единственото, което не искам, е да бъда подставено лице. Хората трябва да видят, че действително упражнявам властта си.

— Ще го видят — увери го Блейк. — Но не можете да го направите, докато не добиете ясна представа за проблемите. От този ден нататък моите съветници са и ваши съветници.

— А не е ли редно да имам съветници и от моята раса?

— Разбира се — с готовност се съгласи Блейк. — Ще започнем привличането им в правителството почти незабавно... Но през първите няколко седмици според мене е по-разумно да изслушате компетентното мнение на специалистите в различни области.

Отец Джана кимна.

— Да, това наистина е най-разумно. Но все пак ще имам ли възможност да си подбера екип от свои съплеменници?

— Вие сте губернатор — заяви Блейк. — Можете да правите всичко, което пожелаете, стига да е в рамките на конституцията.

Отец Джана се отпрати удовлетворен към кабинета си.

— Чудесно — въздъхна Блейк, когато остана насаме със съветниците си. — Знаете в какъв порядък ще го инструктирате. Задачата на всеки един от вас е да защити нашите позиции възможно най-добре. В никакъв случай не бива да показвате презрение или пренебрежение към змиите. Трябва да го накарате да стигне до онези изводи, които са ни нужни. Направете всичко по силите си да остане с убеждението, че сам е стигнал до тези заключения. Никога не се опитвайте да му се налагате. И ако почувствате, че по някой въпрос мнението му няма да съвпадне с вашето, трябва веднага да ми докладвате. Има ли някакви въпроси?

— Той наистина ли притежава всички права на губернатор? — попита министърът на отбраната.

— Абсолютно! — увери го Блейк, после се усмихна. — Докато не се опита да се възползва от тях.

Той отиде в кабинета си, наля си чаша от любимия коняк, макар че все още беше много рано, отпусна се в креслото и се загледа отвъд парка „Гарднър“.

Не беше изиграл зле партията си, мислеше си той. Ни най-малко не се съмняваше, че ще може да държи под контрол отец Джана. Бедната змия беше не по-малко милостлива от онези идиоти, които седяха в стъклените си кули на Делурос VIII. Това също би трябвало да зарадва Републиката — той беше направил всичко, което искаха от него, макар и не по най-приемливия за тях начин.

Разбира се, съществуваше известен риск Джана да пожелает да упражни правата си на губернатор и да издаде някои укази, които няма да са в полза на хората — но преди това да се случи, змиите щяха да

разпуснат армиите си и да се разоръжат, а нито една човешка военна сила не би се опитала да налага законите, издадени от някаква си змия. Не, докато хората контролираха армията, хазната, мините и фермите, можеха да се примирят със змия за губернатор, особено ако е безпомощна като Джана.

Решението наистина беше мъдро, дори Вайълит Гарднър би го одобрила. Когато изпаднеш в безизходно положение, сговаряш се с най-слабия от враговете си и по този начин си запазваш контрола над всичко онова, което му пречи да стане силен. Това го пише и в школските читанки за политици.

Блейк нареди да му сервира обяда в кабинета и се свърза с главнокомандващия на северната армия. От момента, в който беше направено съобщението, боеве не се водеха, но и змиите никакви не се показваха.

Е, това трябваше да се очаква. Бяха минали само няколко часа. Щяха да са нужни може би ден-два, докато получат заповед от Томас Пака или Мозес Селабали, или пък от някой техен пълководец.

Горската бригада докладва същото — никакъв контакт, никакви действия, никаква капитулация.

След обяда той подремна малко, после се отби до кабинета на Джана, за да го окуражи, и прекара остатъка от деня в писане и преглеждане на законопроекти от второстепенна важност, които очакваха подписа му.

На мръкване извървя пеш няколкото пресечки до любимия си ресторант, съпроводен от телохранителите си, и се запъти право към масата, която винаги беше запазена за него. Беше му хрумнало да покани Джана на вечеря, но в ресторанта не се допускаха змии, и докато се канеше на думи да заклейми дискриминацията, на практика той никак не бързаше с равенството. Затова сега седеше сам, махаше с ръка на познатите си от съседните маси и се усмихваше на редактора на едно от местните издания.

Не бяха минали и двадесет минути от идването му, когато един от хората му влезе в ресторанта и се упъти право към неговата маса.

— Да? Какво има? — попита Блейк между два залъка.

— Проблеми.

— Пака?

— И Селабали.

— Казвай.

— В пет часа днес следобед змиите на Пака са предприели голяма офанзива на север и са нападнали град Тентамп. Според първите доклади повече от осемдесет човека са загинали, а четиристотин са ранени.

— А Селабали?

— Неговите тулабети са нападнали един завод в покрайнините на Мастабони и са го опожарили напълно. Най-малко петдесет човека са били убити.

— По дяволите! — тихо изруга Блейк. — Знаех си, че работите вървят прекалено гладко, за да е на хубаво. Имаме ли някаква връзка с тях?

— Аз не бих го нарекъл връзка — мрачно изрече помощникът. — Пака е пратил съобщение по радиото до генерал Томлинсън по-малко от минута преди нападението. В него се казва единствено: „Смърт на човека Джана!“ Селабали е пратил същото съобщение до кмета на Мастабони.

Блейк въздъхна.

— Да-а, трябва да им се признае — те имат повече мозък от него.

Нападенията зачестиха.

Тук ферма, там застава, друг път автобус с туристи, тръгнаха на сафари в долината Баски — и точно когато всички стигаха до извода, че става дума за случайни акции на терористични групи, тридесетхилядната армия на Пака нападнаше фронтално някоя част от армията на Блейк или силите на Селабали нахлуваха и разрушаваха цял град, избивайки до крак и хората, и животните.

Блейк всяка вечер заснемаше на видео отец Джана и го караше да призовава съплеменниците си да сложат оръжие и да му окажат нужното доверие, за да въдвори траен мир. След около месец армията на змиите започна да създава смущения в предаванията, а след още три месеца беше в състояние да предава призивите на Пака към съпротива по всеки канал, който пожелаеше.

Една спокойна пролетна вечер, точно след края на дългите дъждове, Блейк пусна новините и видя само празния холографски екран, след което на него се появи образът на Пака.

— Това съобщение е адресирано до правителството на Джон Блейк и предателя, човека Джана — обяви той. — Вие си мислите, че можете да спечелите една дълга и изтощителна война. Аз ви казвам, че не можете. Вие си мислите, че можете да спрете притока на оръжие за моите войски. Аз ви казвам, че не можете. Вие си мислите, че можете вечно да държите моята раса в подчинение, докато предателят Джана изпълнява заповедите ви. Аз ви казвам, че не можете!

Пака замълча за момент, гледайки право в камерата, разположена неизвестно къде.

— Тази сутрин на среща от историческо значение Мозес Селабали, Роберт Пелинори, Джеймс Лаки, Уилсън Гребна и аз създадохме Обединен фронт на Каримон. От днес нататък ще действваме съгласувано, под единно командване. Всичките ни акции ще бъдат координирани и това ще продължи, докато Джон Блейк — а не подставеното лице Джана — публично обяви правото на глас за всеки жител на планетата.

Той замълча отново, за да може пълният смисъл на изявлението да стигне до зрителите, и продължи:

— Ваши противници вече не са разо, фаните, тулабетите, пангите и мескитаните. От този момент нататък имате насреща си каримонците, обединени от желанието да си върнат властта над родната планета.

— А къде, по дяволите, съм се родил аз според тебе, проклето влечуго! — изруга Блейк.

— Ние няма да сложим оръжие, докато не постигнем целта си — завърши Пака. — И ви обещавам едно, Джон Блейк: досегашните събития ще ви се сторят като нежен полъх в сравнение с бурята, която се задава.

Екранът отново избледня и Блейк, превключвайки останалите канали, установи, че и там се появяват същите смущения.

На другата сутрин бяха опустошени триста ферми, избухнаха и четири мини, при което бяха избити стотици работници — хора и змии.

Същият следобед хората започнаха да емигрират. Онези, които се бяха борили със стихииите, с плевелите и камънаците, със сушата и със змиите, сега решиха, че няма никакъв смисъл да продължават борбата. Привечер над петдесет души, които притежаваха собствени кораби,

отлетяха, а още осемстотин поискаха изходни визи преди затварянето на правителствените учреждения.

Към края на седмицата близо двадесет хиляди човека бяха решили да напуснат планетата и Блейк за пръв път осъзна, че е на път да изгуби борбата. Той беше докарал военните действия до задънена улица, но ако броят на змиите с всеки изминал ден се увеличаваше, а този на хората, готови да продължат битката, намаляваше със същото темпо, нямаше да бъде далеч времето, когато войските на Пака и Селабали щяха да влязат в самата Атина.

И все пак Блейк не беше избран, за да наблюдава безучастно как хората губят господството си над Рокгардън, освен това беше от онези хора, които се борят най-енергично и успешно, когато са притиснати в ъгъла. Той прекара тази седмица в губернаторския дворец, кроейки стотици политически, икономически и военни планове, които отхвърляше един по един и преминаваше към следващия. Най-накрая, когато от всички тези проекти останаха само няколко смътни идеи и представи, той реши да направи посещение на отец Джана.

— Добър вечер, господин Блейк — поздрави го Джана, когато го видя да влиза в кабинета.

— Добър вечер, отче Джана. Имате ли нещо против да седна?

— Моля ви!

Блейк се огледа, обходи с пренебрежителен поглед мебелировката, създадена за хора, и седна в едно кресло, направено за змии. То беше неудобно, но губернаторът искаше да накара Джана да се чувства по-свободно.

— Как вървят работите? — попита той.

— Зле, господин Блейк. Казаха ми, че след изявлението на Пака съм получил повече от двеста смъртни заплахи, най-вече от съплеменниците си.

— От фаните? — учуди се Блейк. — Това е интересно. Мислех, че само тулабетите ще ви заплашват, защото сте от племето на фаните.

— Щом Мозес Селабали призовава да ме премахнат, те откликват, но не са склонни да приемат заповеди от Томас Пака.

— Мислех, че племенните вражди са изчезнали със създаването на този утопичен Каримонски фронт.

Джана поклати глава.

— Ще минат много поколения, преди племенните вражди да изгубят значението си на първостепенен фактор в живота на планетата — ако това изобщо някога стане.

Блейк си отбеляза това обстоятелство, в случай че за в бъдеще му потрябва.

— Ако не се смятат заплахите, как ви върви работата?

— Чувствам се напълно безполезен — призна Джана. — Правя всичко възможно да проумея тънкостите на нашата икономическа политика, но какъв е смисълът? Преминали сме към военновременна икономика, фермите ни са се превърнали в бойни полета и дори Голдстоун отказва да търгува с нас. Каква полза има да се знаят всички тези неща?

— Войната няма да продължава вечно. В крайна сметка ние ще победим и тогава един добър администратор ще има нужда от всички тези знания.

— Наистина ли смятате, че войната ще свърши? — попита Джана.

— А вие не смятате ли?

Джана въздъхна и поклати глава.

— Те са фанатици, господин Блейк.

— Вие искате същото като тях, а аз трудно бих ви нарекъл фанатик — отбеляза Блейк, палейки пура.

— Мисля, че е грях да се убива разумно същество, колкото и да не одобрявам действията му. Томас Пака би казал, че змия, която не желае до воюва за свободата си след цял век на подчинение, не е змия. Вие сте слушал и чел изявленията му, господин Блейк. От мига, в който произнесох клетвата си като губернатор, той ме нарича „човека Джана“.

— Всеки политик свиква да не дава ухо на оскърбленията — успокои го Блейк.

— Мисля, че не разбирате колко дълбоко е това оскърбление — отговори Джана. — Доколкото ми е известно, най-лошото име, с което може да бъде наречен човек, е „копеле“. А за моето племе „човек“ звучи далеч по-отвратително.

— Съжалявам, че ви въвлякох в тази мръсотия — промълви Блейк, който за своя изненада установи, че наистина изпитва известно съжаление, задето е използвал за своите цели това толкова наивно и

добронамерено създание и на всичкото отгоре има намерение да го използва още.

— Това беше жест на доверие от ваша страна — възрази отец Джана. — Не сте могъл да предвидите последиците. Аз обаче трябваше да ги предвидя — добави той с горчивина.

— Може би, но сега не е време за съжаления — изрече Блейк. — Всеки ден губим хиляди хора, а Пака и Селабали изстребват онези, които са останали, докато Републиката продължава блокадата на цялата проклетата планета и в същото време снабдява бунтовниците с оръжие и боеприпаси. Длъжни сме да предприемем някакъв ход, преди да са разрушили всичко, построено от нас.

— Имам един въпрос, господин Блейк.

— Да? Какъв е той?

— Не знам дали ще можете да ми отговорите, но това ме тормози от известно време насам. — Джана се намръщи, сякаш се затрудняваше да намери нужните думи. — Познавам Томас Пака едва ли не цял живот. Бяхме състуденти и тук, и на Лодин XI и сме разговаряли много пъти, след като се върна от Делурос и започна да пише книгата си.

— И какъв е въпросът?

— Този Пака, когото виждам и чувам сега, не е същият, когото познавам. Сигурно му се е случило нещо, което го е направило така непримирим. Подозирам, че това е станало в затвора. Мислех си, че ако е бил подлаган на мъчения, ако е търпял физически тормоз, тогава публичното наказание на виновниците би могло... — Джана напразно търсеше подходяща дума, накрая сви рамене. — Не знам. Той никога не би споделил възгледите ми, но би могъл да мрази вашата раса малко по-малко... Може ли да се направи нещо по този въпрос?

— Той никога не е бил измъчван — увери го Блейк. — Аз дадох изрична заповед да се отнасят с него с цялото уважение, полагащо се на водач от такъв ранг.

— Много от тъмничарите смятат, че водач от моето племе не може да има достойнство.

— Никой не го е измъчвал! — повтори Блейк твърдо.

— Тогава не си представям кое би могло да го направи толкова краен.

Последва неловка пауза, накрая Блейк изрече:

— Аз го направих такъв.

— Вие? — попита невярващо Джана. — Как?

— Това си остава между нас с Пака. Аз взех правилното решение. Той не се съгласи.

— Не може ли някак да се поправи?

— Вече не.

— Тогава не виждам никакъв изход. В крайна сметка Обединеният фронт на Каримон ще сваля правителството и ние с вас ще увиснем на въжето един до друг.

— Аз още нямам намерение да се предавам.

Двамата разговаряха още час, без да стигнат до някакво решение, после Блейк се върна в резиденцията си, за да научи, че Пака е изтрил от лицето на планетата още едно градче на северната граница на фаните.

Всяка сутрин Блейк свикваше кабинета и съветниците си и заявяваше решимостта си да не отстъпва пред исканията на Пака — и всяка сутрин нови пет хиляди души напускаха Рокгардън или поредното нападение на змиите унищожаваше хората, които най-малко очакваха да бъдат нападнати.

На седемдесет и четвъртия ден от създаването на Обединения фронт на Каримон Блейк влезе в залата за заседания на кабинета и намери там оставките на двама съветници и един министър.

— Ако положението не се промени, и аз напускам след месец — обяви министърът на транспорта, когато Блейк приключи с четенето на заявленията. — Погледни истината в очите, Джон. Направихме всичко, което зависеше от нас, но битката е загубена. Дали ще капитулираме пред тях, или ще се съгласим на някакъв компромис, резултатът е един и същ — след две-три години змиите ще управляват Рокгардън. На твоето място щях да се откажа от борбата за тази изгубена кауза — нашето господство над планетата, и щях да насоча усилията си към запазване на парите и земите, които сме натрупали.

— Присъединявам се към това мнение — обади се един от съветниците. — Войната е изгубена. Някои от нас са родени тук, Джон. Имаме точно толкова право да се наричаме граждани на Каримон, колкото и змиите. Мисля, че сега трябва да се борим за това, което притежаваме.

— Такъв ли ще бъде смисълът на днешното заседание? — попита Блейк.

Всички закимаха.

— А ти? — обърна се той към министъра на отбраната. — Винаги досега сме изхождали от предположението, че войната може да бъде спечелена. Сега искам честно да ми кажеш каква е твоята оценка на положението. Имаме ли някакви шансове да спечелим?

— Можем да ги задържим още няколко месеца, дори две-три години — гласеше отговорът. — Но те всеки ден привличат нови доброволци, а и Републиката непрекъснато ги снабдява с нови оръжия. Не, аз бих могъл да продължа войната, но при сегашните условия не виждам никакъв начин да я спечелим.

— Ще обмисля мненията ви — заяви Блейк, рязко се обърна и напусна залата.

Той беше реалист и седмица по-късно реши да поиска мир и да сключи възможно най-изгодната в тези условия сделка в полза на хората, оставащи на Рокгардън.

Обединеният фронт на Каримон — който според Блейк беше по-малко обединен, отколкото показваше името му — се съгласи на мирни преговори едва след месец.

Пака настоя преговорите да се проведат на друга планета — нямаше никакво желание да отива в Атина и да се подлага на опасността от арест.

Блейк от своя страна държеше да присъстват представители на Републиката. Той беше твърдо уверен, че след като е получил онова, което му трябва, Делурос VIII няма да остави два милиона човека на милостта на змиите, когато управлението премине в техни ръце.

Тогавя Пака и Селабали излязоха с общо изявление, че няма да участват в срещата, ако отец Джана присъства.

Тук Блейк се заинати. Не от лоялност към Джана, а защото ако другият губернатор останеше настрана, това би означавало публично да се признае фактът, известен на всички с изключение на самия Джана — той беше просто подставено лице, допуснато до управлението само за да може правителството на Блейк да запази властта си над цялата планета.

Джана беше този, който предложи приемливо решение — когато Блейк и съветниците му заминеха, някой трябваше да управлява Рокгардън. Все пак милионните армии още не бяха разпуснати. Затова той щеше да остане, стига това да не се сметне за демонстрация на пълно единодушие между двамата губернатори.

Блейк предложи пет-шест планети, всичките населени само с хора. Обединеният фронт на Каримон отхвърли предложенията.

Пака на свой ред се спря на други три планети, които сега Блейк отхвърли, единствено защото смяташе, че е длъжен да го направи, след като не са се съгласили с неговите предложения.

Най-сетне Селабали даде идеята срещата да се състои на планетата близник — Флауъргардън — и Блейк се съгласи. За негова изненада същото направи и Пака.

После възникна въпросът за участниците. Фронтът представи списък на тридесет и четирима борци за независимост. Блейк знаеше, че това е просто замазване на очи и че всички решения ще се вземат от Пака и Селабали, вождовете на двете главни племена. Той одобри Пака, Селабали, Роберт Пелинори и още трима тулабети и отхвърли останалите двадесет и осем души. Селабали се съгласи, Пака се възпротиви и срещата се отложи с още една седмица, докато най-накрая Селабали успя да убеди Пака да приеме списъка на Блейк.

Блейк, който знаеше, че на срещата ще гъмжи от представители на пресата в Републиката, реши да бъде единственият участник от страна на малцинството. Нека трилионите хора из цялата галактика се вгледат хубаво в образа на самотния, заобиколен от недоброжелатели мъж, изправил се срещу цяла тълпа змии. (Блейк се надяваше някои от тях да си сменят кожата по време на срещата. Колкото по-отблъскващ беше видът им, толкова повече симпатии би могъл да си спечели той.)

Последното, което трябваше да се уреди, беше представителството на републиканската администрация — кои от хората бяха най-достойни да изиграят ролята на посредници и миротворци? Пака предлагаше председателя на Комисията за външна политика, но Блейк намираше, че това учреждение твърде много симпатизира на противниковата кауза. Вместо това той предложи най-напред Комитета по картография, за който се знаеше, че е истинско проклетие за змиите, и след поредния отказ се насочи към Отдела за конституционно право, част от Министерството на правосъдието, на

който дължаха конституциите си над хиляда планети, присъединени към Републиката. Сега той проявяваше желание да изхвърли на боклука действащата конституция на Рокгардън, затова Обединеният фронт на Каримон най-сетне се съгласи с тази кандидатура.

Блейк не възразяваше срещу разположението на участниците, предложено от змиите, и най-сетне, след близо десет седмици на подготовка и всевъзможни маневри, мирните преговори започнаха.

Блейк, без да забравя за миг насочените към него десетки камери, седна сам от едната страна на огромната маса и започна встъпителната си реч:

— Твърде много бяха убийствата, твърде много беше насилието, твърде много бяха недоразуменията между различните раси на Рокгардън. Дойдох тук, движен от най-добри помисли, като представител на човешката раса, населяваща Рокгардън, за да потърся компромис с бившите си врагове и да постигна споразумение, което да удовлетвори и двете страни. Признавам, че имаше несправедливости в миналото, от които страдаха представителите и на двете раси, но аз не съм дошъл тук да отправям обвинения. Аз съм тук, за да помогна за изграждането на едно бъдеще, в което моята и вашата раса ще живеят в съгласие, в което нито една от страните няма да страда в името на печалбата и придобивките на другата. Уверявам ви, че доколкото зависи от мен, можем да постигнем съгласие по всяка една точка от преговорите.

— Щяхте да спасите не един живот, ако бяхте изrekli тези думи преди пет, та дори и преди две години — изсъска Мозес Селабали.

— Можем да се споразумеем по всеки въпрос — повтори Блейк. — Но не смятам, че необузданият тероризъм би трябвало да бъде предмет на преговори.

Селабали понечи да отговори, но тогава се намеси Хърбърт Уилис, директорът на Отдела за конституционно право:

— Моля за извинение, но преди да се впуснем във взаимни обвинения, може би няма да е излишно да класифицираме основните проблеми.

— Нямам възражения — побърза да го увери Блейк.

Селабали не каза нищо, но кимна в знак на съгласие.

— Господин Блейк, в продължение на няколко години както местното население на планетата, така и Републиката настояваха пред

вашето правителство да се даде право на глас на всеки жител на Рокгардън. Струва ми се, че този принцип е основополагащ, когато става дума за прекратяване на враждите и за изработване на конституция, до което вероятно ще се стигне след тази среща. Готово ли е вашето правителство да го приеме?

— На първо място — заяви Блейк — трябва да ви напомня, че аз, както и над деветдесет процента от хората на Рокгардън, също сме родени на тази планета. Там сме израсли, полагали сме усилия да я превърнем в съвременен, добре функциониращ свят и аз възразявам срещу намека, че сме по-малко жители на Рокгардън от господата, които седят срещу мене. И за да отговоря на въпроса ви, ще ви кажа, че в деня, в който помолих отец Джана да раздели властта с мене, правителството на Рокгардън изцяло беше приело принципа за всеобщо избирателно право.

Пака изсумтя насмешливо, но не каза нищо.

— Ползвал ли е някой от каримонците... Така, струва ми се, се наричат?... Ползвал ли е някой от каримонците правото си на глас?

— Не! — отговори Пака.

— Мистър Блейк?

— Не е толкова просто — въздъхна Блейк. — Така, както го казвате, все едно, че всеки може да иде и да гласува още утре.

— Твърдите, че приемате този принцип. В такъв случай съм длъжен да ви попитам защо да не може това да стане?

— Първо, водеше се война. Второ, трябва да извършим преброяване, за да можем да изготвим избирателните списъци. Трето, става дума за население, сред което грамотните са около четиринадесет процента. Затова се налага да изработим такава система за гласуване, при която няма да отпаднат автоматично петима от всеки шест каримонци, неспособни да упражнят правото си на глас. Четвърто, ще трябва да организираме общи избори, а това не би могло да стане, докато същите онези „местни жители“, заради които се провеждат изборите, са в горите и стрелят по хората, попаднали в обсега на оръжията им.

— Първото и четвъртото възражение ще отпаднат с прекратяването на войната — отбеляза Уилис. — Да видим как могат да се решат останалите две. Господин Пака, какъв начин на гласуване

бихте предложили вие, така че да бъде достъпен за вашите сънародници?

— Предлагам гласуването да става устно — отговори Пака, — пред комисия от представители на всички състезаващи се партии, които да нанасят резултатите от гласуването в списъците.

— Господин Блейк?

— Идеята не е особено добра. Това противоречи на концепцията за тайно гласуване.

— А защо гласуването трябва да бъде тайно? — попита Пака.

— За да не може да бъде сплашен гласоподавателят.

— Хората може и да се опитват да сплашват другите хора — възрази Пака, — но каримонците не го правят.

— Фаните и тулабетите са се клали в продължение на хиляда години — върна му удара Блейк. — Какво им пречи да го направят и сега?

— Моля ви, господин Блейк! — намеси се Уилис. Той се обърна към Мозес Селабали: — Смятате ли, че това е приемливо като временно решение, докато вашата раса не достигне ниво на грамотност, да кажем, петдесет процента и се премине към писмено гласуване?

— Да, смятам, че е приемливо.

— Правите голяма грешка — обади се Блейк, гледайки Селабали право в очите. — Тулабетите понесоха големи загуби в предишната война, трябваше да поемете основната тежест и на сегашната. По брой на населението фаните ви превъзхождат три пъти.

— Не го слушай, Мозес! — намеси се Пака. — Той се опитва да ни настрои един срещу друг. За него другата възможност е да не гласуваме, докато нивото на грамотност не се увеличи до неговия стандарт!

— Аз ще приема устното гласуване — заяви Селабали след кратък размисъл.

— Добре — съгласи се Уилис. — Мисля, че отбелязваме голям напредък. А какво ще кажете за преброяването на населението?

— Това е невъзможно — заяви Пака. — Много от нашите сънародници живеят в отдалечени райони при твърде примитивни условия. Няма да се учудя, ако десетина процента от тях въобще не са виждали човек.

— Това какво общо има с проблема? — поинтересува се Блейк.

— Ще са нужни години, за да се извърши такова преброяване, и най-дълго и трудно ще бъде да преброим онези, които са най-малко заинтересовани от гласуването.

— А ако се направи преброяване само в по-гъсто населените райони? — продължи Уилис. — Колко време ще отнеме това?

— Около година — отговори Пака.

— Ако Комитетът по преброяване на населението и картография на Републиката пожелае да помогне, ще са достатъчни три-четири месеца — намеси се Селабали.

— Чудесно предложение, господин Селабали — одобри Уилис. — Непременно ще го поставя пред Комитета и не виждам никакви причини той да откаже. — Мъжът се усмихна. — Наистина напредваме забележително бързо, господа. Не съм очаквал толкова скоро да разрешим най-важните проблеми.

— Още не сме стигнали до тях — обади се Пака, поглеждайки Блейк с неприязън.

— Така ли? Боя се, че не ви разбирам.

— Той се съгласява с всеобщото право на глас, защото знае, че така или иначе ще си го извоюваме със силата на оръжието и защото дълбоко в душата си не се съмнява, че то ни принадлежи — отговори Пака. — Но скоро ще стигнем до онези неща, за които Блейк е убеден, че не ни се полагат по право, и тогава ще се види колко е искрен в намерението си да живее в мир и разбирателство с кръвните си врагове.

— Какво имате предвид, господин Пака? — продължаваше да недоумява Уилис.

— Да започнем със земята. Два милиона фермери хора притежават деветдесет процента от обработваемата площ на Каримон, докато близо милиард каримонци трябва да чоплят жалките си парчета земя от два-три акра, за да се прехранят. Кажете ми, господин Блейк, склонни ли са хората да ни върнат полята?

Блейк погледна право в камерите и заговори:

— Би трябвало да знаете, че по-малко от два процента от земята на Каримон се обработваше, когато Вайълит Гарднър получи разрешението на Републиката да открие достъпа на хора до планетата, за да се заселят на нея и да я култивират. Нито господин Пака, нито

господин Селабали могат да посочат дори един-единствен случай, когато култивирана земя е присвоена от човек. Това е дял от стопанството, който се е развивал единствено благодарение на хората, и то така, че за по-малко от половин век не само сме в състояние да изхраним милиард каримонци, но и постъпленията ни в твърда валута идват най-вече от износа на храни за съседните планети. Селскостопанската продукция ни носи повече приходи дори от рудодобива. — Той си пое дъх. — Тази земя беше разчистена от хората, култивирана от хората, обработвана от хората, а сега господин Пака, след като вече получи онова, за което според собствените му думи се бореше — правото на глас, иска два милиона човека да напуснат земята, обработвана от поколения от семействата им. Аз ви заявявам, че това не е честно. Ако у каримонците ненадейно се е появило желанието да се заемат с фермерство, нека платят по пазарни цени на хората, които са готови да им продадат фермите си, и да оставят другите на мира.

— Как можем да платим за фермите или за каквото и да било, когато от един век ни експлоатирате? — възрази Пака.

— Може би искате да кажете, че при пристигането ни на планетата сте имали купища пари, които ние сме присвоили? — ехидно попита Блейк.

— Не, ние имахме планета и вие я присвоихте!

— Моля ви, господа! — намеси се Уилис. — Явно този въпрос е твърде болезнен. Нямаме за цел да го решаваме днес и е безсмислено да спорим кой какво е изгубил. Тук сме, за да постигнем мир и да решим въпроса за конституцията, а другият проблем изисква по-продължителни и сериозни преговори.

— Има и още един, който върви ръка за ръка с него — подхвърли Блейк.

— За какво става дума?

— За пропорционалното участие в управлението. Не можем да допуснем такова нещо.

— Виждате ли? — ядосано произнесе Пака. — Казах ви, че тази среща е обикновен фарс.

— Нека да довърша. В момента хората владеят деветдесет и пет процента от богатствата на Рокгардън. Ние притежаваме всички мини и, както посочи господин Пака, по-голямата част от земята. Това са

отрасли, които не съществуваха до идването ни на планетата и които са облагодетелствали и двете раси. Мините осигуряват работа на каримонците от деня на откриването им, а откакто създадохме селско стопанство, никой от тях не гладува. Само че на Рокгардън има милиард каримонци и по-малко от три милиона човека и техният брой може би ще намалее до два милиона, преди да сме уредили сегашното положение. Получат ли каримонците пропорционално представителство, от този момент нататък нито един човек не ще може да упражнява реално някаква власт и ще бъдем напълно безпомощни пред произвола на каримонското правителство. Ако господин Пака реши да издаде указ, според който ферма от десет хиляди акра да се продава на пазарна цена един кредит, как можем да протестираме или да се борим срещу подобен акт?

— Значи ни обещавате право на глас за всекиго, а в същото време искате да приемем конституция, според която ще получите деветдесет процента от властта в новото правителство? — попита Пака.

— Не настоявам за някакъв определен процент — отговори Блейк. — Просто казвам, че пропорционалното представителство е несправедливо и неприемливо за нас. Като много други хора аз също смятам Рокгардън за своя родина и нямам никакво намерение да я напускам. Ето защо предпочитам да осигуря правата си сега, вместо да воювам за тях след време.

— Каквито и аргументи да използвате — подметна Пака, — едно е ясно: на практика искате всеки човешки глас да се зачита, а от нашите да се брои един на милион.

— Такова ли е вашето предложение? — поинтересува се Блейк.

Пака се изправи, хвърли му презрителен поглед и напусна залата, без да произнесе нито дума.

— Господи, какво стана! — завайка се полугласно Уилис и се обърна към един от асистентите: — Някой трябва да го спре!

— Той ще се върне — обеща Блейк.

— Защо сте толкова сигурен? — попита Селабали.

— Защото знае, че докато сте тук, планетата се управлява от тулабет, а това му отърва толкова, колкото и ако беше човек.

— Грешите, Джон Блейк. Ние вече не сме тулабети, фани и рако. Сега сме просто каримонци.

— Ще видим — изрече Блейк самоуверено.

Пет минути по-късно до залата за преговори стигна слух, че Томас Пака се е върнал в щаба си в хотела, но ще вземе участие в следобедното заседание.

Първата мирна конференция не постигна кой знае какви реални успехи, но ясно показа, че Джон Блейк искрено желае да преговаря и че Обедине-

ният фронт на Каримон няма намерение да продължава войната, докато не загине и последният човек.

Пет седмици по-късно обаче се проведе нова конференция, която не беше излъчена в Републиката. В нея взеха участие Пака, Селабали, Блейк, Уилис и двадесетина признати авторитети от Отдела за конституционно право. Резултатът от нея беше, че се стигна до прекратяване на военните действия и изработване на нова конституция.

Документът съдържаеше четиридесет и седем печатни страници, но най-същественото се свеждаше до следното:

Името на планетата отново официално ставаше Каримон.

Всяко разумно същество, живеещо на Каримон, автоматично ставаше негов гражданин и получаваше правото на глас.

Управлението щеше да се осъществява от един законодателен орган, състоящ се от двеста и петдесет членове. За период от дванадесет години тридесет от местата се запазваха за хората, които можеха да налагат вето върху всеки законопроект, нанасящ уцърб на тяхната раса. След изтичането на тези дванадесет години щеше да влезе в сила пропорционалното представителство. (Пака не беше съгласен с това положение, а за Блейк то беше още по-неприемливо, но това беше най-добрият пазарлък, който успя да направи. Той поне осигуряваше на хората му още дванадесет години господстващо положение.)

Предвиждаше се и създаването на Върховен съд, като всички членове щяха да се назначават от губернатора.

Цялата планета щеше да се управлява от един губернатор.

В деня, в който конституцията беше подписана, трима граждани на Каримон обявиха кандидатурите си за губернатор: Мозес Селабали, Томас Пака и Джон Блейк.

— Господин Блейк?

Блейк вдигна глава от писалището и видя застаналия на вратата отец Джана.

— Влезте — покани го той, изключвайки компютъра, и се облегна назад.

— Благодаря. Сигурен ли сте, че не ви преча?

— Ни най-малко — увери го Блейк. — По дяволите, тъкмо преглеждах прогнозите за изборните резултати. Още три месеца и ще изхвърча оттук.

— Така е — съгласи се Джана. — И аз видях данните.

— Какво пък, нищо не може да се направи. Ще си осигуря място в парламента, но няма начин човек да победи змия в общи избори за губернатор.

— Точно за това дойдох да поговорим.

— За шансовете ми на изборите?

— Не, за моите шансове.

— Вашите?

Джана кимна.

— Нямам доверие на Томас Пака, господин Блейк. Всеки път, когато го чуя да говори, ми е все по-трудно да видя в него човека, когото познавах навремето. — Той замълча за миг, после продължи: — Той е фани и като такъв е в най-облагодетелствано положение, тъй като фаните са повече от тулабетите. Не искам той да спечели. Томас Пака е опасен демагог и трябва да бъде отстранен.

— И смятате, че вие можете да го победите? — Блейк не успя да скрие учудването си.

— Не, не съм изгубил чак дотам връзка с действителността. Но и аз съм фани. Ако обявя кандидатурата си, може би ще успя да привлека достатъчен брой гласове, за да спечели Мозес Селабали.

— Не искам да ви засегна, отче Джана — отвърна малко грубовато Блейк, — но едва ли ще можете да привлечете и два процента от гласовете на фаните. Пака е техният герой, а вас продължават да ви смятат за предател.

— Знам, че не съм полулярен — съгласи се Джана, без да дава вид, че е засегнат. — Но ако има някакъв шанс да го отстраним, аз бих

изтърпял всички унижения и оплюването, на които без съмнение ще бъде подложен.

— Благороден замисъл и аз високо го оценявам, но начинът да бъде победен не е този.

— А има ли някакъв начин?

— Може би.

— Какъв е той?

— Имаме работа с общество, което в основата си е неграмотно — обясни Блейк. — Забравете за войната и за благородните идеали. Не очаквам повече от десет процента от всяко племе да гласуват. С едно изключение.

— Кое?

— Собственото ми племе — отвърна Блейк. — Ще накараме нашите хора да гласуват сто процента.

— Сигурно не очаквате да спечелите?

Блейк се усмихна.

— Аз съм не по-малко реалист от вас, отче Джана. Не, не очаквам да спечеля. — Той млъкна и запали една от неизменните си пури. — Но ако подкрепя Селабали, това може да се окаже достатъчно, за да победи той.

— Казахте ли му го вече?

— Още не съм. Определил съм си среща с него идния месец. Има достатъчно време да уредим сделката. Той ще има нужда от министри, съветници и съдии. Мисля, че бих могъл да му препоръчам няколко души, все полезни хора, в замяна на което ще получи подкрепата ми. — Блейк се изсмя. — Той никога не би могъл да предположи, че ще я получи във всички случаи, само за да попреча на Пака да унищожи тази планета.

Срещата на Блейк с Мозес Селабали се проведе тайно, бяха дадени нужните обещания и уверения, постигнато беше споразумение, и два дни по-къс-

но Джон Блейк публично оттегли кандидатурата си за губернатор и призова поддръжниците си да гласуват за Мозес Селабали. На планетата нямаше човек, който да не разбере истинския смисъл на случилото се.

Следващото проучване седмица по-късно показа, че Селабали води с близо два процента пред Томас Пака и човешкото население на Каримон въздъхна с облекчение.

Тогава Пака обяви, че пренася кампанията си в Мастабони, сърцето на тулабетската земя, и че ще излезе с обръщение, което ще се предава по всички видеоканали.

„Брилянтен ход, умното ми змийче — мислеше си Блейк. — Само че ти си фани. Тулабетите може да забравят, че от тях се очаква цивилизовано поведение, и да те разкъсат на парчета още преди да си изрекъл и десет думи.“

В осем часа същата вечер Блейк включи холовизора. Веднага изникна изображението на огромен стадион, претъпкан с тулабети, сред които тук-там се виждаха и хора. Дори и да имаше фани сред тълпата, те оставаха невидими за Блейк.

Двама кандидати за по-незначителни длъжности произнесоха кратки речи, след което на трибуната се изкачи Томас Пака, съпроводен от учтиви, но не дотам възторжени аплодисменти.

„Тъпанар! — помисли си Блейк. — Не искаш твоите да видят как те изритват от сцената. Освен ако специално не целиш да те унижат така жестоко, че съплеменниците ти да хукнат да гласуват още по-масово, за да са сигурни, че ще спечелиш. Може би не си чак толкова глупав, колкото си мислех.“

— Братя каримонци! — започна Пака, вдигайки високо ръце. — Преди пет месеца заминах за планетата Флауъргардън, за да воювам за вашите права с Джон Блейк — човека, олицетворяващ всичко, срещу което сме се борили в тази дълга и жестока война. Сега се обръщам към вас не като към фани и тулабети, а като каримонец към каримонци. Имам за вас добри вести.

Пака замълча и изчака да се възцари тишина, после с патетичен жест посочи в мрака нещо, което самият той никога не беше виждал.

— Дървото на Джаланопи още стои! — извика той.

Аплодисментите на тълпата избухнаха с такава сила, че звуковите системи изключиха. Змиите крещяха, смееха се, танцуваха в проходите между секторите и накрая Пака трябваше да слезе от сцената, преди да са поправили микрофоните. Но все едно, каквото и да кажеше след това, нищо нямаше да промени факта, че е намерил

най-силните думи. Блейк чуваше виковете „Дървото на Джаланопи още стои!“, проникващи дори през затворените прозорци на двореца.

„По дяволите! — изруга той на ум. — Всичко е свършено. Ти ще поведеш Рокгардън право към ада — и то само защото успя да налучкаш лозунга, който тулабетите най-много обичат.“

Два месеца по-късно Томас Пака спечели изборите за губернатор на Каримон с осемдесет и един процента от гласовете.

Златният век на Джон Блейк трая по-малко от едно десетилетие.

VII. ВЪЖЕНИЙТ МОСТ НА ПАКА

Течеше четвъртият ден на Томас Пака като губернатор и той вече започваше да се чуди дали някога ще се заеме с някаква сериозна работа. Досега беше участвал в две тържества по повод встъпването си в длъжност. Даде една пресконференция и посрещна безкрайна върволица от дипломати, хора и чужденци, дошли да му честитят и да му пожелаят успех.

Той хвърли поглед към компютъра и с облекчение отбеляза, че за целия ден му предстои само една среща — с Мордекай Киихана, президента на Алфа Беднарес II. Пака отиде до бара в дъното на кабинета — наследство от времето на Блейк, наля си чаша вода и се върна до бюрото. Няколко минути се вглежда в Парка на независимостта (новото официално име на парка „Гарднър“), наблюдавайки крачещите през него хора и каримонци, всеки от които сякаш бързаше за някаква особено важна среща. Той изгълта на един дъх водата и уведоми секретарката си, че е готов да се срещне с посетителя.

Вратата се плъзна безшумно настрана и Мордекай Киихана влезе в кабинета. Беше висок, по-висок дори от самия Пака, хуманоид на вид, макар пурпурночервените му очи да бяха силно раздалечени, а ноздрите му представляваха само два процепа. Ушите му бяха остри и подвижни и постоянно потрепваха. Тялото му беше покрито с червеникава козина, върху която беше надянал нещо като военна униформа. Беше окичен от главата до петите с всевъзможни оръжия, но така лъснати и сияещи, че за Пака беше повече от ясно — нито едно от тях не е вадено в пристъп на ярост, нито е стреляно някога с тях, дори и само за упражнение. Медалите по гърдите му бяха толкова много, че биха приковали към земята една по-малко внушителна поставка.

— Добър ден, Мордекай! — изправи се на крака Пака и го приветства сърдечно. — Много се радвам, че успя да дойдеш.

— За мене е удоволствие да бъда тук — върна му любезността Киихана.

— Тази седмица се срещнах с толкова непознати! Чудесно е да срещна отново стар приятел. И не просто приятел — добави Пака, — а един от моите герои.

— Моля те, Томас! Ти ме ласкаеш.

— Ще седнеш ли?

— Благодаря, предпочитам да остана прав. Така и не можах да свикна с човешките мебели.

— Още не съм успял да обзаведа кабинета, откакто встъпих в длъжност — извини се Пака. — При следващото ти посещение ще бъде съвсем друго.

— Убеден съм в това. — Киихана се прокашля. — Дойдох да ти пожелаю попътен вятър в това ново дръзко плаване, което Каримон поема като независима планета.

— Благодаря ти.

— Освен това съм дошъл да ти кажа как можеш да си осигуриш този попътен вятър.

— Винаги съм готов да се вслушам в разумен съвет, особено ако идва от героя на Алфа Беднарес II. С удоволствие ще те изслушам.

— Надявам се, защото на Грийнвели, на Лагинапе II и на Шайнвалд V не се вслушаха в съветите ми и всички си носят последствията.

— Да ти предложи ли нещо за пиене, преди да сме започнали разговора?

— Само вода — отказа Киихана. — Обмяната ми се бунтува еднакво и срещу вашите, и срещу човешките питиета.

— Както желаш — отвърна Пака. Отначало искаше да стане и сам да налее водата на госта си, но после размисли и реши, че подобна сервилна постъпка не съответства на ранга му на новоизбран вожд на цяла една планета, затова повика секретарката си и ѝ нареди тя да я поднесе. След като Киихана си получи чашата с вода и секретарката се върна в приемната, Пака погледна посетителя си с очакване.

— Какво знаеш за историята на моя свят, Томас? — попита Киихана.

— Знам онова, което съм чел и което ти си ми разказвал — че сте воювали с Републиката цели осем години и накрая сте извоювали

независимостта си и че самият ти си велик воин, избран пожизнено за президент.

— За разлика от тебе — добави Киихана.

— Аз не съм воин — поклати глава Пака. — Аз съм скромнен книжовник и учител, издигнат на върха от моментните обстоятелства. Преди няколко години, докато не се случи нещо, което промени възгледите ми, дори клонях към пацифизма.

— Както и да е, твоята кариера донякъде повтаря моята, а и историята на нашите две планети си прилича. Алфа Беднарес II пъшкаше под игото на човека в продължение на два века и издигнатият от нас лозунг беше същият като вашия: „Право на глас за всекиго!“

— И успяхте да го постигнете.

— Да, след време. И както отбеляза ти, аз съм избран за пожизнен президент. Аз имах прекрасни планове, Томас! Исках да превърна планетата си в рай за моя народ. Трябваше да има за всекиго земя, работа и равенство. Никога повече не биваше човекът да ни тъпче. Исках да залича всички обиди и да осигуря на народа си нов старт. Страната Утопия беше само на една крачка, както без съмнение е сега при вас. — Той се усмихна тъжно. — Бях голям идеалист, но се оказа, че съм бил глупак. Тук съм, за да те предпазя да не бъдеш и ти глупак като мене.

— Но нали си провел реформите си? — попита Пака объркан.

— О, да. Аз изпълних всичките си обещания.

— И какво?

— Алфа Беднарес II е независима планета от седемнадесет години. През това време от износители ние се превърнахме във вносители на храни и суровини, а доходът на глава от населението спадна с осемдесет процента. Повечето ни предприятия спряха работа поради неизправност и вече сме в списъка на Републиката като една от стотте най-бедни планети. Дори сега, докато ти разправям всичко това, армията ми се готви за държавен преврат, пети по ред.

— Къде сбъркахте?

— Аз взех едно глупаво решение под влияние единствено на чувствата и това върна планетата ми със сто години назад. Точно това искам да ти помогна да избегнеш.

— Слушам те — промълви Пака.

— Прогоних всички хора от моя свят. Отнех им фермите и разделих земята между сънародниците си. Правителството ми обяви предприятията за държавна собственост. Изолирахме хората в отделни селища, както бяха постъпвали те с нас цели два века. Това ни накара да се чувстваме удовлетворени, но то ни доведе до катастрофа. — Киихана се наведе и погледна Пака право в очите. — Заклевам те, Томас, колкото и да ги мразиш, колкото и да мечтаеш за възмездие, както и да си представяш моралния си дълг в тази ситуация, помисли най-напред за Каримон и после за отмъщение. Може да не ги понасяш, но през последната седмица аз пообиколих планетата и ще ти кажа, че без хората тя ще оцелее точно толкова, колкото и моята. Нужен ти е техническият им опит, умението им да получават високи добиви от фермите си, способността им да привличат човешки инвестиции.

— А страданията, които те ни причиниха? А неправдите, на които ни подлагаха от деня на пристигането си тук?

— Това вече е минало и те никога няма да получат възможността отново да господстват над вас. Но не ги изритвайте от планетата. Достатъчно е само да сравните моя свят с Пепони, чийто президент буквално умоляваше хората да останат след извоюването на независимостта. Там имат процъфтяваща икономика, все още успяват да се прехранват сами и заводите им не са спирали... А моите съплеменници напускат масово градовете и се връщат към земята, за да преживеят. Няма работа, няма програми за социална защита, няма дори храна за продан. Аз направих грешка, и ще трябва да си понеса последствията. Но оттогава често пътувам до новоосвободените планети и ги убеждавам да не повтарят грешката ми — по същия начин, както сега убеждавам тебе.

— Моят народ очаква от мене да предприема някакви действия срещу хората, които остават — намръщи се Пака. — Бяхме принудени да приемем конституция, която им дава непропорционално голяма политическа власт.

— Използвай това обстоятелство — посъветва го Киихана.

— Да го използвам, но как?

— Сред сънародниците ти ще настъпи глад за обработваема земя. Можеш да оставиш по-продуктивните ферми в ръцете на хората, които ги обработват, и да обвиниш конституцията, че не ти дава възможност да им отнемеш земята. Позволи на своите няколко дребни

победи, но остави икономическата власт в ръцете на оставащите хора, докато не обучиш ново поколение от собствения си народ, което да поеме властта и да управлява също толкова ефективно като тях. Ти си способен политик, иначе нямаше да си в този кабинет. Използвай политическото си изкуство, за да балансираш между онова, което народът ти иска, и благого на Каримон.

Настъпи нова, по-дълга пауза, докато Пака обмисляше думите на госта си.

— Това е доста необичаен разговор, Мордекай — най-сетне произнесе той. — Ще помисля дълго и сериозно над него.

— И когато го направиш, ще видиш, че съм прав — отвърна Киихана. — Аз ги неневиждам — разпалено добави той, — но бих дал половината си планета, за да ги върна обратно!

— Мислил ли си някога да ги помолиш да се върнат? Сигурно има някакъв начин да ги примамиш.

Киихана поклати глава.

— Допускаш ли, че не съм опитвал? Само че има милиони други планети, а щом веднъж си ги изритал, ти си показал, че това може да се повтори. Тръгнат ли си веднъж, те няма да се върнат повече, при това ще направят всичко възможно да си понесеш изцяло последствията от това решение. Те са толкова склонни да прощават, колкото бих бил и аз на тяхно място.

— Така е — съгласи се Пака. — Съчувствието никога не е било едно от достойнствата им.

— И от моите също — добави Киихана. — Но практичността и прагматизмът са крайно необходими за един водач. Колкото и да ги мразиш, те са ти нужни. От техните ръце сте получили оръжието си. Направи така, че твоят народ да се възползва и от останалите им умения. Ако действаш прибързано, това, което се случи на нас, очаква и твоята планета.

— Благодаря ти за съветите, стари приятелю — изрече Пака. — Ще обмисля следващите си действия много внимателно.

— Това е единственото, за което те моля. — Киихана се изправи. — Следващата седмица ще ти пратя постоянен посланик и се надявам Алфа Беднарес II да получи статута на облагодетелствана държава в търговията с Каримон. — Той се усмихна мрачно. — В очакване на деня, когато отново ще има с какво да търгуваме.

— Ще приветствам установяването на тесни връзки с вашата планета — увери го Пака, — както се радвам на приятелските си взаимоотношения с президента е. Бих искал идната седмица да проведем официални разговори.

— Аз съм на твое разположение. Ще ти пратя по един от помощниците си кодовете, чрез които можеш да се свързваш с мене.

— И преди да си заминеш, може би ще ми направиш честта да вечеряш с мене?

— С удоволствие — съгласи се Киихана.

— Смятам да поканя и някои от най-близките си сътрудници. Бих искал да чуят това, което имаш да ни кажеш.

Пака включи холовизора в кабинета си и на екрана се появи Мозес Селабали, който се надигаше от мястото си в парламента, за да направи изказване пред членовете му.

— Време е — изрече Селабали с дълбокия си звучен глас — този висш орган в държавата да се заеме с решаването на проблема, който стои пред нас от момента на извоюване на независимостта — преразпределянето на земята. Това няма да бъде по-голяма несправедливост от обстоятелството, че двеста хиляди човека владеят деветдесет процента от обработваемата земя на Каримон, докато повече от милиард каримонци едва свързват двата края, трудейки се с пот на челото на жалките си ниви от по един-два акра изтощена земя. — Той размаха дебел сноп документи. — Това тук е докладът на Министерството на земеделието. То предлага три различни начина на разпределяне на земята и правителството е склонно да подкрепи всеки един от тях. Нито един човек, притежаващ земя, няма да бъде лишен изцяло от нея, но сегашното положение е непоносимо и ви казвам, че е дошло време да действаме.

Джон Блейк вдигна ръка в знак на съгласие.

— От името на своите избиратели заявявам на господин Селабали, че нямаме абсолютно никакви възражения срещу преразпределянето на земята на което и да било място по цялата планета. — Той направи пауза. — Разбира се, при условие че се заплати пълната е пазарна цена и нито един собственик не бъде принуден да я продава против волята си.

— Но това е нелепо! — избухна Селабали.

— Така ли мислите? Нелепо ли е, че като отнемете земята в полза на милиард змии, ще разделите и нея на участъци от по два акра, без да оставите големи, произвеждащи ферми? Че ще унищожите системата за изхранване на градовете, ще ни оставите без главния ни източник на валута и ще обречете Каримон во веки веков на полугладно съществуване? Раздели ли се веднъж земята, всяко семейство ще получи два-три акра. Само че семействата растат, а земята си остава същата. След две поколения тези участъци от два акра ще бъдат вече по четвърт акър и дори собствениците им няма да могат да преживяват от произведеното. Сега имаме система, която действа. Да я променим е равносилно на катастрофа.

— Сега имаме система, при която по-малко от един процент от населението на Каримон притежава над деветдесет процента от обработваемата земя на планетата — възрази Селабали. — Елементарната справедливост изисква незабавна поземлена реформа.

— А тази елементарна справедливост казва ли ви как ще изхраните три милиарда каримонци след двадесет години, когато най-голямата ферма ще бъде три акра? — възрази на свой ред Блейк.

„Прав е — помисли си Пака, следейки дебатите от удобния си кабинет. — Неприятно ми е да го призная, но е прав. Мордекай Киихана знае какво говори.“

Разискванията продължиха три дни и нито Селабали, нито Блейк отстъпиха дори на сантиметър.

Най-накрая Пака обяви, че ще направи изявление пред законодателния орган. На следващата сутрин, веднага след откриване на заседанието, той влезе в залата и застана пред депутатите.

— От три дни слушам дебатите в тази зала — започна той. — Не подлагам на ни най-малко съмнение искреността и на двете страни. Едната призовава към справедливост, другата — към прагматизъм.

Пака замълча и погледна към холокамерите, насочили обективите си към него.

— Цял век живяхме под знака на прагматизма и той не ни донесе нищо, освен омраза, недоверие и революция. Дойде времето на справедливостта!

Змиите станаха на крака и заръкопляскаха, а Пака слезе от трибуната и се прибра в кабинета си.

Гласуването се проведе същия следобед. Всеки от трите проекта за преразпределение на земята получи одобрението на огромното мнозинство. И всичките поред бяха отхвърлени от групата на Блейк. След наложеното вето не можеше да се предприеме нищо в тази насока.

„И само като си помисля — разсъждаваше Пака в усамотението на кабинета си, докато следеше гласуването по холовизора, — че със зъби и нокти се борих срещу приемането на тази конституция!“

Тази нощ в Атина, Мастабони, Тентамп и пет-шест по-малки градчета избухнаха вълнения. Пака изчака до обяд на следващия ден, след което се обърна към сънародниците си и заяви, че макар също като тях да е възмутен, все пак Каримон е правова държава и законите трябва да се спазват.

— Ние не сме се отказали — увери ги той. — Докато аз съм губернатор на Каримон, усилията да върнем земята на народа няма да спрат. Сега изгубихме битката, но войната продължава.

След тази реч той се върна в губернаторския дворец, седна в любимото си кресло и с доволна усмивка благодари на бога на предците си, че има такъв кръвен враг като Блейк.

През последвалите седем години правителството на Пака разви бурна дейност.

Много от настъпилите промени бяха символични.

Атина беше преименувана в Талами, на името на някогашното селище, съществувало там преди Вайълит Гарднър да построи града си. Язовирът „Питърсън“ стана язовир „Пака“, Националният парк „Фуентес“ беше прекръстен на Национален парк „Баски“, аеродрумът „Гарднър“ край Мастабони се превърна в аеродрума „Мозес Селабали“.

Някои от промените бяха козметични — мизерните предградия на всички бивши човешки градове бяха разрушени, всички хотели, ресторанти и обществени заведения по новия закон бяха снабдени с мебелировка, подходяща и за хора, и за змии, а най-големите издания пускаха броеве както на земен език, така и на диалектите на тулабети и фани.

Имаше и важни промени: Пака издаде указ за безплатно задължително образование за всеки жител на Каримон, прокара

пътища и до най-отдалечените селища в земите на фаните и обеща да направи същото и за тулабетите веднага щом бюджетът го позволи. Въведе безплатно лечение за всички граждани, които не могат да си позволят да плащат за болници.

И все пак може би най-важните промени не бяха осъществени. Хората продължаваха да владеят по-голямата част от обработваемата земя, всички мини, туристическата и ловната индустрия и съставляваха около деветдесет процента от търговската класа. И докато народът се оплакваше — а самият Пака най-шумно и публично, Каримон си оставаше планета, която функционира. Новият губернатор беше наследил един свят, който по необходимост трябваше да се самоиздържа по време на войната и блокадата, затова докато досегашната система действаше, щеше да действа и икономиката.

Имаше обаче и проблеми. Дванадесетте години, през които щеше да действа временната конституция, изтичаха и все повече хора емигрираха на Голдстоун и околните планети. С много малки изключения земята се продаваше на други хора... И в един от малкото случаи, в които правителството успя да закупи голяма ферма, Пака направи огромен политически капитал, като яраздели между стотици гладни за земя змии от околността.

Назначаването на достатъчно учители и лекари в училищата и болниците представляваше друг основен проблем. Хората нямаха интерес да учат и да лекуват каримонците, а сред змиите липсваха квалифицирани кадри, които да задоволят и една петдесета част от нуждите на планетата. Пака доопразни и без това опразнената си хазна, финансирайки образованието на най-добрите и способни младежи от своята раса в световите на Републиката. Възвръщаемостта на тази инвестиция беше по-малка от очакваното, защото повече от половината студенти предпочетоха да останат на някоя от другите планети, където им се откриваха по-добри икономически възможности.

И колкото и да е странно, най-големият проблем идеше не от хората, а от Мозес Селабали. Тулабетският лидер беше добил навика да критикува губернатора по всеки удобен повод, че продължавал да протака реформите, от които всички се нуждаели — разпределението на земята и държавната собственост върху рудодобива и промишленото производство.

Пака не му обръщаше внимание, доколкото това беше възможно, но в края на краищата, когато и някои от фаните започнаха да надигат глас, свика закрито заседание на парламента, създаде длъжността втори губернатор и я предложи на Селабали. Той прие.

Но ако беше разчитал, че привличането на тулабета в изпълнителната власт ще сложи край на критиките, беше сбъркал. Сега Селабали не само го осъждаше публично, а и използваше за тази цел всяко заседание на кабинета, всяка официална вечеря, всяка изява, на която заместваше Пака.

Когато проучванията показаха, че помощникът му се радва на голяма подкрепа, Пака си послужи със средствата за информация и публично го обвини, че се опитва да подкопае устоите на управлението. До обвинение в държавна измяна не се стигна, но Селабали беше отстранен от длъжност, след което с мнозинство само от два гласа длъжността втори губернатор беше премахната някакви си седем месеца след създаването ѝ. (Блейк и хората му се въздържаха, тъй като това беше работа само между каримонците, а бившият губернатор отдавна беше преценил кой е истинският му съюзник.)

Селабали преди това си беше подал оставката като депутат, за да може да участва в изпълнителната власт, и сега, лишен от длъжността си в управлението, трябваше да се завърне в родината си. Там, от Мастабони и от други градове, той продължаваше да сипе обвинения срещу Пака за нерешителността и нежеланието му да действа и дори призоваваше за отстраняването му от длъжност.

Пака в отговор издаде заповед за арестуването на Селабали и прати военна част в Мастабони да го залови. Тулабетите отказаха да го предадат и един вбесен офицер заповяда на войниците си да стрелят срещу тълпата.

Резултатът беше седемдесет и трима убити тулабети и бунтове във всички тулабетски градове. Пака прати още войници да усмирят вълненията, като им нареди да стрелят само при самозащита. Имаше три хиляди двеста четиридесет и един случая на самозащита през първата седмица и изведнъж оръжията, укрити след войната, отново излязоха на бял свят, бяха смазани, лъснати и използвани срещу каримонската армия.

Когато след около два месеца пушилката се разсея, повече от шестдесет хиляди тулабети бяха мъртви, три села бяха сравнени със

земята и се носеха слухове, че Мозес Селабали е избягал от Каримон. Едни разправяха, че се укривал на Флауъргардън, според други бил на Голдстоун, а имаше и такива, които твърдяха, че убеждавал представители на висшите политически кръгове на Делурос VIII да свалят губернатора от власт.

Скоро след тези събития Блейк поиска среща с Пака, който се съгласи да го приеме.

— Тук има промени — забеляза бившият губернатор, когато го въведеха в кабинета.

— Кабинетът вече не служи на човек, така че и мебелировката не е пригодена за хора. Ако желаете, ще пратя да ви донесат стол.

— Не, ще поседна ей тук — отказа Блейк и се настани на един стол, изработен по каримонски модел.

— Слушам ви, господин Блейк.

— Ще говоря без заобикалки. Тази кървава баня може да ви навлече гражданска война, ако не сте достатъчно внимателен.

— Моето правителство няма да позволи въоръжени безредици нито сред хората, нито сред каримонците. Тулабетите трябва да бъдат... — Пака се затрудни в избора на думата — ...трябва да бъдат усмирени.

— Това е официалната ви версия, ясно — прекъсна го Блейк. — Само че ние с вас знаем — и привържениците на Селабали също знаят, че тулабетите не бяха въоръжени, докато вашите войници не започнаха да ги използват за мишени.

— Сега те са въоръжени и това е главното.

— И ако изтребите още петдесет хиляди гласоподаватели на Селабали, преди да се разоръжат, сигурно няма да проливате горчиви сълзи на отчаяние! — ухили се Блейк.

— Нямате право да говорите така на губернатора на Каримон! — избухна Пака.

— Дори това да е самата истина?

— Мога да наредя да ви хвърлят в затвора за подобно предизвикателство!

— Така е — съгласи се Блейк. — Но от това заплахата от гражданска война няма да стане по-малко реална. Тук съм, за да ви посоча изход. Ако обаче не ми дадете възможност да говоря искрено,

аз също мога да си тръгна и да оставя правителството ви да иде по дяволите!

Той си даде вид, че иска да стане, но Пака го спря.

— Говорете.

— Така вече е по-добре — успокои се Блейк, запали пурата си и се приведе напред. — Нужни са ви две неща, господин Пака. Първо, подкрепа от някого другото освен фаните и, второ, някакъв наистина ефектен жест на примирение с тулабетите. Готов съм да ви осигуря и двете.

— И това е всичко?

— Това е всичко.

— Има и някаква цена, предполагам?

— Всяко нещо си има цена, господин Пака — усмихна се Блейк.

— Да чуя тогава предложението и цената, после ще решавам.

— Да, така е справедливо — съгласи се Блейк. Той издуха струя дим от пурата си и с удоволствие забеляза, че ноздрите на домакина му се сгърчиха от отвращение. — Както вече казах, трябва ви подкрепа и от другаде, не само от собственото ви племе. Моята група ще се обяви в защита на действията ви срещу тулабетите и ще подкрепи кандидатурата ви на изборите идната година. — Блейк замълча, изчакайки реакцията на Пака, но лицето на губернатора беше като безизразна маска. — Ще трябва също да направите някакъв великодушен жест, с който да впечатлите тулабетите. Ние сме готови да отстъпим на правителството десет квадратни мили обработваема земя южно от Мастабони срещу петдесет процента от пазарната цена, която ще можете да разпределите между милионите желаещи тулабети в израз на добра воля.

— А цената?

— Както ви казах, петдесет процента от пазарната.

— Не се правете на глупак, господин Блейк. Каква е цената?

— Действащата конституция има още пет години срок, преди да бъде заменена от нова — по ваш проект. Предполагам, че тогава вече нито един човек няма да се добере до вашия парламент. — Той се вгледа в оранжевите котешки очи на Пака. — Трябва да ми обещаете никога да не приемате програма за преразпределение на земята, докато заемате тази длъжност. Това е моята цена.

— А ако откажа?

— Няма да откажете, защото знаете, че това е в интерес на Каримон.

Пака сведе глава и се замисли. Дългият му език разсеяно се стрелкаше между устните. Накрая се изправи и погледна посетителя си в очите.

— Съгласен съм с предложението ви. Но трябва да добавя и своето условие.

— Какво е то?

— Мълвата за това споразумение може да ми създаде политически неприятности. То трябва да остане в тайна. Ако разбере, че сте казал на още някого, ще се чувствам свободен да се откажа от него.

— Как бих могъл да го осъществя, щом само ние с вас ще знаем за него?

— Както вече казахте, аз знам, че преразпределението на земята не е в интерес на Каримон — отвърна Пака.

Сега беше ред на Блейк да се замисли. Най-сетне той кимна.

— Губернатор Пака, печелите сделката.

Той протегна ръка. Пака я погледна за миг, после се насили и я пое.

Томас Пака спечели с лекота, макар и не с този огромен превес, който беше постигнал в първите избори. Тулабетите подкрепиха Мозес Селабали, чието име се появи на бюлетините, макар самият той все още да беше в изгнание някъде из Републиката, но иначе изборите протекоха мирно.

Добрият политик радва поддръжниците си, а с течение на времето Пака се беше превърнал в истински политик. Когато пораженията от войната бяха възстановени и рудодобивът и промишлеността си върнаха някогашния размах, в хазната потекоха повече пари. Те никога не стигаха, но Пака ги използваше всичките в полза на фаните. Училищата и болниците, за които успяваха да наберат персонал, бяха все из страната на фаните, пътищата с нови настилки водеха към селата на фаните, заемащите правителствени длъжности бяха все фани. Хората можеха сами да се погрижат за себе си, а грижите на Пака бяха насочени към останалите му избиратели.

Година по-късно страната на тулабетите беше обхваната от нови вълнения. Една поредица от съоръжения на река Пунда беше пресушила водните им запаси, молбите им за държавни длъжности биваха отхвърляни, училищата им не отговаряха на предназначението си, медицински грижи почти липсваха. Космодрумът „Мозес Селабали“ не беше модернизирал и по-големите кораби, влезли в употреба напоследък, кацаха на космодрума „Пака“ в Талами, което означаваше, че пътниците ще предпочетат да похарчат парите си при фаните, вместо при тулабетите.

Пака обаче знаеше докъде може да се разпростира, преди да му се наложи да направи нов жест към тулабетите. Когато му дойде времето, той обяви амнистия за Мозес Селабали и го покани публично да се присъедини към правителството. Предложи му всяка предпочитана от него длъжност с изключение единствено на Министерството на отбраната и на губернаторския стол. Селабали разбираше, че ще бъде по-полезен на народа си, ако склучи мир с Пака и приеме ръководна длъжност, вместо да продължава безсмислената си опозиция от светлинни години разстояние. Той се съгласи и прие поста министър на социалните грижи. Пака му позволи да отклони точно толкова пари от фондовете, които щяха да отидат при фаните, колкото да не угасне съвсем надеждата у тулабетите.

Що се отнася до хората, те продължаваха да емигрират, макар и вече не толкова масово, защото Джон Блейк при всеки удобен случай декларираше вярата си в честността на правителството на Пака и готовността си да остане до края на живота си на Каримон. И понеже беше не по-малко изкусен политик от Пака, а и беше заложил на сигурна карта, хората му лесно се съгласяваха да поставят избрани каримонски специалисти на високи длъжности.

— Ако не го направим ние — обясняваше той на тълпата от сътрудници, — рано или късно Томас Пака ще се принуди да ни го наложи. Той балансира по твърде тесен въжен мост и ако отстъпи пред някое искане, съплеменниците му веднага ще си направят извода, че по същия начин може да отстъпи и пред всички останали.

Година по-късно каримонците вече заемаха някои от по-малко отговорните ръководни постове в рудодобивната промишленост, в производствения сектор, във фермите и дори в туристическата и ловната индустрия. Бяха построени нови училища и за пръв път се

появи оптимизъм, че управлението на Томас Пака може да превърне Каримон в онази планета, за която мечтаеха жителите ѝ.

Това беше един от малкото случаи, в които Джон Блейк недооцени политическия климат на планетата — защото заедно с проблемите по трудовата заетост и образованието, съпътстващи хода на реформата, каримонците още веднъж се обърнаха към най-болезнения проблем: земята.

Томас Пака седеше самотен, изоставен от всички в огромния си кабинет. Беше наредил на компютъра да затъмни прозорците, тъй като нямаше ни-

какво желание да вижда кордоните и протестиращите по алеята на Парка на независимостта.

Предната седмица беше заповядал на армията да ги разпръсне, но след като шестима фани бяха убити, отмени нареждането и позволи на демонстрантите да се събират, стига да не предприемат никакви насилствени действия.

Върху широкото му хромирано писалище лежеше разпечатката на данните от проучването, поръчано лично от него. Ставаше ясно, че се ползва с одобрението на дванадесет процента от тулабетите, осемнадесет процента от рахо и едва тридесет процента от собствените си съплеменници. Механизъм за провеждане на повторни избори не съществуваше, но Мозес Селабали, който десет месеца преди това си беше подал оставката като втори губернатор и отново беше избран за депутат, предложи поправка в конституцията, която би позволила повторните избори.

И всичко заради тази проклета земя!

Действието на старата конституция беше изтекло предния месец, а гласуването за удължаване на срока ѝ завърши с пълно поражение на привържениците ѝ — нито един каримонец не даде гласа си за нея — и сега Джон Блейк и събратята му бяха изгубили властта си. Вече не съществуваше никаква официална пречка за единодушно приемане на закона за поземлената реформа.

Как би могъл губернаторът да се обърне към народа си и да му каже, че ще унищожат земята, че разделят ли я веднъж на милиард жалки парчета, вече никога не ще могат да я съединят отново и че само две десетилетия след подобно преразпределение гладът ще бъде най-

големият им проблем? Още преди да е изложил докрай мнението си, щеше да бъде обвинен в измяна.

Искаше му се да има някой, с когото би могъл да поговори. Съпругата му или старият му приятел Мордекай Киихана. Съпругата му обаче беше мъртва още от времето на войната, а Киихана беше свален от власт и екзекутиран преди седем-осем години.

Джон Блейк? Той щеше да го изслуша, може би дори да прояви съчувствие, но не би могъл да го посъветва нищо. Най-много да му напомни за сделката, която бяха сключили преди много години — а Пака нямаше нужда от напомняне. Той се нуждаеше от някого, който да му каже как да спази условията на договора, без да изгуби дължността си.

С помощта на компютъра Пака извика библиотеката си и затърси в литературата някакво юридическо основание за протакане — трябваше да отложи нещо, което всички очакваха от него и което щеше да върне планетата му към примитивните условия на живот от времето на митичния Джаланопи. Можеше да помоли Комитета по картография да направи проучвания на цялата планета и да предложи най-ефикасния начин за разделяне на земята... Каримон обаче беше независим свят и Картографията официално нямаше какво да прави тук. Но дори и да я поканеше, щеше да отложи разпокъсването с не повече от половин година.

Другата възможност беше да обяви, че поземлената реформа ще започне в страната на рако. Там имаше много малко човешки ферми и правителството можеше да си позволи да ги изкупи на пазарни цени. Само че фаните и тулабетите никога не биха се съгласили да чакат на опашката за земя, а споровете откъде да се започне щяха да отнемат месеци.

Месеци. И срещу тях — векове на глад и мизерия.

Можеше да въведе военно положение за цялата планета, но му трябваше някакъв повод, някаква външна заплаха. Ако тя идеше от канфоритите, Републиката на часа щеше да се намеси, за да защити интересите на Каримон. Ако ги заплашваше Републиката, щеше да се стигне до кървава саморазправа с хората, чиито ферми и умения той се опитваше да спаси за планетата. Можеше да заяви, че опасността иде отвътре, но тогава рано или късно щеше да се наложи да я предизвика и щеше да се намери там, откъдето е тръгнал.

Този негов въжен мост над пропастта ставаше твърде несигурен. Пака затвори очи, облегна се назад в креслото и в паметта му изплуваха спомените от младостта, когато живееше и ловеше риба край широката Каримона, когато не искаше нищо, освен да усеща слънцето върху кожата си и тревата под краката си, и когато нямаше неразрешими проблеми.

Томас Пака още се бореше със съвестта си, със съмненията и демоните си, когато три дни по-късно до него стигна вестта, че Джон Блейк е полу-

чил удар и е починал, преди да го закарат в болница.

Пака отиде на погребението — единственият каримонец, ако не се смятат телохранителите му.

Когато се върна в губернаторския дворец, той се почувства толкова самотен, колкото не се беше чувствал в живота си. Докато Блейк беше жив, имаше както лични, така и морални причини да бави закона за преразпределянето на земята. След смъртта му вече нямаше кой да разгласи подробностите на тайното им споразумение, ако решеше да го наруши.

Следващата седмица Мозес Селабали внесе законопроект, предвиждащ изкупуването на осемдесет процента от обработваемата земя с цел разделянето ѝ на участъци от по три акра „в полза на безимотните каримонци, които от дълго време търпеливо очакват избраното от тях правителство да възстанови равновесието и да им даде онова, което им се полага по право“.

Един от депутатите на фаните предложи изкупуването на обработваемата земя да стане в размер на деветдесет процента. Останалите десет процента, разбира се, бяха собственост на политиците, подкрепящи каузата на фаните и тулабетите. Поправката беше приета единодушно.

Пака изпрати на парламента становището на изпълнителната власт — той не би могъл да подпише закона при положение, че хазната не е в състояние да плати за земята, а приемането на закон, който правителството не може да приложи, ще доведе до конституционна криза.

Селабали отново излезе на трибуната и предложи правителството да определи цената на земята — каквато и цена да

посочеше, тя щеше да бъде напълно законна и в съгласие с конституцията.

Пака изчака още един ден, след което изпрати запитване до парламента как да се действа, ако някой от фермерите получи предложение за по-висока цена от друго място — например от някой чужд конгломерат. Как би могло правителството да попречи на такъв човек да приеме по-изгодното предложение?

Парламентът се бори с проблема още някой и друг ден и в крайна сметка реши, че най-напред ще бракува въпросните земи, за да не ги допусне до пазара, след което ще плати за тях сумата, която сметне за необходимо.

„Глупаци! — изруга мислено Пака, когато получи отговора на парламента. — Никога ли не са чували за Алфа Беднарес II или за останалите планети, които поеха по този път? Мразя хората повече от всеки друг, и с по-голямо основание — но нима никой освен мене не вижда, че имаме нужда от тях?“

Той включи холовизора и изгледа различните предавания. Навсякъде показваха как тулабети и фани, рако и панги танцуват по улиците на своите градове и села, радвайки се на новината, че земята, от която така се нуждаят, най-сетне ще бъде тяхна.

После се появи статуята на самия Пака, която се намираще на не повече от четвърт миля от двореца, в центъра на Парка на независимостта. Пред нея се бяха струпали петнадесет-двадесет фани. Когато ги попитаха защо са там, водачът им обясни, че възнамеряват да я съборят, ако Томас Пака откаже да подпише закона за поземлената реформа.

— Ах, Каримон, Каримон! — прошепна Пака в тишината на кабинета си. — Направих толкова много за тебе и бих могъл да направя още повече, стига да ми позволиш. Нима искам толкова много — само да ми дадеш възможност все така да върша работата, която умея най-добре, вместо да те оставя в ръцете на Селабали и неговата група от тулабетски невежи? Дали ще остана губернатор или не, е без значение — те ще те изпратят право в ада, но като губернатор поне бих могъл да забавя пропадаването.

На другата сутрин той отиде в кабинета си и подписа законопроекта.

ЕПИЛОГ

Томас Пака беше избран за трети мандат.

След пет години на Каримон бяха останали само четиристотин човека — от тях над триста бяха мисионери.

След седем години националните паркове Баски и Вирвете Пунди бяха разделени на ниви от по два акра, за да задоволят нуждите на безимотното население, а туристическият и ловният бизнес си потърсиха други планети.

След осем години Каримон внасяше повече от половината си храна.

След десет години доходът на глава от населението беше спаднал с четиридесет процента.

След дванадесет години повечето мини бяха затворени заради износеното и повредено оборудване.

След тринадесет години гладът покоси племето рако.

Правителството правеше каквото можеше — а то не беше много — и обещавахе по-добри времена.

Петнадесет години след като Пака подписа Закона за поземлената реформа, генераторите, произвеждащи електричеството на Мастабони, се повредиха. Никой на планетата не беше в състояние да ги поправи.

Тази зима отсякоха дървото на Джаланопи за огрев.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.